

РАЗСЛЕДВАНИЯТА НА ИНСПЕКТОР ГАМАШ

СЕНКИ В СНЕГА

Л У И З П Е Н И

Единствен в света шесткратен носител на наградата „Агата Кристи“

ЛУИЗ ПЕНИ СЕНКИ В СНЕГА

Превод: Нели Лозанова

chitanka.info

Единствен в света шесткратен носител на наградата „Агата Кристи“.

Град Квебек е в ледената прегръдка на зимата — смразяващо студена и изключително красива. Главен инспектор Арман Гамаш се възстановява от травмиращ инцидент и търси утеха в очарователна английска библиотека, зачетен в томове, които никой не е разгръщал от векове.

Докато един ден в мазето на Литературноисторическото дружество е намерено тялото на скандален археолог. Мъж, приживе обсебен от търсенето на останките на Самюел дьо Шамплен — основателя на Квебек. Въпреки нежеланието си Гамаш неусетно се впуска в разследване на мистериозни събития, които се простират четиристотин години назад във времето...

Междувременно от Трите бора всеки ден пристига ново писмо от Габри: *Защо му е на Оливие да мести трупа? Няма логика. Знаеш, че той не е убиецът.* Гамаш е все по-разколебан във вината на младия мъж, осъден за убийство. Възможно ли е инспекторът и екипът му да са допуснали фатална грешка?

История и настояще се сблъскват на територията на приказния Квебек, а Арман Гамаш преживява наново ужасните събития от последните месеци, за да загърби сенките от собственото си минало.

Луиз Пени е единствената в света шесткратна носителка на литературния приз „Агата Кристи“. Романите ѝ са преведени на повече от трийсет езика и са издадени в многохилядни тиражи.

Тази книга е посветена на вторите шансове — на онези, които ги дават, и на онези, които ги получават.

БЛАГОДАРНОСТИ

С Майкъл прекарахме един вълшебен месец в град Квебек, докато събирах информация за „Сенки в снега“. Квебек е великолепно място, а Старият град е още по-красив. Надявам се, че съм успяла да предам какво беше усещането да се разхождам по онези улици всеки ден и да гледам не само чудесните стари каменни сгради, но и своята история. Историята на Канада. Жива. Беше много вълнуващо и за съпруга ми. Но град Квебек не е музей. Той е жизнена, съвременна, процъфтяваща столица. Надявам се, че съм предала и това. Най-вече се надявам обаче, че „Сенки в снега“ носи голямата любов, която храня към мястото, което съм избрала за свой дом. Място, където съжителстват френският и английският език и култура. Невинаги в съгласие, защото и двете страни са страдали и са изгубили твърде много, за да живеят в безусловен мир, но все пак си отдават взаимно дълбоко уважение и привързаност.

По-голямата част от действието в романа се развива в библиотеката на Литературноисторическото дружество в Стария Квебек. Това е една удивителна библиотека, а още по-удивително е, че тази английска институция е била създадена и пазена в продължение на поколения. В проучванията ми помагаша членовете, доброволците и служителите на ЛИД (както наричат дружеството на галено). Тъй като пишех художествено произведение, си позволих някои волности с историята на Квебек и Литературноисторическото дружество, особено що се отнася до един от най-изтъкнатите му членове — доктор Джеймс Дъглас. Предполагам, че на някои от вас няма да се понравят моите теории, но се надявам да проявите разбиране.

Освен това искам да подчертая, че съм се срещала с главния археолог на Квебек много пъти и той е очарователен, любезен и винаги готов да помогне. Няма нищо общо с моя измислен главен археолог.

Историческата част от книгата засяга предимно Самюел дьо Шамплен. Трябва да призная, че за свой голям срам не знаех почти нищо за него, преди да започна проучванията за романа. Бях чувала

името, знаех, че е един от основателите на Квебек, следователно и на Канада. Знаех, че мястото, където е погребан, остава загадка. Никой не го е открил досега. Десетилетия наред този факт е хвърлял в недоумение археолози и историци. Именно около тази загадка се върти моят настоящ роман. Ето защо трябваше да разбера повече за Шамплен. За целта изчетох доста книги и разговарях с местни историци, сред които Луиза Блеър и Дейвид Мендел. Помогна ми и една чудесна книга, озаглавена „Мечтата на Шамплен“, написана от професор Дейвид Хакет Фишър от университета „Брандайс“. Всъщност професорът посети град Квебек по време на нашия престой там и когато разбрахме за това, с Майкъл решихме да отидем на лекцията му. Стори ни се странно (макар и със закъснение), че мястото на събитието е правителствена конферентна зала. Пристигнахме там и заехме местата в края на дългата маса. Една много мила млада дама се приближи до нас и ни попита на безупречен френски кои сме. Обяснихме ѝ на не толкова безупречен френски, че съм англоезична канадска писателка, която събира информация за Шамплен, и че съм дошла да чуя речта на професора. Младата жена ми благодари, а след няколко минути дойде мъж, който ни стисна ръцете и ни заведе до местата в началото на масата. После всички станаха и влезе министърът на културата заедно с още няколко висши чиновници от правителството. Накрая пристигна и професор Хакет Фишър и го настаниха да седне точно срещу нас.

Твърде късно с Майкъл осъзнахме, че сме се озовали на закрит брифинг за официални лица от квебекското правителство... и за нас. Когато разбраха кои сме, не само не ни изгониха, но ни предложиха най-хубавите места, а по-голямата част от конференцията се проведе на английски.

Такъв е Квебек. Град на любезността, където се съобразяват с всеки. Но в някои квартали цари подозрение — и от двете страни.

Това са особеностите, които правят Квебек толкова интересен.

Бих искала да благодаря на Джаки Чернин и Питър Блек от местното радио Си Би Си за огромната помощ, която ми оказаха с техните връзки. Признателна съм и на Скот Карни за подкрепата му по някои тактически въпроси.

Онези от вас, които също като мен обичат поезията от времето на Първата световна война, може би ще забележат, че съм перифразирала

стих от едно великолепно стихотворение на Уилфред Оуен, озаглавено *Dulce Et Decorum Est*.

Романът „Сенки в снега“ дължи много на прекрасния ми агент Тереза Крис и на редакторите Хоуп Делън, Шерийз Хобс и Дан Малъри. С мили думи и критичен поглед те изваждат на показ най-доброто от книгата и от мен като писател.

Накрая искам да спомена, че Литературноисторическото дружество е истинско бижу, но като повечето библиотеки в наши дни работи със скромно финансиране и благодарение на усилията на доброволци — и франкофони, и англоезични. Ако искате да станете член или да ги посетите, техният уебсайт е www.morrin.org.

Тази книга е много специална за мен по много причини и се надявам, че ще го разберете. Като останалите книги от поредицата за главен инспектор Гамаш „Сенки в снега“ не се отнася за смъртта, а за живота. И за необходимостта да уважаваш миналото, без да си вкопчен в него.

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

Полицайте от Surete du Quebec

Арман Гамаш — главен инспектор от отдел „Убийства“.

Жан Ги Бовоар — инспектор, заместник на Гамаш.

Изабел Лакост — полицай от екипа на Гамаш.

Пол Моран — млад полицай.

Ивет Никол — млад полицай.

Силвен Франкьор — главен комисар.

Жителите на град Квебек

Емил Комо — пенсиониран главен инспектор, ментор на Гамаш.

Огюстен Рено — археолог любител, вманиачен в основателя на Квебек Самюел Шамплен.

Портър Уилсън — председател на управителния съвет на Литературноисторическото дружество (ЛИД).

Елизабет Макуъртър, мистър Блейк, Кен Хаслъм — членове на управителния съвет на ЛИД.

Том Хенкок — пастор в презвитерианската църква, член на управителния съвет на ЛИД.

Уини — библиотекарка и член на управителния съвет на ЛИД.

Серж Шевре — главен археолог на град Квебек.

Рене Далер и Жан Амел — членове на дружество „Шамплен“.

Жителите на Трите бора

Клара и Питър Мороу — семейство художници.

Мирна Ландерс — собственик на книжарница за нови и стари книги.

Рут Зардо — възрастна поетеса.

Габриел Дюбо — готвач и хотелиер; държи бистрото и пансиона в селото.

Оливие Брюле — търговец на антикварни стоки и партньор на Габриел.

Марк и Доминик Жилбер — богато семейство, заселило се наскоро в селото.

Венсан и Карол Жилбер — родители на Марк.

Стария Мъндин и Съпругата — младо семейство дърводелци.

Речник на някои френски думи и изрази в романа

Avec le temps — с течение на времето.

Bien sur — разбира се.

Bon — добре.

Bonjour — добър ден.

Bonne nuit — лека нощ.

Cafe au lait — кафе с мляко.

Caleches — карета, файтон.

C'est vrai — вярно е, така е.

Cher — скъпи.

Chocolat chaud — горещ шоколад.

Comment allez-vous — как сте.

D'accord — добре.

Desole — съжалявам.

Excusez-moi — извинете.

Je me souviens — аз помня, спомням си.

Je ne comprends pas — не разбирам.

Je t'aime — обичам те.

La verite — истината.

Merci, vous etes tres gentil — благодаря, много сте мил.

Oui, s'il vous plait — да, моля.

Pardon — извинете, моля.

Patrimoine — наследство.

Point final — точка по въпроса.

Salut — привет.

Sante — на здраве.

Societe — дружество.

Tres fatigue — твърде уморен.

ГЛАВА ПЪРВА

Бързаха нагоре по стъпалата, като вземаха по две наведнъж и се стараеха да не вдигат шум. Гамаш полагаше усилия да се овладее и да диша толкова спокойно, сякаш си седи безгрижно у дома и няма никакви проблеми.

— Сър? — В слушалките на детектива се разнесе младежки глас.

— Довери ми се, синко. Нищо лошо няма да ти се случи.

Надяваше се, че младият полицай няма да долови напрежението в тона му, макар че на главния инспектор му костваше много да говори хладнокръвно и да внушава авторитет и увереност.

— Вярвам ви.

Стигнаха до площадката. Инспектор Бовоар спря и впери очи в шефа си. Гамаш погледна часовника си.

47 секунди.

Имаше време.

Полицаят говореше в слушалките му, разказваше колко приятно усеща слънчевите лъчи върху лицето си.

Останалите от екипа се изкачиха до площадката. Всички бяха с бронезилетки, с автоматични оръжия, готови за стрелба, с бдителни погледи. Насочени към началника. Инспектор Бовоар стоеше до него и също очакваше решението. Накъде? Бяха близо. Няколко крачки ги деляха от целта.

Гамаш се обърна към единия мрачен и пуст коридор на изоставената фабрика, после към другия.

Изглеждаха еднакви. През редицата изпочупени мръсни прозорци на стената се процеждаше светлината на декемврийския ден.

43 секунди.

Решително посочи левия коридор и всички се втурнаха безшумно към вратата в дъното. Докато тичаше, Гамаш стискаше автоматичното оръжие и говореше успокоително в микрофона:

— Няма за какво да се тревожиш.

— Остават четиридесет секунди, сър. — Думите долитаха една по една като издихания, сякаш човекът в другия край на линията не можеше да си поеме въздух.

— Слушай ме внимателно — настоя главният инспектор, докато протягаше ръка към вратата. Екипът му се носеше устремено напред.

36 секунди.

— Няма да позволя да ти се случи нещо — изрече с толкова убедителен, заповеден тон, като че ли предизвикваше младия полицаи да му възрази. — Довечера ще си със семейството си и ще вечеряте заедно.

— Да, сър.

Тактическата група обгради затворената врата, на която тъмнееше мътно прозорче от матирано стъкло.

Гамаш спря с поглед, вторачен във вратата, и застинала във въздуха ръка, готов всеки момент да даде знак хората му да нахлуят с взлом. Да спасят колегата му.

29 секунди.

До него Бовоар бе застинал. Напрегнато очакваше разрешение да действа.

Главен инспектор Арман Гамаш осъзна, че е сгрешил, но твърде късно.

— Дай си време, Арман.

— *Avec le temps?*^[1] — Гамаш отвърна на усмивката на възрастния мъж и сви дясната си ръка в юмрук. За да овладее треперенето. То бе толкова недоловимо, че сервитьорката в квебекското кафене едва ли го бе забелязала. Двамата студенти на отсрещната маса, които тракаха по клавиатурите на лаптопите си, също нямаше как да забележат. Никой не би забелязал.

Освен много близък човек.

Погледна Емил Комо, който разчупваше ронливия кроасан с уверени движения. Бившият шеф и някогашен наставник на Гамаш вече приближаваше осемдесетте. Косата му бе бяла и прилежно вчесана, а очите зад стъклата на очилата бяха проникателни и сини. Дори на тази възраст мъжът все още бе строен и енергичен. Въпреки че с всяко

следващо посещение Арман Гамаш забелязваше как чертите на лицето му са поомекнали, а движенията му са станали някак по-забавени.

Avec le temps.

Вдовец от пет години, Емил Комо познаваше могъществото на времето и знаеше колко дълго може да бъде то.

Рен-Мари, съпругата на Гамаш, бе заминала призори, след като бе прекарала седмица с тях в град Квебек, в каменния дом на Емил, разположен сред стените на Стария град. Вечеряха заедно тихо край камината, разхождаха се из тесните заснежени улички. Разговаряха. Мълчаха. Четяха вестниците, обсъждаха новините. Само тримата. Или четиримата, ако броях немската овчарка Хенри.

Повечето дни Гамаш прекарваше сам в една от местните библиотеки, отдаден на четенето.

Емил и Рен-Мари го бяха оставили, защото разбираха, че в този момент се нуждае от общуване, но има необходимост и от усамотяване.

Не след дълго дойде време за раздяла. След като се сбогува с Емил, Рен-Мари се обърна към съпруга си. Висок, със солидна осанка, човек, който предпочиташе хубавите книги и дългите разходки пред всяко друго занимание, Гамаш изглеждаше по-скоро като изтъкнат професор на средна възраст, отколкото като началник на най-престижния отдел за разследване на убийства в Канада. *Surete du Quebec*.^[2] Изпрати жена си до колата и остърга утринния скреж от предното стъкло.

— Не е нужно да си ходиш, нали знаеш — сведе поглед към нея и се усмихна. Стояха в крехкия сумрак на развиделяване. Хенри ги наблюдаваше от близката пряспа.

— Зная. Но с Емил имате нужда да останете насаме. Видях ви какви погледи си разменяте.

— Изпълнени с копнеж? — разсмя се главният инспектор. — Надявах се, че сме успели да запазим дискретност.

— Съпругата винаги разбира — усмихна се Рен-Мари и се вгледа в дълбоките кафяви очи на мъжа си. Беше си сложил шапка, но под нея се подаваше вълнистата му прошарена коса. И брадата. Постепенно бе свикнала с брадата. Години наред бе поддържал само мустаци, но напоследък, откакто се случи онова, си беше пуснал къса брада.

Замълча. Дали да изрече думите? В последно време не напускаха съзнанието ѝ и постоянно витаеха около устните ѝ. Ако имаше думи, които могат да се нарекат безполезни, това бяха те. Знаеше го и бе убедена, че изричането им не може да промени нищо. Ако не беше така, щеше да го обвие, да го обгърне в тях.

— Прибери се, когато имаш възможност — каза вместо това с ведър глас.

Гамаш я целуна.

— Ще си дойда. След няколко дни, най-много седмица. Обади се, като пристигнеш.

— *D'accord*^[3] — кимна тя и се качи в колата.

— *Je t'aime*^[4] — промълви детективът, пресегна се през сваления прозорец на автомобила и докосна рамото ѝ с ръка, облечена в ръкавица.

„Бъди внимателен! — крещеше умът ѝ. — Пази се! Ела си с мен у дома. Внимавай, внимавай, внимавай!“

Рен-Мари, също с ръкавици, положи длан върху ръката му и отвърна:

— *Je t'aime*.

И потегли към Монреал, като от време на време хвърляше поглед в огледалото, за да види самотната фигура, изправена наред пустата улица в ранното утро. Плътно до Арман, разбира се, стоеше Хенри. Двамата не я изпускаха от очи, докато изчезна.

Главният инспектор продължи да се взира дори след като колата зави зад ъгъла. Сетне хвана лопата и бавно разчисти натрупалия през нощта пухкав сняг от стълбището пред входната врата. За миг кръстоса ръце и се подпря на дръжката на лопатата. Докато си почиваше, се любуваше на красотата на първите слънчеви лъчи, които докосваха пресния сняг. Преспите изглеждаха по-скоро бледосини, отколкото бели, и тук-там проблясваха като миниатюрни призми, които улавяха, пречупваха и отразяваха светлината. Сякаш скупчените снежинки бяха живи същества с пъргави души.

Такъв бе животът в Стария град, зад каменните стени. Едновременно нежен и динамичен, напоен с история и бликащ от енергия.

Главният инспектор се наведе, загреба шепа сняг и като сви дланта си в юмрук, оформи снежна топка. Хенри незабавно се изправи

и толкова ентузиазирано замаха с опашка, че цялата му задница се клатушкаше. Прикова възторжен поглед в топката.

Гамаш я запрати във въздуха, кучето се хвърли към нея и улови снежното кълбо в уста, а челюстите му изтракаха. Хенри се приземи на четири крака и за пореден път бе удивен, че нещо, което допреди малко имаше твърда форма, бе изчезнало така внезапно.

Само секунда и вече го нямаше.

Но следващия път щеше да е различно.

Гамаш се засмя тихичко. Може би кучето имаше право.

В този момент Емил се появи на входната врата, загърнат в огромно зимно палто, подготвен за режещия февруарски студ.

— Готов ли си? — попита възрастният мъж, след като нахлузи плетена шапка на главата си и я придърпа надолу, за да покрие ушите и челото му. После си сложи и дебели ръкавици с един пръст, с които заприлича на боксьор.

— За какво? Обсада?

— За закуска, *top vieux*.^[5] Да вървим, преди някой да е взел и последния кроасан.

Емил знаеше как да мотивира някогашния си подчинен. Без да изчака Гамаш да върне лопатата на мястото ѝ, старецът закрачи нагоре по заснежената улица. Наоколо останалите жители на град Квебек се разсънваха. Излизаха в крехката утринна светлина, за да почистят снега пред домовете и върху колите си или да отидат до близката пекарна за сутрешната си франзела и кафе.

Хенри и двамата мъже тръгнаха по улица „Сен Жан“, покрай ресторантите и магазините за сувенири, и отбиха по малка пресечка — улица „Куяр“. Така стигнаха до „Ше Томпорел“.

През последните петнайсет години редовно посещаваха това кафене. Откакто Емил Комо се бе пенсионира и се беше преместил да живее в старата част на град Квебек, Гамаш често идваше на гости, за да се види със стария си наставник и да му помогне за дребните домакински задължения, които се натрупваха. Разчистване на снега, подреждане на дървата за камината, поставяне на уплътнения на дограмата, за да не става течение. Но тази визита бе по-различна. Нямаше нищо общо с останалите зими, когато главен инспектор Гамаш бе идвал в Квебек.

Този път самият той имаше нужда от помощ.

— Е? — Емил обгърна голямата чаша *cafe au lait*^[6] с тънките си пръсти и се облегна. — Как върви проучването?

— Все още не мога да намеря източници, в които се говори за среща между капитан Кук^[7] и Бугенвил^[8] преди битката при Квебек, но оттогава са минали почти двеста и петдесет години. Има само откъслечни исторически данни, и то недобре запазени. Но знам, че ще ги намеря някъде там — заяви Гамаш. — Библиотеката е невероятна, Емил. Има томове на по няколко века.

Комо наблюдаваше събеседника си, който разказваше как е разлиствал древни книги в местна библиотека и какви факти е открил за битка, водена и изгубена преди много години. Поне от негова гледна точка беше изгубена. Дали най-сетне виждаше искра в очите на скъпия си приятел? Вглеждал се бе в тези очи толкова пъти, докато двамата преследваха убийци и се озоваваха на места, където са били извършени ужасяващи престъпления. Препускаха през гори, села и поля, през улики, доказателства и подозрения. „Гмурнах се в мрака непрогледен на бездънни страхове...“^[9] — Емил си спомни цитата така, както помнеше онези дни. Да, каза си, много точно описание. „Бездънни страхове“. Техните собствени и на убийците. На колко ли маси из цялата провинция бяха седели с Гамаш? Както сега.

Но вече бе време да си отдъхнат от разследването на престъпления. Стига убиване, стига смърт. Арман бе видял твърде много напоследък. Не, по-добре да се зарови в историята, в отдавна отминали събития. Интелектуално разследване, нищо повече.

В краката им Хенри се размърда и Гамаш машинално посегна да погали главата на немската овчарка, да успокои кучето. Емил за пореден път забеляза лекото треперене. Сега почти го нямаше. Понякога бе по-силно. Друг път напълно изчезваше. Това бе издайническо потръпване, а той знаеше колко ужасна история стои зад него.

Искаше му се да хване тази ръка, да я стисне утешително и да каже на стария си приятел, че всичко ще се нареди. Знаеше, че наистина ще стане така.

С времето.

Докато наблюдаваше Арман Гамаш, Емил за пореден път забеляза нащърбения белег на лявото му слепоочие и късата брада,

която си бе пуснал. За да спрат да го гледат хората. За да не разпознават най-известния полицаи в Квебек.

Но, разбира се, това нямаше значение. Арман не се опитваше да се скрие от хората.

Сервитьорката на „Ше Томпорел“ донесе още кафе.

— *Merci*, Даниел — казаха те в един глас и жената се отдалечи, като се усмихваше на двамата господа, които изглеждаха толкова различни, но и толкова си приличаха.

Пиеха кафето си, ядоха *pain au chocolat* и *croissants aux amandes*^[10], поговориха за Квебекския карнавал^[11], който започваше същата вечер. От време на време потъваха в мълчание, загледани в хората, които крачеха по леденостудената улица навън, забързани за работа. Някой бе надраскал трилистна детелина в леката вдлъбнатина по средата на дървената маса. Емил я потърка с пръст.

И се запита кога ли Арман ще бъде готов да говори за случилото се.

Беше десет и половина и всеки момент щеше да започне ежемесечното събрание на управителния съвет на Литературноисторическото дружество. В продължение на много години срещата се бе провеждала вечер, след като библиотеката затвори, но с времето стана ясно, че така присъстват все по-малко членове на съвета.

Затова председателят Портър Уилсън бе променил началния час. Или поне си мислеше, че той е променил началния час. В протокола бе отбелязано, че предложението е дошло от него, макар да му се струваше, че е възразил.

Но така или иначе вече се събираха сутрин през последните няколко години. Останалите членове бяха свикнали с промяната, както и самият Портър. Наложил се да свикне, след като идеята явно бе негова.

Фактът, че управителният съвет въобще се бе приспособил, бе истинско чудо. Последната промяна, която се искаше от тях, беше от времето, когато се наложи да подновят износената кожена тапицерия на столовете в ЛИД. Това беше преди шейсет и три години. Членовете на сегашния съвет все още помнеха майките и бащите, бабите и

дядовците си, разделени на два лагера в грандиозния тапицерски спор. Спомняха си язвителните забележки, подхвърляни зад затворени врати, зад гърбовете на противниците, но пред децата. Които шейсет и три години по-късно не можеха да забравят нечуваното отклонение — да се смени стара черна кожа с нова черна кожа.

Портър издърпа стола си, за да заеме мястото начело на масата, и забеляза, че седалката е поизносена. Седна бързо, преди някой, особено самият той, да е обърнал внимание.

Малка купчина листове бе прилежно подредена пред неговото, както и пред всички останали места по дължината на дървената маса. Дело на Елизабет Макуъртър. Загледа се в Елизабет — невзрачна, висока и слаба. Поне такава беше, когато светът бе млад. Сега изглеждаше изпита и замръзнала. Като онези древни мумии, които изваждаха изпод ледниците. Все още приличащи на хора, но съсухрени и посивели. Синята ѝ рокля бе практична и Портър подозираше, че е с много добра кройка и материя. Все пак жената бе представител на рода Макуъртър — почитано и заможно семейство. За членовете му беше нетипично да показват демонстративно богатство или интелект. Брат ѝ бе позакъснял десетина години с продажбата на империята за превоз на товари. Но все още имаха пари. Портър си помисли, че Елизабет е някак скучна, но отговорна. Не ставаше за лидер и не беше визионер. Не виждаше в нея човек, способен да обедини общност, изпаднала в беда. За разлика от самия него. И неговия баща. И бащата на баща му.

А малката английска общност, затворена между стените на Стария Квебек, бе в беда вече няколко поколения наред. Беше някаква безспирна беда, която понякога поутихваше, друг път се влошаваше, но никога не изчезваше напълно. Също като англоговорещите в Квебек.

Портър Уилсън никога не бе ходил на война — все се оказваше твърде млад или твърде стар за призовка. Поне не на истинска война. Но той и останалите членове на съвета осъзнаваха, че водят битка. И тайно подозираше, че са на път да я изгубят.

Елизабет Макуъртър, която посрещаше на вратата пристигащите членове на съвета, хвърли поглед към Портър Уилсън, който вече бе седнал на председателското място и преглеждаше записките си.

Елизабет знаеше, че е постигнал много в живота си. Певчески хор, любителска театрална трупа, ново крило на старческия дом —

всичко това бе изградено с усилия на волята и твърд характер. И можеше да бъде много по-добро, ако бе търсил и приемал съвети.

Заради силния си характер бе едновременно основател и осакатител. Колко ли повече щеше да е постигнал, ако беше с по-благ нрав? Но пък добротата и динамичността често не вървяха ръка за ръка, макар че когато това се случваше, комбинацията бе неудържима.

Портър беше удържим. Даже сам си слагаше спирачки. Единственият съвет, който можеше да го изтърпи, беше този на ЛИД. Елизабет познаваше Портър от седемдесет години — откакто бе забелязала, че всеки ден обядва сам в училищната столова, и бе отишла да му прави компания. Портър бе предположил, че тя се подмазва, защото вижда в негово лице представител на могъщия клан Уилсън, и се бе отнесъл презрително с нея.

И все пак тя бе останала да му прави компания. Не защото го харесваше, а защото още тогава разбираше нещо, което Портър Уилсън щеше да осъзнае след десетилетия. Англичаните в град Квебек вече не бяха мастодонтите, не бяха огромните параходи и достолепните пътнически лайнери на това общество и тази икономика.

Бяха спасителен сал, носен от вълните. А когато си на сал, не воюваш с другите.

Елизабет Макуъртър бе осъзнала това. И когато Портър клатеше лодката, тя я стабилизираше.

Гледаше го и виждаше дребен, енергичен мъж с олисяло теме, покрито от перука. Косата му — където бе останала неговата собствена — бе боядисана в наситено черно, на което биха завидели и столовете. Очите му бяха кафяви и нервно шареха из стаята.

Мистър Блейк пристигна пръв. Той бе най-възрастният член на съвета и на практика живееше в ЛИД. Когато си свали палтото, разкри униформата си, която се състоеше от сив костюм от фина вълна, сияеща от чистота бяла риза и синя копринена вратовръзка. Винаги бе с безупречен външен вид. Беше джентълмен и успяваше да накара Елизабет да се почувства млада и красива. Възрастната дама бе тайно влюбена в него, когато бе непохватна девойка, а той — левент на двайсет и няколко години.

Тогава бе привлекателен и сега, шейсет години по-късно, все още бе привлекателен, макар че косата му бе оредяла и побеляла, а някога

стройната му фигура се бе позакръглила. Но очите му бяха бистри и живи, а сърцето — голямо и силно.

— Елизабет — поздрави я мистър Блейк с усмивка, хвана ръката ѝ и я подържа за миг. Никога не я задържаше твърде дълго, никога не фамилиарничеше. Само толкова, колкото да ѝ покаже, че държи на нея.

Възрастният джентълмен зае стола си. Стол, който според Елизабет отдавна трябваше да бъде заменен. Но, честно казано, това се отнасяше и за мистър Блейк. И за всички членове на управителния съвет.

Какво ли щеше да се случи, когато започнеха да измират един по един и от Литературноисторическото дружество останеха само износени, празни столове?

— Така, да започваме, че трябва да приключим бързо. Имаме тренировка след час.

Думите бяха на Том Хенкок, който пристигна в компанията на Кен Хаслъм. Напоследък двамата мъже бяха неразделни, защото, колкото и да бе странно, бяха съотборници в предстоящото нелепо състезание.

Том беше гордостта на Елизабет. Нейната надежда. И то не само защото беше пастор в презвитерианската църква „Свети Андрю“, която се намираше в съседство.

Беше млад и се бе присъединил към тяхната общност съвсем наскоро, след като се бе преместил в град Квебек преди три години. Едва на трийсет и три, възрастта му бе на половината от годините на следващия по възраст член на управителния съвет. Все още не бе циничен, не бе уморен от живота. Все още вярваше, че църквата му може да привлече нови енориаши — английското население изведнъж щеше да започне да произвежда бебета, които щяха да пораснат и с желание да останат в Квебек. Вярваше на обещанията на квебекското правителство за премахване на дискриминацията при наемане на работа на англоговорещи; за лекари в системата на здравеопазването, които говорят на техния роден език; за образование и за старчески домове, за да може, когато изгубят всяка надежда, да умрат под грижите на медицински сестри, които им мълвят утешително на английски.

Успял бе да внуши на съвета, че може би все пак не всичко е загубено. И че може би всъщност не се води война; не бяха намесени в

някакво ужасяващо продължение на битката на Авраамови поля^[12], която този път англичаните губеха. Елизабет вдигна поглед към необичайно дребната статуя на генерал Джеймс Улф^[13]. Героят мъченик от битката преди двеста и петдесет години се извисяваше над Литературноисторическото дружество като някакво дървено обвинение. Бе свидетел на незначителните им спорове и непрестанно им напомняше за много по-великата битка, която бе водил, за да ги има тях. И в която бе загинал, но преди това бе триумфирал над напоеното с кръв пасище. Така бе сложил край на войната и бе извоювал Квебек за англичаните. Поне на хартия.

Сега генерал Улф, разположен в свой собствен кът от красивата стара библиотека, ги гледаше отвисоко. Във всеки смисъл на думата, каза си Елизабет.

— Как е, Кен? — попита Том, след като седна на мястото си до по-възрастния мъж. — Във форма ли си? Готов ли си за състезанието?

Елизабет не чу какво отговори Кен Хасълъм. Но и не очакваше. Кен раздвижи тънките си устни, ала от тях не излезе нито звук.

Всички замълчаха, може би им мина през ума, че е дошъл денят, в който колегата им ще произнесе слова, по-звучни от шепот. Но грешаха. Въпреки това Том Хенкок продължи да си приказва с Кен, сякаш водеха истински разговор.

Още една причина, поради която Елизабет обичаше Том — младият мъж не се поддаваше на заблудата, че щом Кен е мълчалив, значи е глупав. Тя много добре знаеше, че не е. Около шейсет и пет годишният джентълмен бе най-успешният от всички членове на съвета и притежаваше собствена компания. А освен това Кен Хасълъм наскоро бе направил още нещо забележително.

Записал се бе да участва в опасното състезание по гребане с кану в ледените води на реката. В тима на Том Хенкок. Беше най-възрастният член в своя отбор, а и в който и да е от отборите. Може би дори най-възрастният състезател в историята на този вид спорт изобщо.

Елизабет ги наблюдаваше: тихия и спокоен Кен и младия, жизнен и привлекателен Том. Стори й се, че май все пак се разбират много добре. Навярно всеки от тях криеше по нещо неизречено.

Не за първи път се зачуди на някои от решенията на Том Хенкок. Защо бе избрал да бъде техен пастор? Защо бе останал сред стените на

Стария Квебек? Възрастната жена знаеше, че се иска определен тип характер, за да реши човек да прекара живота си на място, което много се доближаваше до крепост.

— И така, да започваме — обяви Портър и се изопна още повече.

— Уини още не е дошла — възрази Елизабет.

— Не можем да чакаме.

— Защо? — попита спокойно Том. Но въпреки това на Портър му се стори, че младежът се заяжда.

— Защото вече минава десет и половина, а именно вие поискахте да сме по-експедитивни днес — заяви председателят, удовлетворен, че е спечелил точка.

За пореден път Портър гледаше приятел, а виждаше в негово лице враг, каза си Елизабет.

— Точно така — усмихна се Том. — И все пак с удоволствие ще изчакам — добави, видимо без намерение да влиза в пререкания.

— Е, аз пък няма да чакам. Какво е първо на дневен ред?

Известно време водиха дискусия за закупуването на нови книги и тогава пристигна Уини. Жената бе дребничка, енергична и страстно посветена — на англоезичната общност, на ЛИД, но най-вече на приятелката си. Нахълта с маршова стъпка, погледна Портър унищожително и се настани до Елизабет.

— Виждам, че сте започнали без мен — обърна се към председателя. — Казах ви, че ще закъснея.

— Така е, но това не означава, че сме длъжни да чакаме. Тъкмо обсъждахме какви нови книги да купим.

— И не ви хрумна, че е най-добре в дискусията да участва и библиотекарката?

— Е, вече сте тук.

Останалите членове на съвета наблюдаваха, сякаш бяха на тенис мач от „Уимбълдън“, но с далеч по-слаб интерес. Беше пределно ясно кой има топки и кой ще победи.

След петдесет минути почти бяха стигнали до края на дневния ред. В чинията по средата на масата бе останала само една овесена бисквитка и всеки хвърляше поглед към нея, но не смееше да я вземе заради твърде доброто си възпитание. Обсъдиха сметките за парното, набирането на нови членове, опърпаните стари книги, завещани им вместо пари. Оставените с последната воля на мъртъвци тонове

съдържаха предимно проповеди, потресаващи викториански стихосбирки или досадни дневници на пътешественици, заминали по поречието на Амазонка или в Африка, за да застрелят и препарират някое клето диво животно.

Подложиха на дискусия и намерението да организират нова разпродажба на книги, но предвид провала на последното подобно начинание обсъждането приключи бързо.

Елизабет водеше бележки и полагаше усилия да не повтаря успоредно с говорещите коментарите, които правеше всеки член на съвета. Срещата протичаше като литургия. Позната и по някаква странна причина успокояваща. Едни и същи думи се изричаха отново и отново на всяко събрание. За вечни времена. Амин.

Внезапен звук прекъсна приспивния ритъм на литургията. Беше толкова непривичен и стряскащ звук, че Портър почти подскочи на стола си.

— Какво беше това? — прошепна Кен Хаслъм. По неговите стандарти това си беше почти вик.

— Май е звънецът на входната врата — обади се Уини.

— Звънецът ли? — учуди се Портър. — Не знаех, че имаме звънец.

— Поставен е през 1897 година, когато лейтенант губернаторът дошъл на посещение, но не успял да влезе — обясни мистър Блейк с такъв тон, сякаш лично бе присъствал на събитието. — Самият аз никога не съм го чувал да звъни.

Но сега го чу отново. Дълъг и пронизителен звън. Елизабет бе заключила входната врата на Литературноисторическото дружество, след като всички се бяха събрали. Правеше го, за да не ги прекъсва никой. Но всъщност рядко ги посещаваше някой, така че действието ѝ бе по-скоро навик, отколкото необходимост. Беше окачила и табелка на масивната дървена врата: „Събрание на управителния съвет. Библиотеката ще отвори на обяд. Благодарим ви. *Merci.*“

Звънецът отново раздра тишината. Някой се бе облегал на него и си бе заклецил пръста в бутона.

Членовете на съвета продължиха да се гледат мълчаливо.

— Ще отворя — каза Елизабет.

Портър сведе очи към листовите пред себе си. Дотолкова му стигна мъжеството.

— Не — изправи се Уини. — Аз ще отворя. Вие стойте тук.

Проследиха с поглед дребната жена, докато се отдалечаваше по коридора, а после чуха стъпките ѝ по дървеното стълбище. За кратко настана тишина. След минута отново се чу тропотът на краката ѝ по стълбите.

Слушаха стъпките, които приближаваха все повече. Уини стигна до вратата на залата, но спря там. Лицето ѝ изглеждаше преbledняло и сериозно.

— Дошъл е един човек. Исква да говори пред управителния съвет.

— Е? — подкани я Портър. Чак сега, след като възрастната дама бе отишла да отвори вратата, се усети, че той е председателят. — Кой е?

— Огюстен Рено — отвърна Уини и видя израженията на колегите си. Едва ли можеха да реагират по-изненадано, ако ще да бе казала „Дракула“. Макар че при англоезичните изненадата се изчерпваше с повдигане на веждите.

Всички в залата бяха вдигнали вежди, а ако статуята на генерал Улф бе способна да размърда лицето си, навярно щеше да добие същото изражение.

— Оставих го да чака отвън — добави жената в проточилото се мълчание.

Сякаш за да подчертае този факт, звънецът отново проехтя.

— Какво да правим? — попита Уини, но вместо да се обърне към Портър, погледна Елизабет. Всички останали също насочиха очи към нея.

— Трябва да гласуваме — предложи Елизабет накрая. — Да го приемем ли?

— Не е в дневния ред — отбеляза мистър Блейк.

— Точно така — намеси се Портър в опит да из земе обратно властта. Но докато го казваше, гледаше Елизабет.

— Кой гласува „за“ да допуснем Огюстен Рено да говори пред съвета? — попита възрастната дама.

Никой не вдигна ръка.

Елизабет остави писалката си и не отрази гласуването в протокола на събранието. Кимна отсечено, изправи се и обяви:

— Ще му кажа.

— Ще дойда с теб — стана и Уини.

— Не, скъпа, остани тук. Ще се върна след малко. Все пак — спря на вратата и погледна към колегите си и генерал Улф, който се извисяваше над тях — не може да е чак толкова зле.

Но всички знаеха, че не е съвсем така. Когато Огюстен Рено идваше на посещение, нещата не бяха никак на добре.

[1] С течение на времето (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Квебекската полиция. — Б.р. ↑

[3] Добре (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Обичам те (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Стари приятелю (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Кафе с мляко (фр.). — Б.р. ↑

[7] Джеймс Кук (1728–1779) — британски мореплавател, пътешественик и изследовател. — Б.пр. ↑

[8] Луи-Антоан дьо Бугенвил (1729–1811) — френски мореплавател и адмирал, осъществил първото френско околосветско пътешествие и участвал в Американската война за независимост (1775–1783). — Б.пр. ↑

[9] Стих от поемата „Небесната хрътка“ (1893) на британския поет Франсис Томпсън (1859–1907). — Б.пр. ↑

[10] Кифлички от многолистно тесто с пълнеж от шоколад и кроасани с бадеми (фр.). — Б.пр. ↑

[11] Най-големият зимен фестивал в света се провежда в град Квебек от 1894 година насам, макар че става ежегоден едва през 1955 г., когато се сдобива и с талисмана си — снежния човек Боном. — Б.р. ↑

[12] Повратна битка, състояла се на 13 септември 1759 г., в хода на Седемгодишната война между британската и френската армия. — Б.пр. ↑

[13] Джеймс Улф (1727–1759) — генерал-майор от британската армия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Арман Гамаш се настани на износения кожен диван под статуята на генерал Улф. Кимна на възрастния мъж отсреща и извади писмата от чантата си. След разходка из града в компанията на Емил и Хенри се бе върнал у дома, бе взел пощата и бележника си и бе мушнал всичко в чантата. После бе тръгнал нагоре по хълма с немската овчарка.

Към тихата библиотека на Литературноисторическото дружество.

Сега детективът гледаше издутия жълтеникавокафяв плик, който лежеше на дивана до него. Бе пълен с кореспонденцията, която пристигаше ежедневно в канцеларията му в Монреал. Полицай Изабел Лакост преглеждаше пощата и му я препращаше до домашния адрес на Емил. В плика имаше бележка:

Cher Patron^[1],

Радвам се, че се чухме онзи ден. Малко ви завиждам, че имате възможност да прекарате няколко седмици в Квебек. Все говоря на мъжа ми, че трябва да заведем децата на Карнавала, но той упорито твърди, че са още малки. Вероятно е прав. Истината е, че на мен много ми се ходи.

Продължават разпитите на заподозрения (трудно ми е да говоря за него така, защото всички сме наясно, че няма нищо подозрително, всичко е сигурно). Не знам какво е казал, ако изобщо е казал нещо, тъй като по случая бе образувана Кралска комисия. Вие дадохте ли вече показания? Аз получих призовка днес. Не съм сигурна какво да им кажа.

Гамаш за момент отпусна ръката си, в която държеше бележката. Разбира се, че полицай Лакост щеше да каже истината. Такава, каквато я бе видяла. Нямаше избор, такъв бе характерът ѝ, така бе обучена. Преди да замине, бе наредил на всичките си колеги от отдела да оказват пълно съдействие.

Както бе постъпил и самият той.

Продължи да чете бележката.

Все още никой не знае докъде ще стигне това или как ще завърши. Но има подозрения. Атмосферата е напрегната.

Ще ви държа в течение.

Изабел Лакост

Писмото бе натежало прекалено много и детективът бавно отпусна ръка в скута си. Загледа се напред и пред очите му се появи образът на Изабел Лакост. Откъслечни картини изплуваха неканени в съзнанието му и също тъй неуловимо отлитаха. Ето я, надвесена над него, като че ли крещеше, но той не можеше да различи думи. Чувстваше нейните малки, силни ръце, с които бе сграбчила главата му. Видя я как се навежда по-близо, как движи устни с напрегнат поглед, сякаш се опитва да му каже нещо. Усети как полицайката разкъсва бронезилетката и оголва гърдите му. Зърна кръв по дланите и пръстите ѝ, мярна изражението на лицето ѝ.

После се яви пак тя.

На погребението. *Погребенията*. Облечена в униформа, в строя редом с останалите колеги от знаменития отдел „Убийства“ на *Surete du Quebec*. Той, Гамаш, е начело на ужасяващата върволица. Студът реже като бръснач. Погребват хората, които са загинали под негово командване в онзи съдбовен ден в изоставената фабрика.

Арман Гамаш затвори очи и вдиша дълбоко тежките аромати на библиотеката. История, стабилност, покой и тишина. Старомодна политура, дърво, обвити в износена кожа думи. Долови и своя собствен лек мирис на розова вода и сандалово дърво.

Опита се да си мисли за нещо хубаво, нещо приятно, потърси тих пристан за душата си. Намери го в Рен-Мари, докато си

припомняше как звучеше гласът ѝ в слушалката на мобилния му телефон по-рано през деня. Ведро. У дома. В безопасност. Дъщеря им Ани щеше да идва на гости за вечеря с мъжа си. Рен-Мари бърбеше за задачите си: да напазарува продукти, да полее цветята, да навакса с кореспонденцията си.

Представи си я с телефона в ръка, изправена до библиотеката в апартамента им в „Отремон“, в слънчевата дневна, пълна с книги, списания и удобни мебели, подредена и уютна.

В дома им имаше покой, както и в мисълта за Рен-Мари.

Гамаш усети как разтуптяното му сърце се укротява и дишането му става по-бавно. Още веднъж си пое дълбоко въздух и отвори очи.

— Дали кучето ви е жадно?

— Моля? — Детективът фокусира отново погледа си и видя как възрастният мъж, седнал срещу него, сочи към Хенри.

— Някога водех Шеймъс тук. Той лежеше в краката ми, докато четях. Като вашето куче. Как се казва?

— Хенри.

Като чу името си, младата немска овчарка седна и възбудено размърда огромните си уши във всички посоки, сякаш бяха сателитни чинии, с които се мъчеше да улови сигнал.

— Умолявам ви, мосю — усмихна се Гамаш, — не казвайте Т-О-П-К-А, защото ни е спукана работата.

Мъжът се разсмя:

— Шеймъс скачаше от вълнение всеки път, щом ме чуеше да изричам думата К-Н-И-Г-А. Разбираше, че ще идваме тук. Май му харесваше дори повече, отколкото на мен.

Гамаш посещаваше библиотеката ежедневно през последната седмица и досега не бе разговарял с никого, като се изключи шепненето с възрастната библиотекарка, която му помагаше в търсенето на неизвестни тонове, свързани с битката на Авраамови поля.

Беше истинско облекчение да не говори, да не разказва и да не се чувства задължен да дава обяснения. Скоро щеше да дойде време и за това. Но засега копнееше само за спокойствие и го бе открил в тази затънтена библиотека.

Макар че от години редовно идваше на гости на своя стар наставник и си мислеше, че познава всички кътчета на Стария Квебек,

допреди няколко дни не бе стъпвал в тази сграда. Дори не я бе забелязал измежду красивите къщи и църкви, манастири, училища, хотели и ресторанти.

Но тук, на улица „Сен Станислас“, недалеч от стария каменен дом на Емил, Гамаш бе открил убежище сред книгите в една англоезична библиотека. Че къде другаде?

— Дали е жаден? — попита възрастният мъж отново. Явно искаше да бъде полезен и макар че Хенри едва ли имаше нужда от нещо, Гамаш кимна и прие.

Господата излязоха от библиотеката и тръгнаха по облицования в дърво коридор, покрай портретите на някогашните председатели на Литературноисторическото дружество. Сякаш сградата бе покрита с плътен слой от собствената си история.

Това създаваше усещане за покой и стабилност. Същото се отнасяше впрочем и за по-голямата част от Стария Квебек, обграден от масивни стени. Единственият град крепост в Северна Америка, защитен от нападения.

В наши дни крепостните стени имаха по-скоро символична, отколкото практическа роля, но Гамаш знаеше, че символите могат да бъдат по-мощни и от бомба. Всъщност с времето хората погиваха, градовете падаха, но символите оставаха живи и силата им растеше.

Символите бяха безсмъртни.

Възрастният мъж наля вода в купичка и Гамаш я занесе обратно в библиотеката. Сложи я върху кърпа, за да не намокри широките тъмни дъски на дюшемето. Хенри обаче не й обърна никакво внимание.

Господата отново седнаха на местата си. Гамаш забеляза, че другият мъж чете дебел справочник по градинарство. Самият той се върна към кореспонденцията си. В купчината бяха избрани писма, които Изабел Лакост бе преценила, че началникът ѝ би искал да види. Повечето бяха от колеги по целия свят, които изказваха съболезнования, а други — от обикновени граждани, които също искаха да споделят чувствата си. Прочете и отговори на всичките и мислено благодари на Лакост, че е препратила само малка извадка.

Най-накрая стигна до писмото, което очакваше да е в купчината. Винаги беше там. Всеки ден. Бе написано с вече до болка познат

почерк, някак забързан, почти нечетлив, но Гамаш бе свикнал и без усилия дешифрира драсканиците.

Cher^[2] Арман,

Мисля за теб и се моля да се възстановяваш. Често си тема на нашите разговори. Надяваме се да дойдеш да ни видиш. Рут каза да доведеш Рен-Мари, защото теб изобщо не те харесвала. Но все пак ме помоли да ти предам поздрав и каза да вървиш на майната си.

Гамаш се усмихна. Това бе едно от най-любезните неща, които бе чувал от Рут Зардо. За нея си беше почти мило. Почти.

Все пак имам един въпрос. Защо му е на Оливие да мести трупа? Няма логика. Знаеш, че той не е убиецът.

С обич,
Габри

Както винаги Габри бе сложил в плика анасонова луличка. Гамаш я извади, поколеба се и накрая предложи лакомството на седналия отсреща мъж.

— Луличка?

Старецът вдигна поглед към детектива, а после премести очи върху лакомството.

— Предлагате десерт на непознат? Надявам се, че няма да ми се наложи да викам полиция.

Гамаш се напрегна. Дали човекът го бе разпознал? Нима това бе завоалирано послание? Но в бистрите сини очи на мъжа отсреща нямаше и капка лукавство, а на устните му играеше усмивка. Старецът се пресегна, разчупи луличката на две и подаде по-голямото парче на събеседника си. Онова със захарния пламък, най-хубавото и най-вкусното парче.

— *Merci, vous etes tres gentil.* — „Благодаря, много сте мил“, каза мъжът.

— *C'est moi qui vous remercie.* — „Аз трябва да ви благодаря“, отвърна Гамаш. Това бе традиционна, но не неискрена размяна на любезности между възпитани хора. Човекът говореше безупречен, изискан френски. Може би с лек акцент, но детективът си каза, че може просто така да му се е сторило, защото знаеше, че мъжът е англоезичен, а самият той бе франкофон.

Задъвкаха бонбоните и отново се зачетоха в книгите си. Хенри полегна кротко на пода, а когато наближи три и половина, библиотекарката Уини мина да включи осветлението. Слънцето вече залязваше над стените на града и над старата библиотека, скътана сред тях.

Гамаш си помисли как всичко това му прилича на матрьошка. Най-външното ѝ лице беше Северна Америка, в нея бе сгушена Канада, а в Канада — Квебек. Какво имаше вътре в Квебек? Едно още по-миниатюрно присъствие: малката англоезична общност. А в нея?

В нея беше това място. Литературноисторическото дружество. То съдържаше потомците на някогашната Британска империя с техните летописи, мисли, спомени и символи. Без да поглежда към статуята над себе си, Гамаш знаеше кой е изобразен на нея. Тук бяха събрани техните лидери, техният език, тяхната култура и постиженията им — някои от които отдавна забравени или напълно непознати за франкофонското мнозинство отвъд тези стени, но поддържани живи между тях.

Дружеството бе забележително място, за чието съществуване почти никой франкофон не подозираше. Когато Гамаш бе разказал за него на Емил, старият му приятел си бе помислил, че детективът се шегува и си измисля, а сградата беше само на две пресечки от дома му.

Да, приличаше на матрьошка. Във всяка следваща фигурка бе прибрана друга, по-малка, а в сърцевината бе това малко бижу. Но дали бе прибрано там, или бе скрито?

Гамаш наблюдаваше Уини, която обикаляше библиотеката, отрупана с книги от пода до тавана, и с индийски килими, постлани върху дюшемето от широколистна дървесина. Имаше дълга дървена маса и читалня, която се състоеше от две кожени кресла с широки облегалки и от протрития кожен диван, зает от Гамаш. Писмата и

книгите му бяха на близката масичка. Високите етажерки се редуваха със сводести прозорци, през които в помещението нахлуваше светлина, когато имаше такава. Но най-впечатляващата част от библиотеката беше извитият балкон, който заемаше горната половина на залата. Посетителите можеха да се изкачат на второто ниво по спираловидно стълбище с парапет от ковано желязо, а там рафтовете с книги се издигаха чак до измазания с гипс таван.

Залата бе пълна с тонове и тонове. Светлина. И покой.

Гамаш не можеше да повярва, че доскоро е нямал представа за съществуването на това място. Натъкна се на него случайно един ден, докато се разхождаше и се опитваше да прогони натрапчивите образи от съзнанието си. Но неканените видения не бяха нищо в сравнение със звуците, които го преследваха. Изстрелите, пращането на дърво и мазилка, когато куршумите се забиваха в стените. Виковете, а след тях — писъците.

Над всички тях се извисяваше тихият младежки глас, изпълнен с доверие, който шепнеше в главата му:

— Вярвам ви, сър.

Арман и Хенри си тръгнаха от библиотеката и минаха през обичайните магазини по пътя си: от „Ж. А. Моазо“ детективът купи няколко вида сирена от непастъризирано мляко, пастет и агнешко, от зарзаватчийницата от другата страна на улицата — плодове и зеленчуци, а от пекарна „Паяр“ на улица „Сен Жан“ — прясна, още топла франзела. Пристигна у дома преди Емил и добави още една цепеница в огъня, за да сгрее изстиналата къща. Сградата бе построена през 1752 година и макар че каменните зидове бяха дебели почти един метър и с лекота можеха да отблъснат гюле, бяха беззащитни пред зимните ветрове.

Докато Арман готвеше, домът започна да става все по-уютен и приветлив и когато домакинът се прибра, вътре беше приятно затоплено и се носеха аромати на розмарин, чесън и агнешко.

— *Salut!*^[3] — провикна се Емил от входната врата, а само след миг вече бе в кухнята с бутилка червено вино в ръка и посягаше към тирбушона. — Ухае страхотно.

Гамаш занесе в дневната подноса с предястия, отрупан с резени пресен хляб, сирена и пастет, и го остави на масичката край камината, а Емил го последва с отворената бутилка вино.

— *Sante!*^[4]

Мъжете седнаха с лице към огъня и вдигнаха чаши за наздравица. Когато хапнаха по нещо, започнаха да си разказват как е минал денят им. Емил сподели, че е обядвал с приятели в бара на „Шато Фронтенак“ и се е занимавал с проучвания за *Societe Champlain*.^[5] Арман описа тихите часове, прекарани в библиотеката.

— Намери ли онова, което търсеше? — попита възрастният мъж и отхапа от филийката си, намазана с пастет от глиганско месо.

Гамаш поклати глава.

— Трябва да е някъде там. Иначе не се връзва. Знаем, че френските войски са били на не повече от километър оттук през 1759 година и са чакали британците.

Говореше за битката, която всички деца в Квебек изучаваха в училище, а след това фантазираха, че са били част от нея и я разиграваха отново и отново с дървени мускети и въображаеми коне. Същата ужасна битка бе определила съдбата на града, на територията, на държавата и континента. Битката при Квебек, която през 1759 година на практика бе сложила край на Седемгодишната война^[6]. По ирония на съдбата, след като французите и англичаните воювали за Нова Франция дълги години, последното сражение било кратко. Но кърваво.

Докато Гамаш разказваше, двамата мъже си представяха сцената.

Хладен септемврийски ден. Войските под командването на генерал Монкалм^[7] са смесица от елитни френски части и квебекчани, които са по-запознати с партизанските военни тактики, отколкото с класическата война. Французите отчаяно се надяват да вдигнат обсадата на Квебек, която води до жестоко и мъчително гладуване на населението. Над петнайсет хиляди снаряда са се изсипали над малката общност зад стените на града, а зимата чука на вратата и ако обсадата не приключи, всички ще измрат. Мъже, жени, деца. Медицински сестри, монахини, дърводелци, учители. Всички ще загинат.

Генерал Монкалм и неговата армия се готвят да срещнат мощните британски сили във величествена битка. Победителят може

да бъде само един.

Монкалм е смел и опитен военен, командир, който винаги е на фронтовата линия и вдъхновява хората си със своя пример. За тях той е герой.

Кой се изправя срещу него? Също толкова блестящ и безстрашен войник — генерал Улф.

Квебек е изграден на скала при стеснение на реката. Това дава огромно стратегическо предимство. Врагът не може да предприеме директна атака, защото трябва да изкачи стръмната скала, а това е невъзможно.

Но могат да организират нападение малко по-нагоре по течението на реката и затова Монкалм чака точно там. Все пак има още една възможна местност недалеч оттам. Съобразителният командир Монкалм решава да изпрати един от хората си — своя личен *aide-de-camp*^[8], полковник Бугенвил.

И така, през септември 1759 година генералът чакал.

Но Монкалм допуснал грешка. Ужасна грешка. Всъщност няколко грешки, а Арман Гамаш, който живо се интересуваше от историята на Квебек, бе решен да го докаже.

— Теорията ти е много интересна, Арман — рече Емил. — Наистина ли вярваш, че ключът се крие в онази малка библиотека? В *англоезична* библиотека?

— Че къде другаде?

Емил Комо кимна. Изпитваше облекчение, като виждаше приятеля си толкова заинтригуван. Когато Арман и Рен-Мари пристигнаха преди около седмица, му трябваше поне един ден, за да възприеме промените, които бяха настъпили у Гамаш. Не бяха само брадата и белезите — детективът изглеждаше смачкан, натезал и обременен от скорошните събития. Сега той пак се занимаваше с миналото, но поне беше миналото на някой друг, не неговото собствено.

— Стигна ли до писмата?

— Да. Трябва да изпратя няколко отговора — отвърна Арман и извади пакета с кореспонденцията си. Поколеба се за миг, сетне се реши и извади един от пликовете. — Бих искал да прочетеш това.

Емил отпиваше от виното си и четеше, докато в един момент се разсмя. Върна писмото на Гамаш с думите:

— Тази Рут определено си пада по теб.
— Ако имах плитки, със сигурност щеше постоянно да ги дърпа
— усмихна се детективът. — Но според мен ти я познаваш.
Гамаш изрецитира откъс от стихотворение:

*Кой нарани те
толкова непоправимо,
та всеки флирт посрещаш
като облак черен?*

— Тази Рут ли? — изненада се Емил. — Рут Зардо? Поетесата?
И завърши удивителната творба, която вече се преподаваше в
училищата в цял Квебек:

*Но ние, твоите приятели
(които тъй презираш),
съзряхме смелостта ти в страховете
и знаем твоя разум, твойта мъдрост,
и ще те помним винаги
почти с любов.*

Мъжете замълчаха и се загледаха в тихо пропукващия огън.
Всеки бе потънал в собствените си мисли за любовта и загубата, за
непоправимите вреди.

— Мислех, че е мъртва — промълви Емил накрая, докато
мажеше пастет върху мекия хляб.

Гамаш се засмя:

— Когато Габри я представяше на Рен-Мари, каза, че я
намерили, когато копаели в мазето.

Емил отново посегна към писмото и попита:

— Кой е този Габри? Приятел?

Арман се поколеба.

— Да, живее в онова селце, за което съм ти разказвал. Трите
бора.

— Спомням си, бил си там няколко пъти. Разследвахте убийства. Веднъж се опитах да намеря селото на картата. Нали каза, че е на юг от Монреал, близо до границата с Вермонт?

— Точно така.

— Е — продължи Емил, — явно съм сляп, защото не можах да го видя.

Гамаш кимна.

— По някаква причина картографите са пропуснали да отбележат Трите бора.

— Тогава как го намират хората?

— Не знам. Може би се появява изневиделица.

— *Бях сляп, но виждам днес?*^[9] — цитира Емил. — Явява се само на грешник като теб?

Детективът се разсмя:

— Най-хубавите кроасани и *cafe au lait* в Квебек. Щастлив грешник съм аз. — Изправи се и сложи още една купчина писма на масичката за кафе. — Исках да ти покажа и тези.

Емил се зае да ги чете, докато Гамаш отпиваше от виното си, хапваше филийки франзела със сирене и се наслаждаваше на комфорта на стаята — дотолкова позната, че се чувстваше почти като у дома си.

— Всичките са от този човек, Габри — отбеляза Емил най-накрая и потупа малкия куп пликове. — Колко често ти пише?

— Всеки ден.

— Всеки ден? Да не е обсебен от мисълта за теб? Заплашва ли те с нещо? — Възрастният домакин се наведе със сериозен поглед. В миг хуморът му се изпари.

— Не, ни най-малко. Той ми е приятел.

— *Защо му е на Оливие да мести трупа?* — прочете Емил. — *Няма логика. Знаеш, че той не е убиецът.* Пише едно и също всеки път. — Взе още няколко писма и ги огледа набързо. — Какво иска да каже?

— Има предвид един случай, който разследвах миналата есен, около Деня на труда. В бистрото на Оливие в Трите бора бе намерен труп. Жертвата е била ударена веднъж по тила. Смъртоносно.

— Веднъж?

Наставникът му веднага бе обърнал внимание на тази значителна подробност. Единствен опустошителен удар. Това беше голяма

рядкост. След първия нанесен удар почти винаги следваха още много, тъй като убиецът изпадаше в ярост. Почти никога не попадаха на случай, където е бил нанесен един-единствен удар, достатъчно силен, за да причини смърт. Това означаваше, че някой е бил изпълнен с толкова ярост, че да вложи цялата си енергия, когато замахне, но е имал и достатъчно самоконтрол, за да спре дотам. Страховито съчетание.

— Жертвата нямаше никакви документи, по които да установим самоличността. В крайна сметка обаче попаднахме на колиба в гората, където е живял и е бил убит мъжът. Емил, да можеше да видиш какво имаше вътре.

Емил Комо имаше развинуто въображение, подхранвано в продължение на десетилетия от ужасни находки. Зачака да чуе как Гамаш ще опише страшната колиба.

— Беше пълна със съкровища.

— Съкровища?

— Знам — усмихна се Арман, като видя изражението му. — И ние не очаквахме подобно нещо. Беше невероятно. Антики и предмети на изкуството. Безценни.

Бе привлякъл цялото внимание на наставника си. Емил седеше леко приведен, сключил слабите си ръце — едновременно спокоен и нащрек. Ловец на убийци за цял живот, сега той надуваше кръвта. Гамаш бе научил от този човек всичко за убийствата. И още много.

— Продължавай — подкани Комо.

— Имаше оригинални издания на книги с автографи от авторите, древни керамични съдове, оловен кристал отпреди хилядолетия. Намерихме плочка от Кехлибарената стая и сервизи, които някога са принадлежали на Екатерина Велика.

И една цигулка. За миг Гамаш се пренесе в колибата и пред погледа му се яви полицай Пол Моран. Мършав, непохватен, млад и неопитен, той взе безценната цигулка, постави я под брадичката си и сякаш се срасна с нея. Тялото му внезапно придоби смисъл, сякаш Моран бе създаден, за да свири на този инструмент. И да изпълни дървената къщурка в гората с най-красивата и тъжна келтска мелодия, която се запечатваше в паметта завинаги.

— Арман?

— Извинявай — промълви Гамаш, когато умът му се върна в каменната къща в град Квебек. — Просто си спомних нещо.

Наставникът му го гледаше внимателно.

— Наред ли е всичко?

Детективът кимна и се усмихна.

— Да, само една мелодия.

— В крайна сметка открихте ли кой е убил самотника?

— Да. Доказателствата бяха повече от достатъчни. В бистрото намерихме оръжието на убийството и други вещи от колибата.

— Убиецът е бил Оливие? — попита Емил, като посочи писмата.

Арман кимна.

— На всички им беше трудно да повярват, на мен също, но това бе истината.

Възрастният мъж наблюдаваше приятеля си. Познаваше го добре.

— Харесваше този Оливие, нали?

— Беше ми приятел. Все още е.

Детективът отново си припомни как седеше във веселото бистро и държеше уликите, които доказваха вината на приятеля му. Спомни си ужаса, който го обзе с осъзнаването, че Оливие наистина е убиецът. Бе отнел съкровищата на онзи човек от колибата му. И нещо повече. Бе отнел живота му.

— Значи трупът е бил открит в бистрото, но убийството е станало в колибата? Това ли има предвид Габри? Защо му е на Оливие да мести трупа от колибата в бистрото?

Гамаш дълго време не отговори, а Емил го остави да помълчи. Отпиваше от чашата с вино, занимаваше се със собствените си мисли, вираше се в меките пламъци и чакаше.

Накрая Арман погледна наставника си и изрече:

— Габри задава добър въпрос.

— Партньори ли са?

Детективът кимна.

— Е, значи просто не иска да повярва, че Оливие го е извършил. Това е.

— Вярно е, не иска да повярва. И все пак въпросът е добър. Ако Оливие е убил Отшелника в забутана колиба, защо му е да мести трупа на друго място, където ще бъде открит по-лесно?

— И то в собственото си бистро.

— Не, точно тук става заплетено. Всъщност е пренесъл тялото в СПА хотел, разположен наблизо. Призна, че е искал да съсипе собственика, затова е оставил трупа там. В негово лице е виждал заплаха за бизнеса си.

— Ето, значи това е отговорът.

— Но той не ми върши работа — възрази Гамаш и извърна цялото си тяло към Емил. — Оливие твърди, че когато е намерил Отшелника, той вече е бил мъртъв. Решил е да използва трупа му като един вид оръжие, за да навреди на конкурента си. Но казва, че ако наистина бе извършил убийството, никога не би преместил тялото. Щял е да го остави там или да го замъкне в гората, за да го изядат койотите. Защо някой, който е убил човек, би улеснил откриването на трупа?

— Чакай малко — прекъсна го Комо, докато се опитваше да навърже фактите. — Каза, че сте намерили трупа в бистрото на Оливие. Това пък как е станало?

— Малко е неловко — обясни Гамаш. — На собственика на СПА хотела му хрумнала същата идея. Когато видял тялото, решил да го занесе в бистрото, за да съсипе репутацията на Оливие.

— Колко добросъседско.

Детективът кимна.

— Отне ни известно време, но в крайна сметка открихме колибата с всичките ѝ съкровища, както и улики, че собственикът е бил убит там. Всички лабораторни резултати потвърдиха, че само двама души са влизали вътре: Отшелника и Оливие. После намерихме предмети от къщичката скрити в бистрото. Един от тях бе оръжието на убийството. Оливие призна, че ги е откраднал...

— Глупав човек.

— Алчен човек.

— Арестува ли го?

Гамаш кимна и си спомни онзи ужасен ден, в който разбра истината и трябваше да предприеме действия. Спомни си лицето на Оливие, но по-лошото бе, че не можеше да изтрие от паметта си изражението на Габри.

После дойдоха съдебният процес, уликите, показанията на свидетелите.

Присъдата.

Арман сведе поглед към купчината писма на дивана. По едно за всеки ден от момента, в който бе произнесена присъдата на Оливие. Всичките бяха дружелюбни, във всичките се повтаряше онзи въпрос: *Защо му е на Оливие да мести трупа?*

— Продължаваш да говориш за онзи човек с прозвище. Отшелника. Кой е бил всъщност?

— Чешки имигрант на име Якоб. Само това знаем.

Емил се вгледа в приятеля си и кимна. Беше необичайно жертва на убийство да остане неидентифицирана, но пък се случваше. А в този случай убитият очевидно не е искал да бъде разпознат.

Преместиха се в трапезарията с голата каменна стена, отворения кухненски бокс и ароматите на печено агнешко и зеленчуци. След като се навечеряха, облякоха дебелите си връхни дрехи, сложиха каишка на Хенри и излязоха в режещия нощен студ. Под стъпалата им хрущеше твърд сняг. Смесиха се с тълпата, която се стичаше през голямата каменна арка на крепостната стена към „Плас Дювил“ и церемонията за откриването на Квебекския карнавал.

Насред празничната глъчка, докато цигуларите пиляха с лъкове струните на инструментите си, децата се пързалия на кънки и фойерверките озаряваха небето над Стария град, Емил се обърна към Гамаш:

— Защо Оливие е преместил трупа, Арман?

Детективът събра всичките си сили, за да удържи под напора на гърмежите и експлозиите наоколо, избухващите светлини, тълпата от хора, блъсканицата и крясъците.

Видя как Жан Ги Бовоар пада прострелян в другия край на изоставената фабрика. Видя и въоръжените хора горе, които откриха стрелба по тях, макар че мястото се смяташе за почти незащитено.

Бе допуснал грешка. Ужасна, кошмарна грешка.

[1] Скъпи шефе (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Скъпи (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Привет (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Наздраве (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Дружество „Шамплен“ (фр.). — Б.р. ↑

[6] Седемгодишната война (1756–1763) е най-големият военен конфликт за времето си след Тридесетгодишната война. Разделя Европа на две коалиции, водени от Великобритания и Франция. Смятана е за една от първите глобални войни, макар и избухнала близо 160 години преди Първата световна война, тъй като военните действия се водят в Европа, Северна Америка, Азия и край бреговете на Африка. — Б.пр. ↑

[7] Луи-Жозеф дьо Монкалм (1712–1759) — френски военачалник, командир на френските войски в Северна Америка по време на Седемгодишната война. — Б.пр. ↑

[8] Адютант (фр.) — военен помощник. — Б.пр. ↑

[9] Цитат от християнския химн „О, чудна благодат“ (*Amazing Grace*), написан от Джон Нютън през 1779 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

На следващата сутрин, в събота, Гамаш изведе Хенри и двамата тръгнаха под нежно сипещия се сняг нагоре по улица „Сент Юрсюл“ за закуска в „Пти Коан Латен“. Докато чакаше омлета си с чаша *café au lait* на масичката, детективът четеше съботните вестници и поглеждаше към групичките посетители на Карнавала, които отиваха към заведенията за палачинки по улица „Сен Жан“. Беше му приятно, че е съпричастен с празненствата, без да е част от тях, седнал на топло в бистрото, разположено на странична уличка, с Хенри неотлъчно до него.

След като прочете *Le Soleil* и *Le Devoir*, сгъна вестниците и отново извади писмата от Трите бора. Представи си Габри — едър, солиден, някак величествен — как седи в бистрото, което вече управлява сам, облегнат на дългия полиран дървен тезгях, и пише. В двата края на просторния салон с открити греди под тавана са каменните камини. Огънят в тях е запален, бумти, изпълва пространството със светлина, топлина и гостоприемство.

Дори в порицанието на Габри към Гамаш имаше доброта и загриженост.

Арман погали пликите с пръст и почти усети нежността на едрият мъж. Но долови и друго — увереността му.

Той не е убиецът. Габри повтаряше това изречение отново и отново във всяко писмо, сякаш повторението щеше да го затвърди като истина.

Защо му е на Оливие да мести трупа?

Гамаш спря да милва хартията с пръст и се загледа през прозореца. После извади мобилния си телефон и се обади на някого.

След като закуси, детективът се изкачи по стръмната и хлъзвава улица. Зави наляво и тръгна към Литературноисторическото дружество. От време на време отстъпваше настрана и нагазваше в някоя пряспа, за да пропусне покрай себе си семействата, които се пързалиха по тротоара. Децата бяха омотани и овързани като пашкули,

защитени от суровия студ на квебекската зима. Отиваха към Ледения дворец на Боном, ледената пързалка или към някоя *cabane a sucre*^[1], където топлият кленов сироп се изливаше върху сняг и се втвърдяваше до консистенцията на дъвчащ бонбон. Вечерите на Карнавала бяха за студентите, които се напиваха и купонясваха, но ярките дни бяха за децата.

Гамаш за пореден път се удиви на красотата на този старинен град: на тесните виещи се улички, на каменните здания, на металните покриви, затрупани под сняг и лед. Сякаш се бе озовал в средновековно европейско селище. Но Квебек беше нещо повече от атрактивна отживелица или приятен тематичен увеселителен парк. Той бе жив, пулсиращ пристан, величествен град, който бе попадал под различна власт, но бе успял да съхрани сърцето си. Снегът започна да се сипе на по-тежки парцали, но почти нямаше вятър. Вечно красивият град изглеждаше още по-вълшебен през зимата: сняг, светлини, теглени от коне *caleches*^[2], хора, загърнати в топли и цветни дрехи, за да се пазят от студа.

Когато се изкачи по улицата, детективът спря, за да си поеме въздух. С всеки изминал ден му бе все по-лесно да го прави. Здравето му укрепваше благодарение на дългите спокойни разходки с Рен-Мари, Емил, Хенри или понякога без компания.

Но през последните дни никога не оставаше сам. Жадуваше за блажена самота.

Avec le temps, бе казал Емил. *С времето*. Навярно бе прав. Силите му се връщаха, но защо разумът му все още се бавеше?

Гамаш отново закрачи и забеляза, че по-нататък по улицата се случва нещо. Съзря полицейски коли. Най-вероятно създаваха проблеми някакви студенти с махмурлук, които са дошли в Квебек, за да опитат официалната напитка на Карнавала, „Карибу“ — почти смъртоносна смесица от портвайн и алкохол. Макар че нямаше доказателства, Арман бе сигурен, че именно „Карибу“ е виновен за оплешивяването му, започнало преди да навърши трийсет.

Когато наближи Литературноисторическото дружество, видя още коли от градската полиция на Квебек и кордон от служители на реда.

Спря. Хенри също спря до него, седна и загледа напрегнато.

Тази пресечка беше по-спокойна и по нея минаваха по-малко хора, отколкото по познатите маршрути в центъра. Виждаше как

минувачи се стичат по съседните улици, само на няколко метра от него, без изобщо да забелязват какво става наблизо.

Полицаи стояха пред стълбището, което водеше към входната врата на старата библиотека. Други обикаляха нервно. До тротоара бе паркиран бус на фирма за ремонт на телефонни линии. Пристигнала бе и линейка, но лампите ѝ не просветваха — нямаше спешност.

Това означаваше едно от двете: или сигналът е бил фалшив, или не е бил, но вече не беше нужно да се бърза.

Гамаш знаеше какъв е случаят. Няколко полицаи се бяха облегли на линейката, смееха се и се ръчкаха един друг. Главният инспектор стоеше от другата страна на улицата, настръхнал от негодувание, защото самият той никога не позволяваше подобно поведение на място, където е извършено престъпление. В живота имаше време за смях, но не и в близост до скоро настъпила насилствена смърт. А тук имаше мъртъв човек, убеден беше. Не само инстинктът му го подсказваше, имаше и купища знаци. Броят на полицаите, липсата на спешност, линейката.

Ставаше дума за убийство. Кордонът бе безспорното доказателство.

— Отдръпнете се, мосю — приближи се към него млад нахакан полицаи. — Няма нищо за гледане.

— Искан да вляза в библиотеката — отвърна Гамаш. — Знаете ли какво се е случило?

Служителят на реда му обърна гръб и се отдалечи, но това не притесни главния инспектор. С Хенри останаха пред сградата да наблюдават полицаите от кордона, които разговаряха помежду си.

По каменните стъпала слезе мъж, каза няколко думи на един от служителите, който охраняваше входа, и се насочи към цивилен наглед автомобил. Спря пред него, огледа се и се наведе, сякаш за да влезе в колата. Но не го стори. Вместо това бавно се изправи и погледна право към Гамаш. Вторачи се в него настойчиво за десетина секунди, което не е много, ако човек яде шоколадова торта, но заизиране си е доста. Мъжът внимателно затвори вратата на автомобила, тръгна към полицейската лента и прекрачи над нея. Когато забеляза това, младият служител на реда се отдели от колегите си, притича и се изравни с цивилния полицаи.

— Вече му казах да си върви.

— Така ли било?

— *Oui*. Искате ли да го повтора по-настоятелно?

— Не, искам да дойдете с мен.

Докато останалите наблюдаваха, двамата мъже пресякоха заснежената улица и отидоха право при Гамаш. Настъпи мълчание. Тримата се гледаха напрегнато.

Тогава цивилният полицаи направи крачка назад и отдаде чест. Младото ченге до него с удивление се втренчи във високия човек с дълго дебело яке, шал и плетена шапка, придружен от немска овчарка. Погледна по-внимателно. Взря се в добре оформената посивяла брада, в замислените кафяви очи, в белега.

Пребледня, направи крачка назад и също отдаде чест.

— *Chef*^[3] — промълви младежът.

Главен инспектор Гамаш отвърна на официалния поздрав и махна на колегите си, за да оставят формалностите. Тези мъже дори не бяха членове на екипа му. Той беше от *Surete du Quebec*, а те — от местната полиция на град Квебек. Сега вече разпозна цивилния полицаи. Бяха се срещали на служебни конференции по въпросите на престъпността.

— Не знаех, че сте в Квебек, сър — каза видимо обърканият висшестоящ полицаи. Навярно се чудеше защо началникът на отдел „Убийства“ към *Surete du Quebec* се намира в непосредствена близост до това местопрестъпление.

— Вие сте инспектор Ланглоа, нали? Както сигурно знаете, в момента съм в отпуск.

Двамата полицаи кимнаха отсечено. Всички знаеха.

— Тук съм на гости при приятел. Идвам в библиотеката като частно лице, правя някои проучвания. Какво се е случило?

— Тази сутрин човек от компанията за ремонт на телефонни линии е открил труп. В мазето.

— Убийство?

— Определено. Някой се е опитал да го зарови, но когато телефонният техник започнал да копае, за да стигне до прекъснат кабел, се натъкнал на тялото.

Гамаш погледна към сградата. Знаеше, че преди стотици години в нея са се помещавали съдилище и затвор. Екзекутирали затворниците, като ги обесвали на прозореца над входната врата.

Зданието бе ставало ням свидетел на насилствена смърт безброй пъти и познаваше хората, които я причиняват и от двете страни на закона. Сега се бе случила поредната насилствена смърт.

Докато се взираше, вратата се отвори и се появи фигура. От това разстояние, а и заради дебелиите зимни дрехи, Арман не можеше да е сигурен, но му се стори, че е една от доброволките, които работеха в библиотеката. Възрастна жена. Тя хвърли поглед към тях и се поколеба.

— Съдебният лекар пристигна преди малко. Изглежда, жертвата не е там отдавна. Може би от няколко часа, не повече.

— Още не се е размирисал — обади се по-младият полицай. — От такива ми се повръща.

Гамаш си пое дълбоко въздух и издиша. Дъхът му замръзна в момента, в който излезе от тялото. Не каза нищо. Този служител не беше негов подчинен, не му беше работа да го обучава как е етично да се държи край наскоро починалите и какво уважение е нужно в тяхно присъствие. Колко съчувствие е необходимо, за да видиш жертвата като личност, убиеца като личност. С цинизъм и сарказъм, с черен хумор и грубиянски забележки не можеш да заловиш престъпника. Залавяш го, ако гледаш, мислиш и чувстваш. Просташките коментари не правеха пътя по-ясен, нито тълкуването на уликите по-лесно. Всъщност дори скриваха истината зад паравана на страха.

Но младият полицай не беше стажант на главния инспектор, а и случаят не беше негов.

Гамаш отмести поглед от младежа и забеляза, че възрастната дама е изчезнала. Тъй като не бе минало достатъчно време, за да е излязла и да се е отдалечила много, предположи, че се е прибрала обратно вътре.

Странна постъпка. Беше навлечена като за студа навън, а в крайна сметка не излезе.

Детективът отново си напомни, че случаят не е негов и няма работа тук.

— Искате ли да влезете, сър? — попита Ланглоа.

Гамаш се усмихна.

— Тъкмо си напомнях, че този случай не е мой, инспекторе. Благодаря ви за любезната покана, но тук навън ми е добре.

Ланглоа хвърли поглед към служителя до себе си, хвана Гамаш за лакътя и го дръпна настрана, където другият мъж не можеше да чуе.

— Не ви попитах само от любезност. Не говоря английски много добре. Справям се, но само да чуете френския на главната библиотекарка. Поне ми се струва, че говори френски. Тя определено вярва, че го прави. Но не разбирам и дума от казаното. По време на целия разпит тя говореше на френски, а аз — на английски. Сигурно сме изглеждали като карикатури. А тя вероятно ме е взела за пълен идиот. През цялото време се хилех и кимах и май я попитах дали произхожда от низшата класа.

— Защо ще ѝ задавате такъв въпрос?

— Нямах такова намерение. Искях да я попитам дали има достъп до мазето, но не ми се получи — усмихна се мъжът печално. — Мисля, че яснотата е много важна при разследването на убийство.

— Май имате право. Тя какво отговори на вашия въпрос?

— Доста се разстрои и каза, че нощта е ягода.

— О, боже.

Ланглоа въздъхна изнервено.

— Ще влезете ли? Зная, че говорите английски. Чувал съм ви на конференциите.

— Но откъде знаете, че и моят английски не е развален? Може би нощта е ягода.

— Имаме служители, които владеят езика по-добре от мен. Тъкмо щях да се обадя в участъка да ми пратят някого, но тогава ви видях. Помощта ви ще ни бъде от полза.

Гамаш се поколеба. Усети потреперването на ръката си, която за щастие бе скрита в дебела ръкавица.

— Благодаря ви за поканата. — Срещна изпълнения с очакване поглед на инспектора. — Но не мога.

Настана мълчание. Ланглоа далеч не беше разстроен и само кимна.

— Не биваше да ви моля. Извинете ме.

— Няма защо. Признателен съм ви, че ме попитахте. *Merci*.

Никой от тях не забелязваше, че ги наблюдават от прозореца на втория етаж. Прозорец, поставен преди един век на мястото на врата. Която водела до ешафод. На който се изпълнявали екзекуции.

Елизабет Макуъртър все още бе с шал, но палтото ѝ бе останало в гардероба на долния етаж. Тя се взираше в двамата мъже. По-рано стоеше пред същия прозорец и гледаше през него, нетърпелива да обърне гръб на непривичната суматоха зад себе си. Търсеше утеха и покой в неизменната гледка, която се разкриваше пред очите ѝ. Оттук можеше да наблюдава презвитерианската църква „Свети Андрю“, дома на свещеника, познатите полегати покриви на града. И снега, който кротко се ръсеше върху тези покриви, сякаш светът нямаше никакви грижи.

От този прозорец бе забелязала човека с кучето, който бе спрял недалеч от кордона, за да наблюдава. Знаеше, че е същият мъж, който през последната седмица бе посещавал ежедневно библиотеката и бе сядал тихо в читалнята с немската си овчарка. Четеше, понякога пишеше, друг път разпитваше Уини за издания, които никой не бе заемал от над сто години.

— Прави проучвания във връзка с битката на Авраамови поля — докладвала бе Уини един следобед, когато се бяха събрали на балкона над библиотеката. — Проявява особен интерес към кореспонденциите на Джеймс Кук и Луи-Антоан дьо Бугенвил.

— Защо? — бе прошепнал Портър.

— Откъде да знам? — отвърнала бе Уини. — Тези книги са толкова стари, че не вярвам някой някога да ги е описвал в каталога. Всъщност ги бяхме отбелязали за включване в следващата разпродажба, преди да я отменим.

Портър бе погледнал високия мълчалив мъж, седнал на кожения диван долу.

Елизабет бе почти сигурна, че колегата ѝ не го бе разпознал. Убедена бе, че Уини също не знае кой е. Но самата тя знаеше.

Сега, докато наблюдаваше как инспекторът от местната полиция стиска ръката на мъжа и се отдалечава, Елизабет отново се загледа във високия човек с кучето и си спомни кога за последен път го бе видяла на улицата.

В онзи момент гледаше телевизия заедно с всичко останали в провинцията, дори с цялото население на Канада. По-късно бе научила, че предаването се е излъчвало и по Си Ен Ен по целия свят.

Появил се бе на екрана. В униформа, без брада, със синини по лицето. Офицерската му фуражка на *Surete du Quebec* не успяваше да

скрие грозния белег. Парадният му мундир навярно е топлел, но не достатъчно, за да го предпази от суровия ден. Вървял бе бавно, с леко накуцване, начело на дългата траурна процесия от мъже и жени в униформи. Почти безкраен кортеж от полицаи — от Квебек, от Канада, от САЩ, Англия и Франция. Начело бе техният командир. Мъжът, който ги бе повел, но не ги бе последвал докрай. В смъртта. Или поне не съвсем.

Елизабет си спомни и онази снимка, която се появи на първа страница на всеки вестник и на кориците на списанията — от „Пари Мач“ до „Маклийнс“, от „Нюзуик“ до „Пийпъл“.

На кадъра бе главният инспектор, затворил за миг очи, с леко вдигната глава и гримаса на лицето — миг на раздираща вътрешна мъка, станал публично достояние. Беше почти непоносимо за гледане.

Не бе казала на никого кой е тихият човек, който идваше да чете в библиотеката им, но това скоро щеше да се промени. Отново облече палтото си и внимателно слезе по заледеното стълбище. Забърза надолу по улицата, за да го настигне. Мъжът вървеше по улица „Сент Ан“ и водеше кучето си на каишка.

— *Pardon* — провикна се възрастната дама. — *Excusez-moi.*^[4]

Човекът беше на известно разстояние от нея и току изчезваше сред щастливите туристи и жители на града, излезли да празнуват през уикенда. Зави наляво по улица „Сент Юрсюл“. Елизабет ускори крачка. Сви зад ъгъла и видя, че вече е минал половината улица.

— *Bonjour!* — повиши глас тя и замаха с ръка, но Гамаш бе с гръб към нея. Дори да я беше чул, сигурно си мислеше, че вика някой друг.

Наближаваше улица „Сен Луи“ и тълпата, която се носеше към Ледения дворец. Почти бе сигурно, че ще го изгуби, ако детективът се смесеше с хилядното множество.

— Господин главен инспектор!

Този вик не бе толкова силен като предишните, но високият мъж застина на място. Все още бе с гръб към нея и тя забеляза, че някои минавачи го поглеждат с неприязън, тъй като изведнъж се наложи да го заобиколят, за да се разминат с него на тесния тротоар.

Гамаш се извърна. Елизабет се притесняваше, че ще е раздразнен, но изражението му бе спокойно и любопитно. Бързо обхвана с поглед преминаващите хора и спря очи върху нея —

застанала неподвижно в другия край на улицата. Детективът се усмихна и двамата скъсиха дистанцията.

— *Desolee*^[5] — извини се жената и протегна ръка. — Съжалявам, че ви обезпокоих.

— Няма защо.

Настъпи неловко мълчание. Гамаш не коментира факта, че тя го бе разпознала. Това бе очевидно и също като нея той не смяташе за нужно да си губи времето с очевидни факти.

— Срещали сме се в библиотеката, нали? — изрече детективът. — С какво мога да ви помогна?

Бяха на ъгъла на многолюдните улици „Сен Луи“ и „Сент Юрсюл“. Покрай тях се опитваха да се промъкнат семейства. Бе лесно да се задръсти тази тясна градска артерия.

Елизабет се колебаеше. Гамаш се огледа и посочи надолу по улицата.

— Искате ли кафе? Подозирам, че ще ви се отрази добре да пийнете нещо.

Жената се усмихна за първи път от сутринта и въздъхна:

— *Oui, s'il vous plait.*^[6]

Успяха да си пробият път през тълпата до следващата пресечка и накрая спряха пред най-малката сграда на улицата. Стените ѝ бяха варосани в бяло, покривът бе метален и яркочервен, а над него стоеше табела: *Aux Anciens Canadiens.*^[7]

— Обикновено е пълно с туристи тук, но по това време на деня сигурно е спокойно — каза Гамаш на английски и отвори вратата. Бяха се озовали в често срещана в Квебек ситуация: от учтивост френскоезичният говореше английски, а англоезичният — френски. Влязоха в мрачен ресторант с приглушена атмосфера. С ниския си таван, каменни стени и старинни греди под тавана, това бе най-старото заведение в провинцията.

— Може би ще е добре да изберем на кой език да разговаряме — предложи Гамаш, след като ги настаниха и сервитьорът взе поръчките им.

Елизабет се засмя и кимна.

— Как ви се струва английският? — попита детективът.

Възрастната жена не се бе озовавала толкова близо до него досега. От статиите в пресата знаеше, че е на около петдесет и пет.

Беше здрав, добре сложен, но най-много я впечатлиха очите му. Дълбоки, кафяви и спокойни.

Не бе очаквала да са такива. Предположила бе, че са проникателни, студени и аналитични — очи, видели толкова ужаси, че в тях е останала само твърдост. Но този мъж изглеждаше замислен и добър.

Келнерът донесе на Елизабет капучино, а на Гамаш — еспресо. Бяха ги настанили в тих ъгъл на заведението, след като напливът от излезли за късна закуска клиенти бе отминал.

— Знаете какво се случи тази сутрин, нали? — попита Елизабет. Капучиното бе ароматно и с превъзходен вкус. Възрастната жена не си позволяваше често да се поглези с хубаво кафе, но това тук бе истинска наслада.

— Инспектор Ланглоа ми каза, че са открили труп в мазето на Литературноисторическото дружество. — Гамаш наблюдаваше събеседничката си, докато говореше. — Смъртта не е била естествена.

Беше благодарна, че детективът не използва думата „убийство“. Беше твърде стряскаща. Елизабет бе пробвала да я произнесе в безопасна среда, наум, но все още не бе готова да я каже на глас и пред други хора.

— Когато дойдохме тази сутрин, телефоните не работеха, затова Портър се обади на „Бел Канада“ да пратят техник.

— Техникът е пристигнал бързо — отбеляза Гамаш.

— От „Бел“ ни знаят много добре. Сградата е стара и се нуждае от много ремонти. Телефонните линии често прекъсват — дали заради поредното късо съединение, или заради мишка, прегризала кабелите. Този път обаче се изненадахме, защото наскоро бяхме сменили всички жици.

— В колко часа пристигнахте?

— В девет. Отиваме по-рано, за да имаме един час за сортиране на книгите и други задачи, преди да отворим библиотеката. Отключваме входната врата в десет часа всяка сутрин, както знаете.

Детективът се усмихна.

— Да, зная. Библиотеката ви е прекрасна.

— Много се гордеем с нея.

— Значи сте пристигнали в девет и сте се обадили на „Бел“ веднага след това?

— Техникът дойде двацет минути по-късно. Отне му около половин час да проследи къде е повредата. Каза, че е прекъснат кабел в мазето. Всички си помислихме, че става дума за поредната мишка.

Жената замълча за миг.

— Кога осъзнахте, че не е мишка? — попита Гамаш, след като усети, че ще ѝ трябва помощ, за да доразкаже историята.

— Когато го чухме. Техника. Тропота на краката му по стълбите. Беше едър мъж и докато се качваше, сякаш стадо диви коне в галоп се приближаваше към нас. След като нахълта в кабинета, минаха няколко секунди и той само гледаше мълчаливо. После ни каза, че имало мъртвец в мазето. Изровил го. Горкият човек. Предполагам, че ще мине известно време, преди да преживее случилото се.

Гамаш бе съгласен. Някои се окопитваха доста бързо след подобно преживяване, други никога не успяваха да се възстановят.

— Казвате, че е изровил тялото. Мазето не е ли с бетонен под?

— Не, от пръст е. Преди векове там е имало изба, в която са се съхранявали кореноплодни.

— Мислех, че е имало затвор. Килиите не са ли били там?

— Не, били са на по-горното ниво. Мазето е на най-долното. Преди столетия в него са държали храна, за да е на хладно. Когато техникът каза, че се е натъкнал на труп, помислих, че има предвид скелет. В град Квебек непрекъснато изравят скелети. Можеше да е ексекутиран затворник. С Уини слязохме да проверим. Аз не припарих в мазето. Нямахше нужда. От вратата се виждаше, че не е скелет. Човекът бе починал наскоро.

— Сигурно е било шокиращо.

— Така беше. Виждала съм мъртъвци и преди. В болницата или в погребалното бюро. Моя приятелка почина в съня си и я намерих мъртва у тях, когато отидох да я взема, за да излезем за партия бридж. Но това беше различно.

Гамаш кимна. Разбираше много добре. На някои места бе нормално да има мъртъвци, на други — не. Не беше нормално да намерят наполовина погребан труп в мазето на библиотека.

— Какво ви каза инспекторът? — попита Елизабет. Осъзнаваше, че не е от полза да е престорено свенлива край този мъж. Бе най-добре да кара по същество.

— Всъщност не разпитвах много, но той потвърди, че смъртта е била насилствена.

Възрастната дама сведе поглед към вече празната си чаша. Бе изпила кафето, без да се усети. Това рядко удоволствие бе пропиляно, от него бе останала само пяна по ръба на чашата. Изкушаваше се да я обере с пръст и да я оближе, но устоя.

Сметката бе готова и чакаше на масата. Време бе да си вървят. Главният инспектор придърпа бележката към себе си, но не направи никакво друго движение. Продължи да гледа събеседничката си. И да чака.

— Догоних ви, за да ви помоля за услуга.

— *Oui, madame?*^[8]

— Нуждаем се от вашата помощ. Запознат сте с библиотеката. Мисля, че ви харесва. — Гамаш килна глава. — Определено знаете английски, познавате и хората, на които е майчин език. Притеснявам се как може да ни се отрази този случай. Ние сме малка общност и Литературноисторическото дружество ни е много скъпо.

— Разбирам. Но сте във вещите ръце на инспектор Ланглоа. Той ще се отнесе към вас с необходимото уважение.

Елизабет го изгледа и се приведе към него:

— Не може ли просто да дойдете и да погледнете, да зададете няколко въпроса? Нямате представа какво бедствие е това за нас. Разбира се, за жертвата също, но и за нас. — Жената бързо продължи, за да не му даде възможност да откаже. — Знам, че ви се натрапвам. Наистина го осъзнавам.

Гамаш виждаше, че събеседничката му е искрена, но се съмняваше доколко осъзнава какво иска от него. Сведе поглед към ръцете си, отпуснати на масата и почти свити в юмруци. Мълчеше, а в мълчанието както винаги пропълзя младежкият глас. Вече по-познат дори от гласовете на собствените му деца.

„После, за Коледа, отиваме на гости и при моето семейство, и при роднините на Сюзан. При нейната рода сме за *reveillon*^[9], а при моята — за празничната литургия в коледната сутрин...“

Гласът продължаваше да дърдори за банални, незначителни, обикновени неща. Такива, от които се състои животът на повечето хора. Глас, който вече не кълтеше в ушите на Гамаш, а живееше в

мозъка му, в ума му. Вечното присъствие, което не спираше да говори. До безкрай.

— Съжалявам, мадам, не мога да ви помогна.

Наблюдаваше възрастната жена. Предполагаше, че е на седемдесет и няколко. Слаба, с красиви черти и пестелив грим — само малко молив за очи и червило. Бе самото възплъщение на интелigentната сдържаност. Костюмът ѝ не бе по последната мода, но беше класически и винаги щеше да изглежда стилно.

Представи се като Елизабет Макуъртър и дори Гамаш, който не бе родом от град Квебек, разпозна името. Корабостроителницата „Макуъртър“. Заводът за производство на хартия „Макуъртър“ в северната част на провинцията.

— Моля ви. Нуждаем се от помощта ви.

Виждаше се, че ѝ струва много да отправи тази молба, защото знаеше в какво положение поставя събеседника си. И все пак го бе направила. Гамаш бе подценил очевидното ѝ отчаяние. Дамата не отместваше тревожните си сини очи от неговите.

— *Desole* — отвърна детективът внимателно, но твърдо. — Неприятно ми е да ви откажа. Ако можех да помогна, щях. Но...

Не довърши изречението. Не знаеше какво да добави.

Елизабет се усмихна.

— Толкова съжалявам, господин главен инспектор. Изобщо не биваше да ви моля. Простете ми. Боя се, че бях заслепена от собствените си потребности. Уверена съм, че сте прав и инспектор Ланглоа ще свърши добра работа.

— Разбирам, че нощта е ягода — отвърна Гамаш с лека усмивка.

— О, значи сте чули за това? — усмихна се и Елизабет. — Горката Уини. Никак не я бива с езиците. Всъщност се справя прекрасно с четенето на френски. В училище винаги е имала отлични оценки. Но не може да говори свободно. Акцентът ѝ е способен да изкара от релсите дори и влак.

— Инспектор Ланглоа навярно съвсем я е стъписал, като е попитал за произхода ѝ.

— Да, и това не е помогнало, за да се разберат по-добре — призна жената. Радостното ѝ изражение се стопи и отново отстъпи пред тревогата.

— Няма причина да се притеснявате — увери я детективът.

— Предполагам, че не знаете цялата история. Нямаме представа кой е мъртвецът, нали?

Каза го почти шепнешком. Звучеше като Рен-Мари, когато четеше приказки на малките им внуци. Съпругата му използваше този глас, за да наподобява не феята кръстница, а злата вещица.

— Кой е? — попита Гамаш тихо.

— Огюстен Рено — прошепна жената.

Детективът се облегна и се втрени в събеседничката си. Огюстен Рено. Мъртъв. Убит в сградата на Литературноисторическото дружество. Сега разбра отчаянието на Елизабет Макуъртър.

И осъзна, че то е напълно основателно.

[1] Захарна къщичка (фр.) — място, където се добива или продава кленов сироп. — Б.пр. ↑

[2] Карета, файтон (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Началник (фр.). — Б.р. ↑

[4] Извинете (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Съжалявам (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Да, моля (фр.). — Б.пр. ↑

[7] При старите канадци (фр.). — Б.пр. ↑

[8] Да, госпожо (фр.). — Б.пр. ↑

[9] Бъдни вечер или навечерието на Нова година (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Габри седеше на износеното кресло до бумтящия огън в камината. Бистрото, което вече управляваше сам, бе изпълнено с познатата глъчка от хора, дошли да обядват. Хора, които се смееха и бърбореха. На някои маси имаше самотни посетители, които кротко четяха книга или пък съботния вестник. Част от тях бяха дошли още за закуска и бяха останали да обядват, а може би щяха да са там и за вечеря.

Бе мързелив съботен февруарски ден и докато навън сковаваше зима, бистрото бе приютило оживени разговори и потракване на прибори по порцеланови съдове. Приятелите на Габри, Питър и Клара Мороу, бяха покрай него, както и Мирна, която бе собственичка на книжарницата за нови и стари книги в съседство. Рут бе обещала да се присъедини към тях, което най-вероятно означаваше, че няма да дойде.

Едрият мъж погледна през прозореца към сгушеното под преспите село Трите бора. Снегът продължаваше да вали. Нямахше достатъчно силен вятър, за да се извие виелица, но Габри щеше да се изненада, ако до края на снеговалежа натрупаше по-малко от трийсет сантиметра. Знаеше, че това е типично за зимата в Квебек. Изглеждаше нежна, дори красива, но можеше да хване всекиго неподготвен.

Покривите на околните къщи се белееха, а от комините се диплеше пушек. Дебел сняг превиваше клоните на вечнозелените дървета и на трите величествени бора, които стърчаха като пазачи в другия край на селския площад. Колите, паркирани пред домовете на хората, се бяха превърнали в бели купчини, подобни на древни погребални могили.

— Казвам ви, ще го направя — заяви уверено Мирна и отпи от горещия си шоколад.

— Няма! — разсмя се Клара. — Всяка зима повтаряш едно и също и никога не предприемаш действия. А и вече нямаш време.

— Видя ли отстъпките за късни резервации? Погледни! — Едрата книжарка подаде на приятелката си страницата с рубриката за

пътешествия в съботно-неделното издание на монреалския вестник „Газет“ и посочи едно каре.

Клара го прочете и вдигна вежди.

— Всъщност не е никак зле. Куба?

Мирна кимна.

— Ще пристигна тъкмо за вечеря. Още днес. Четиризвезден комплекс. В цената е включено всичко.

— Я да видя — обади се Габри и се надвеси над Клара.

Художничката бе успяла да оцапа вестника с мармалад, макар че наоколо не се виждаше никакъв мармалад. Всички знаеха, че това е специалният ѝ талант. Клара сякаш бе способна по чудодееен начин да произвежда лекета и велики художествени творби. Колкото и да бе странно обаче, никога не бяха виждали петна от сладко или трохи от кроасан върху картините ѝ.

Габри хвърли бърз поглед към страницата и след малко се облегна в креслото си.

— Нищо интересно — обяви. — В „Конде Нает“^[1] има похубави реклами.

— Там пускат снимки на полуголи мъже, наклепани с масло и полегнали на плажа — отвърна Мирна.

— Ето за това бих платил — рече Габри. — Особено ако в цената е включено всичко.

Разговаряха за едно и също всяка събота. Сравняваха цените на екзотични екскурзии, избираха карибски круизи, спореха дали е по-добре на Бахамите или в Барбадос, в Сан Мигел де Алиенде или Кабо Сан Лукас. Тропически дестинации далеч от непрестанно сипеция се сняг. Дълбок, пръхкав и равномерен.

И все пак никога не заминаваха, независимо колко изкушаващи бяха офертите. Габри знаеше защо. Мирна, Клара и Питър знаеха защо. И това нямаше нищо общо с теорията на старата поетеса Рут: „Всичките сте шибани ленивци, мързи ви да се мръднете.“

Е, беше донякъде права.

Габри отпи от своето *cafe au lait* и се вгледа в танцуващите пламъци, заслушан в познатото бърборене на познатите гласове. Огледа интериора на бистрото: запазените стари греди под тавана, широките дъски по пода, прозорците със старинни декоративни решетки и разнообразните антични мебели, които не си подхождаха,

но пък бяха много удобни. Сетне погледна към тихото уютно селце отвън.

Нямаше място на света, по-топло от Трите бора.

През прозореца забеляза, че по улица „Мулен“ се спуска кола. Подмина новия хотел със СПА на хълма, продължи покрай англиканската църква „Свети Тома“ и заобиколи селския площад. Движеше се бавно, а зад нея оставаха следи от гуми в прясно навалелия сняг. Габри видя как автомобилът се приближи към старата тухлена къща, където някога бе живяла Джейн Нийл. И спря.

Колата бе непозната. Ако Габри беше улично псе, щеше да се разлае. Не за да предупреди някого, не от страх, а от вълнение.

В Трите бора рядко пристигаха посетители, освен ако не се натъкнеха по случайност на селцето в долината, след като се отклоняха твърде много от пътя си. Объркваха се. Изгубваха се.

Габри и партньорът му Оливие бяха открили Трите бора точно така. Нямаха намерение да останат. Имаха други, много по-велики планове за живота си, но щом зърнаха селото с къщичките от камък и с бели дъсчени облицовки, домовете от времето на имперските лоялисти, разцъфналите лехи с рози, ралици и декоративен грах, пекарната и бакалията, решиха да останат. Вместо да покорят Ню Йорк, Бостън или дори Торонто, се установиха в това затънтено местенце. И не възнамеряваха да си тръгнат никога.

Оливие отвори бистрото, обзаведе го със старинни мебели, събрани от съседните къщи, и предлагаше всичките за продажба. После купиха някогашната странноприемница за пътуващите с дилижанс, която се намираще от другата страна на улицата, и я превърнаха в пансион. Той бе чедото на Габри.

Но сега, след като Оливие вече го нямаше, партньорът му бе поел грижата и за бистрото. Отваряше го всеки ден заради приятелите си. И заради Оливие.

Габри продължаваше да гледа през прозореца. От колата слезе мъж. Беше твърде далеч, а и дебело облечен заради снега — с дълго яке, плетена шапка и шал. Нямаше как да го разпознае. Всъщност можеше и да е жена. Можеше да е всеки. Но управителят на бистрото скочи от стола, а сърцето му подскочи в гърдите.

— Какво става? — поинтересува се Питър.

Високият слаб мъж, който допреди малко седеше на дивана, кръстосал дългите си крака, се наведе. На привлекателното му лице се изписа любопитство. Явно се радваше, че се е намерило нещо да го спаси от дискусията за екзотични почивки. Макар че и Питър бе художник като съпругата си, не го биваше особено в хипотетичните разговори. Приемаше ги твърде буквално и се напрягаше, когато Клара обясняваше как само за петнайсет хиляди долара могат да наемат един от луксозните апартаменти на круизния лайнер „Куин Мери 2“^[2]. Това натоварване бе равносилно на тренировката му за деня. След нея вече можеше да обърне внимание на Габри, чието внимание пък бе погълнато от непознатия, който бавно газеше в снега.

— Нищо — отговори Габри. Никога нямаше да признае какви мисли му минаваха през ума всеки път, щом телефонът иззвънеше, някой почукваше на вратата или пристигаше непознат автомобил.

Сведе поглед към масичката за кафе, където имаше чаши с напитки, чиния бисквити с парченца шоколад и лист плътна хартия — недописано писмо. Същото, което пишеше всеки ден и изпращаше по пощата заедно с анасонова луличка.

Защо му е на Оливие да мести трупа? — бе написал. И бе добавил: — *Той не е убиецът.* Щеше да изпрати писмото още следобед, а утре щеше да напише още едно до главен инспектор Гамаш.

Но в момента един мъж вървеше, почти пъплеше към бистрото под тежкия снеговалеж. Беше се отдалечил едва на двайсетина метра от колата си, а по шапката и шала му, върху слабите му рамене, вече се бе натрупал сняг. Оливие имаше слаби рамене.

Снежният човек стигна до бистрото и отвори вратата. Външният свят нахлу вътре и хората се извърнаха за миг, за да видят кой влиза, но веднага се върнаха към храната и разговорите си, към живота си. Мъжът бавно се разбули. Свали шала, после ботушите, а след това си изтръска палтото. Снегът се посипа по дървения под, където се разтопи. Новодошлият обу чифт чехли, които взе от коша до вратата.

Сърцето на Габри биеше лудо. Зад него Мирна и Клара все още обсъждаха дали за още няколко хиляди си струва да се настанят в кралските апартаменти — най-престижните каюти на „Куин Мери 2“.

Знаеше, че няма как да е Оливие. Не бе възможно. Но все пак може би всичките онези писма бяха убедили Гамаш да го освободи.

Може би се беше случило нещо в последния момент подобно на късните резервации за екскурзии — закъсняло бягство, което, вместо да отведе Оливие надалеч, го бе върнало обратно у дома.

Пристъпи напред. Вече не се сдържаше.

— Габри? — погледна го Питър въпросително и се изправи.

Едрият мъж прекоси наполовина бистрото.

Новодошлият бе свалил шапката си и сега се обърна с лице към салона. Постепенно всички го разпознаха и разговорите утихнаха.

Не беше Оливие. Бе един от мъжете, които го бяха отвели, арестували, пратили в затвора по обвинение в убийство.

Инспектор Жан Ги Бовоар огледа помещението и се усмихна плахо.

Когато главният инспектор му се обади сутринта, Жан Ги си беше у дома, в мазето, и ковеше етажерка за книги. Майстореше я за съпругата си Инид, която, за разлика от него, обичаше да чете. Жена му беше горе и пееше. Не много силно и не много добре. Чуваше я как събира чиниите от масата след закуска.

— Как си там долу, наред ли е всичко? — провикна се Инид.

Искаше му се да ѝ отвърне, че не е. Беше му скучно и тъпо. Мразеше дърводелската работа, мразеше и проклетите кръстословици, които тя му пробутваше. Мразеше книгите, които бе натрупала до дивана, мразеше възглавниците и одеялата, с които го преследваше, сякаш се грижеше за инвалид. Мразеше, че ѝ бе задължен. Мразеше я, задето толкова го обичаше.

— Всичко е наред — извика в отговор.

— Ако имаш нужда от нещо, само кажи.

— Добре.

Бовоар се приближи до работната маса, подпря се на тезгяха и си пое въздух. Бе направил упражненията си за днес, бе ходил на физиотерапия. Не бе изпълнявал програмата си достатъчно дисциплинирано, докато лекарят не му бе припомнил, че колкото по-сериозно се отнася към нея, толкова по-скоро ще се отърве от задушавачите грижи на Инид.

Докторът не го бе казал с тези думи, разбира се, но това бе чул Бовоар и то му бе достатъчно, за да го мотивира. Сутрин, обед и вечер правеше упражнения, за да възстанови силите си. Не прекаляваше. Усещаше, когато е прекалил. Но понякога му се струваше, че си

заслужава. Бе готов по-скоро да умре в опити да се спаси, отколкото да остане в този капан.

— Бисквитка? — пропя жена му.

— Кажу, Сладкишче? — отвърна Бовоар. Това беше малката им закачка. Чу смеха на Инид и се замисли дали ще боли много, ако отреже ръката си с ножовката. Но не дясната, с която държеше пистолета, тя можеше да му потрябва по-късно.

— Не, питам те дали искаш бисквитка. Мисля да изпека малко.

— Звучи страхотно. *Merci*.

Бовоар никога не бе мечтал за деца, но сега отчаяно ги искаше. Ако имаха поколение, Инид навярно щеше да прехвърли любовта си върху него. Децата щяха да го спасят. За миг ги съжали, като си помисли как щеше да ги задушават нейната безрезервна, безкрайна и безмилостна любов, но какво пък, *sauve qui peut*.^[3]

Тогавателефонът иззвъня.

И сърцето му застина. Мислел си бе, надявал се бе, че с времето това ще престане. Бе голямо неудобство да имаш сърце, което спира всеки път, щом телефонът звънне. Особено дразнещо беше, когато някой сбъркаше номера. Но вместо да се подобрява, положението сякаш ставаше по-лошо. Чу как Инид изтича да вдигне слушалката и знаеше, че жена му бърза, защото е наясно колко зле му действа звънът.

Мразеше се, задето я мразеше.

— *Oui, allo?* — чу я да казва и незабавно се пренесе в онзи ден.

— Отдел „Убийства“.

Секретарката на началника бе вдигнала телефона в офиса им — огромно открито пространство, което заемаше цял етаж от централния щаб на *Surete du Quebec* в Монреал. Все пак няколко самостоятелни помещения бяха изолирани с прегради. Имаше затворена заседателна зала с любимите на Жан Ги маркери, големи листове хартия по стените, черни и коркови дъски. Прилежно подредени по местата си.

Самият Бовоар разполагаше със собствен кабинет, тъй като бе втори по старшинство след шефа си.

А началникът му работеше в голям кабинет в ъгъла, от чиито прозорци се разкриваше гледка към Монреал. Оттам Арман Гамаш ръководеше полицейски операции в цялата провинция и разследваше убийства на територия, която се простираше от границата с Онтарио

до Атлантическия океан и от американските щати Вермонт и Ню Йорк до Полярния кръг. Разполагаха със стотици полицейски служители и следователи, разпръснати по участъци в цялата провинция, както и със специално обучени екипи, отговарящи за районите, които нямаха свой собствен отдел за разследване на убийства.

За координацията им се грижеше главен инспектор Гамаш.

Жан Ги бе в кабинета на шефа си, за да обсъдят един особено заплетен случай в Гаспе, когато телефонът иззвъня. Секретарката на Гамаш вдигна. Инспектор Бовоар хвърли поглед към часовника на стената в момента, в който прозвуча звънът. 11:18 преди обед.

— Отдел „Убийства“ — чу я да казва.

И после всичко се преобърна.

Тихо почукване на вратата изтръгна Елизабет Макуъртър от унеса ѝ. Бе прекарала известно време, заглеждана в списъка с членовете на дружеството. Налагаше се да им се обади, но все още отлагаше момента, макар да знаеше, че отдавна е отминал. Трябваше да им позвъни преди час. Вече бяха започнали да пристигат съобщения от членове на англоезичната общност, включително от радио Си Би Си и от вестник „Кроникъл Телеграф“. С Уини и Портър се бяха постарали да бъдат уклончиви, но постигнаха само още по-голяма потайност.

Репортерите вече пътуваха към дружеството.

А Елизабет продължаваше да отлага обажданията, вкопчена в последните мигове на нещо, което наподобяваше нормалния ход на нещата. Вкопчена в тихото им ежедневие, в което не се случваше нищо интересно, докато работеха на доброволни начала като пазители на едно прашно и почти неадекватно минало, но минало, което за тях бе скъпоценно.

Почукването на вратата се повтори. Не беше по-силно, но и не даваше вид, че ще спре. Дали журналистите вече бяха пристигнали? Елизабет подозираше, че те ще блъскат по вратата, както правеха от полицията. Това почукване молеше, не изискваше.

— Аз ще отворя — каза Уини, пресече просторната стая и се изкачи по двете стъпала пред вратата. Елизабет и Портър, седнали на бюрата си под огромните венециански прозорци, я наблюдаваха. Библиотекарката разговаряше с човек, когото не можеха да видят, не

чуваха думите им, но Уини като че ли се опитваше да обясни нещо. Сетне сякаш понечи да затвори вратата. Спря се, отвори я широко и се извърна с лице към стаята.

— Главен инспектор Гамаш иска да говори с теб — съобщи на Елизабет леко зашеметена.

— Кой? — попита Портър, като изскочи иззад бюрото си, готов да поеме нещата в свои ръце, след като възрастната жена бе отворила.

На вратата стоеше Арман Гамаш. Гледаше хората, но попиваше и всичко около тях. Помещението имаше висок сводест таван и огромни прозорци с арки, а дървеният под бе на няколко стъпала под нивото на вратата. Стените бяха покрити с дървена ламперия, подът — с дюшеме, и навсякъде се виждаха дървени етажерки с книги. Стаята приличаше на старовремски миниатюрен гимнастически салон, в който се провеждаха интелектуални, а не физически занятия.

— Извинете за безпокойството — заяви мъжът и прекрачи прага. Бе свалил палтото си. Облечен бе с жилетка от камилска вълна, риза, вратовръзка и тъмносин ежедневен панталон от рипсено кадифе. Немската му овчарка Хенри бе до него.

Портър гледаше втренчено. Уини отстъпи, като слезе по стъпалата. Елизабет се изправи и се приближи.

— Все пак дойдохте — усмихна се тя и протегна ръка. Гамаш я хвана в едрата си длан и я задържа.

— Какво искате да кажете? — попита Портър озадачено. — Не разбирам.

— Помолих го да дойде и да наблюдава как тече разследването. Това е главен инспектор Гамаш. — Елизабет изчака реакцията на колегата си. — От *Surete du Quebec*.

— Знам кой е — излъга Портър. — Знаех от самото начало.

— Главен инспектор Гамаш, позволете да ви представя председателя на нашия управителен съвет — рече Елизабет, — Портър Уилсън.

Мъжете си стиснаха ръцете.

— Знаете ли, нямаме нужда от помощ. Ще се справим и сами — заяви Портър.

— Зная, просто исках да се уверя. Бяхте така добри да ме допуснете във вашата библиотека, затова реших да предложа своите професионални умения в замяна.

— Но ние дори не сме под вашата юрисдикция — изръмжа председателят и обърна гръб на главния инспектор. — Сепаратистите ще се възползват с удоволствие от случилото се. Откъде да знаем дали не сте един от тях?

Елизабет Макуъртър щеше да потъне в земята от срам.

— За бога, Портър, човекът е дошъл да помогне. Аз го поканих.

— Ще обсъдим това по-късно.

— Не всички сепаратисти ви желаят злото, мосю — заяви Гамаш с дружелюбен, но твърд тон. — И все пак сте прав, тук нямам правомощия. Впечатлен съм, че го знаете.

На Елизабет ѝ стана някак забавно, докато наблюдаваше как колегата ѝ започва да омеква.

— Явно следите политиката — добави детективът.

Портър кимна и се отпусна още малко. Ако продължаваше така, не след дълго щеше да се сгуши в скута на Гамаш, помисли си Елизабет.

— Юрисдикцията на *Surete* не покрива градовете — продължи инспекторът. — Смъртта на мосю Рено се разследва от местния отдел „Убийства“ към полицията на град Квебек. Познавам се с инспектор Ланглоа и той бе така любезен да ме помоли да се включа. След като си помислих — хвърли поглед към Елизабет, — реших да огледам.

Главният инспектор отново се обърна към Портър.

— Разбира се, с ваше разрешение, сър.

Портър Уилсън почти примираше от наслада. Уини и Елизабет се спогледаха. Само ако знаеха, че е толкова лесно. Но изведнъж лицето на председателя отново помръкна, след като той осъзна реалността.

Това едва ли бе подобрение. Преди не ги занимаваше никой от полицията, а сега в сградата вече имаше хора от два полицейски участъка.

Да не говорим за трупа.

— Дали може да оставя Хенри при вас и да слеза в мазето?

— Разбира се — отвърна Уини и пое каишката.

Инспекторът даде на библиотекарката няколко лакомства за кучето, потупа го, заръча му да бъде послушно и тръгна. Когато затвори вратата след себе си, дочу как Портър казва: „Не ми харесва тая работа!“, при това достатъчно високо, за да го чуе Гамаш. Е, и на него не му харесваше.

В коридора го чакаше униформен полицај и заедно тръгнаха през лабиринта от коридори и стълбища. Гамаш трябваше да признае, че напълно се изгуби, а полицаят, който го съпровождаше, навярно също не бе много наясно къде отиват. Върху покритите с балатум подове бяха струпани кашони, пълни с книги и документи, спираловидни стълбища водеха към мръсни сервизни помещения и изоставени кабинети. Стигнаха до две огромни дървени врати и когато ги отвориха, попаднаха в грандиозна бална зала с два пъти по-висок таван от останалите стаи. От нея се влизаше в също толкова величествена зала, която ѝ бе като близначка. И двете пустееха, ако не се брояха подвижните стълби и вездесъщите кашони с книги. Детективът отвори един от кашоните. Още томове с кожени подвързии. Знаеше, че ако вземе някоя от книгите, напълно и окончателно щеше да се изгуби, затова ги остави и последва вече изнервения полицај към поредния коридор.

— Никога не съм виждал подобно нещо — обади се служителят на реда. — Толкова прекрасни зали, а всичките са изоставени и запуснати. Струва ми се нередно. Какво правят тези хора с такава величествена сграда? Не е ли по-хубаво да се използва за нещо смислено?

— Какво например?

— Не знам. Но сигурно ще се намери някой, който да я използва по-добре.

— Някой вече я използва.

— *Les Anglais*.^[4]

Гамаш спря.

— *Excusez-moi?*

— *Les tetes carrees* — обясни младият полицај.

Квадратните глави^[5].

— Отнасяйте се към тези хора с уважение — предупреди главният инспектор. — Колкото те са *tetes carrees*, толкова ние с вас сме жабари.

Тонът му бе твърд и рязък. Полицаят се напрегна.

— Не исках да обидя никого.

— Така ли е наистина? — Гамаш се вгледа в младежа, който отвърна на погледа му. След малко детективът се усмихна леко. —

Няма да разрешите този случай, ако обиждате хората и им се подигравате. Не допускате да ви заслепят предразсъдъците.

— Да, сър.

Продължиха да вървят по безкрайните коридори, покрай великолепни стаи и мрачни помещения — всичките до едно празни. Като че ли Литературноисторическото дружество бе в пълно отстъпление и се бе събрало за прегрупиране в онази величествена библиотека, над която бдеше генерал Улф.

— Насам, сър. Мисля, че го намерих.

Слязоха по стълбище и се натъкнаха на полицаи в униформа, който охраняваше капак в пода и изглеждаше отегчен на моста си. Когато видя главния инспектор, той се поизпъгна. Гамаш кимна и младият му водач чевръсто се спусна по металните стъпала.

Детективът не бе подготвен.

Спътникът му вече бе стигнал долу и вдигна глава в очакване. Отначало на лицето му се изписа нетърпение, после неразбиране. Защо ли по-възрастният му колега се бавеше? Тогава се сети. Изкачи няколко стъпала и протегна ръка.

— Всичко е наред, сър — промълви тихо. — Няма да ви оставя да паднете.

Гамаш погледна ръката му и отвърна:

— Вярвам ви.

Внимателно се спусна, докато стискаше силната млада длан в своята.

Жан Ги Бовоар седеше край огъня, а на масата пред него имаше чаша бира и сандвич с пържола. Питър и Клара му правеха компания, а Мирна и Габри се бяха разположили на дивана срещу камината.

За първи път идваше в Трите бора, откакто арестуваха Оливие Брюле по обвинение в убийството на Отшелника. Вгледа се в буйните пламъци на огъня и си спомни как бе извадил няколко тухли в дъното на камината. Вкарал бе цялата си ръка, чак до рамото, в разкрилия се отвор и бе започнал да опипва. Страхуваше се, че може да докосне нещо ужасно или пък то да докосне него. Дали там вътре имаше дупка на плъхове? Мишки? Паяци? Може би змии... Макар често да изтъкваше, че е самото възплъщение на рационалността, Бовоар

всъщност имаше живо и развнтено въображение. Напипал бе нещо меко и грапаво с пръсти. И бе замрял напрегнато. Докато сърцето му кънтеше, а въображението му се вихреше, се бе насилил да хване предмета и да го измъкне.

Около него се бяха скупчили хората от екипа на *Surete* и го наблюдаваха. Главен инспектор Гамаш, полицай Изабел Лакост и стажантът полицай Пол Моран.

Бавно бе извадил предмета от скривалището му зад огъня. Малка платнена торбичка от зебло, завързана с канап. Сложил я бе на същата тази маса, където сега стояха бирата и сандвичът му. И отново бе пхнал ръка, за да извади още нещо, скрито в дъното на тайника. Простичък, но изящен и красив свещник. Всъщност менора. Измайсторена преди столетия, а може би дори преди хиляда години, както бяха предположили експертите по-късно.

Но експертите бяха казали още нещо — много по-точно и сигурно.

Старинната менора, която бе носила светлина в толкова много домове, на толкова много тържествени церемонии, която е била обект на преклонение и молитви, укривана и пазена, бе използвана като оръжие за убийство.

По нея бяха открили кръв и косми от Отшелника, както и негови отпечатъци. Освен тях имаше данни за други пръстови отпечатъци, но само на един човек.

Оливие.

А в торбичката? От нея бяха извадили дървена статуетка, изработена от Отшелника. Най-изящното му творение изобразяваше млад човек, седнал и заслушан. Беше толкова простичка, но в същото време мощна и красноречива. Говореше за болезнена самота, за копнеж, за потребност. Явно статуетката представляваше Оливие, който седеше и слушаше. Фигурката бе подсказала още нещо на полицаите.

Дървените скулптури на Якоб бяха оценени на стотици хиляди долари, дори повече. Възрастният отшелник ги подарявал на Оливие в замяна на храна и компания, а собственикът на бистрото ги продавал. И спечелил милиони.

Но това се оказало недостатъчно, Оливие искал още и още. Жадувал да се добере до единственото нещо, което Отшелника

отказвал да му даде. Предмета в торбичката.

Последното съкровище на Якоб, най-скъпоценното му притежание.

Оливие го пожелал.

В пристъп на ярост и алчност отнел живота на Отшелника, а после взел красивото и ценно оръжие на убийството и платнената торбичка и ги скрил.

Зад камината, в която Бовоар се взираше сега.

Откритата статуетка бе проговорила. Успяла бе да изрече само едно, но го бе повторила красноречиво безброй пъти. Оливие бе убил нейния създател.

След като вече имаха дървената скулптура и оръжието на убийството, намерени в бистрото на Оливие, както и всички останали улики, разследващите не се бяха поколебали как да постъпят. Главният инспектор бе арестувал Оливие Брюле за убийство. Съдът бе постановил, че обвиняемият е извършил непредумишленото деяние и го бе осъдил на десет години затвор. Жителите на Трите бора бяха приели мъчително ужасната истина.

С изключение на Габри, който всеки ден пращаше ново писмо до главния инспектор с един-единствен въпрос: *Защо му е на Оливие да мести трупа?*

— Как е главният инспектор? — попита Мирна и наклони напред внушителното си тяло. Едрата тъмнокожа някогашна психоложка бе собственичка на книжарницата в селото.

— Добре е. Чуваме се всеки ден.

Главен инспектор Гамаш далеч не беше добре. Нито пък самият Жан Ги, но той не би им казал истината.

— Поддържаме контакт от време на време — обади се Клара.

Клара Мороу, която приближаваше петдесет, бе на път да пробие в артистичните среди — всички го знаеха. След няколко месеца предстоеше нейна самостоятелна изложба в Музея на съвременното изкуство в Монреал. Буйната ѝ тъмна коса бе леко посивяла на места и художничката винаги изглеждаше така, сякаш току-що бе излязла от аеродинамична тръба.

Съпругът ѝ Питър бе съвсем друго нещо. Докато тя бе нисичка и леко закръглена, той бе висок и слаб. Всеки сив косъм на главата му бе прилежно подреден, а дрехите му бяха семпли и безукорни.

— Разговаряхме с него няколко пъти — потвърди Питър и се обърна към Габри: — Доколкото знам, и ти поддържаш връзка с главния инспектор.

— Ако това, че не го оставям на мира, може да се нарече поддържане на връзка — разсмя се управителят на бистрото и посочи с жест недовършеното писмо на масата. Сетне погледна към Бовоар: — Гамаш ли ви изпрати? Да не би да отваряте наново случая на Оливие?

Жан Ги поклати глава.

— Опасявам се, че не. Дойдох на почивка. Да си отдъхна.

Гледаше ги право в очите и ги лъжеше.

— Имаш ли нещо против, Жан Ги? — попитал бе главен инспектор Гамаш една сутрин. — Бих се заел сам, но не мисля, че е добра идея. Ако сме допуснали грешка, вината е моя. Може би ще успееш да разбереш къде сме сбъркали.

— Всички заедно разследвахме случая, сър, не само вие. Единодушно стигнахме до заключението. Не сме имали съмнения. Защо сега допускате, че може да сме сгрешили? — поинтересувал се бе Бовоар, докато бе в мазето с непоносимия телефон в ръка. Щом самият той вече мразеше телефоните, какво ли бе отношението на началника му към тях?

Не вярваше, че са сбъркали. Всъщност дори бе убеден, че случаят с Оливие е приключен, разследван щателно и безпогрешно.

— Защо е преместил трупа? — попита Гамаш.

Бовоар трябваше да признае, че има логика във въпроса. Това бе единствената пукнатина в иначе съвършеното разследване.

— И какво се иска от мен?

— Да заминеш за Трите бора и да поразпиташ хората.

— Какво да ги разпитвам? Зададохме всички въпроси, получихме отговорите. Оливие е убил Отшелника. *Point final.*^[6] Край на обсъждането. Съдебните заседатели се съгласиха. А и убийството бе извършено преди пет месеца. Как така изведнъж ще намеря нови доказателства?

— Не мисля, че ще има нужда — успокои го началникът му. — Смятам, че ако има грешка, тя е в тълкуването.

Бовоар замълча. Знаеше, че ще замине за Трите бора и ще направи всичко, което шефът иска от него. Винаги бе готов да го стори. Ако началникът му наредеше да води разпитите гол, и това щеше да

направи. Но, разбира се, Гамаш никога не би поискал подобно нещо, именно затова Жан Ги му се доверяваше. Безусловно.

В миг го обзе неканеният спомен, усещането за тласък, натиск и сетне ужас, когато краката му се бяха подкосили и той бе разбрал какво става. Свлякъл се бе на мръсния под в изоставената фабрика. И бе чул някъде в далечината познат глас, вик:

— Жан Ги!

Гамаш рядко повишаваше тон, но тогава бе изкрещял.

В момента началникът разговаряше по телефона с него, но спокойно, замислено, докато се опитваше да изработи най-добрата стратегия.

— Ще отидеш като частно лице, не като разследващ убийство. Целта не е отново да доказваш вината му. Може би ще е най-добре да погледнеш от другата страна.

— Какво имате предвид?

— Иди в Трите бора и се опитай да докажеш, че Оливие не е убил Отшелника.

Сега Бовоар седеше сред тези хора и се мъчеше да си даде вид, че ги харесва.

Но никак не ги харесваше.

Жан Ги Бовоар не харесваше повечето хора, а жителите на Трите бора не му бяха дали много поводи да си промени мнението специално за тях. Бяха хитри, коварни, самодоволни и някак непонятни, особено англетата. Струваха му се особено опасни, защото криеха мислите и чувствата си зад усмихнати лица. Как да разбере човек какво се случва в главите им? Мислеха си едно, а казваха друго. Кой знае какви граници неща обитаваха пространството между мислите и думите им.

Да. Макар че изглеждаха любезни и заинтересовани, тези хора бяха опасни.

„Колкото по-скоро приключа с това, толкова по-добре“ — помисли си Бовоар и им се усмихна, докато отпиваше от чашата си.

[1] Американска медийна компания, собственик на множество печатни издания, сред които и туристическо списание. — Б.пр. ↑

[2] Най-големият пътнически кораб в света до 2006 г. — Б.пр. ↑

[3] Всеки да се спасява сам (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Англичаните (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Обиден прякор за англичаните сред френскоезичните канадци. — Б.пр. ↑

[6] Точка по въпроса (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

След като се спусна по стълбата, Гамаш се озърна. Колегите му бяха донесли мощни индустриални осветителни тела. От едно от помещенията струеше ярка светлина. Както всеки друг и детективът се почувства привлечен от нея, но устоя на изкушението и обърна поглед към мрака, като остави очите си постепенно да се приспособят.

Няколко мига по-късно вече виждаше същото, което мъже и жени бяха виждали тук преди стотици години. Каменно мазе с ниски тавани и арки, или на френски — *sous-sol*. Лъчите на слънцето никога не проникваха тук. Властваше само тъмнината, която през вековете е била нарушавана от пламъците на свещи, лампи с китова мас, газени светилници, а сега вече и ослепително ярки електрически прожектори. По-мощни от дневната светлина, донесени, за да осветят най-тъмното деяние.

Отнемането на живот.

И то не на кого да е, а на Огюстен Рено.

Въпреки цялата си параноичност Портър Уилсън имаше право, помисли си Гамаш. За хората, които се бореха за отделянето на Квебек от Канада, това беше манна небесна. Всичко, което хвърляше подозрение върху англоезичната част от населението, бе масло в огъня на сепаратистката кауза. Или поне на по-радикалните фракции. Гамаш знаеше, че по-голямата част от сепаратистите са разумни и свестни хора. Но имаше и големи откачалки.

Главният инспектор и младият му придружител се намираха в преддверието. Таваните бяха ниски, макар че едва ли е било така за хората, построили сградата преди няколко века. Техният ръст е бил много по-нисък заради недохранването и тежките условия на живот в Канада по онова време. И все пак Гамаш подозираше, че повечето от тях са се навеждали, за да преминат оттук, както той самият направи сега. Подът бе от пръст и в помещенията цареше хлад, но не беше твърде студено. Намираха се доста под линията на замръзване^[1], далече от слънцето, но и далеч от скованата в лед земя. В нещо като

сумрачно чистилище, където никога не ставаше горещо, но и не настъпваше мраз.

Главният инспектор докосна грубата каменна стена и се замисли колко ли мъже и жени, отдавна мъртви, са докосвали същия този камък, когато са слизали, за да вземат кореноплодни от избата. С тях хранели гладуващите затворници, за да ги поддържат живи до екзекуцията им.

От преддверието се влизаше в стая. Онази със светлината.

— След вас. — Гамаш подкани с жест младия полицаи и го последва.

В следващото помещение очите му отново имаха нужда от време да се приспособят, но не им отне твърде дълго. Мощните прожектори бяха разположени така, че лъчите им да се отразяват в сводестия каменен таван и в стените, но повечето бяха насочени към единия ъгъл. В него работеха неколцина мъже и жени. Някои снимаха, други вземаха проби, трети бяха скупчени над нещо, което Гамаш не можеше да види, но можеше да си представи.

Труп.

Инспектор Ланглоа се изправи, отупа прахта от коленете си и се приближи.

— Радвам се, че размислихте.

Мъжете се здрависаха.

— Имах нужда от време, за да взема решение. Мадам Макуъртър също ме помоли да дойда, за да играя ролята на... един вид безпристрастен посредник между тях и вас.

Ланглоа се усмихна.

— Според нея е необходим такъв човек?

— Е, вие самият също искахте нещо такова, нали?

Инспекторът кимна.

— Да, вярно е. Благодарен съм, че дойдохте, но се питам дали можем да поддържаме отношенията си неофициални? Да приемем, че сте консултант. Как ви се струва? — Ланглоа хвърли поглед зад себе си. — Искате ли да огледате?

— *S'il vous plait.*

Сцени като тази бяха ежедневие за главния инспектор. Екип от специалисти в начален етап на събиране на доказателствен материал, който след време щеше да докаже вината на някой мъж или жена,

извършил убийството. Съдебният лекар все още бе там. Младият медик, който тъкмо се изправяше, бе изпратен от болница „Отел Дийо“, където бе кабинетът на завеждащия отделения по патология на Квебек. Той не беше главният патолог, който бе познат на Гамаш. Все пак бе лекар и ако се съдеше по хладнокръвието му, имаше достатъчно опит.

— Нанесен му е удар в тила с онази лопата там — посочи лекарят към полузаровеното сечиво в близост до тялото. Говореше на инспектор Ланглоа, но хвърляше погледи към Гамаш. — Общо взето е ясно. Ударен е няколко пъти. Взех проби и трябва да изследвам тялото по-обстойно в кабинета си, но не изглежда да има други травми.

— Кога е станало? — попита Ланглоа.

— Преди дванайсет часа, плюс-минус един час. Имаме късмет, че средата е стабилна. Няма дъжд или сняг, нито колебания в температурата. По-късно ще имам по-точни данни.

Мъжът се обърна, събра инструментите си и кимна на инспекторите. Но вместо да си тръгне, се поколеба и се озърна из мазето.

Сякаш не му се искаше да си ходи. Когато Ланглоа впери поглед в него, младият лекар за миг изгуби самообладание, но бързо се окопоти.

— Бихте ли искали да остана?

— Защо? — попита детективът с хладен тон.

Но патологът упорстваше:

— Знаете защо.

Тогава инспектор Ланглоа извърна цялото си тяло към него и го подкани да продължи:

— Кажете.

— Ами... — заекна лекарят — в случай че откриете още нещо.

Гамаш усети как колегата му се напруга. Наведе се към него и прошепна:

— Може би е добре да остане.

Ланглоа кимна отсечено с каменно изражение на лицето. Съдебният лекар отстъпи от осветеното петно и прекрачи рязката граница с тъмнината. Там зачака.

За всеки случай.

Всички в помещението знаеха за кой *случай* става дума.

Главният инспектор от *Surete du Quebec* се приближи към тялото. Ярката светлина не оставяше нищо на въображението. Заливаше с ослепително сияние мръсните дрехи на човека, сплъстената дълга бяла коса, изкривеното в гримаса лице. Ръцете в пръстга, стиснати в юмруци. Ужасяващите рани на главата.

Гамаш коленичи.

Да, нямаше никакво съмнение. Екстравагантните черни мустаци в пълен контраст с бялата коса. Рошавите вежди, които бяха любими на карикатуристите в политическите вестници. Месестият нос и пронизващите, почти налудничави сини очи. Дори след смъртта погледът на мъжа бе все така обезпокоителен.

— Огюстен Рено — произнесе Ланглоа. — Без съмнение.

— А Самюел дьо Шамплен?

Гамаш изрече на глас онова, за което всички в помещението, в избата, в цялата сграда, си мислеха. Но никой не смееше да каже. Това беше въпросният *случай*.

— Има ли следи от него?

— Още не — отвърна колегата му мрачно.

Защото там, където отиваше Огюстен Рено, беше и още някой.

Самюел дьо Шамплен бе мъртъв от почти четиристотин години, но Огюстен Рено бе здраво вкопчен в него.

Шамплен, който бе основал Квебек през 1608 година, бе отдавна починал и погребан.

Но къде?

Това бе голямата загадка, която не даваше мира на квебекчани. През вековете те някак си бяха загубили своя основател.

Знаеха къде почиват доста по-незначителни личности от началото на седемнайсети век — лейтенанти и капитани от войската на Шамплен. Бяха изровили и отново погребали останките на безброй мисионери. Пионери, земеделци, монахини — гробовете на всички онези първи *habitants*^[2] бяха известни. Ученици, свещеници, туристи и екскурзоводи посещаваха паметните им плочи в празнични дни. Имена като Ебер, Фронтенак и Мари де л'Енкарнасион^[3] живееха в сърцата на квебекчани. Носеха се легенди за техните самоотвержени и смели постъпки.

Но един оставаше изгубен. Останките на един от тях липсваха.

Бащата на Квебек — най-почитаният, най-славният, най-храбрият. Първият квебекчанин.

Самюел дьо Шамплен.

Един човек бе прекарал целия си съзнателен живот в опити да го открие. Огюстен Рено бе копал, ровил и проправял тунели под почти цялата стара част на град Квебек, увлечен от всяка, макар и нищожна следа, която намери.

И ето го сега тук, под Литературноисторическото дружество — този бастион на англичаните в Квебек. С лопата.

Самият той мъртъв. Убит.

Защо бе дошъл тук? Като че ли имаше само един възможен отговор.

— Трябва ли да съобщим на нашия *premier ministre*?^[4] — обърна се Ланглоа към главния инспектор.

— *Oui*. Да кажем на *premier ministre*, на министъра на отбраната. На главния археолог. На „Гласът на англоезичния Квебек“^[5]. На дружеството „Свети Йоан Кръстител“. На Партията на Квебек. — Гамаш изгледа колегата си строго. — После ще трябва да организирате пресконференция и да кажете на цялото население. Едновременно.

Местният детектив бе видимо удивен от предложението.

— Не смятате ли, че е по-добре да не вдигаме излишен шум около случая? Така де, та това е просто Огюстен Рено, не самият *premier ministre*. Човекът си беше клоун. Никой не го приемаше сериозно.

— Но всички се отнасяха сериозно към търсенията му.

Инспектор Ланглоа се взираше в събеседника си и мълчеше.

— Разбира се, трябва да постъпите както прецените — заяви Гамаш. — Но като ваш консултант това е моето мнение. Трябва да съобщите на всички, и то колкото се може по-скоро, преди крайните сепаратисти да разпространят нелепи слухове.

Главният инспектор отправи поглед отвъд кръга от ярка светлина, към тъмните недра на избата.

Дали Самюел дьо Шамплен бе някъде там точно в този миг? Арман Гамаш, любител на историята на Квебек, усети *frisson* — неволна тръпка.

И ако той се чувстваше така, какво ли им бе на останалите?

Елизабет Макуъртър се чувстваше зле. Обърна гръб на прозореца — същия онзи прозорец и гледката от него, които винаги ѝ бяха доставяли удоволствие. До днес. Все така виждаше металните покриви, комините, солидните каменни постройки и снега, който вече валеше по-обилно. Но виждаше също бусовете и колите на различни телевизии и радиа, чиито логa бяха изписани на вратите. Виждаше мъже и жени, които познаваше от екрана или от снимки във вестниците *Le Soleil* и *La Presse*. Журналисти. И то не от жълтите издания. Не само от *Allo Police*, макар че и те бяха на линия. Дошли бяха всички уважавани новинари.

Стояха пред сградата под яркото изкуствено осветление, с камери, насочени към тях, и разказваха на цялата провинция за случилото се. Елизабет се питаше какво ли точно казват.

Нямаше как да е нещо хубаво. Беше лошо, много лошо или ужасно лошо.

Обадила се бе на всички членове на дружеството, за да им съобщи и малкото информация, с която разполагаше. Не ѝ отне много време.

Огюстен Рено бе открит мъртъв в мазето. Предайте нататък.

Елизабет отново хвърли поглед през прозореца и изпъшка. Репортери и сняг се трупаха ли, трупаха — две бури, две виелици.

— Какво става? — попита Уини и се приближи до приятелката си край прозореца. — Ох...

Жените проследиха с очи как Портър слезе по стълбите, приближи се към тълпата журналисти и изнесе цяла пресконференция.

— Господи! — въздъхна библиотекарката. — Как мислиш, дали ще го уцеля с това? — И вдигна ръка, в която държеше първия том на съкратения речник.

— Ще го замерваш с книга? — усмихна се Елизабет.

— Жалко, че никой не се е сетил да дари арбалет на библиотеката.

Инспектор Ланглоа седеше начело на полираната маса в библиотеката на Литературноисторическото дружество. Помещението излъчваше едновременно уют и величие. Ухаеше на отминали времена,

когато не е имало компютри и информацията не се е търсела в Гугъл или публикувала в блогове. Преди лаптопите, смартфоните и всички други устройства, които бъркаха информацията с познание. Беше стара библиотека, пълна със стари книги и прашни стари мисли.

Тук цареше спокойствие и уют.

Инспектор Ланглоа отдавна не бе влизал в библиотека. Откакто бе ученик. Време на нови преживявания и на ароматите, които винаги свързваше с тях. Чорапи за физкултурния салон. Гниеци банани в шкафчетата в съблекалнята. Пот. Одеколон „Олд Спайс“. Уханието на шампоан от косите на момичетата, които бе целувал, и какво ли още не. Тъй сладки аромати, тъй наситени с копнеж, че тялото му все още реагираше спонтанно, когато ги доловеше.

И библиотеки. Тихи. Спокойни. Убежища от вълненията на юношеския живот. Когато момичетата с ухаещите коси се дърпаха и се присмиваха. Когато момчетата от физкултурния салон се бутеха, а той през смях ги бутеше на свой ред. Зад буйното веселие криеше ужаса в обезумелите си очи.

Спомни си как се чувстваше, когато попадеше в библиотеката, където никой не можеше да го нападне. Но бе обкръжен от много поголеми опасности от онези в училищните коридори.

Защото тук се съхраняваха мисли.

Младият Ланглоа бе събирал тази сила за себе си. Могъществото, което извираше от информацията, знанието, разсъжденията и от тихите места, където човек можеше да се сдобие с тях.

Инспектор Ланглоа от отдел „Убийства“ на квебекската градска полиция огледа високите тавани на библиотеката, дърворезбите и старите томове по рафтовете и се замисли за хората, които трябваше да разпита. Хора, които имаха достъп до всички тези книги, до цялото това спокойствие и могъщество.

Англоезичните канадци.

Отдясно седеше помощникът му и си водеше бележки. Отляво бе мъжът, когото до днес бе виждал само от разстояние. Присъствал бе на негови лекции. Гледал го бе по телевизията. На съдебни процеси, публични изслушвания, в телевизионни предавания. И начело на погребалната процесия преди шест седмици. Отблизо главен инспектор Гамаш изглеждаше различно. Ланглоа го бе виждал само в

костюм, с прилежно подстригани мустаци. Сега той носеше жилетка и панталон от рипсено кадифе и се бе сдобил с прошарена брада. А над лявото му слепоочие личеше белег.

— *Alors*^[6] — започна Ланглоа. — Преди да влезе първият, искам да преговорим още веднъж какво научихме досега.

— Жертвата — зачете помощникът му от записките си — е идентифицирана. Огюстен Рено. Възраст: седемдесет и две години. Най-близката му роднина, бивша съпруга, е уведомена. Няма деца. Покъсно бившата му жена ще дойде за формално разпознаване, но няма съмнение, че е той. Шофьорската и здравната книжка удостоверяват самоличността му. В портфейла му са намерени четиридесет и пет долара, както и още три долара и двайсет и два цента на дребни монети в джобовете. Когато преместихме тялото, намерихме още двайсет и осем цента под него, вероятно изпаднали от някой джоб. Съвременни монети. Канадски.

— Добре — кимна детективът. — Продължавай.

От лявата му страна главен инспектор Гамаш слушаше, отпуснал длани една върху друга на масата.

— Открихме чанта под трупа. В нея имаше карта на Квебек, нарисувана лично от Рено.

Въпросната карта бе на масата пред тях. На нея се виждаха районите на града, където убитият бе копал в търсене на Шамплен. Бяха отбелязани и дати, някои от тях преди десетилетия.

— Какво мислите? — обърна се Ланглоа към Гамаш, докато разглеждаха листа хартия.

— Смятам, че това е важно. — Главният инспектор посочи към празно петно на картата. На нея бяха изобразени само сгради и улици, които имаха значение за проучванията на Рено. Места, където би могъл да е погребан Самюел дьо Шамплен. Виждаха се базиликата, кафе „Буад“, различни ресторанти и частни домове, които бяха имали нещастие да привлекат вниманието на Рено.

Сякаш във великолепия стар град не съществуваше нищо друго за Огюстен Рено.

Гамаш сочеше с пръст към мястото, където трябваше да е Литературноисторическото дружество. Но го нямаше. Сградата не беше нарисувана. Не съществуваше в света на Рено, който се въртеше около Шамплен.

Ланглоа кимна.

— И аз го забелязах. Може би просто не му е останало време да го включи.

— Възможно е — съгласи се Гамаш.

— И това на какви мисли ви навежда?

— Струва ми се, че ще направим грешка, ако се оставим да ни заслепи страстта на Рено. Убийството му може да няма нищо общо с Шамплен.

— Тогава защо е отишъл да копае? — попита младият помощник.

— Хубав въпрос — усмихна се главният инспектор печално. — Би трябвало да ни помогне в разследването.

— Така. — Ланглоа сгъна картата и я прибра обратно в чантата. Докато гледаше колегата си, се запита защо на Рено му е трябвала голяма кожена чанта, ако е носел само този лист хартия.

— Нямахте ли друго вътре? — кимна Гамаш към чантата в ръцете на инспектора. — Само карта?

— Да, защо?

— Можел е да я сложи в джоба си. Защо е тръгнал с чантата?

— Навик — обади се помощникът. — Навярно е ходел с нея навсякъде, в случай че открие нещо.

Гамаш кимна. Вероятно наистина бе така.

— Съдебният лекар каза, че Рено е бил убит с удар с лопата снощи около единайсет часа — намеси се Ланглоа. — Паднал е по очи в пръстта и убиецът е направил опит да го зарови.

— Не много дълбоко — добави асистентът. — И не достатъчно добре. Мислите ли, че нарочно го е оставил така, за да го намери някой?

— Чудя се колко ли често се използва онова мазе — размишляваше Ланглоа. — Трябва да попитаме. Нека дойде първият човек, председателят на управителния съвет. Някой си — инспекторът погледна записките си — Портър Уилсън.

Портър влезе. Опита се да го прикрие, но явно бе дълбоко разстроен от факта, че библиотеката, неговата библиотека, бе окупирана от полицейски служители.

Не хранеше ненавист към французите. Бе невъзможно да живее в град Квебек и да таи такива чувства. Животът му щеше да бъде

мъчителен, изпълнен с ненужни терзания. Не, Портър вярваше, че франкофоните са любезни и гостоприемни, разумни и стабилни. Поне повечето. И от двете страни имаше крайни хора.

И именно там беше проблемът. Така му казваше пастор Том Хенкок. Портър продължаваше да мисли за „страни“, въпреки че бяха минали много години и вече имаше много френскоезични приятели. Дъщеря му се бе омъжила за франкофон и внуците му посещаваха френски училища. Самият той говореше френски перфектно.

И все пак виждаше две „страни“, а самият той не принадлежеше към нито една от тях. Защото беше англичанин. Въпреки това се смяташе за не по-малко квебекчанин от останалите хора в тази изящна зала. Семейството му живееше в този град от стотици години. Бе гражданин на Квебек от много по-отдавна, отколкото онзи млад полицай, от мъжа начело на масата и дори от главен инспектор Гамаш.

Родил се бе тук, целият му живот бе преминал тук и щяха да го погребат тук. Но макар да смяташе квебекчани за изключително дружелюбни, те едва ли някога щяха напълно да го приемат като един от тях.

Освен тук. В Литературноисторическото дружество, в самото сърце на Стария град. Тук беше у дома си, в този англоезичен свят, сътворен от английски думи, обграден от паметниците на велики англичани, живели преди него.

Но днес, докато Портър бе на пост, френските войски бяха нахлули и бяха окупирали дружеството.

— Моля — изправи се бързо инспектор Ланглоа и посочи един от столовете. Говореше най-добрия английски, на който бе способен, но все пак имаше силен акцент. — Седнете с нас.

Като че ли мистър Уилсън имаше избор. Те бяха домакини, а той — техен гост. Насили се да преглътне отговора, който бе на върха на езика му, и седна, но не на мястото, което му предложи инспекторът.

— Имаме няколко въпроса — започна по същество следователят.

През следващия час разпитаха всички. От Портър Уилсън разбраха, че библиотеката се заключва всяка вечер в шест и е била заключена сутринта, когато е дошъл на работа. Нямамо е нищо необичайно на вид. Но хората на Ланглоа бяха огледали огромната стара ключалка на входната врата и макар да не бяха открили следи от

опити за разбиване, се виждаше, че дори умно шестгодишно хлапе би могло да я отвори без ключ.

Нямаше алармена система.

— Защо ни е аларма? — попита Портър. — Никой не идва, когато е отворено. Защо би дошъл някой, докато е затворено?

Научиха, че това е единственото място в Стария Квебек, където могат да се намерят книги на английски език.

— Изглежда имате много — отбеляза Гамаш. — Докато минавах през коридорите и стаите в задната част на сградата, ми направи впечатление, че доста от томовете дори не са подредени по рафтовете.

„Меко казано“ — добави главният инспектор наум, като си спомни кашоните с книги, натрупани навсякъде.

— Какво искате да кажете?

— Просто отбелязвам какво съм видял.

— Вярно е — призна Портър неохотно. — И продължават да ни носят още. Когато някой почине, ни оставя книгите си в наследство. Така научаваме за всяка смърт. Появява се кашон с безполезни книги. Няма нужда да гледаме некролозите, които публикуват в „Кроникъл Телеграф“.

— Книгите винаги ли са безполезни? — попита Ланглоа.

— Е, веднъж попаднахме на много хубаво илюстрирано издание.

— Кога?

— През 1926 година.

— Не можете ли да ги продадете? — намеси се Гамаш.

Портър се втренчи в него. Главният инспектор не отклони очи, но се зачуди какво ли е предизвикало този внезапен язвителен поглед.

— Шегувате ли се?

— *Non, monsieur.*^[7]

— Ами, не можем. Опитахме веднъж, но на членовете на дружеството не им се хареса.

— Кога, през 1926 ли? — попита Ланглоа.

Уилсън не отговори.

След него влезе Уини Манинг и потвърди, че нощта наистина е ягода, но англичаните са добри тикви и библиотеката има особено впечатляващ отдел за матраците и матрачните битки.

— Всъщност — обърна се тя към Гамаш — мисля, че тази тема представлява интерес и за вас.

— Така е — призна главният инспектор за изненада на Ланглоа и неговия помощник. Уини му каза още, че би било хубаво да пусне в продажба нова гама дръжки за врати, а сетне си тръгна. Тогава Гамаш обясни: — Искаше да каже „военноморски“, а не „матрачни“.

— Наистина ли? — попита помощникът, който си бе водил записки, но смяташе да ги изгори, за да не си помисли някой, че ги е писал под влиянието на наркотици.

Мистър Блейк зае мястото на библиотекарката.

— Стюарт Блейк — представи се възрастният мъж, след като седна на стола, който му посочиха, и огледа присъстващите с вежливо любопитство. Костюмът му бе безукорен, а лицето — гладко избръснато и с мека розова кожа. Очите му сияеха. Извърна се към Гамаш и се усмихна: — *Monsieur l'inspecteur*^[8] — наклони глава. — *Desole*. Нямах представа, че сте вие.

— Знаехте всичко, което ви бе нужно — отвърна детективът. — Че се нуждая от тази великолепна библиотека. Това беше достатъчно.

Мистър Блейк се усмихна, скръсти ръце пред гърдите си и зачака. Без напрежение.

— Доколкото разбирам, прекарвате доста време в библиотеката — започна разпита инспектор Ланглоа.

— Така е. От много години, откакто се пенсионирах.

— С какво се занимавахте преди?

— Бях адвокат.

— Значи трябва да се обръщаме към вас с *maitre*^[9] Блейк — рече Ланглоа.

— Не, моля ви. Отдавна съм пенсионер.

— Откога сте свързан с Литературноисторическото дружество?

— О, откакто се помня, под една или друга форма. Родителите ми, както и бабите и дядовците ми, също са били част от тази общност. Знаете ли, че това е първото историческо дружество в страната? Съществува дори отпреди националните архиви. По-точно от 1824 година, макар че тогава не се е помещавало в тази сграда.

— Тази сграда — продължи мисълта му Гамаш — има интересна история.

— Много интересна — потвърди мистър Блейк и се обърна към главния инспектор: — Станала е дом на Литературноисторическото дружество чак през 1868 година. Преди тук е била Кралската казарма.

Сградата е действала и като затвор за военнопленници, предимно американци. После се превърнала в обикновен затвор. Както знаете, тук са се изпълнявали публични екзекуции чрез обесване.

Гамаш не каза нищо, макар да му се стори интересно, че този изтънчен, образован и цивилизован човек сякаш изпитва удоволствие, докато им разказва за такива варварски действия.

— Бесели са ги ей там, отвън — махна с ръка мистър Блейк към входната врата. — Ако вярвате в призраци, това е вашето място.

— Вие виждали ли сте призраци? — попита детективът и с въпроса си изненада Ланглоа и младия полицаи до него.

Блейк замълча за миг, сетне поклати глава:

— Не. Но понякога ги усещам, когато няма хора наоколо.

— Често ли сте сам тук? — продължи Гамаш любезно.

— От време на време. В библиотеката намирам покой. Според мен вие също.

— *C'est la verite*^[10] — потвърди главният инспектор. — Но аз нямам ключ и не мога да влизам след края на работното време. А вие имате. Предполагам, че го използвате.

Мистър Блейк отново замълча.

— Така е — призна. — Но не се случва често. Само когато не мога да заспя и ме измъчва някой въпрос.

— Какви въпроси ви мъчат обикновено? — попита Гамаш.

— Какви видове треви виреят на остров Ръм^[11] и кога е бил уловен последният колекант^[12], например.

— Снощи измъчваха ли ви подобни въпроси?

Двамата мъже се изгледаха продължително. Накрая мистър Блейк се усмихна и поклати глава.

— Не. Снощи спях като бебе. Както е казал Шекспир, най-прекият път към вътрешния мир е спокойната съвест^[13].

„Или липсата на такава“ — помисли си Гамаш, докато гледаше възрастния джентълмен с интерес.

— Някой може ли да потвърди този факт? — попита инспектор Ланглоа.

— Вдовец съм. Загубих съпругата си преди осем години, така че — не, нямам свидетели.

— *Desole* — отвърна местният детектив. — Кажете, мистър Блейк, според вас защо Огюстен Рено е дошъл тук снощи?

— Не е ли пределно ясно? Навярно е смятал, че Шамплен е погребан някъде тук.

Ето го и него. Очевидният отговор най-после излезе наяве.

— Вярно ли е било предположението му?

Блейк се усмихна.

— Боя се, че не.

— Защо ли му е хрумвало, че тук ще намери Шамплен? — продължи с въпросите Ланглоа.

— Защо му е хрумвало каквото и да било на Огюстен Рено? Нима някой е успял да вникне в логиката му? Вероятно разкопките му са по-скоро азбучни, отколкото археологически, и е стигнал до буквата „Л“. В това предположение има толкова смисъл, колкото във всичките му действия. Горкият човечец — добави възрастният мъж. — Сигурно и вие ще копаете, нали?

— Засега не, трябва да запазим местопрестъплението непокътнато.

— Невероятно! — промълви мистър Блейк, сякаш на себе си. — Защо Огюстен Рено е дошъл в ЛИД?

— И защо някой го е убил? — додаде инспекторът.

— При това точно тук — вметна Гамаш.

Последна влезе Елизабет Макуъртър.

— Каква точно е вашата длъжност? — попита я Ланглоа.

— „Длъжност“ е условно казано. Всички в библиотеката сме доброволци. Едно време получавахме заплати, но правителството съкрати субсидиите за библиотеките и сега всички средства, които получаваме, отиват за поддръжка на сградата и фонда. Сметките за отопление ни съсипват сами по себе си, а наскоро подновихме електрическите кабели. Всъщност, ако не бяха те, може би никога нямаше да открием трупа на мосю Рено.

— Какво имате предвид? — поинтересува се Ланглоа.

— Когато повикахме техници да сменят кабелите за тока, решихме да подновим и телефонните кабели и да ги изместим в мазето. Ако кабелът не беше прекъснат, нямаше да се натъкнем на тялото и то щеше да бъде залято с бетон.

— *Pardon?*^[14] — изненада се детективът.

— Другата седмица. В понеделник очакваме работници, които ще покрият пода на мазето с бетон.

Мъжете се спогледаха.

— Искате да кажете, че ако Рено или убиецът му не бяха прекъснали телефонния кабел, докато са копали снощи, целият под щеше да бъде бетониран? Запечатан? — попита местният инспектор.

Елизабет кимна.

— Кой е знаел, че това предстои? — поинтересува се Ланглоа.

— Всички. — Жената стана, отиде до една маса и се върна с три брошури, които раздаде на полицаите. На корицата бе изписано съобщението.

Електрическите и телефонните кабели подлежат на смяна. Мазето ще бъде ремонтирано.

Главен инспектор Гамаш сгъна брошурата и я остави на масата пред себе си. Погледна стройната възрастна дама.

— Пише, че предстоят ремонти, но не става ясно кога. Струва ми се, че времето е изключително важен фактор в случая.

— Сигурно сте прав, господин главен инспектор, но не сме го пазили в тайна. Много хора знаеха кога ще се извърши ремонтът. Членовете на управителния съвет, доброволците, строителните работници...

— Откъде намерихте пари? Подобен ремонт навярно струва цяло състояние.

— Беше скъпо — призна Елизабет. — Получихме субсидии и дарения, а и продадохме някои книги.

— Значи разпродажбата се е състояла сравнително скоро — отбеляза Ланглоа. — От мосю Уилсън разбрахме, че не е била особено успешна.

— Меко казано — заяви възрастната дама. — Беше пълен провал. Продадохме няколко кашона с книги, които събираха прах в продължение на десетилетия. Срамота. Трябваше да са в нечия колекция, при собственик, който ги цени, а не да се трупат тук. Бог ни е свидетел, имахме нужда от тези пари. Изглеждаше като идеалното решение. Да превърнем нежеланите книги в нови електрически кабели.

— И къде се объркаха нещата? — попита Гамаш.

— В англоезичната общност. Хората явно смятат, че сме не само библиотека, а и музей. Вярват, че всеки дарен том е съкровище. Боя се, че книгите ни са се превърнали в символ.

— В символ? На какво? — зачуди се главният инспектор.

— На ценността на английския език. На английската култура. Изказаха се притеснения, че щом дори ЛИД не цени английския език, писаното слово, то вече няма никаква надежда. Книгите ни вече не са книги, а символ на англоезичната общност. Наложил се да ги запазим. В момента, когато се случи това, нямаше нито спорове, нито борба. И определено никакви продажби.

Гамаш кимна. Елизабет бе права. Битката е била изгубена в онзи миг. Най-добре е било да напуснат бойното поле.

— Значи сте спрели разпродажбата?

— Да. Затова сте видели онези кашони, струпани в коридорите. Ако почине още някой възрастен англоезичен канадец, дружеството ще се пръсне по шевовете. — Жената се разсмя, но смехът ѝ бе тъжен.

— Как смятате, защо Огюстен Рено е дошъл тук вчера? — попита Ланглоа.

— Мисля си същото, което и вие. Явно е решил, че ще намери Шамплен тук.

— А дали е имал основания да смята така?

Елизабет сви рамене, но успя да накара дори този жест да изглежда изтънчен.

— Защо ли е смятал, че Шамплен е погребан под онзи китайски ресторант? Или под основното училище? Защо на Огюстен Рено му е хрумвала тази или онази мисъл?

— Идва ли е тук преди?

— Ами, явно е дошъл снощи.

— Имам предвид дали сте го виждала в тази сграда преди това?

Елизабет Макуъртър се поколеба.

— Никога не е влизал, поне доколкото знам. Но го видях пред входната врата. Вчера сутринта.

Младият помощник на инспектора бе толкова стъписан, че най-накрая някой е казал нещо важно, че почти пропусна да го запише. Но само след миг химикалката му заскърца бясно по листа.

— Разкажете ни — подкани Ланглоа дамата.

— Искате да разговаря с управителния съвет.

— Кога беше това?

— Около единайсет и трийсет. Бяхме заключили вратата. Винаги го правим, когато има събрание на съвета.

— И той просто се появи?

— Точно така.

— Откъде изобщо е разбрал, че ще имате събрание?

— Публикуваме съобщение във вестника.

— *Le Soleil*?

— В квебекския „Кроникъл Телеграф“.

— Кой?

— „Кроникъл Телеграф“ — повтори Елизабет буква по буква, за да може асистентът да запише. — Най-старият вестник в Северна Америка — поясни тя машинално.

— Продължавайте. Казвате, че се е появил на вратата. Какво стана тогава? — попита инспекторът.

— Позвъни на звънеца и Уини отиде да отвори, след което се върна и ни предаде молбата му. Остави го да чака отвън пред входа.

— А вие какво отговорихте?

— Гласувахме и взехме решение да не го приемем. Бяхме единодушни.

— Защо?

Елизабет се замисли.

— Опасявам се, че не посрещаме с отворени обятия различното и необичайното. И аз съм такава. Създали сме си един тих, спокоен и много щастлив живот. Изграден върху традиции. Знаем, че всеки вторник има сбирка на клуба по бридж, където ще се сервират джинджифилови бисквити и чай ориндж пико^[15]. Знаем, че чистачката идва в четвъртък, и сме наясно къде държим салфетките. На същото място, където ги е държала и баба ми, когато е била секретарка на ЛИД. Животът ни не е вълнуващ, но за нас е изпълнен със смисъл.

Жената млъкна и погледна умолително главен инспектор Гамаш.

— Посещението на Огюстен Рено е нарушило този мир — проговори той.

Елизабет кимна.

— Как реагира Рено, когато разбра, че не искате да го приемете? — поинтересува се главният инспектор.

— Лично слязох да му съобщя решението ни. Не беше никак доволен, но се примири и каза, че ще се върне. Нямах представа, че ще е толкова скоро.

Възрастната жена си спомни как стоеше зад дебелия дървена врата, открехната едва-едва, сякаш тя бе монахиня, а Рено — грешник.

Бялата му коса стърчеше изпод рунтавата шапка, черните мустаци бяха покрити със скреж и ледени висулки, а от устата му излизаше сърдито пухтене. Погледът в сините му очи не бе просто налудничав, а бесен.

— Не можете да ме спрете, мадам — казал бе.

— Нямам желание да ви спирам, мосю Рено — отвърнала му бе с благоразумен тон. Дори приятелски.

Но и двамата знаеха, че думите са лъжа. Елизабет искаше да спре Рено толкова силно, колкото настойчиво той желаше да влезе.

Когато разпитите приключиха, Гамаш се върна в кабинета на ЛИД. Намери доброволците около масата, седнали на чаша чай.

— Добре дошли в нашата малка спасителна лодка — посрещна го Елизабет, като се изправи и го покани да седне при нея, Уини и Портър. — Това е горивото ни — посочи чайника с усмивка.

Хенри скочи и се втурна към стопанина си.

— Надявам се, че не ви е създавал неприятности. — Главният инспектор потупа кучето по гърба, седна и прие чашата силен чай, която му поднесоха.

— Ни най-малко — увери го Уини. — Сега какво предстои?

— В разследването ли? Ще изчакат доклада на съдебния лекар, след което ще започнат да проучват навиците на Огюстен Рено, приятелите и семейството му. И кой би искал смъртта му.

Седяха заедно край масата. Не бяха точно сговорна дружина, но много приличаха на такава.

— Споменахте, че мосю Рено е искал да разговаря с управителния съвет — обърна се Гамаш към Елизабет.

— Казали сте им? — възкликна Портър с необичайно рязък тон. — Значи знаят.

— Нямаше избор — обясни инспекторът. — Всички трябваше да ни кажете. Било ви е ясно, че това е важна подробност. — Изгледа ги строго. — Отказали сте да приемете Рено тогава, но щяхте ли да го изслушате по-късно?

Вече говореше на Портър Уилсън, но забеляза, че всички погледи са насочени към Елизабет, която мълчеше.

— Да, може би в края на краищата щяхме да го изслушаме. Макар че това не носеше никакви преимущества за нас, а водеше до прекалено много — Портър се замисли за точната дума — неудобства.

— Мосю Рено може да бъде доста убедителен — отбеляза Гамаш и си припомни яростните кампании, водени от любителя археолог против всички, които му отказваха разрешение за разкопки.

— Вярно е — призна председателят на ЛИД. Вече изглеждаше уморен, сякаш цялата тежест на случилото се най-после се бе стоварила върху плещите му. Въпреки че бе доста плашеща перспективата Огюстен Рено да копае под сградата на тяхното Литературноисторическо дружество в търсене на Шамплен, онова, което се бе случило, бе още по-кошмарно.

— Може ли да прегледам протокола от събранието?

— Още не съм го оформила — отвърна Елизабет.

— Бележките ви ще свършат работа.

Детективът зачака. В крайна сметка възрастната дама му връчи бележника си. Главният инспектор надяна полукръглите си очила и зачете записките, като си отбелязваше наум кой е присъствал на събранието.

— Виждам, че Том Хенкок и Кен Хасълъм са дошли, но са си тръгнали по-рано. Бяха ли в залата, когато се появи Огюстен Рено?

— Да — потвърди Портър. — Тръгнаха си малко след това. Всички бяхме тук, когато той дойде.

Гамаш продължи да чете бележките и след малко погледна над очилата си към Елизабет.

— Никъде не се споменава посещението на Мосю Рено.

Елизабет Макуъртър отвърна с втрещен поглед. Беше ясно, че когато го бе помолила за помощ, не бе очаквала да задава толкова много въпроси, и то неудобни.

— Реших да не го отбелязвам. Все пак той не влезе да разговаря с нас. Нищо не се случи.

— Много неща са се случили, мадам — възрази Гамаш. Но също така обърна внимание, че жената бе казала „реших“, а не „решихме“. Дали се опитваше да постави колегите си извън подозрение? Дали нарочно поемаше цялото бреме на отговорността върху себе си? Или решението ѝ наистина бе еднолично?

Може и да бяха на спасителна лодка, ала Гамаш вече знаеше със сигурност кой е капитанът.

[1] Дълбочина, под която почвата не замръзва през зимата. — Б.пр. ↑

[2] Заселници (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Луи Ебер (1575–1627) — смятан е за първия канадски аптекар. Луи дьо Буад, граф Фронтенак (1622–1698) — френски военен и царедворец, губернатор на Нова Франция. Мари де л'Енкарнасион (1599–1672) — френска католическа монахиня и мисионерка, създателка на Ордена на урсулинките в Нова Франция. — Б.пр. ↑

[4] Министър-председател (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Организация с нестопанска цел, чиято мисия е да помага на англоговорещите в град Квебек да се интегрират в общността. — Б.р. ↑

[6] И така (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Не, господине (фр.). — Б.пр. ↑

[8] Господин инспектор (фр.). — Б.пр. ↑

[9] Титла, с която във френскоезичните страни се обръщат към адвокатите и нотариусите (фр.). — Б.пр. ↑

[10] Истина е (фр.). — Б.пр. ↑

[11] Остров в състава на Хебридите, които се намират западно от Шотландия, в Атлантическия океан. — Б.пр. ↑

[12] Рядък вид риби от рода латимерии, представител на ръкоперките, смятани за изчезнали след палеозойската ера. — Б.пр. ↑

[13] Мистър Блейк има предвид цитат от кардинал Уулзи, герой в шекспировата пиеса „Хенри VIII“. В превод на Валери Петров гласи: „Сега се зная и в себе си изпитвам мир, по-ценен от всички мирски почести“, но фразата *A still and quiet conscience* не е преведена. — Б.пр. ↑

[14] Моля (фр.). — Б.пр. ↑

[15] *Orange Pekoe* — най-висок клас черен чай от ръчно набрани свежи листни пъпки на чаеното растение. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

Беше ранен следобед и Жан Ги Бовоар осъзна, че вече е допуснал грешка. Не особено сериозна, а по-скоро досаден пропуск.

Трябваше да се върне в Монреал и да разпита Оливие Брюле. По-добре беше да свърши тази работа, преди да тръгне към Трите бора. Прекарал бе последния час в уединение в селското бистро. Всички си бяха тръгнали, ала чак след като се увериха, че го оставят на най-хубавото място — големия износен кожен фотьойл до камината. Жан Ги потопи хрупкава портокалова бисквита в чашата с *café au lait* и се загледа през заскрежения прозорец. Снегът се сипеше леко, но настойчиво. Били Уилямс бе минал веднъж със снегорина, но след него отново бе натрупало.

Бовоар наведе очи към досието, което държеше в ръце, и продължи да чете, сгушен на топло и уютно. След половин час хвърли поглед към старинния часовник с формата на щурвал, поставен над камината. Един и двайсет.

Време бе да тръгва.

Но не към Монреал. Не и в тази виелица.

Инспекторът се върна в стаята си в пансиона и се преоблече. Най-отдолу си сложи копринен мъжки клин, а след това стратегически се опакова в няколко пласта дрехи, като най-накрая надяна зимен гащеризон с пухена подплата. Рядко го носеше, защото предпочиташе да изглежда стилно и елегантно навсякъде, а с този костюм приличаше на работа от „Изгубени в космоса“^[1]. През зимата Квебек наистина сякаш се превръщаше в снимачна площадка за нашествие на извънземни.

За щастие, шансовете да се натъкне в гората на редактора на списание „Вог Ом“^[2] бяха доста незначителни.

Тръгна нагоре по хълма, като през цялото време крачолите на зимния му панталон се търкаха един в друг с шипящ звук и едва успяваше да прибере ръцете към тялото си, за да не стърчат настрани.

Вече се чувстваше като зомби — туп-туп-туп, крачеше тромаво по склона и се приближаваше към хотела със СПА.

— *Oui?*

Карол Жилбер отвори вратата и погледна покритото със сняг зомби. Но не показва и за миг притеснение или дори изненада. Любезна както винаги, възрастната жена направи две крачки назад и покани пришълеца да влезе в хотела, собственост на сина и снаха ѝ.

— С какво мога да ви помогна?

Жан Ги започна да се разопакова. Сега пък се чувстваше като Мумията. Беше като ходещ фестивал на второразредното кино. Накрая, след като свали шапката си, Карол Жилбер му се усмихна топло.

— Инспектор Бовоар, *non?*^[3]

— *Oui, madame, comment allez-vous?*^[4]

— Добре съм, благодаря. Ще отседнете ли при нас? Не видях името ви сред резервациите.

Жената хвърли поглед зад себе си, към просторното преддверие с под от черни и бели плочки, полирана до блясък дървена маса и ваза с цветя, свежи дори посред зима. Обстановката го приласкаваше и за момент на Бовоар му се прииска да си бе запазил стая тук. После се сети за цените в хотела и си припомни защо е дошъл.

Не заради масажите и изтънчените ястия, а за да разбере дали Оливие наистина е убил Отшелника.

„Защо Оливие е преместил трупа?“

Точно на мястото, където инспекторът стоеше в момента, собственикът на селското бистро бе захвърлил тялото на Отшелника. Сам си бе признал. През онзи празничен уикенд след Деня на труда, посред нощ, бе влачил мъртвеца през гората и когато бе стигнал до имението „Хадли“ и установил, че вратата е отключена, бе стоварил печалния вързоп тук. Точно тук.

Бовоар погледна надолу. Топеше се също като Злата вещица от Запада. Около снежните му ботуши, на покрития с плочки под, се образуваха локви вода. Но на Карол Жилбер сякаш това не ѝ правеше впечатление. Бе по-загрижена за неговия комфорт.

— Не, отседнал съм в пансиона — призна инспекторът.

— Разбира се.

Вгледа се в изражението ѝ в търсене на някакъв намек за професионална завист, но не откри такъв. А и защо би завиждала?

Изглеждаше невъзможно собствениците на този великолепен хотел да изпитват ревност към което и да е друго място за туристи, камо ли пък към захабения пансион на Габри.

— Какво ви води отново при нас? — попита мадам Жилбер с лек и любезен тон. — И главният инспектор ли е тук?

— Не, на почивка съм. По-скоро в отпуск.

— Разбира се. Извинете. — Изглеждаше искрена, защото лицето ѝ в миг придоби загрижен вид. — Колко глупаво от моя страна. Как се чувствате?

— Добре съм. Оправям се.

— А мосю Гамаш?

— И той се възстановява.

Трябваше да си признае, че му е дошло до гуша да отговаря на такива въпроси.

— Много се радвам да го чуя. — Възрастната жена го покани с жест да влезе в хотела, но Бовоар остана на мястото си. Бързаше, а не можеше да се прикрива, когато бе нетърпелив. Съзнателно се опита да си наложи да е по-спокоен. Все пак с поведението си трябваше да внушава, че е дошъл на почивка.

— С какво мога да ви помогна? — попита Карол Жилбер отново. — Дали не сте тук за терапията с гореща кал или за уроците по тайчи^[5]?

Инспекторът забеляза озадаченото изражение на дамата. Дали му се присмиваше? Едва ли. По-скоро деликатно се шегуваше със себе си и с услугите на СПА центъра. Синът ѝ Марк и неговата съпруга Доминик бяха купили западналия имот преди малко повече от година и го бяха превърнали в този великолепен семеен хотел, който предлагаше различни видове масажи и терапии. Бяха поканили майката на Марк, Карол Жилбер, да се премести от град Квебек в Трите бора, за да им помага при управлението на хотела.

— Разбирам на какво основавате предположенията си, все пак съм облечен с костюм за тай чи — отвърна Бовоар и разпери ръце, за да демонстрира цялото величие на ски екипа си. Възрастната жена се разсмя. — Всъщност дойдох да ви помоля за услуга. Може ли да използвам една от вашите моторни шейни? Разбрах, че имате няколко за гостите си.

— Така е, имаме. Ще повикам Рор Пара, той ще ви помогне.

— *Merci*. Мислех да отида до колибата в гората.

Наблюдаваше я, докато говореше, за да проследи реакцията ѝ. И стана това, което очакваше. Любезната дама изведнъж се вледени. Интересно, само няколко секунди по-рано изглеждаше толкова спокойна и удовлетворена, а сега, без да настъпват видими промени в обстановката, се бе превърнала в снежна статуя. От цялото ѝ същество струеше хлад.

— Така ли? Защо?

— За да я видя пак. Просто отивам на разходка.

Жената го огледа внимателно със змийски очи. После маската ѝ се стопи и Карол отново бе *gentille grande dame*^[6] на имението.

— В това време? — възкликна и хвърли поглед към сипеция се сняг навън.

— Ако снегът бе пречка да правя каквото и да е, нямаше да мога да свърша нищо през зимата — отвърна Бовоар.

— Вярно — призна жената. Жан Ги си помисли, че долавя неохота в тона ѝ. — Едва ли сте чули, но съпругът ми вече живее там.

— Така ли? — Не беше чул. Но забеляза, че Карол каза „съпругът ми“, а не „бившият ми съпруг“. Бяха живели разделени години наред, докато един ден Венсан Жилбер се бе появил в хотела изневиделица и неканен, и то почти по същото време, когато бе открит трупът на Отшелника.

— Сигурен ли сте, че не бихте предпочели кална баня? — попита възрастната дама. — Според мен усещането е приблизително същото като един час, прекаран с Венсан.

Бовоар се разсмя.

— *Non, madame, merci.*^[7] Дали ще има нещо против, ако намина?

— Венсан ли? Опасявам се, че отдавна се отказах да разбера начина му на мислене. — Все пак Карол омекна малко и се усмихна на разтапящия се мъж. — Сигурна съм, че ще се зарадва на компанията ви. Но най-добре побързайте, преди да е станало твърде късно.

Вече беше два следобед. До четири щеше да се стъмни.

А когато зимното слънце залезеше над горите на Квебек, от сенките изпълзваха чудовища. Не онези от второразредните филми — зомбита, мумии или извънземни, а много по-стари и неуловими призраци. Невидими създания, които се спускаха в гората с понижаването на температурите. Смърт от измръзване, смърт от

прекалено дълго оставане на открито, смърт при отклоняване дори на крачка от пътеката и изгубване. Смърт, древна и търпелива, се спотайваше в квебекския лес и чакаше залеза на слънцето.

— Елате с мен.

Дребната и фина Карол Жилбер навлече дебелото си палто и броят на извънземните се увеличи. Заобиколиха хотела и нагазиха през огромните меки преспи сняг. Недалеч инспектор Бовоар видя ски бегачи, които пресичаха полето по маркирани пътеки. След минути щяха да са на закрито, щяха да седнат край огъня с поруменели бузи и измръзнали носове, да пият чай с ром или горещ шоколад и да разтриват вкочанените си стъпала, за да възстановят кръвообращението.

Щом бяха отседнали в СПА хотела, навярно бяха богати. Щеше да им е топло и удобно.

А самият той щеше да се отпрати дълбоко в гората в надпревара със залязващото слънце, към колибата, където бе извършено убийство, а сега я обитаваше един негодник.

— Рор! — провикна се Карол Жилбер и niskият набит мъж в бараката се изправи. Косата и очите му бяха почти черни, а фигурата — здрава и мускулиста.

— Мадам Жилбер — поздрави той и кимна на възрастната жена. Не угоднически, а с уважение. Инспектор Бовоар осъзна, че тази жена винаги ще получава уважително отношение, защото самата тя се отнасяше така към околните. Както и сега с този обикновен горски работник.

— Помните инспектор Бовоар, нали?

За един неловък момент Рор Пара се поколеба, но след малко протегна ръка. Жан Ги не бе изненадан. Заедно с останалите от екипа на отдел „Убийства“ бяха вгорчили живота на този човек. Той, съпругата му Хана и синът им Хавък бяха сред основните заподозрени в разследването на убийството на Отшелника.

Инспекторът погледна някогашния заподозрян. Мъж, който познаваше гората и бе започнал да разчиства пътеката към колибата на самотния старец. Беше чех. Убитият също се оказа чех. По онова време синът на Рор, Хавък, работеше за Оливие, така че можеше да го е проследил някоя нощ през гората, да е намерил колибата и съкровищата в нея.

Почти бе сигурно, че Отшелника е натрупал скъпоценностите си, като е крадял от хора от бившите комунистически държави в Източна Европа, когато режимът се е разпаднал. Когато те отчаяно са търсели начин да избягат, да емигрират на Запад.

Бяха поверили семейните си ценности, пазени и кътани поколения наред по време на комунизма, на човек, който не заслужаваше доверието им. На Отшелника, преди да стане отшелник. Тогава той бе имал план. Да открадне съкровищата им. Но бе отнел много повече от старинни предмети и произведения на изкуството. Бе отнел надеждата и вярата на тези хора.

Дали си бе присвоил и нещо, което е принадлежало на Рор и Хана Пара? Дали го бяха открили?

Дали го бяха убили?

Карол Жилбер си тръгна и мъжете останаха сами в бараката.

— Защо ще ходите в колибата?

Нямаше и капка дипломатичност в този човек тухла.

— Просто от любопитство. Проблем ли е за вас?

Изгледаха се продължително и настойчиво.

— Защо сте дошли, да създавате неприятности ли?

— Дошъл съм да си почина. Отивам на приятна разходка из гората, нищо повече. Ако не побързате, ще стане твърде късно.

А може би именно такава бе целта на Пара, помисли си Бовоар, докато слагаше каска върху плетената си шапка. Яхна машината и запали двигателите. Нарочно ли се бавеше Рор? С надеждата, че инспекторът ще се загуби в гората след падането на нощта?

Не, едва ли имаше чак такива сложни планове, прецени Жан Ги. Този мъж бе от типа хора, които удряха враговете си по главата. От такъв удар бе починал и Отшелника.

Бовоар махна с ръка и потегли, като усети вибрациите на мощната машина под себе си. Беше се качвал много пъти на моторни шейни, откакто бе започнал работа в отдел „Убийства“ преди десетина години. Обожаваше това превозно средство. Ревът на двигателите, мощта, свободата. Усещането за освежаващ вятър и сняг в лицето. Благодарение на костюма му беше удобно и топло, даже почти горещо. Усещаше как започва да се поти.

Стисна кормилото и се наклони настрани. Тежката машина се подчини на движението му. Но имаше нещо различно.

Нещо не беше наред.

Не с машината, а с него. Почувства позната болка в корема.

Но защо? Нали просто седеше върху моторната шейна, не извършваше никаква физически натоварваща дейност.

Продължи да се движи по тясната пътека и навлизаше все по-дълбоко в гъсталака. Без листа по дърветата гората изглеждаше студена и гола. Сенките бяха резки и дълги също като болката, която вече пронизваше стомаха му, продължаваше настрани и се спускаше надолу към слабините.

Бовоар си пое дълбоко въздух, но болката се влошаваше.

Накрая бе принуден да спре.

Преви се надве, притиснал длан към корема си, а с другата си ръка хвана кормилото едва и превключи моторната шейна на свободна скорост. Ключна и отпусна глава върху ръката си. Опитва се да се съсредоточи върху вибрациите, върху този успокояващ, дълбок, предсказуем, цивилизован шум. Но целият му свят се бе свил до едно-единствено усещане.

Болка.

Мъчителна, но позната. Болка, с която си мислеше, че се е разделил завинаги, но тя отново го бе намерила в смрачаващата се зимна гора.

Затвори очи и се фокусира върху дишането си. Слушаше го, чувстваше го. Продължително и спокойно издишване. Продължително и спокойно вдишване.

Колко голяма бе грешката му? До падането на мрака оставаше час, може би малко повече. Дали някой щеше да вдигне тревога? Дали щяха да забележат липсата му? Дали Рор Пара щеше просто да се прибере у дома? Дали Карол Жилбер щеше да заключи вратата на хотела и да хвърли още една цепеница в камината?

Тогава усети допира на ръка до лицето си и рязко вдигна глава. Но ръката го удържа. Не насилствено, а уверено. Бовоар отвори клепачи и погледна в яркосините очи срещу себе си.

— Не мърдайте, стойте мирно.

Мъжът бе стар. С повехнало лице, но пронизващи очи. Премести бързо голата си длан, която досега бе държал на лицето на Жан Ги, надолу към шала, под яката и полото, и с пръсти напипа пулса му.

— Шшшт — прошепна. Бовоар се подчини.

Знаеше кой е този човек. Венсан Жилбер. Доктор Жилбер.
Негодникът.

Но Гамаш, Мирна, Стария Мъндин и много други твърдяха, че е светец.

Жан Ги не бе забелязал нищо подобно. Беше му се сторил пълен негодник, докато разследваха убийството на Отшелника.

— Елате с мен.

Жилбер се пресегна над тялото на Бовоар и угаси двигателите на моторната шейна, сетне прокара дългата си ръка около раменете му и внимателно му помогна да се изправи. Мъжете бавно тръгнаха по пътеката, като от време на време Жан Ги спираше да си поеме въздух. Повърна веднъж. Докторът свали шала си, избърса лицето на инспектора и почака. Почака още. Стоеше в сняг и студ и чакаше Бовоар да си възвърне способността да върви. И така, предпазливо, мълчаливо, двамата потъваха все по-дълбоко в гората, докато следователят се подпираше на високия възрастен негодник.

Затворил очи, Жан Ги се бе съсредоточил върху преместването на единия си натежал крак пред другия. Чувстваше болката, която се разливаше по цялото му тяло, но долавяше и целувките на снежинките върху лицето си и се опита да мисли само за тях. Внезапно усещанията му се промениха. Снегът вече не докосваше бузите и челото му. Чу трополене на стъпки върху дървена повърхност.

Бяха в колибата. Почти се разплака от изтощение и облекчение.

На влизане отвори очи и сякаш на милиони километри, в дъното на стаичката, зърна огромно легло. Върху него имаше топла завивка и меки възглавници.

Бовоар желаше само едно — да прекоси стаята, която бе много по-голяма, отколкото я помнеше, и да се стовари в леглото в далечния ѝ край.

— Почти стигнахме — прошепна докторът.

Жан Ги се вторачи в леглото и се опита с мисълта си да го приближи към себе си, докато с Жилбер се тътреха по дървения под. И накрая, най-накрая, стигнаха.

Възрастният мъж му помогна да седне, но Бовоар се преви и клюмна към възглавницата. Лекарят го задържа изправен и го съблече.

Чак когато свали дрехите му, остави Жан Ги бавно и уморено да отпусне глава на възглавницата. Зави го с меките бархетни чаршафи и

чак накрая дръпна пухкавата завивка върху му.

Инспекторът постепенно се унесе, докато вдъхваше сладкия мирис на пушека от кленово дърво, който се носеше от огнището, и аромата на домашно приготвена супа. Усещаше как го обгръща топлина, а през прозореца се виждаше как навън се трупа сняг и се спуска тъмнина.

Събуди се няколко часа по-късно и бавно дойде на себе си. Тялото го наболяваше отстрани, сякаш някой го бе ритал много силно, но гаденето бе преминало. В леглото му бе пъхната грейка за затопляне и той осъзна, че е прегърнал бутилката от каучук и се е свил на топка върху нея.

Сънливо и мързеливо продължи да се излежава в кревата, докато предметите в стаята постепенно придобиха ясни очертания.

Венсан Жилбер седеше на голям люлеещ се стол пред камината. Четеше книга, опънал обутите си в пантофи крака върху табуретка, а на масичката до него имаше чаша червено вино.

Колибата изглеждаше позната, но и различна.

Стените все така бяха от дървесни дънери, прозорците и огнището бяха същите като преди. Върху дъските на пода бяха метнати килими, но не фините, ръчно тъкани ориенталски черги на Отшелника. Новите постелки също бяха правени на ръка, но създаваха много повече домашен уют.

По стените висяха няколко картини, но не шедьоврите, които Отшелника бе колекционирал и укривал тук. А скромни творби на квебекски художници. Приятни, но не особено впечатляващи.

Чашата, в която доктор Жилбер си бе налял вино, приличаше на всяка друга. Нямахте нищо общо с бокалите от гравирани оловен кристал, намерени тук след убийството.

Но най-голямата промяна бе настъпила там, където Отшелника бе държал свещници от сребро, злато и фин костен порцелан, за да си осигури светлина. Доктор Жилбер ги бе заменил с лампа. Електрическа лампа. А на масата до лекаря Бовоар забеляза телефон.

Дълбоко в гората бе прокарано електричество, за да захранва тази малка затънтена колиба.

Тогава инспекторът си спомни защо бе поел към гората.

Искаше да види още веднъж къде е било извършено убийството. Погледна към вратата и забеляза, че пред нея има килимче — точно

върху мястото, където бе кървавото петно. Може би още беше там.

Смъртта бе прекрачила прага на тази кротка къщурка, но чий образ бе приела? На Оливие или на някой друг? И какво бе подтикнало убиеца към действие? От главен инспектор Гамаш знаеше, че убийството никога не се изчерпва с един пистолет, нож или удар по главата. Важен бе мотивът, който караше човек да натисне спусъка или да замахне с ръка.

Какво бе отнело живота на Отшелника? Алчност — както твърдяха Кралската прокуратура и Гамаш? Или нещо друго? Страх? Ярост? Отмъщение? Завист?

Съкровищата, които откриха тук, бяха забележителни, но не бяха най-удивителната им находка по време на разследването. Колибата им бе поднесла още нещо, нещо много по-смущаващо.

Дума, вплетена в паяжина. Горе под гредите на тавана, в ъгъла на колибата, където тегнеха най-тъмните сенки.

Woо.

Намериха същата дума, грубо издялана върху парче дърво, оцапано с кръв. То се бе изплъзнало от ръката на мъртвеца и се бе търкулнало под леглото, сякаш за да се скрие там. Дребна дървена дума. Woо.

Но какво ли бе значението ѝ?

Дали Отшелника я бе издълбал?

Изглеждаше малко вероятно. Той бе майстор дърворезбар, а дървеното woо бе грубовато и някак детинско.

Обвинението поддържаше тезата, че Оливие е вплел думата woо в паяжината и я е издялал върху дървото, за да уплаши Отшелника и да го накара да не излиза от колибата си. А Оливие накрая си бе признал, че целта му е била точно такава — да внуши на обезумелия старец, че светът навън е опасен. Пълен с демони, фурии и ужасни, страховити създания.

„Хаос иде, стари друже“ — бе прошепнал Отшелника на своя гост в последната нощ от живота си. Оливие си бе свършил добре работата. Старецът е бил обзет от страх и ужас.

Но макар да бе признал за почти всичко останало, Оливие бе отрекъл две неща.

Че е убил Отшелника.

И че е издялал woо върху парчето дърво.

Съдът не му бе повярвал. Оливие бе признат за виновен и осъден на затвор. Главен инспектор Гамаш с мъка бе водил делото срещу своя приятел до последната мъчителна подробност. Бовоар бе сътрудничил в този случай и вярваше в крайното заключение.

Но сега началникът му бе наредил да преразгледа цялото разследване, като започне от самото начало. Този път заръката му към Жан Ги бе да проследи дали същите улики могат да оневинят Оливие и да насочат обвинението към друг човек.

Като например мъжа, който седеше в колибата на няколко крачки от него.

Жилбер вдигна очи и се усмихна.

— Здравейте — каза, затвори книгата и бавно се изправи. Бовоар трябваше да си припомни, че този висок и слаб мъж с бели коси и пронизателен поглед бе почти на осемдесет години.

Докторът седна на ръба на леглото и се усмихна успокоително.

— Ще ми позволите ли? — попита, преди да докосне Жан Ги. Инспекторът кимна. — Говорих с Карол и й казах, че ще прекарате нощта тук — обясни възрастният мъж и дръпна завивката надолу. — Тя обеща да се обади в пансиона и да съобщи на Габри. Няма за какво да се тревожите.

— *Merci*.

Докато говореше, Жилбер притискаше с топлите си, сигурни ръце корема на Бовоар.

Безброй пъти го бяха преглеждали през последните два месеца, особено първите няколко дни. Това сякаш бе новият му будилник. На всеки няколко часа се събуждаше от унеса, замаян от обезболяващите, и усещаше как някой отново ръчка корема му със студените си ръце.

Но докосването на Жилбер бе съвсем различно. Жан Ги изкриви лице в гримаса няколко пъти, въпреки че си бе обещал да не го допуска. Болката го хвана неподготвен. В мига, в който показеше признаци на дискомфорт, докторът спираше да движи ръцете си и даваше на пациента си няколко секунди да си поеме въздух, после продължаваше прегледа.

— Май не е трябвало да излизате с моторната шейна — усмихна се Жилбер и отново зави инспектора с чаршафа и юргана. — Но предполагам, че и сам сте се досетили. Самият куршум е нанесъл

вреди, но по-дългосрочният ефект е от нещо като ударна вълна, която се е получила при контакта. Лекарите обясниха ли ви това?

Бовоар поклати глава.

— Сигурно са били твърде заети. Куршумът е преминал през страничната част на корема и гърба ви. Вероятно сте изгубили много кръв.

Жан Ги кимна и се опита да прогони напирещите в главата му образи.

— Не е наранил вътрешните органи — продължи докторът, — но ударната вълна е увредила околните тъкани. Нещо като натъртване. Това усещате, ако се претоварите, както е станало днес следобед. Но се възстановявате добре.

— *Merci* — отвърна Бовоар. Беше хубаво най-сетне да разбере болката си.

В този момент инспекторът се убеди, че този човек наистина е светец. Бяха го преглеждали и докосвали безброй лекари и медицински сестри. Всички те бяха лечители, всички имаха добри намерения, някои бяха по-мили, други — по-груби. Всеки от тях му бе показал, че иска да спаси живота му, но никой не го бе накарал да почувства, че животът му е скъпоценен, че си струва да бъде спасен, че струва нещо.

Венсан Жилбер му вдъхна това чувство. Неговото лечителство преминаваше границите на плътта и кръвта, проникваше отвъд костите.

Докторът потупа завивките и понечи да стане, но нещо го спря. Посегна към масичката до леглото и взе оттам шишенце с хапчета.

— Намерих ги в джоба ви.

Бовоар протегна ръка, но възрастният мъж скри шишенцето в юмрук и се вгледа в лицето на инспектора. Възцари се продължително мълчание. Накрая Жилбер омекна и отвори дланта си.

— Внимавайте с тях.

Жан Ги взе шишенцето и изтръска едно хапче в шепата си.

— Може би половин — предложи лекарят и посегна.

Детективът го наблюдаваше как сръчно разделя мъничката таблетка оксиконтин на две.

— Нося си ги за всеки случай — обясни Бовоар и глътна миниатюрната половин таблетка.

Жилбер му подаде чиста пижама.

— В случай че направите някоя глупост? — попита с усмивка. — Може би това шишенце няма да ви стигне.

— Ха, ха — отвърна Жан Ги. Но вече усещаше разливаща се топлина и притъпяване на болката. Остави язвителността в забележката на мъжа да мине покрай ушите му.

Докато си обличаше пижамата, Бовоар гледаше как в кухнята докторът сипва супа в две купи и нарязва прясно изпечен хляб.

— Канейдиънс^[8] играят тази вечер, нали? — Върна се с поднос, отрупан с храна, и помогна на Бовоар да седне удобно в леглото. — Искате ли да гледаме?

— Да, моля.

След няколко мига вече ядяха супа с франзела и гледаха как Канейдиънс размазват в Ню Йорк.

— Пресолено — отсече Жилбер. — Казах на Карол да не слага толкова много сол в храната.

— На мен ми е вкусно.

— Значи нямате вкус. От малък сте само на пържени картофки и бургери.

Бовоар погледна доктора. Очакваше да го види усмихнат, но на хубавото му лице имаше кисело и гневно изражение. Високомерно, сприхаво, дребнаво.

Негодникът се бе завърнал. Или е бил там през цялото време и измамно лесно си съжителстваше с образа на светеца.

[1] Американски фантастичен филм от 1998 г. — Б.пр. ↑

[2] *Vogue Hommes* — списание за мъжка мода. — Б.пр. ↑

[3] Нали (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Да, госпожо, как сте? (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Китайско бойно изкуство, което се практикува като вид оздравителна гимнастика. — Б.пр. ↑

[6] Гостоприемната господарка (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Не, благодаря, госпожо (фр.). — Б.пр. ↑

[8] Монреал Канейдиънс — професионален отбор по хокей на лед от Монреал, Канада. — Б.р. ↑

ГЛАВА СЕДМА

Арман Гамаш стана тихо посред нощ, светна лампата до леглото си и се облече с топли дрехи. Хенри го наблюдаваше през цялото време, махаше с опашка и стискаше тенис топка в уста. Слязоха на пръсти по тясното спираловидно дървено стълбище. Стъпалата сякаш бяха издялани в центъра на старата къща. Емил бе настанил приятеля си на най-горния етаж, в някогашната главна спалня. Тя заемаше разкошно подпокривно пространство с открити греди и тавански прозорци от двете страни. Домакинът бе обяснил, че вече не му е удобно да слиза по стръмното и тясно стълбище, износено от безчет стъпки през последните няколко столетия, и бе попитал Арман дали има нещо против да спи там.

Гамаш нямаше против, но това доказваше нещо, за което се досещаше от известно време. Неговият наставник бе започнал да забавя темпото.

С Хенри слязоха два етажа надолу, в дневната, където дървата в печката още горяха и излъчваха топлина. Арман включи само една лампа, надяна най-дебелото си палто, шапка, шал и ръкавици. Излезе, като не забрави да вземе най-важната вещ — кучешката играчка „Дръж!“, с която топките отхвърчаха надалеч. Хенри бе влюбен в нея, Гамаш — също.

Крачеха по пустите улици на Стария Квебек, нагоре по „Сен Станислас“, към Литературноисторическото дружество, където спряха за миг. Преди двайсет и четири часа тялото на Огюстен Рено бе лежало скрито в подземиято. Жертва на убийство. Ако извършителят не бе прекъснал телефонния кабел, докато бе копал плиткия гроб, подът на мазето не след дълго щеше да бъде залят с цимент, а Огюстен Рено — да се присъедини към безбройните скелети, погребани под и около Квебек. Неотдавна археолозите дори бяха открили човешки кости, зазидани в каменните стени, които ограждаха града. Телата на американски войници, взети в плен при нападение през 1803 година. Властите бързо излязоха с изявление, че войниците са били мъртви,

когато са ги вградили в стените, но Гамаш и досега го гризеше съмнение. Защо му е на някого да зазижда трупове в стена, освен за да изпълни жестоко наказание? Или да прикрие убийство? Тъй като Квебек бе изграден върху кости и ирония, атакуващите американски войници се бяха превърнали в част от защитата на града.

Огюстен Рено почти бе последвал примера на нападателите да се превърне в постоянна част от Квебек, застинал в бетонен ковчег под Литературноисторическото дружество като носещ стълб на многоуважаваната англоезична институция. Животът на Рено бе изпълнен с твърде много ирония. Веднъж бе повикал телевизионни екипи да снимат на живо негови разкопки, но вместо да открие останките на Шамплен, бе попаднал в мазето на китайски ресторант. Тъй като самият Шамплен бе прекарал голяма част от живота си в търсене на Китай, тази случка бе истинска ирония на съдбата. Друг път Рено бе отворил запечатан ковчег, отново уверен, че вътре ще намери Шамплен, но съдържанието се бе оказало под налягане и бе изригнало в атмосферата с мисионерски плам. Прахът на йезуита, погребан вътре, бе запратен към небесата и безсмъртието. Едва ли към онова безсмъртие, за което божият човек се е молил и е жадувал. Свещеникът се бе върнал обратно на земята под формата на дъждовни капки, за да се влее в хранителната верига и да стане част от майчиното мляко на индианките, които се бе опитал да унищожи.

Самият Рено се бе спасил на косъм от подобна съдба, тъй като броени часове след смъртта си е щял да се слее с основите на Литературноисторическото дружество.

Арман Гамаш се бе надявал, че след първоначалните разпити задължението му към Елизабет Макуъртър и останалите от ЛИД ще приключи. Но вече знаеше, че няма как. Рено бе поискал среща с управителния съвет, съветът бе отказал, а случката не бе записана в протокола от заседанието. Когато се разчуеше, щяха да си платят прескъпо. Цялата англоезична общност щеше да плати висока цена.

„Не, не мога — мислеше си Гамаш, докато с Хенри бавно минаваха през портите. — Не мога да ги изоставя сега.“

Снегът почти бе спрял и температурите падаха. Нямаше движение, не се чуваше нито звук, освен скърцащите стъпки на инспектора по снега.

Беше три и дващест сутринта.

Всяка нощ детективът се будеше горе-долу по това време. Отначало се опитваше да заспи отново, лежеше в леглото и се насилваше. Но сега, седмици по-късно, бе решил, че това е положението. Вместо да се бори с безсънието, ставаше тихо, вземаше Хенри и заедно излизаха на разходка — отначало из квартала в Монреал, а сега тук, в град Квебек.

Гамаш знаеше, че за да преживее всеки следващ ден, трябва да си даде време и спокойствие да бъде насаме с мислите си през нощта.

Имаше нужда от време, за да остане насаме с гласа в главата си.

— Баща ми ме научи да свиря на цигулка — бе обяснил полицай Пол Моран в отговор на въпроса, който Гамаш му бе задал. — Бях на четири. Имаме някъде видеоклип, заснет тогава. Баща ми и дядо ми свирят на цигулка зад мен, а отпред съм аз, обут в огромни торбести къси панталони, които приличат на пелени. — Младежът се засмя. — Имах мъничка цигулка. Баба беше на пианото, а сестра ми се преструваше на диригент. Сега вече е омъжена и чака бебе.

Гамаш сви наляво и тръгна през притъмнелия карнавален площад в началото на Авраамови поля. Двама охранители го проследиха с поглед, но не се приближиха. Твърде студено бе за пререкания. С Хенри следваха криволичещата пешеходна алея покрай атракциони, които щяха да гъмжат от развълнувани деца и премръзнали родители само няколко часа по-късно. Постепенно павилионите, шатрите и въртележките се стопиха зад тях и мъжът и кучето закрачиха през рехава гора към печално известното поле и паметника, издигнат там, където британският генерал Улф бе загинал на 13 септември 1759 година.

Гамаш загреба шепа сняг и с длани оформи топка. Хенри незабавно пусна тенис топката и заподскача наоколо. Детективът вдигна ръка и се усмихна на кучето си, а то веднага приклегна. Напрегна мускули. Зачака.

Инспекторът хвърли снежната топка, немската овчарка се втурна след нея и я улови във въздуха. За миг бе в пълен екстаз, но когато щракна челюсти, снегът се разсипа и Хенри се приземи на лапите си, както винаги озадачен.

Детективът се наведе, хвана покритата със замръзнала слюнка тенис топка, сложи я в играчката „Дръж!“ и я метна. Яркожълтата сфера потъна в мрака, а кучето — след нея.

Главният инспектор познаваше всеки сантиметър от някогашното бойно поле и знаеше как се променя лицето му през различните сезони. Бе стоял тук през пролетта и бе съзерцавал нарцисите; идвал бе през лятото, когато хората постилаха одеяла на тревата и си устройваха пикник; наминавал бе през зимата, когато семействата пресичаха терена на ски или снегоходки. Посещавал бе полето и в ранна есен. На 13 септември. В деня на битката, когато повече от хиляда мъже бяха загинали или паднали ранени в рамките на един час. Бе стоял тук и му се бе сторило, че чува кръсъците и изстрелите, че усеща миризмата на барут и вижда как войниците се впускат в атака. Бе стоял на мястото, откъдето навярно генерал Монкалм бе наблюдавал сражението и бе осъзнал мащаба на грешката си.

Монкалм бе подценил британците. Бе подценил куража и хитростта им.

Кога ли бе разбрал, че губи битката?

Предшната нощ в лагера на френския генерал дотичал вестonosец, спуснал се по течението на реката от Квебек. Едвам се държал на краката си и ломотел неразбираемо. Съобщил, че англичаните се катерят по близо петдесетметровите скали, надвиснали над реката, и скоро ще са пред градските стени, на полето, което принадлежи на фермера Авраам.

Ала никой във френския лагер не му повярвал. Помислили го за луд. Смятали, че никой пълководец не би издал такава заповед и никоя войска не би й се подчинила. „Ще им трябват криле“ — казал през смях Монкалм на генералите си и се върнал в леглото.

До заранта англичаните вече били на Авраамови поля, готови за битка.

Тогава ли Монкалм осъзнал, че всичко е изгубено? Когато на англичаните сякаш им поникнали криле и с тях сторили невъзможното? Генералът се втурнал натам и застанал точно на мястото, където сега стоеше Гамаш. Отправил поглед към полята и видял врага.

Разбрал ли е тогава?

Но битката още не била загубена. Можел все още да надделее. Но блестящият стратег Монкалм щял да допусне още грешки.

Гамаш се замисли за онзи момент, в който бе осъзнал своята собствена последна и фатална грешка. Огромният ѝ мащаб. Нужни му бяха няколко мига да го проумее, докато всичко се разпаднаше край него. С невероятна скорост, но и сякаш на забавен каданс.

— Отдел „Убийства“ — вдигнала бе телефона секретарката му.

Бовоар беше в кабинета му и обсъждаха някакъв случай в Гаспе, когато обаждането бе прието. След малко секретарката надникна през откренатата врата:

— Обажда се инспектор Норман от Сент Агат.

Главният инспектор вдигна поглед. Асистентката му рядко го прекъсваше. Работеха заедно от години и тя знаеше кога сама да се заеме с някоя задача и кога — не.

— Свържете ме — казал бе. — *Oui*, инспекторе. С какво мога да ви помогна?

И така бе започнала битката.

„*Je te souviens* — каза си Гамаш. Девизът на Квебек. И на всички квебекчани. — Аз помня.“

— Веднъж отидох на Карнавала — разказваше полицай Моран. — Беше страхотно. Татко ни заведе и дори свирихме на цигулка на ледената пързалка. Мама се опита да го спре. Смущаваше се от хората, сестра ми също щеше да умре от срам, но с татко извадихме цигулките и започнахме да свирим. На всички наоколо май им хареса.

— Какво свирихте? Онова, което изпълни пред нас, *Colm Quigley*?^[1]

— Не, то е елегия. Става бързо, но началото е прекалено бавно за каране на кънки. Кънкьорите искат нещо по-живо, затова избрахме няколко джиги и рилове.

— Ти на колко години беше? — попита Гамаш.

— На тринайсет или четиринайсет. Беше преди десетина години. Оттогава не съм ходил.

— Може би тази година.

— *Oui*, ще заведе Сюзан. Много ще ѝ хареса. Може пак да взема цигулката.

„*Je te souviens* — повтори наум Гамаш. В това беше проблемът. Винаги. — Аз помня. Всичко.“

Бовоар лежеше буден в дървената колиба на сред гората. Обикновено спеше дълбоко, дори след онзи случай. Но сега се взираше в тъмните греди над главата си, а сетне премести поглед към сиянието в камината. Виждаше доктор Жилбер, заспал на двата стола, които беше събрал един до друг. Негодникът светец бе отстъпил леглото на Бовоар. А той пък се чувстваше ужасно, защото заради него един мил възрастен човек трябваше да спи на два стола. За момент се запита дали старецът не е целял тъкмо това. Ако си светец, не трябва ли да си и мъченик?

Дали заради покоя, който цареше в колибата, дали заради обзелото го изтощение, след като се бе натоварил отвъд разумните граници, или заради половинката хапче, защитните стени на Бовоар бяха паднали.

А отвъд тях се тълпяха спомени.

— Отдел „Убийства“ — бе казала секретарката на главния инспектор. Гамаш бе приел обаждането.

Часовникът показваше 11:18. Бовоар се бе огледал из кабинета и бе позволил на ума си да блуждае, докато началникът му разговаряше по телефона с участъка в Сент Агат.

— На другата линия е полицаи Моран — бе докладвала от вратата секретарката минута по-късно.

Главният инспектор бе покрил слушалката с длан и бе заръчал:

— Помоли го да се обади пак след няколко минути.

Гамаш бе казал тези думи с твърд тон и Бовоар веднага го бе погледнал. Началникът си водеше бележки, докато слушаше инспектор Норман.

— Кога е станало? — Изреченията му бяха кратки, хладни. Нещо се бе случило.

— Каза, че не може. — Секретарката все още бе на вратата. Изглеждаше смутена, но настояща.

Главният инспектор кимна на Бовоар, за да приеме той обаждането на Моран, ала секретарката не отстъпваше.

— Каза, че трябва да говори с вас, сър — обясни жената. — Веднага.

Инспекторите я изгледаха невярващо, удивени, че смее да възразява на шефа. Но началникът размисли.

— *Desole* — каза в слушалката на инспектор Норман, — но трябва да ви прехвърля на инспектор Бовоар. Почакайте, имам един въпрос. Вашият служител сам ли е бил?

Бовоар видя как изражението на шефа му се промени. Началникът му махна да вдигне другия телефон в кабинета. Жан Ги взе слушалката и видя как главният инспектор приема обаждането на Моран на другата линия.

— *Oui*, Норман, какво се е случило? — попита Бовоар. Защото се бе случило нещо, нещо сериозно. Всъщност най-лошото.

— Един от полицаите ни е бил прострелян — отвърна колегата му, който явно говореше от мобилен телефон. Звучеше сякаш е ужасно далече, макар да бе само на около час северно от Монреал, в Лаврентийската планина. — Отишъл да провери камион, отбил встрани от второстепенен път.

— Нали не е...?

— В безсъзнание е, на път за болница „Сент Агат“. Докладите, които получих, не са много обнадеждаващи. Пътувам към местопрестъплението.

— Тръгваме веднага, дайте ми координати. — Бовоар знаеше, че не само времето е от решаващо значение, а и организацията. При един такъв случай всеки полицай можеше да изпадне в паника, а тогава във всички участъци щеше да настане хаос.

В другия край на стаята виждаше как Гамаш, изправен, с телефонната слушалка до ухото, приканва с жест да се запази спокойствие. Не се обръщаше към никого в кабинета, а по-скоро към човека, с когото разговаряше — вероятно полицай Моран.

— Не е бил сам — продължи Норман. Гласът му се носеше по линията накъсан, явно губеше обхват, докато препускаше през планините към местопрестъплението. — Търсим другия полицай.

Нямаше нужда да си следовател, за да разбереш какво означава това. Един прострелян полицай и един изчезнал. Лежеше мъртъв или тежко ранен в някоя канавка. Това си мислеше инспектор Норман, същото минаваше и през ума на Бовоар.

— Кой е другият полицай?

— Моран. Един от вашите. Тази седмица е командирован при нас. Съжалявам.

— Пол Моран?

— *Oui.*

— Все още е жив — отвърна Бовоар и изпита облекчение. —
Говори по телефона с главния инспектор.

— Ох, слава богу! Къде е?

— Не зная.

Гамаш бе приел обаждането на Моран, докато мислите му препускаха бясно след чутото по телефона от инспектор Норман. Един тежко ранен полицаи и един в неизвестност.

— Полицаи Моран? Какво става?

— Шефе? — Гласът звучеше някак кухо и колебливо. —
Извинете. Намерихте ли...?

— Главен инспектор Гамаш ли е? — Телефонът явно бе преминал в други ръце.

— Кой се обажда? — попита началникът. Направи знак на секретарката си да започне проследяване и да се увери, че разговорът се записва.

— Не мога да ви кажа. — Звучеше като мъж на средна възраст или дори по-стар, с тежък селски акцент. Глас от глухата провинция. Гамаш се напрягаше да разбере думите му.

— Не исках. Но се уплаших. — Човекът наистина говореше с уплаха и почти истерично повишаваше тон.

— Спокойно, полека. Успокойте се. Кажете ми какво става.

Но дълбоко в душата си вече знаеше.

Един полицаи бе ранен. Втори — изчезнал.

Пол Моран бе изпратен в участъка в Сент Агат само ден по-рано, за да замести отсъстващ служител за седмица. Моран бе изчезналият полицаи.

Поне беше жив.

— Не исках да стрелям по него, но той ме стресна. Спря зад камиона ми. — Мъжът очевидно губеше самообладание.

Гамаш се насили да говори бавно и да запази тона си спокоен.

— Ранен ли е полицаи Моран?

— Не. Не знаех какво да направя. Затова го взех с мен.

— Трябва да го пуснете веднага. И да се предадете.

— Да не сте луд? — Последната дума бе писък. — Да се предам? Ще ме убиете. А ако не го направите, ще прекарам остатъка от живота си в панделата. Няма начин.

На вратата се появи секретарката и му даде знак да продължава разговора.

— Разбирам. Искате да ви се размине, нали така?

— Да — отвърна неуверено мъжът, изненадан от отговора на Гамаш. — Може ли?

— Ами, нека обсъдим въпроса. Кажете ми какво се случи.

— Бях спрял край пътя. Камионът ми се беше развалил. Спукана гума. Тъкмо я смених и зад мен спря полицейска кола.

— Защо това ви е притеснило? — продължи инспекторът с дружелюбен тон и забеляза как уплахата и паниката от другата страна на линията започнаха да утихват. Впери поглед в секретарката си, която пък гледаше към голямото общо помещение, където изведнъж закипя яростна дейност.

Все още не бяха засекли източника на обаждането.

— Няма значение. Уплаших се и толкова.

— Разбирам — отвърна Гамаш. И наистина разбираше. В селските райони на провинция Квебек се отглеждаха две основни култури: клен за сироп и марихуана. Едва ли въпросният камион е бил натоварен със сироп. — Продължавайте.

— Пистолетът ми беше на предната седалка и си представих какво ще се случи. Ченгето щеше да види оръжието и да ме арестува. Щяхте да разберете... какво карам с камиона.

Гамаш обърна внимание, че този човек току-що бе прострелял и навярно убил служител на *Surete*, бе отвлякъл друг и все пак главното му притеснение бе да укрие факта, че работи в плантация за марихуана или самият той е собственик на такава. Но тази нужда да се скрие, да бъде потаен, сякаш бе инстинктивна. Бе готов да лъже. Залогът бе стотици хиляди долари.

Залогът бе свободата.

За човек от провинцията перспективата да прекара години зад решетките навярно бе равносилна на убийство.

— Какво стана?

Още ли не бяха проследили обаждането? Немислимо бе да отнема толкова време.

— Не исках — извиси се гласът на мъжа почти до писък. Сега звучеше умолително. — Беше грешка. Но тогава се случи онова и видях, че има още един, затова насочих пистолета към него. Вече не знаех какво да правя. Не можех просто да го застрелям, без да ми мигне окото. Но не можех и да го пусна да си върви. Затова го доведох тук.

— Нали разбирате, че трябва да го освободите — настоя главният инспектор. — Просто го развържете и го оставете там, където сте. Качете се на камиона и тръгнете, изчезнете. Само не наранявайте Пол Моран.

Смътно, някъде в периферията на съзнанието си, Гамаш се запита защо мъжът, взел полицай за заложник, не се интересува от състоянието на другия служител на реда, когото е прострелял. Звучеше разстроен, но така и не попита. „Може би не иска да знае“ — каза си главният инспектор. Явно си имаше работа с човек, на когото му бе най-удобно да се крие от истината.

Настъпи мълчание и инспекторът за момент си помисли, че мъжът ще изпълни молбата му. Само ако успееше да отведе полицай Моран на сигурно място, щяха да намерят този човек. Не се и съмняваше в това.

Но Арман Гамаш вече бе допуснал първата си грешка.

Бовоар отново се унесе и в съня си затвори слушалката на телефона, качи се в колата с шефа си и потеглиха спешно към Сент Агат. Откриха мястото, където онзи държеше Моран като заложник, и спасиха колегата си. Невредим. Никой не пострада, никой не загина.

Така ставаше в сънищата на Бовоар. Винаги сънуваше това.

Арман Гамаш взе топката и я запокити надалеч. Знаеше, че Хенри с удоволствие и готовност ще я гони по цял ден и цяла нощ, в което и самият детектив намираще нещо успокоително. Просто, повтарящо се действие.

Снегът хрущеше под обувките на инспектора, дъхът му излизаше на облачета в режещия нощен въздух. Виждаше Хенри някъде напред, чуваше как вятърът леко поклаща голите клони на дърветата и те тракат като пръсти на скелети. А в главата му младежкият глас не спираше да говори.

Пол Моран му разказваше за първия си урок по плуване в ледената река Ямаска и как някакви хулигани му отмъкнали банския. Слушаше за онова лято, когато семейството му отишло да гледа китовете в Тадусак, и колко много обичал Моран риболова, кога починала баба му, каква нова квартира си харесали със Сюзан в Гранби и с какви цветове щели да боядисат стените. Слушаше баналните подробности от живота на младия полицаи.

И докато Моран говореше, Гамаш отново си спомни какво се бе случило. Всички образи, които държеше заключени в съзнанието си през деня, изпълзваха нощем. Трябваше да ги пуска. Опитал се бе да ги остави залостени зад скърцащата врата, но те блъскаха и натискаха, не му оставяха никакъв избор.

Затова всяка нощ Гамаш, Хенри и полицаи Моран излизаха на разходка. Хенри преследваше своята топка, а Гамаш бе преследван. След като мина един час, главният инспектор, Хенри, играчката „Дръж!“ и полицаи Моран тръгнаха обратно по Гранд Але, покрай затворените барове и ресторанти. Дори пияните студенти ги нямаше. Нямаше никого в смълчаната нощ.

И Гамаш приканваше, молеше, увещаваше полицаи Моран също да замълчи. „Ето сега. Моля.“ Но макар и понякога да се снишаваше до шепот, младежкият глас никога не притихваше съвсем.

[1] Популярна келтска мелодия на канадската фолк група „Лийхи“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСМА

Гамаш се събуди от приятния аромат на силно кафе. Взе си душ и слезе при Емил, за да закусят заедно.

Старецът наля топла напитка в чашата на госта си и двамата седнаха на дългата дървена маса. В средата бе поставена чиния с хрупкави кроасани, мед, няколко вида сладко и нарязани плодове.

— Видя ли това? — попита Емил и сложи сутрешното издание на *Le Soleil* пред приятеля си.

Арман отпи глътка кафе и прочете заглавието:

ОГЮСТЕН РЕНО УБИТ ПО ВРЕМЕ НА РАЗКОПКИ В ТЪРСЕНЕ НА ШАМПЛЕН

Прегледа набързо статията. От опит знаеше, че не трябва да се пренебрегват репортажите в медиите. Журналистите често успяваха да се докопат до хора и информация, които самите полицаи не бяха открили. Но в тази статия нямаше нищо ново. Най-вече се разказваше за необичайното хоби на Рено да копае за останките на Шамплен и с това да вбесява някои личности. В материала бе цитиран главният археолог на Квебек — Серж Шевре, който се бе изказал ласкаво за постиженията на Рено, въпреки че те се изчерпваха, както всички добре знаеха, с копаенето на дупки в Стария град и навярно с провалянето на някои законни разкопки. Шевре и Рено се ненавиждаха, макар да не си личеше от публикацията в днешния вестник.

Репортерът обаче се бе оказал достатъчно съобразителен да събере предишни коментари на Шевре за Рено. Всъщност отзиви имаше не само от главния археолог, а и от куп други историци, археолози и експерти по темата „Шамплен“. Всички те се бяха

отнасяли презрително към Рено, всички се бяха подигравали и бяха осмивали аматьорщината му, докато бе жив.

Приживе Огюстен Рено несъмнено се бе превърнал в карикатура. Но ако човек се зачетеше в днешните вестници, щеше да добие съвсем друга представа за него. Той не бе просто мъртвец. Всички се изказваха за покойника с умиление, сякаш говореха за любимия си леко шантав чичо. Макар и малко заблуден, Рено се бе посветил със страст на търсенията си. Обрисуван бе като човек, който е обичал своя дом, своя град, своята страна. Квебек. Човек, влюбен в историята, който я бе превърнал в смисъла на живота си и бе пренебрегнал заради нея всичко останало, включително разума.

Любителят археолог беше безобиден ексцентрик, един от многото в Квебек, и провинцията бе осиротяла след загубата му.

Такъв бе покойният Огюстен Рено. Най-сетне уважаван.

Гамаш с облекчение забеляза, че в статията е проявено внимание при съобщаването на мястото, където бе открит трупът. Казваше се, че са го намерили в сградата на уважавана в англоезичната общност институция, но нищо повече. Нямаше и намек, че са замесени англоезични канадци, че е имало някаква конспирация, политически или лингвистични подбуди за престъплението.

Но детективът подозираше, че жълтата преса няма да е толкова съдържана.

— Става въпрос за онази библиотека, нали? Мястото, където ходеше, за да работиш? — попита Емил, докато разчупваше един кроасан и фини трошици се посипаха по масата. Той бе вечерял навън с приятели предишната вечер и затова с Гамаш не се бяха виждали след убийството.

— Да, ЛИД — потвърди инспекторът.

Възрастният мъж го изгледа с пресилено сериозно изражение.

— Можеш да ми кажеш, Арман. Нали не си го...

— Убил? Никога не бих убил непознат. Виж, приятел...

Емил Комо се разсмя, но след малко притихна.

— Горкият човечец.

— Да, горкият. Всъщност бях там, присъствах на първоначалните разпити. Инспектор Ланглоа бе така любезен да ми разреши.

Докато се хранеха, Гамаш разказа на Емил как е минал денят му, а наставникът му го прекъсваше с кратки въпроси.

Накрая Комо се отпусна на стола си. Бе приключил със закуската, но му се бе отворил апетит за друго.

— Е, как мислиш, Арман? Англоезичните крият ли нещо? Защо ще търсят помощта ти, ако не са уплашени?

— Съвсем прав си, уплашени са, но не защото истината може да излезе наяве. Според мен се боят какви изводи може да си направят хората.

— И има защо да се боят — отвърна Емил. — Какво е търсел Рено там?

Това беше важният въпрос. Почти толкова важен, колкото кой бе убиецът, помисли си Гамаш. Защо Рено бе отишъл в Литературноисторическото дружество?

— Емил? — Гамаш се приведе и обгърна с големи длани чашата си. — Ти си член на дружеството „Шамплен“. Знаеш много повече от мен по темата. Възможно ли е Рено да е намерил следа? Има ли вероятност Шамплен наистина да е погребан там?

— Ела в бар „Сен Лоран“ за обяд — рече Комо и се изправи. — Имам среща с хора, които могат по-добре да отговорят на въпросите ти.

Гамаш остави Хенри вкъщи. Рядко го правеше, но отиваше на място, където кучетата не са добре дошли, макар да си мислеше, че трябва да ги допускат. Кучета, котки, хамстери, коне, бурундци. Птици.

Въпреки това намери само хора, когато влезе в презвитерианската църква „Свети Андрю“ по време на неделната служба, и то доста хора. Пейките бързо се запълваха. Гамаш разпозна неколцина репортери, а останалите посетители навярно повече се вълнуваха от клюките, отколкото от божието слово. Подозираше, че мнозинството от днешното паство никога досега не бе стъпвало в църквата, а може би дори не знаеше за съществуването ѝ. Бяха я открили след намирането на трупа.

Англоезичният Квебек бе излязъл на парад.

Пейките бяха подредени в полукръг с лице към амвона. Гамаш успя да си намери място в края на един от редовете, близо до

страничната стена на църквата. Поседя тихо няколко минути, докато се дивеше на обкръжаващата го красота.

Църквата сякаш бе изпълнена със светлина. Лъчите нахлуваха през ярките пъстроцветни стъклописи на прозорците. Стените бяха измазани и боядисани в кремаво, но детективът не можеше да откъсне поглед от тавана. Свежият лазурносин купол се издигаше над елегантен полукръгъл балкон.

Още нещо направи впечатление на главния инспектор. Никъде не се виждаше разпятие.

— Прекрасно е, нали?

Гамаш се извърна и забеляза, че Елизабет Макуъртър се е настанила безшумно до него.

— Наистина — прошепна в отговор. — Отдавна ли съществува тази църква?

— От двеста и петдесет години. Наскоро отпразнувахме юбилея ѝ. Разбира се, голямата англиканска църква е „Света Троица“. Повечето англоезични квебекчани ходят в нея, но и ние се справяме някак си.

— Свързана ли е с Литературноисторическото дружество? Сградите са разположени в непосредствена близост.

— Няма формална връзка. Свещеникът е член на нашия управителен съвет, но това е просто съвпадение. Англиканският архиепископ беше в съвета, само че преди няколко години се премести да живее другаде, затова решихме да поканим презвитерианския пастор да се присъедини към нас.

— Винаги ли се събират толкова много хора? — Гамаш кимна към посетителите, които вече се тълпяха прави зад заетите пейки.

Елизабет поклати глава и се усмихна.

— Обикновено можем да се излегнем на пейките и да подремнем. Случвало се е наистина да го правим понякога.

— Днес може да се съберат доста средства.

— Добре би било. Църквата има нужда от нов покрив. Но се опасявам, че тези хора са дошли само да позяпат. Видяхте ли статията в *Le Journalist* тази сутрин?

Гамаш знаеше, че това е местният парцал. Поклати глава.

— Четох само *Le Soleil*. Защо? Какво пишеше там?

— Нищо особено, но се намекуваше, че англичаните сме убили Рено, за да потулим мрачната си тайна.

— И каква е тя?

— Че Шамплен е погребан под сградата на ЛИД, разбира се.

— А така ли е?

Стори му се, че Елизабет Макуъртър се сепна от въпроса. Но органът засвири, събралите се хора се изправиха и възрастната дама не отговори. Макар че детективът се досещаше какво би казала.

„Разбира се, че не е.“

Запя „Господ на всички надежди“ от сборника с църковни химни, като в това време наблюдаваше миряните. Повечето изглеждаха объркани и дори не се опитваха да пеят, други движеха устни, но Гамаш би се изненадал, ако от тях излизаше звук. По негови сметки едва дузина извисяваха глас и се включваха в песнопението.

На амвона се качи млад мъж и службата започна.

Инспекторът устреми поглед към свещеника. Томас Хенкок. Изглеждаше на около двайсет и пет. Косата му бе тъмноруса, лицето — хубаво, макар да не излъчваше класическата красота на правилните черти, а по-скоро хубостта, която вървеше ръка за ръка с крепкото здраве. Жизненост. Гамаш бе забелязал, че е невъзможно човек да е жизнен и да не е привлекателен. Помисли си, че младият свещеник някак му напомня за Мат Деймън. Интелигентен и чаровен.

Помолиха се за Огюстен Рено.

Тогава Томас Хенкок направи нещо, което Гамаш не бе предполагал, че е възможно. Макар да призна, че Рено е бил убит само на метри от църквата, проповедникът не се спря ненужно дълго на този факт, нито прекали с размишленията над това как се проявява божията воля.

Вместо това преподобният с дълго синьо расо и детинско лице заговори за страстта и целеустремението. За очевидната любов на Рено към живота. Свърза я с бог. Представи я като огромен дар от бога.

Остатъкът от проповедта бе посветена на радостта.

Гамаш си каза, че това е доста рискована стратегия. Пейките преливаха от франкофони, любопитни да разберат повече за тази субкултура, която бе изникнала наред града им. Англоезичните. Повечето квебекчани навярно дори не подозираха за съществуването им, камо ли да предполагат, че са се устроили така стабилно и удобно.

Англоезичните бяха куриоз и повечето посетители в църквата бяха дошли да ги зяпат и да ги съдят. Сред тях имаше и известен брой репортери, извадили бележниците си, готови да запишат и отразят официалната реакция на англоезичната общност. С избора да се концентрират върху радостта, а не върху скръбта, църквата и англоезичните рискуваха да бъдат възприети като безсърдечни хора, които омаловажават трагедията на отнетия живот. Все пак човекът бе убит на един хвърлей оттук.

И все пак, вместо да се съобрази с тълпата, вместо да промърмори някакво извинение, подплатено с подходящи, но изтъркани цитати от Библията, този свещеник говореше за радостта.

Арман Гамаш не знаеше как ще изглежда проповедта, описана в утрешното издание на *Le Journalist*, но се възхищаваше на проповедника, задето бе избрал да не угажда на множеството. Всъщност им даваше една различна, по-положителна гледна точка. Инспекторът си каза, че ако в неговата църква се говореше повече за радостта и по-малко за греховете и вината, може би щеше да се изкуши да се върне там.

Проповедта приключи с химн, събиране на пожертвования и мълчалива молитва, по време на която полицаи Моран разказваше на Гамаш за покойната си баба. Старицата пушела непрекъснато и вечно имала цигара в устата.

— Дясното ѝ око все примигваше заради дима — обясняваше младият полицаи. — А цигарата просто догаряше до филтъра. Баба никога не изтръскваше пепелта. Стоеше си като дълго сиво стълбче. Можехме да я гледаме с часове. Сестра ми казваше, че е отвратителна, но на мен някак си ми харесваше. Освен това пиеше. Способна бе да яде и да пие, без дори да вади цигарата от устата си.

Изглежда това го впечатляваше.

— Веднъж, както приготвяше закуска, цялото стълбче пепел се посипа в кашата. Но баба продължи да бърка. Един Господ знае колко пепел и всякакви такива гадости сме изяли.

— Заради пушенето ли почина? — попита инспекторът.

— Не. Задави се с брюкселско зеле.

В настаналото мълчание Гамаш не можа да се сдържи и се засмя тихо.

Елизабет го погледна.

— За радостта ли си мислите? — прошепна.

— В известен смисъл — отвърна детективът и почувства толкова силно стягане в гърдите, че почти му секна дъхът.

След края на службата миряните бяха поканени на кафе и сладки в църковната зала, но детективът предпочете да остане на мястото си. След като стисна ръката на всеки желаещ, преподобният Хенкок забеляза едрия мъж, който седеше на една от пейките, и се приближи към него.

— Мога ли да помогна с нещо?

Очите му бяха сини, погледът му излъчваше мекота. Отблизо Гамаш видя, че свещеникът е по-възрастен, отколкото изглежда. По-скоро на около трийсет и пет, отколкото на двайсет и пет.

— Не бих искал да ви откъсвам от вашето паство, преподобни, но се питах дали може да поговорим по някое време днес?

— Защо не сега? — предложи свещеникът и седна. — И, моля, не ме наричайте „преподобни“. „Том“ е достатъчно.

— Боя се, че не мога.

Хенкок го огледа внимателно:

— Тогава ми казвайте „Ваше светейшество“.

Гамаш се взря в сериозното изражение на младия мъж и не можа да сдържи усмивката си.

— Може би ще ви наричам Том.

Хенкок се засмя:

— Всъщност при много официални обстоятелства пълната ми титла е Преподобният мистър Хенкок, но мистър Хенкок също върши работа, ако така ви е по-удобно.

— Да, по-удобно ми е. *Merci*. — Детективът протегна ръка. — Казвам се Арман Гамаш.

Ръката на свещеника застина неподвижно за миг.

— Господин главен инспектор — каза накрая, — предположих, че може би сте вие. Елизабет ми разказа, че вчера сте им помогнали. За съжаление, бях на тренировка за състезанието с кану. Не се надяваме да спечелим, но поне се забавляваме.

Гамаш му повярва, че не се надяват. Следеше прочутата карнавална гонка с кану по река Сейнт Лорънс^[1] от десетилетия и всяка година се чудеше какво ги е прихванало тези хора, за да се забъркат в такова нещо. Искеше се голяма атлетичност и значителна

доза лудост. И макар че младият свещеник изглеждаше в достатъчно добра физическа форма, инспекторът знаеше от записките си, че неговият съотборник Кен Хаслъм е над шейсетгодишен. Грубо казано, щеше да е като влачене на наковалня през реката. Участието на Хаслъм в отбора определено бе предимство за съперниците им.

Ако обстоятелствата бяха други, детективът би попитал този млад мъж защо той или някой друг би участвал в подобно състезание. Но не и днес. Днес темата бе друга.

— Радвам се, че бях полезен, макар и малко — призна Гамаш. — Но се боя, че случаят съвсем не е приключил. Въпреки днешната ви проповед.

— О, тя нямаше за цел да омаловажи случилото се, а да отдаде почит и да отпразнува живота на този човек. Има твърде много хора — махна към красивите витражи на прозорците и благородния град отвън, — които ще ни обвинят. Затова се опитах да звуча по-ободряващо. Не ви ли допадна проповедта?

— Има ли значение?

— Винаги има значение. Не се опитвам да ви поучавам, нали разбирате?

— Щом ви интересува, според мен службата беше вдъхновена. Красива.

Преподобният мистър Хенкок погледна Гамаш:

— *Merci*. Поех риск. Надявам се поне да не съм нанесъл вреда. Ще видим.

— В Квебек ли сте роден?

— Не, в Ню Брънзуик. Град Шедиак. Световната столица на омарите. Задължително е, когато се споменава Шедиак, да се добавя...

— Световната столица на омарите.

— Благодаря — усмихна се Хенкок и Гамаш се убеди, че младият пастор с основание говори за радостта. Познаваше я. — Тук е първото ми назначение. Пристигнах преди три години.

— Откога сте в управителния съвет на ЛИД?

— Май от около година и половина. Не ми е в тежест. Най-важната ми задача е да си напомням, че не бива да предлагам нищо. Необходими са огромни усилия да се спре времето, но те почти са успели да го постигнат.

Гамаш се усмихна.

— Жива история?

— Нещо такава. Може да са стари и опаки, но обичат Квебек и Литературноисторическото дружество. Години наред са се старали да не мътят водата. Просто искат никой да не ги закача. И изведнъж се случва това.

— Убийството на Огюстен Рено — довърши инспекторът.

Пасторът поклати глава.

— Знаете ли, беше дошъл да разговаря с нас. В петък сутринта. Но съветът не го прие. И с право. Да мине през обичайните процедури като всички останали. Изглеждаше ми неприятен.

— Видяхте ли го?

Хенкок се поколеба.

— Не.

— Защо посещенията на Рено не е отбелязано в протокола?

Въпросът сякаш хвърли свещеника в недоумение.

— Просто преценихме, че не е от значение.

Но на Гамаш му се стори, че Хенкок не е знаел за този пропуск.

— Доколкото разбрах, с мосю Хасълъм сте си тръгнали по-рано.

— Да, имахме тренировка по обяд, затова си тръгнахме.

— Огюстен Рено все още ли чакаше отвън?

— Не съм го видял.

— Кой има достъп до мазето?

Преподабният се замисли за малко.

— Уини знае най-добре. Все пак е главната библиотекарка. Мисля, че вратата на мазето никога не е заключвана. По-скоро въпросът е кой би могъл да я намери. Вие слизахте ли долу?

Гамаш кимна.

— Значи знаете, че трябва да се мине през капак в пода и да се слезе по стълба. Не е някое широко стълбище. Случаен посетител никога не би се натъкнал на мазето.

— Но напоследък правите ремонти, включително на частта от подземиято, където са открили трупа. Всъщност научих, че е било планирано заливане на пода с бетон след няколко дни.

— Толкова скоро? Знаех, че ще се извършва такъв ремонт, но нямах представа кога. Предполагам, че вече е отменен, нали?

— Поне за известно време.

Главният инспектор се зачуди дали преподобният мистър Хенкок осъзнава какво е признал току-що — че убиецът на Рено може да е само член на Литературноисторическото дружество. И то не случаен посетител на чудесната библиотека, а някой добре запознат със старинната сграда. Спомни си лутането из криволиचेщите коридори. Бяха истински лабиринт от проходи, стълбища и закътани стаички.

Дали Огюстен Рено е могъл сам да намери онзи капак в пода?

Почти със сигурност не.

Някой го бе отвел дотам и после го бе убил.

Някой, който знаеше всичко за ЛИД.

Някой, който бе наясно, че скоро ще залеем пода на мазето с бетон.

Преподобният мистър Хенкок се изправи.

— Съжалявам, но наистина трябва да отида на събирането в залата. Очакват ме.

Поспря и се вгледа в брадатия мъж срещу себе си.

Като всеки друг жител на провинция Квебек и Хенкок познаваше главен инспектор Гамаш. Началникът на отдел „Убийства“ участваше в седмични телевизионни предавания и новинарски емисии и обясняваше решенията, които вземаше *Surete*. Често даваше информация за някой случай.

Винаги бе търпелив, умерен и не се боеше от въпроси, макар че хората рядко ги задаваха възпитано, а понякога дори ги изкрепяваха в лицето му. Никога не си изпускаше нервите, въпреки че Хенкок го бе виждал да се изправя срещу невъобразими провокации.

Но човекът, когото преподобният гледаше сега, бе различен от онзи, когото бе виждал по телевизията през последните три години, и то не само заради брадата и белега. Изглеждаше все така замислен, вежлив, дори някак мек.

Но и уморен.

— Кафето ще почака — размисли Хенкок и отново седна на пейката. В църквата бе спокойно, прохладно и тихо. — Искате ли да поговорим?

Арман Гамаш знаеше, че младият мъж не предлага да обсъдят случая. Изкуши се да му разкаже всичко. Но Томас Хенкок бе заподозрян в убийство и колкото и да му се искаше да си признае

греховете пред младия свещеник, инспекторът си наложи да се сдържи.

— Вървете, моля. Ще поговорим друг път.

— Надявам се — рече Хенкок и се изправи. — Знаете ли, радостта никога не си отива. Винаги е във вас. И един ден отново ще я намерите.

— *Merci* — отвърна Гамаш. Остана мълчаливо на пейката в църквата, докато стъпките на младия мъж заглъхнаха и отново се оказа сам с шепота в главата си.

Библиотеката и офисите на Литературноисторическото дружество отново бяха отворени. Но пред една от вратите беше опъната жълта полицейска лента. Тази врата водеше към капака в пода, от който се спускаше стълба надолу към мазето.

И там стоеше инспектор Ланглоа.

Неговият екип бе събрал всички улики, хората му бяха прегледали всеки квадратен сантиметър и бяха прибрали всеки косъм, всяка мумифицирана мишка, всяко парченце плат. Запечатали бяха почвени проби в стъкленици. Направили бяха снимки, включително на инфрачервена, ултравиолетова и черна светлина. Всичко.

Освен тялото бяха намерили окървавена лопата, чантата с картата и отпечатъци от обувки. Какви ли не обувки. Навярно твърде много, за да могат да ги идентифицират.

Следователите проверяваха бившата съпруга на Рено, приятелите му, които се брояха на пръсти, и съседите. Претърсваха дома му, но той бе толкова затрупан с книги, бумаги и всякакви други боклуци, че можеше да отнеме седмици.

Полицията бе изцяло заета с този случай. Ланглоа, също като колегата си Гамаш, знаеше, че лудницата тепърва започва. Първоначално таблоидите бяха налели масло в огъня, но скоро и сериозната преса щеше да го раздуха. Случаят се разрастваше. Вече не ставаше въпрос само за трупа на Рено, а за една друга, по-стара тайна и по-древни останки.

Шамплен.

Дали беше там?

Ето защо, вместо да рови за улики в дома на Рено, инспекторът стоеше в сумрачното мазе, втренчен в кофа, пълна с картофи. Поне се надяваше да са картофи.

До него се бе привел главният археолог на Квебек — Серж Шевре.

И двамата мъже не бяха особено щастливи, че са там. И двамата знаеха, че си губят времето.

— Е, инспекторе, мога да ви кажа, че това със сигурност не е Шамплен.

Продължиха да се взират в картофите.

Опитен в разкопките работник, дошъл заедно с главния археолог, се подпираше на лопатата си. Негова колежка държеше някакво устройство и бавно пристъпваше по пръстения под. Вече бяха изкопали три дупки и във всяка от тях бяха намерили метална касетка или кофа, пълна с кореноплодни зеленчуци. Вероятно на стотици години. Репи, картофи, пащърнак. Но нямаше и помен от Самюел дьо Шамплен.

— *Von*^[2] — изправи се Шевре. — Достатъчно. Всички сме наясно, че не е тук. Всъщност, ако Огюстен Рено е вярвал, че ще го намери в това мазе, е почти сигурно, че Шамплен е някъде другаде.

— Почакайте, тук засичам нещо — обади се жената с устройството.

Археологът въздъхна, но всички се скупчиха в тъмния ъгъл. Копачът премести ярките индустриални прожектори.

Инспектор Ланглоа усети как сърцето му се разтуптява. Огледа се — хората около него също изглеждаха изпълнени с надежда и очакване. Дори Шевре.

Макар да осъзнаваше, че няма как Шамплен да е погребан тук, Шевре все пак си позволяваше да храни надежда. Ланглоа си помисли, че подобно на инспекторите, които разследват убийства, археолозите не спират да копаят, защото някак вярват, че няма да е напразно. Може би щяха да изровят нещо важно, скрито още малко по-дълбоко под повърхността.

Копачът опря лопатата в твърдата земя, размърда я и започна бавно да я вдълбава, сантиметър по сантиметър, за да не наруши целостта на онова, което бе отдолу.

След миг чуха тъп удар и леко изстъргване. Бяха се натъкнали на нещо.

Главният археолог на Квебек отново се наведе. Извади инструментите си, много по-фини от останалите, и внимателно, с голямо старание почисти прахта. Отдолу лъсна кутия.

Отвори я и освети вътрешността ѝ с фенерче.

Репи. Все пак една от тях приличаше на министър-председателя.

[1] Позната и като Свети Лаврентий. — Б.р. ↑

[2] Добре (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА

Арман Гамаш крачеше енергично по хлъзгавия тротоар към парка, известен като „Плас д’Арм“. Леденият вятър свистеше в лицето му. В дълбокия сняг пътечки от стъпки се кръстосваха из преспите. В горния край на парка чакаха файтони, впрегнати с коне — популярните *caleches*, готови да возят туристи из Стария град. Зад инспектора остана редица от живописни каменни къщички, превърнати в ресторанти. Отдясно се издигаше величествената англиканска катедрала „Света Троица“. Гамаш знаеше от опит, че е там, но не извърна лице да я погледне. Като всички други минувачи и той бе склонил глава, за да се предпази от вятъра, и само от време на време вдигаше поглед, за да не се блъсне в някой човек или стълб. Очите му се насълзяваха, а сълзите замръзваха. Всички околни изглеждаха като него — със зачервени пламнали лица. Като стопове на автомобили.

Когато детективът стъпи върху лед, скрит под наскоро навалял сняг, за миг изгуби равновесие, но успя да се изправи навреме, извърна гръб към вятъра и поспря, за да си поеме въздух. На върха на хълма, отвъд парка и файтоните, се издигаше най-сниманата канадска сграда.

Хотел „Шато Фронтенак“.

Беше огромен и внушителен, с множество кулички, сякаш изникнал от самата скала. Носеше името на първия губернатор на Квебек — Фронтенак, а архитектурата му бе вдъхновена от средновековните замъци. Изглеждаше едновременно великолепен и заплашителен.

Както вървеше към шатото, Гамаш мина покрай грамадната статуя наред малкия парк. *Monument de la Foi*. Паметник на вярата. Да, Квебек бе изграден върху вяра. И кожи. Но бащите на града бяха предпочели да издигнат паметник на мъчениците, а не на бобрите.

Малко по-нататък, в замъка, го чакаха топлина, чаша вино, френска лучена супа с хрупкава филийка франзела, запечена със сирене, и Емил. Но главният инспектор спря на крачки от уютния

подслон и се загледа. Не в шатото, не в готическата статуя на вярата, а в един друг паметник вляво, който бе много по-голям.

С него бе увековечен мъж, който гледаше отвисоко към града, основан от него преди четиристотин години.

Самюел дьо Шамплен.

Снел шапката си, той бе застинал, пристъпил дръзко напред с единия крак, сякаш искаше да отиде при тях, да бъде част от този град, който съществуваше само благодарение на него. В подножието на статуята бе разположена по-малка скулптурна група. От нея се открояваше ангел с тръба, който тръбеше в прослава на основателя. Макар да не бе запален националист, Гамаш бе обзет от удивление и преклонение пред непоколебимостта и куража на човека, постигнал онова, в което много хора преди него се бяха провалили.

Не само да дойде по тези брегове, за да събира боброви кожи, риба и дървен материал, а да остане и да заживее тук. Да постави началото на колония, на общност. Един Нов свят. Дом.

Гамаш продължи да се взира, докато лицето му изтръпна от студа и вече не чувстваше пръстите си дори под топлите ръкавици. Но не отместваше очи от бащата на Квебек и се питаше: „Къде си? Къде са те погребали? Защо не знаем?“

Емил се изправи и му помахаша да се приближи към една от масите край прозореца.

Двамата мъже, които бяха с Комо, също станаха.

— Господин главен инспектор — поздравиха те и се представиха.

— Рене Далер. — Високият мъж със закръглена фигура стисна ръката на Гамаш.

— Жан Амел — каза по-ниският и слаб господин.

Ако Рене имаше подстриган мустак, можеха да минат за Лаурел и Харди^[1].

Гамаш връчи на един сервитьор палтото си, като прибра шапката, шала и ръкавиците в ръкава му. Седна и постави длани върху лицето си. Усети паренето. По ирония на съдбата силният студ оставяше същия отпечатък като слънчевото изгаряне. Но след няколко

минути пламналата му кожа се успокои, а кръвообращението в ръцете му се нормализира.

Поръчаха питиета и обяд и заговориха за Карнавала, за времето, за политика. Беше очевидно, че тримата мъже се познават добре. Гамаш знаеше, че от десетилетия са членове на един клуб.

Дружество „Шамплен“.

Донесоха напитките им и панер с хлебчета. Мъжете отпиха от чашите с уиски, а главният инспектор едва се сдържаше да не сграбчи по една топла питка във всяка ръка. Тримата господа си бърбеха дружески, Гамаш се включваше от време на време. На моменти просто мълчеше и слушаше или гледаше през прозореца.

„Сен Лоран“ се намираше в дъното на шатото и до него се стигаше по просторен и безкраен коридор, през двойна врата и отвъд прага на един друг свят. За разлика от гигантския хотел, който го бе приютил, този бар бе със скромни размери и овална форма, тъй като заемаше една от кулите. Извитите стени бяха покрити с тъмна дървена ламперия, в двата противоположни края бяха изградени камини. В центъра бе разположен кръгъл бар, а масите бяха подредени около него.

Ако се намираше на друго, по-обикновено място, заведението щеше да изглежда доста впечатляващо, но град Квебек не можеше да мине за обикновено място, а хотел „Шато Фронтенак“ бе още по-необикновен.

На стената срещу бара имаше прозорци. Високи и широки, обрамчени от махагон и красиво декорирани с шпроси. А от тях се разкриваше най-величествената гледка, която Гамаш бе виждал някога. Да, за него, както и за всички квебекчани, нямаше друга панорама, която да се мери с тази. Това бе техният Гранд Каньон, техният Ниагарски водопад, техният връх Еверест. Беше Мачу Пикчу, Килиманджаро, Стоунхендж. Беше тяхното чудо.

От бара се виждаше огромната река и гледката се простираше толкова далече, че потъваше в миналото. От мястото си Гамаш можеше да погледне четиристотин години назад във времето. Изненадващо мънички и крехки корабчета плаваха от Атлантическия океан нагоре по течението и пускаха котва там, където реката се стесняваше.

Кебек. Алгонкинска^[2] дума. „Където реката се стеснява“.

Инспекторът почти виждаше как моряците прибират платната, опъват и завързват въжетата, пълпят нагоре-надолу по мачтите. Почти виждаше как спускат лодки във водата и гребат към брега.

Дали са знаели какво ги очаква? Какво им е приготвил Новият свят?

Едва ли са имали представа. Иначе не биха дошли. Повечето така и не се върнали у дома, били погребани по тези брегове, някъде под краката на Гамаш и другите мъже. Загинали от скорбут или от северния мраз.

За разлика от Гамаш, те нямали шато, в което да се приберат. Не са ги чакали гореща супа и кехлибарен скок. Детективът едва бе оцелял десет минути под пронизващия леден вятър, а как ли бяха преживявали те дни, седмици, месеци наред без топли дрехи и почти без подслон?

Разбира се, отговорът бе очевиден. Не бяха оцелели. Повечето бяха загинали, застигнати от бавна, мъчителна и ужасна смърт през някоя от онези първи зими. Когато Гамаш гледеше през прозореца към сивите води на реката и ледените късове, които се носеха в нея, виждаше история. Неговата история, която течеше покрай него.

Виждаше и една точица в далечината. Кану. Поклати глава и отново насочи вниманието си към своите събеседници.

— Защо изглеждаш така объркан? — попита Емил.

Главният инспектор кимна към прозореца.

— Отбор гребци в кану. На първите заселници им се е налагало да се придвижват така. Но сега някои хора го правят по собствена воля. Защо?

— Съгласен съм — обади се Рене, докато разчупваше хлебче и го мажеше с масло. — Не ми дава сърце да ги гледам, но по някаква причина не мога да откъсна очи от тях. — Разсмая се. — Понякога си мисля, че сме общество от гребци.

— Какво, какво? — учуди се Жан.

— Гребци. Затова правим такива неща — поясни Рене и посочи с кимване точицата в реката, която се виждаше през прозореца. — Затова и Квебек е така съвършено съхранен. Затова толкова се увличаме по историята. Все едно сме гребци в скул. Движим се напред, но погледите ни винаги са назад.

Жан се разсмя и се отдръпна, за да даде възможност на сервитьора да постави огромен бургер с пържени картопки пред него. Пред Емил се озова все още къкреща френска лучена супа, а Гамаш получи порция гореща грахова супа.

— Тази сутрин се срещнах с един човек, който тренира за надпреварата — каза главният инспектор.

— Обзалагам се, че е в добра форма — отвърна Емил и вдигна лъжицата почти над главата си, докато се опитваше да скъса дългите конци разтопено сирене.

— Да — потвърди Гамаш, — освен това е свещеник в презвитерианската църква „Свети Андрю“.

— Християнин с мускули — изкиска се Рене.

— В града има презвитерианска църква? — възкликна изненадано Жан.

— Че и миряни, които я посещават — кимна детективът. — Пасторът ми каза, че има съотборник в състезанието, който е над шейсет.

— Шейсет какво? — попита Рене. — Килограма?

— Сигурно коефициент на интелигентност — предположи Емил.

— Надявам се да се запозная с него днес следобед. Казва се Кен Хаслъм. Познавате ли го?

Спогледаха се, но отговорът бе ясен. Не.

След като се наобядваха и докато пиеха еспreso, Гамаш насочи разговора към темата, заради която се бяха събрали.

— Както ви е известно, Огюстен Рено е бил убит в петък вечер или вчера рано сутринта.

Кимнаха, но доброто им настроение се поизпари. Три проникателни погледа се устремиха към инспектора. Събеседниците му бяха мъже на възраст, всичките почти осемдесетгодишни, с успешни кариери, но вече пенсионирани. Нито един от тях обаче не бе изгубил острия си ум. Виждаше се ясно.

— От вас искам да разбера следното: възможно ли е Шамплен да е бил погребан под сградата на Литературноисторическото дружество?

Спогледаха се и в крайна сметка мълчаливо взеха решение Рене Далер, едрият мъж, който приличаше на Харди, да говори от името на всички. Масата бе разчистена и сега на нея стояха само четири *demi-tasses*.^[3]

— Взех това, когато Емил ми каза за какво искате да говорите с нас. — Далер разгъна карта на града и я затисна в ъглите с чашките. — Срамувам се да си призная, че нямах представа за съществуването на това Литературноисторическо дружество.

— Не е точно така — възрази Жан. — Запознати сме със сградата. Както знаете, тя е исторически значима. Първо е била редут, казарма за военни през XVIII век. После, към края на века, там са пращали военнопленници. След това е бил построен друг затвор, а сградата навярно е станала частна собственост.

— Казвате, че сега е Литературноисторическо дружество? — Рене произнесе английските думи със силен акцент.

— Великолепно здание — отбеляза Гамаш.

Далер сложи масивния си пръст върху мястото, където бе разположена сградата, близо до улица „Сен Станислас“.

— Тук е, нали?

Инспекторът се наведе над картата, същото направиха и останалите, като едва не си удариха главите. Кимна утвърдително.

— Значи няма съмнение. Съгласни ли сте? — Рене се обърна към Жан и Емил.

Съгласни бяха.

— Гарантирам ви — едрият мъж погледна Гамаш право в очите, — че Самюел дьо Шамплен не е погребан там.

— Откъде сте толкова сигурен?

— Когато идвахте към шатото, случайно да сте забелязали паметника на Шамплен, който стои отпред?

— Да, трудно е човек да го подмине.

— *C'est vrai.*^[4] Това не е просто паметник. Бележи точното място, където е починал.

— Доколкото може да е точно — допълни Жан. Рене му хвърли кратък поглед, изпълнен с раздражение.

— Откъде знаете, че е починал там? — попита Гамаш.

Беше ред на Емил да отговори:

— Има сведения, писани от негови лейтенанти и от свещеници. Издъхнал е след кратко боледуване, точно на Коледа през 1635 година, по време на буря. Това е един от малкото неопровержими факти за Шамплен, които са известни. Крепостта е била именно там, където сега е паметникът.

— Но едва ли е бил погребан на мястото, където е издъхнал, нали? — продължи Гамаш.

Рене разгърна друга карта, или по-скоро репродукция, и я наложи върху съвременната карта на града. Приличаше повече на илюстрация, отколкото на чертеж.

— Нарисувана е през 1639, четири години след смъртта на Шамплен. Горедолу така е изглеждал Квебек по време на основателя му. — На картата се виждаше стилизирано укрепление с параден площад пред него и сгради, разпилени наоколо. — Ето тук е починал. — Едрият мъж посочи укреплението. — Сега на това място се намира статуята. А ето тук са погребали Шамплен.

Посочи към малка сграда на няколкостотин метра от укреплението.

— Параклисът. Единственият в Квебек по онова време. Няма официални данни, но изглежда очевидно, че са погребали Шамплен в параклиса или в гробището до него.

Гамаш недоумяваше:

— Но ако знаем къде е погребан, къде е мистерията? Къде са останките му? И защо няма официални сведения за погребението на най-важния човек в цялата колония?

— Ех, нещата никога не са прости, нали? — отбеляза Жан. — Параклисът е изгорял няколко години по-късно и всички записки, съхранявани в него, са били унищожени.

Инспекторът се замисли.

— Един пожар наистина би унищожил писмените архиви, но не и погребано тяло. И все пак досега трябваше да сме го открили. Прав ли съм?

Рене сви рамене.

— Да, трябваше. Има множество теории, но най-правдоподобната е, че са погребали Шамплен в гробището, а не в параклиса, така че огънят не го е засегнал. С годините колонията се разраствала...

Едрият мъж замълча, но жестът му беше изразителен. Бе разперил широко ръце. Другарите му също мълчаха, свели поглед.

— Да не искате да кажете, че са построили сграда върху останките на Шамплен? — попита детективът.

Тримата господа изглеждаха посърнали, но никой от тях не възрази. Накрая Жан проговори:

— Има и друга теория.

Менторът на Гамаш въздъхна:

— О, не, пак ли? Няма никакви доказателства.

— Няма доказателства за която и да е от теориите — изтъкна Жан. — Съгласен съм, че са само догадки. Но ти просто не искаш да повярваш в тях.

Емил млъкна. Явно Жан бе нанесъл удар право в целта. Дребничкият мъж се обърна към Гамаш:

— Другата теория е, че докато град Квебек се е разраствал, строителните работи са вървели с пълна пара, както каза и Рене. Но успоредно с тях са течали разкопки. Дълбаели са под линията на замръзване, за да подготвят основите на бъдещите сгради. Градът процъфтявал и се развивал много бързо. Немало време да се замислят за мъртвите.

Инспекторът осъзна накъде вървят нещата.

— Значи според тази теория не са построили нищо върху Шамплен.

Жан бавно поклати глава.

— Не са. Изровили са го заедно със стотици други скелети и са го захвърлили в обща яма. Без лоши намерения, просто не са знаели.

Гамаш мълчеше смаяно. Дали американците биха постъпили така с Вашингтон? Или британците с Хенри VIII?

— Възможно ли е? — Някак естествено му дойде да се обърне към Емил.

Менторът му сви рамене, а сетне кимна:

— Възможно е, но Жан е прав. Никой от нас не иска да го признае.

— Ако трябва да сме честни — отбеляза дребният мъж, — тази теория е най-малко вероятно да отговаря на истината.

— Важното е — намеси се Рене и отново погледна картата, — че ето това са били пределите на първоначалното селище през 1635 година. — Описа кръг с пръст върху старинната илюстрация, след това я отмести встрани и посочи същото място на съвременната карта. — Горедолу в радиус от няколкостотин метра около мястото, където се

намираме в момента, в шатото. Гледали са да не се разпростират много. По-лесно се защитава малка територия.

— А какво е имало наоколо? — поинтересува се Гамаш, който вече разбираше какво му обясняват.

— Нищо — отвърна Жан. — Гора. Скали.

— А на мястото на днешното Литературноисторическо дружество?

— Дървета.

Рене дръпна старинната карта пред себе си и сложи пръст върху огромно празно пространство на значително разстояние отвъд пределите на селището.

Нищо.

Не беше възможно да са погребали Шамплен толкова далеч от всякаква цивилизация.

Нямаше как бащата на Квебек да почива в мазето на Литературноисторическото дружество.

— Е? — Гамаш се облегна назад. — Защо тогава Огюстен Рено е бил там?

— Защото е бил луд, може би? — отвърна Жан с въпрос.

— Такъв си беше — потвърди Емил. — Шамплен е обичал Квебек повече от всичко на света. Не искал да чува за нищо друго, живеел само заради своя град. А Рено обичаше Шамплен със същия плам. Плам, граничещ с лудост.

— *Граничещ?* — повтори Рене. — Ако лудостта беше държава, той щеше да е нейната столица. Огюстен Рено щеше да е императорът. Граничещ! — измърмори.

— Може би — промълви Емил, докато се взираше в старинната карта. — Възможно е да не е търсел Шамплен. Може да е отишъл с друга цел.

— Каква например?

— Ами... — Наставникът на Гамаш го погледна. — Това е литературно дружество. Вероятно е търсел книга.

Гамаш се усмихна. Вероятно. Стана и изчака да донесат палтото му. Сведе поглед към съвременната карта и забеляза нещо.

— Старият параклис, който е изгорял при пожар, къде би бил разположен на тази карта?

Рене показа. Спря пръст върху базиликата „Нотр Дам“, грамадната църква, където са се молили силните на деня. Докато сервитьорът помагаше на Гамаш да облече връхната си дреха, едрият мъж се приведе към детектива и прошепна:

— Потърсете отец Себастиен.

Жан Ги Бовоар чакаше.

Не обичаше да чака. Първо си даде вид, че не му пука, после се държеше така, сякаш има цялото време на света. След около двайсет секунди на лицето му се изписа раздразнение. Това му се получаваше по-добре и продължи до появата на Оливие Брюле петнайсет минути по-късно.

Бовоар не беше виждал Оливие от няколко месеца. Понякога затворът променяше хората. Всъщност винаги ги променяше, но на някои повече им личеше на външен вид. Имаше дори такива, при които се забелязваше подобрене. Вдигаха тежести, натрупваха мускули, за пръв път от години имаха строг режим с много физическа активност и три хранения на ден. Дори може да се каже, че процъфтяваха благодарение на режима и реда, макар че рядко си го признаваха. Доста от тези хора никога не бяха водили подреден, дисциплиниран живот и се бяха отклонили от курса си.

Но тук, в затвора, курсът бе ясен.

Бовоар все пак знаеше, че повечето лишени от свобода вехнеха зад решетките.

Оливие се появи на вратата, облечен със синя затворническа униформа. Наближаваше четиридесет и беше със средно телосложение. Светлата му коса бе подстригана много по-късо от преди, но затова пък не му личеше, че е започнал да оплешивява. Изглеждаше блед, но в добро здраве. Инспекторът почувства отвращение, каквото винаги изпитваше в присъствието на убийци. Защото дълбоко в сърцето си вярваше, че Оливие е такъв.

„Не — напомни си рязко, — трябва да мисля за него като за невинен. Или поне да не мисля, че е виновен.“

Но колкото и да се мъчеше, виждаше пред себе си един осъден.

— Инспекторе — поздрави Оливие, но остана в другия край на стаята за посетители, сякаш не знаеше какво да прави.

— Оливие — усмихна се Бовоар, макар че, ако се съдеше по изражението на затворника, бе успял да докара само озъбване. — Моля, наричайте ме Жан Ги. Тук съм като частно лице.

— Просто идвате да ме видите? — усъмни се светлокосият мъж и зае мястото от другата страна на масата. — Как е главният инспектор?

— В Квебек е за Карнавала. Навярно всеки момент ще се наложи да го измъкна оттам.

Оливие се засмя.

— Тук имаме много хора, дошли от Карнавала. Явно алибито „Напих се с *Карибу*“ не е чак толкова ефективно.

— Ще предупредя началника.

И двамата се засмяха малко по-продължително, отколкото трябваше, а след това настъпи неловко мълчание. Жан Ги се чудеше какво да каже.

Светлокосият мъж се взираше в него и чакаше.

— Не бях съвсем искрен преди малко — започна Бовоар. Никога досега не бе правил подобно нещо и се чувстваше все едно навлиза в непознат пущинак. И понеже трябваше да го направи заради Оливие, го намрази още повече. — Както знаете, съм в отпуск, така че не идвам по официални дела, но все пак...

Оливие чакаше търпеливо. Удаваше му се повече, отколкото на Жан Ги. След известно време затворникът мълчаливо повдигна вежди, сякаш за да подкани събеседника си да продължи.

— Началникът ме помоли да преразгледам някои подробности от делото. Не искам да възлагате големи надежди... — Но забеляза, че е твърде късно за това уточнение. Светлокосият мъж се усмихваше. Като че ли отново бе изпълнен с живот. — Наистина, Оливие, не очаквайте да излезе нещо от това.

— Защо?

— Защото все още вярвам, че вие сте извършителят.

Това му затвори устата, за радост на Бовоар. Все пак около Оливие продължаваше да витае някаква остатъчна надежда. Дали не беше твърде жестоко? Жан Ги се надяваше, че е. Инспекторът се облегна на металната маса.

— Слушайте, имам само няколко въпроса. Просто шефът ме помоли да проверя някои неща, за да сме абсолютно сигурни. Това е.

— Вие явно вярвате, че съм виновен, но той не е убеден, нали?
— Заяви Оливие тържествуващо.

— Не е съвсем сигурен, но иска да бъде. Исква да се увери, че не е допуснал... че не сме *допуснали* грешка. Вижте какво, ако кажете на някого, на когото и да е, за това, смятайте въпроса за приключен. Ясно?

Погледът на Бовоар беше недвусмислен.

— Ясно.

— Говоря сериозно, Оливие. Особено на Габри. Не бива да му казвате нищо.

Светлокосият мъж се поколеба.

— Ако споделите с него, той ще каже и на другите. Няма да се сдържи. Най-малкото настроението му ще се промени и хората ще забележат. Щом ще ги разпитвам и ще се ровя в случая, трябва да е дискретно. Ако някой друг е убил Отшелника, не искам да разбере защо съм в селото, защото така ще бъде нащрек.

Оливие вникна в думите на инспектора и кимна:

— Обещавам.

— *Воп.* Трябва да ми разкажете пак какво се случи онази нощ. Исквам истината.

Въздухът между двамата мъже пропукваше от напрежение.

— Казах ви истината.

— Кога? — настоя Бовоар. — Втората или третата версия беше по-правдоподобната? Сам сте си виновен, че сте в затвора. Не спряйте да ни лъжете.

Оливие знаеше, че е така. Лъгал бе цял живот за всичко, докато лъжата се бе превърнала в навик и бе станала негова втора природа. Дори не му минаваше през ума да каже истината. И когато се случи онова, какво друго му оставаше, освен пак да излъже?

Щом осъзна в какво се е забъркал, вече бе твърде късно. Истината се бе изгубила сред лъжите и никой не можеше да я различи. И макар че беше много добър и умел с лъжите, всяка истина, която произнасяше, звучеше фалшиво. Изчервяваше се, пелтчеше, объркваше се, когато говореше истината.

— Добре — каза на Бовоар накрая. — Ще ви разкажа какво се случи.

— Истината.

Оливие кимна само веднъж, кратко и отсечено.

— Запознах се с Отшелника преди десет години, с Габри тъкмо бяхме пристигнали в Трите бора и живеехме над железарията. Тогава мъжът още не беше отшелник. Излизаше от колибата си и идваше сам да пазарува продукти, но изглеждаше доста опърпан. Бяхме се захванали да ремонтираме железарията. По онова време не я бяхме превърнали в бистро, още беше само магазин за антикварни стоки. Един ден онзи човек се появи и каза, че има нещо за продаване. Не бях особено доволен. Струваше ми се, че ще моли за услуга. Като го гледах какъв е раздърпан, мислех, че ще ми пробута някой боклук, който е намерил край пътя. Но когато ми го показа, веднага разбрах, че е ценен.

— Какъв беше предметът?

— Миниатюра. Мъничък портрет на човек в профил. Май беше полски аристократ. Сякаш бе нарисован с косъм. Толкова беше фин и красив. Дори рамката беше прекрасна. Съгласих се да го взема и в замяна да му дам пакет с хранителни продукти.

Оливие бе разказвал историята толкова пъти, че почти бе свикнал с отвращението, което се изписваше на лицата на хората. Почти.

— Продължавайте — подкани го Бовоар. — Какво направихте с портрета?

— Занесох го в Монреал и го продадох в един от магазините на улица „Нотр Дам“, в антикварния квартал.

— Спомняте ли си в кой магазин? — Инспекторът извади бележника и химикалката си.

— Не знам дали още съществува. Често си сменят собствениците. Казваше се *Temps Perdu*.^[5]

Бовоар си записа.

— Колко ви дадоха за него?

— Хиляда и петстотин долара.

— Отшелника продължи ли да идва?

— Да, и всеки път ми носеше нещо. Някои от предметите бяха фантастични, други — не чак толкова, но все пак бяха много подобри от вещите, които намирах захвърлени по таваните и в плевните на местните старци. В началото ги продавах в онзи антикварен магазин, но после осъзнах, че мога да им взема много повече пари, ако ги пуска

в *eBay*. Един ден Отшелника дойде, но изглеждаше много зле. Беше ужасно отслабнал и притеснен. Каза ми: „Не мога да идвам повече, стари друже. Не мога.“ Дойде ми като гръм от ясно небе. Бях започнал да разчитам на нещата, които ми носеше. Обясни, че не искал повече да го виждат хората, и ме покани да го посетя в колибата му.

— И вие отидохте ли?

Оливие кимна.

— Нямах представа, че живее насред гората. Беше доста далеч от селото. Всъщност и вие вече знаете.

Бовоар знаеше. Бе прекарал там нощта в компанията на негодника светец.

— Когато най-сетне стигнахме, не можех да повярвам на очите си — продължи Оливие. За миг се бе пренесъл в онзи вълшебен момент, когато за пръв път прекрачи прага на колибата, в която живееше опърпаният старец. В един свят, където млякото се наливаше в старинни кристални чаши, царският порцелан служеше за поднасяне на сандвичи с фъстъчено масло, а безценните копринени гоблени по стените спираха течението.

— Посещавах го веднъж на две седмици. По онова време вече бях превърнал антикварния магазин в бистро. Всяка втора събота, след като затворех заведението, тайно отивах в колибата. Приказвахме си, а той ми подаряваше нещо в замяна на продуктите, които му носех.

— Какво е значението на Шарлот? — попита Бовоар. Главен инспектор Гамаш бе забелязал странно повтарящото се име. Навсякъде из къщичката на Отшелника имаше препратки към него — от книгата „Паяжината на Шарлот“, през оригинално издание на роман на Шарлот Бронте, до цигулка реликва. Никой друг не бе обърнал внимание, освен началника.

Оливие поклати глава:

— Нищо не означава, нищо. Или поне аз не знам. Той никога не е споменавал това име.

Инспекторът се взираше в събеседника си.

— Внимавайте, Оливие. Трябва ми истината.

— Вече нямам причини да лъжа.

За всеки логично мислещ човек това може и да бе така, но Оливие беше демонстрирал толкова нелогично поведение, че Бовоар се чудеше дали има още с какво да го изненада.

— Отшелника е издълбал закодираното име Шарлот от долната страна на една от статуетките, които е резбовал — отбеляза инспекторът. Спомни си дървените фигурки: дълбоко смущаващи произведения, на които бяха изобразени хора, побягнали от някакъв ужас. На три от творбите си мъжът бе гравирал думи в код.

Шарлот. Емили. А на последната? Тя изобразяваше Оливие, седнал на стол и заслушан. В нея бе издълбал една кратка изобличаваща дума.

Woo.

— А *woo*? — попита Жан Ги. — Какво означава?

— Не знам.

— Е, означавало е нещо — сопна се Бовоар. — Издълбал го е на дърворезбата с вашия образ.

— Не съм аз. Не прилича на мен.

— Това е дърворезба, не снимка. Вие сте, много добре знаете. Защо отдолу е написал *woo*?

Но кратката дума не беше само на статуетката. Появила се бе в паяжина и върху парче дърво, оцапано с кръвта на Отшелника, което се бе търколило под леглото. В едно тъмно ъгълче. Парче червен кедър, което според лабораторните анализи е било издялано преди много години.

— Ще попитам още веднъж, Оливие, какво е значението на *woo*?

— Не знам — повтори светлокосият мъж изнервено, но бързо си пое въздух и се взе в ръце. — Вижте, вече ви казах. Понякога произнасяше думата, но почти шепнешком. Първо си мислех, че е просто въздишка. Звучеше като въздишка. След време осъзнах, че казва *woo*. Казваше го, когато беше уплашен.

Бовоар гледаше събеседника си втренчено.

— Това не ми е достатъчно.

Оливие поклати глава.

— Нямам какво повече да разкажа. Това е всичко, което знам. Бих говорил още и още, ако имаше за какво. Честно. За него думата имаше значение, но никога не ми е обяснявал какво, а и аз не съм го питал.

— Защо?

— Не ми се струваше важно.

— За него очевидно е било важно.

— Да, но не и за мен. Щях да се поинтересувам, ако смятах, че така ще ми даде още от съкровищата си, но случаят не беше такъв.

Тук Бовоар чу самата истина. Унизителната срамна истина. Едва доловимо се размърда на стола си и сякаш движението му помогна да смени и гледната си точка.

Може би, може би този човек наистина говореше честно. Най-сетне.

— Посещавали сте го години наред, но в последно време нещо се е променило. Какво?

— Марк Жилбер купи старото имение „Хадли“ и реши да отвори там СПА хотел. На всичкото отгоре жена му Доминик реши, че иска коне, и накара Рор Пара да разчисти пътеките за езда. Една от тях стигаше точно до колибата на Отшелника. Рано или късно Пара щеше да я намери и всички щяха да разберат за Отшелника и за неговите съкровища.

— Какво направихте тогава?

— Какво можех да направя? С години се мъчех да склоня Отшелника да ми даде предмета в платнената торбичка. Той ми го обещаваеше, дразнеше ме с него. Искях го. Бях си го заслужил.

В тона на Оливие се бе прокраднала мрънкаща нотка и се бе настанила удобно. Нотка, която не се проявяваше често пред хората и предпочиташе да стои скрита.

— Разкажете ми пак за онова, което беше в торбичката.

— Знаете какво е, виждали сте го — отвърна светлокосият мъж, сетне си пое дълбоко въздух и се окопоти. — Отшелника държеше всичките си вещи на видни места, всички антики и красиви ценности. Но онзи едничък предмет къташе. В торбичката.

— Искяхте да ви го даде.

— А вие не бихте ли го поискали?

Бовоар се замисли. Вярно беше. Такава бе човешката природа — винаги да желаем най-силно онова, което ни е забранено.

Отшелника бе дразнил Оливие, но не бе преценил правилно с какъв човек си има работа. Бе подценил алчността му.

— Затова сте го убили и сте му го откраднали.

Такова беше обвинението на прокуратурата. Според тях Оливие бе убил побъркания старец заради съкровището му, заради онзи

предмет, който бе крил в торбичката и който полицията бе намерила в бистрото заедно с оръжието на убийството.

— Не! — Мъжът внезапно се наклони напред, сякаш искаше да удари Бовоар. — Признавам, че се върнах, за да го взема, но когато стигнах там, Отшелника вече беше мъртъв.

— Какво видяхте? — попита веднага инспекторът. Надяваше се, че като изстреля въпроса толкова скоростно, ще подмами събеседника си да признае истината.

— Вратата на къщурката беше отворена. Видях го проснат на пода. Имаше кръв. Помислих си, че си е ударил главата, но когато се приближих, установих, че е мъртъв. До ръката му лежеше парче дърво, което никога не бях виждал. Взех го.

— Защо? — Думата прозвуча рязко в стаята.

— Защото исках да го разгледам.

— Какво да разгледате?

— Какво представлява.

— Защо?

— Можеше да е важно.

— Важно? Обяснете.

Сега Бовоар се приведе, почти легна върху металната маса. Оливие не се отдръпна. Мъжете стояха лице в лице и почти си крещяха.

— Можеше да има някаква стойност.

— Обяснете!

— Добре де, можеше да е някоя от дърворезбите му! — почти изпищя затворникът, сетне се отблъсна назад и се отпусна на стола си. — Ето. Това е. Помислих си, че може да е негова дърворезба, която мога да продам.

Това не бе излязло наяве в съда. Оливие бе признал, че взел издяланото дърво, но го пуснал, когато видял, че е изцапано с кръв.

— Защо го захвърлихте?

— Защото беше безполезен боклук. Изглеждаше като направено от хлапе. Чак по-късно забелязах кръвта.

— Защо преместихте трупа?

Този въпрос не даваше мира на Гамаш. Тъкмо заради него Бовоар отново разследваше случая. Ако Оливие бе убил стареца, защо

му беше хрумнало да качва тялото в ръчна количка и да го бута през гората? И да го изхвърли в преддверието на новия СПА хотел?

— Защото исках да прекарам Марк Жилбер. Не буквално.

— На мен ми изглежда съвсем буквално — отбеляза инспекторът.

— Исках да съсия претенциозния му хотел. Кой би платил цяло състояние, за да отседне на място, където наскоро е било извършено убийство?

Бовоар се облегна и впери настойчив поглед в Оливие.

— Главният инспектор ви вярва.

Светлокосият мъж затвори очи и въздъхна.

Жан Ги вдигна ръка.

— Смята, че сте постъпили така, за да zlepоставите Жилбер. Но е имало вероятност в същото време да прекратите и разчистването на пътеките за езда. А ако Пара не отвори пътеките, никой е нямало да се натъкне на колибата.

— Всичко това е вярно. Но ако бях убил Отшелника, защо да показвам на всички, че е извършено убийство?

— Защото пътеките са били разчистени почти докрай. Колибата и убийството са щели да бъдат разкрити до няколко дни. Единствената ви надежда е била да спрете разчистването. Да предотвратите откриването на колибата.

— Като оставя мъртвеца на видно място? Тогава нямаше да има нищо за криене.

— Освен съкровищата.

Двамата стояха втренчени един в друг.

Жан Ги Бовоар седеше в колата си и размишляваше върху разпита. Не бе научил нищо ново от него, но Гамаш го бе посъветвал този път да повярва на Оливие, да приеме думите му на доверие.

Младият инспектор не можеше да се принуди. Можеше да се престори, да си даде вид. Но дори да се самоубеди, че Оливие говори истината, щеше да лъже сам себе си.

Потегли от паркинга и се насочи към улица „Нотр Дам“ и магазина *Temps Perdu*. „Изгубеното време“. Идеално. „Точно това и ще

бъде“ — мислеше си Бовоар, докато караше в рехавия трафик по монреалските улици в неделния следобед. Пропиляно време.

Както шофираше, си припомни подробности от случая. Намериха само отпечатъци от пръстите на Оливие в колибата. Никой друг дори не подозираше за съществуването на Отшелника.

Отшелника. Така го наричаше Оливие. Винаги.

Паркира от другата страна на улицата, откъдето трябваше да пресече, за да стигне до антикварния магазин. Все още бе там. Стоеше редом с останалите антиквариати по продължението на „Нотр Дам“. Някои бяха по-елитни, други — просто вехтошарници.

Temps Perdu изглеждаше по-скоро елитен.

Бовоар посегна към дръжката на автомобилната врата, но се спря за миг и се загледа в пространството, докато мислено минаваше през разпита. Търсеше дума, една-единствена кратка дума. Прегледа и записките си.

Не я намери. Затвори бележника, слезе от колата, пресече улицата и влезе в магазина. Имаше само една витрина — отпред. Докато си проправяше път навътре, минаваше покрай борови и дъбови мебели, олющени и напукани картини по стените, украшения, синьобели чинии, вази и стойки за чадъри. Ставаше все по-тъмно. Сякаш навлизаше в добре обзаведена пещера.

— С какво мога да ви помогна?

В дъното, на масивно бюро, седеше възрастен мъж. Носеше очила и надничаше над тях с изпитателен поглед. Бовоар познаваше този поглед, обикновено самият той гледаше така.

Мъжете се преценяваха. Инспекторът виждаше слаб, елегантно и комфортно облечен човек. Също като стоките си и той изглеждаше стар и изтънчен, с лек дъх на лак.

Антикварят виждаше мъж на около трийсет и пет — четиридесет години. Блед, може би малко напрегнат. Не изглеждаше да е тръгнал на спокойна неделна разходка из антикварния квартал. Едва ли беше купувач.

Вероятно имаше нужда от нещо. Може би от тоалетна.

— Този магазин... — започна Бовоар. Не искаше да звучи като следовател, но внезапно осъзна, че не знае как да говори по друг начин. Беше като татуировка. Незаличимо. Усмихна се и смекчи тона си. — Имам приятел, който идваше тук понякога, но преди много

години. Десет или повече. Все още се казвате *Temps Perdu*, но собствеността сменила ли се е междувременно?

— Не, нищо не се е променило.

Жан Ги вярваше, че наистина е така.

— Тогава пак ли сте били тук?

— Винаги съм тук. Магазинът е мой. — Възрастният мъж се изправи и подаде ръка: — Фредерик Грение.

— Жан Ги Бовоар. Може да си спомняте моя приятел. Продад ви е няколко вещи.

— Така ли? Какви?

Инспекторът забеляза, че човекът не пита за името на Оливие, а само какво е продал. Така ли гледаха собствениците на магазини на останалите хора? Онзи с чамовата маса? Онази с полилея? Защо не? И той мислеше по подобен начин за заподозрените. Жената с ножа. Стрелецът с пушката.

— Май ми разказа, че ви е продал портрет. Миниатюра.

Бовоар наблюдаваше внимателно антикваря. Антикварят го наблюдаваше внимателно.

— Може би. Казвате, че е било преди десет години. Доста време. Защо питате?

В друг случай детективът щеше да размаха служебната си карта от отдел „Убийства“ на *Surete*, но сега не беше официално на работа. А и нямаше готов отговор.

— Приятелят ми почина наскоро и неговата вдовица се чудеше дали сте го продали. Ако не сте, готова е да го изкупи обратно. Стара семейна реликва е. Приятелят ми е продал миниатюрата, когато е имал нужда от пари, но те вече не са проблем.

Жан Ги беше доста доволен от себе си, макар че не бе напълно изненадан. Живееше постоянно покрай лъжи, бе чувал хиляди. Защо да не е и той добър лъжец?

Антикварят го изгледа продължително и кимна.

— Случват се такива неща. Бихте ли описали миниатюрата?

— Европейска. Фина изработка. Разбрах, че сте платили хиляда и петстотин долара за нея.

Мосю Грение се усмихна.

— Да, сега си спомних. Много пари, но си заслужаваше. Рядко плащам толкова за дребна вещ. Самото изящество. Мисля, че беше

полска. За съжаление, я продадох. Приятелят ви идваше и след това, носеше други неща, ако правилно си спомням. Резбован бастун, който трябваше да се реставрира. Беше леко напукан тук-там. Дадох го на реставратора, с когото работя, и след това го продадох. Купиха го бързо. Такива неща се търсят. Съжалявам. Сега се сещам. Млад, с руса коса. Казвате, че съпругата му иска да си върне вещите?

Бовоар кимна.

Човекът се намръщи.

— Това навярно е било изненада за партньора му. Доколкото си спомням, мъжът беше гей.

— Да. Опитвах се да бъда дискретен. Всъщност аз съм партньорът му.

— Съжалявам за загубата ви. Но поне сте имали възможност да се омъжите.

Антикварят посочи сватбената халка на Жан Ги.

Време беше да си върви.

Няколко минути по-късно инспекторът вече шофираше по моста „Шамплен“ и си мислеше, че това определено беше *les temps perdu*. Освен че съобщи за кончината на съпруга си Оливие, не се бе случило нищо съществено.

Почти бе стигнал до Трите бора, когато си спомни какво го измъчваше след разговора със затворника. Онази липсваща дума.

Отби встрани от пътя, набра телефонния номер на затвора и не след дълго го свързаха с Оливие.

— Хората ще започнат да шушукат, инспекторе.

— И още как — отвърна Бовоар. — Вижте, по време на съдебното дело и разследването казахте, че Отшелника не ви е споделял нищо за себе си, освен че е от Чехия и се казва Якоб.

— Да.

— Около Трите бора има голяма чешка общност, част от която е и семейство Пара.

— Да.

— Доста от вещите в колибата бяха по произход от бивши комунистически страни от Източна Европа: Чехословакия, Полша, Русия. Свидетелствахте, че според вас старецът е задигнал семейните ценности на свои познати и е избягал в Канада, когато е настанал хаос

при разпадането на режима. Смятахте, че се е криел от своите сънародници, от хората, които е обрал.

— Да.

— Но по време на днешния ни разговор не го нарекохте Якоб нито веднъж. Защо?

Настъпи дълго мълчание.

— Няма да ми повярвате.

— Главен инспектор Гамаш ми нареди да ви вярвам.

— Колко успокоително.

— Слушайте, Оливие, това е единствената ви надежда. Последната ви надежда. Искам истината веднага.

— Името му не беше Якоб.

Сега беше ред на Бовоар да онемее.

— А какво беше? — попита накрая.

— Не знам.

— Пак ли старата песен на нов глас?

— Първия път, когато ви признах, че не знам как се казва, изглеждаше, че не ми вярвате, затова си измислих име. Такова, което да звучи чешко.

Бовоар почти се страхуваше да зададе следващия въпрос. Но го направи.

— А въобще чех ли беше?

— Не.

[1] Стан Лаурел и Оливър Харди — американски комедийни актьори от средата на XX век. — Б.пр. ↑

[2] Алгонкини — северноамериканско индианско племе. — Б.пр. ↑

[3] Букв. половин чаша (фр.) — чаша за еспресо. — Б.пр. ↑

[4] Вярно е, така е (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Изгубеното време (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

— Моля?

По свои груби сметки Гамаш вече бе повторил тази дума и подобните ѝ около милион пъти за последните десет минути. Наклони се напред толкова много, че рискуваше да падне от стола. А огромното дъбово писалище, зад което седеше Кен Хаслъм, още повече увеличаваше дистанцията и влошаваше ситуацията.

— *Excusez?*

Гамаш усети как столът му едва балансира на предните крака. Облегна се точно навреме. Отвъд пропастта, която представляваше писалището, мистър Хаслъм продължаваше да говори — или по-точно, да движи устните си.

„Мрън-мрън-мрън, убийство, мрън, съвет.“

Хаслъм впери пронизващ поглед в главния инспектор.

— Моля?

Обикновено Гамаш се фокусираше върху очите на хората, но обръщаше внимание и на езика на тялото. Уликите се появяваха в зашифрован вид, а жестовете и израженията бяха един от шифрите. Често думите даваха най-малко информация. Най-злите, най-злобните и отвратителни хора понякога изричаха мили думи. Но ги издаваше прекомерната сладост в гласа, едва забележимо трепване на окото или неискрена усмивка. Или ръце, скръстени сковано пред гърдите; или здраво преплетени до побеляване на кокалчетата пръсти.

За детектива бе жизненоважно да успява да улови всички сигнали и обикновено това му се удаваше.

Но този човек го побъркваше, защото Гамаш наблюдаваше само устата на Хаслъм. Беше се вторачил в нея и упорито се опитваше да чете по устните.

Кен Хаслъм не шепнеше. В този момент шепотът щеше да е добре дошъл вик. Изглежда, мъжът просто движеше устни в синхрон с думите си. Главният инспектор си помисли, че може да е претърпял някаква операция. Да са премахнали ларинкса му.

Но не бе убеден в това. От време на време успяваше да долови някоя дума, например „убийство“. Тази се беше открила ясно.

Гамаш се напрягаше и физически, и умствено. Мъчеше се да разбере събеседника си. Беше изтощително. Помисли си какво би станало, ако заподозрените осъзнаят, че крещенето, виковете и хвърлянето на мебели не могат да изкарат извън нерви разпитващите, но шепотът върши работа.

— Съжалявам, сър. — Инспекторът говореше английски с лек британски акцент, който бе придобил от времето, прекарано в Кеймбридж.

Офисът на Хаслъм беше в Бас Вил — Долния град. Дотам се стигаше най-бързо със стъклените кабинки, подобни на асансьори, които се спускаха и изкачваха по релсите, монтирани на склона от високата към ниската част на града. Гамаш бе платил таксата от два долара и се бе качил в една от кабинките. Пътуването с нея бе кратко и много красиво, но главният инспектор предпочете да стои в дъното на „асансьора“, далече от прозорците и усещането за свободно падане.

Когато пристигна, излезе на улица „Пти Шамплен“ — очарователна тясна алея, по която не се движеха автомобили, но тълпи от хора газеха в снега. Пешеходците се разхождаха, дебело облечени в студа, и току спираха пред някоя празнична витрина да погледат домашно плетените дантели, картините, предметите от ръчно изваяно стъкло и сладкишите.

Гамаш продължи през „Плас Роял“, където било построено първото селище на брега на реката.

И така стигна до офиса на Кен Хаслъм. На табелата пишеше „Роял Туристс“. Локацията беше чудесна — в масивна каменна сграда от дясната страна на площада. Влезе и заговори усмихнатата любезна рецепционистка, като ѝ обясни, че не се интересува от екскурзия, а иска да говори със собственика на фирмата.

— Имате ли уговорка? — попита жената.

— Боя се, че не. — В същия момент, когато Бовоар се бореше с изкушението да извади служебната си карта от *Surete* в Монреал, началникът му усети как неволно посяга към вътрешния джоб на самото си, но се спря. — Надявах се, че може да е свободен.

Усмихна се на рецепционистката. След малко тя му отвърна с усмивка:

— Всъщност той е тук. Ще отида да проверя дали може да ви отдели малко време.

И така, няколко минути по-късно Гамаш се озова във великолепен кабинет, от чиито прозорци се разкриваше гледка към площад „Роял“ и църквата „Нотр Дам дьо Виктоар“, построена като паметник на двете големи победи над англичаните.

Бяха минали десетина секунди, преди детективът да осъзнае в колко трудна ситуация се намира. Не че не разбираше какво казва Кен Хаслъм, просто въобще не го чуваше. Накрая, когато се провали дори в опитите да чете по устните му, главният инспектор прекъсна събеседника си:

— *Desole* — вдигна ръка Гамаш. Хаслъм спря да мърда устни. — Може ли да седнем малко по-близо един до друг? Боя се, че се затруднявам да ви чувам.

Мъжът изглеждаше озадачен, но стана и се премести на стола до детектива.

— Бих искал само да разбера какво се е случило на събранието на управителния съвет на ЛИД, когато се е появил Огюстен Рено.

„Мрън-мрън, арогантен, мрън, нямаше как, мрън.“

Хаслъм го изгледа доста строго. Беше хубав мъж със стоманеносива коса, гладко избръснат, с румени бузи, които по-скоро бяха придобили цвят от слънцето, а не от честа употреба на алкохол. След като вече седяха по-близо един до друг, Гамаш най-сетне разбираше какво казва събеседникът му. Човекът продължаваше да говори с глас, по-тих и от шепот, но поне вече бе доловим, а и другите сигнали бяха по-отчетливи.

Хаслъм бе раздразнен.

Не заради Гамаш, а заради случката в ЛИД. Някой добре запознат с Литературноисторическото дружество бе убил Огюстен Рено. А съпадението, че смахнатият археолог бе поискал среща с управителния съвет в деня на смъртта си и бе получил отказ, не можеше да се пренебрегне с лека ръка.

Но възрастният мъж отново се върна към мърдането на устни:

„Мрън-мрън, мърмор, Шамплен, мрън-мрън, идиотщина, мърмор, състезание.“

— Да, от мистър Хенкок разбрах, че сте си тръгнали от събранието по-рано, за да отидете на тренировка. Ще участвате в

надпреварата с канута по реката, която предстои тази неделя.

Хаслъм се усмихна и кимна:

— Отдавна мечтая за това.

Произнесе думите тихо, но отчетливо. С дрезгав шепот. Гласът му бе топъл и Гамаш се зачуди защо този мъж не го използва по-често, особено предвид сферата, в която работи. Неспособността на един екскурзовод да говори определено можеше да се отчете като финансово съкрушителен недостатък.

— Защо се записахте за състезанието? — не издържа и попита инспекторът. Умираще от желание да научи каква е причината човек, и то близо седемдесетгодишен, да си причини подобно нещо.

Отговорът на Хаслъм го изненада. Очакваше да чуе нещо за покоряването на върхове или пък свързано с историята, която явно бе любима тема на този мъж, тъй като състезанията с кану бяха възстановка на някогашните надпревари с пощенски лодки от времето, когато е нямало ледоразбивачи.

„Мърмор, харесвам, мърмор, хората.“

— Харесват ви хората? — попита Гамаш.

„Мрън-мрън“ — кимна Хаслъм и се усмихна.

— Защо тогава не се записахте в някой хор?

Старецът се усмихна.

— Не е същото, нали, господин главен инспектор?

В очите на мъжа се четеше топлина, любознателност и интелигентност.

„Знае — каза си Гамаш. — По някаква причина този човек знае стойността не само на приятелството, но и на другарството. И какво се случва с хората, събрани при извънредни обстоятелства.“

Дясната ръка на детектива започна да трепери и той много бавно я сви в юмрук, ала не успя да изпревари Хаслъм, който проследи движението със замислен поглед. Видя треперенето.

Но не каза нито дума.

Арман Гамаш бавно се изкачи по лекия наклон на улица „Пти Шамплен“ до кабинките върху релсите. Докато вървеше, размишляваше над разговорите си с Хаслъм и рецепционистката.

Жената в крайна сметка му даде поне толкова, ако не и повече информация, отколкото възрастният господин.

Не, мистър Хаслъм не водел туристически обиколки, а ги уреждал по имейл. Предимно елитни частни турове на Квебек за високопоставени личности и знаменитости, които посещават града. Жената бе обяснила, че той е нещо като консиерж. Бил в бизнеса толкова отдавна, че клиентите вече го питали за всякакви необичайни неща, а той винаги се стараел да им ги осигури. Рецепционистката бе побързала да уточни, че никога не ставало дума за незаконни или неморални услуги. Мистър Хаслъм бил много порядъчен човек. Но необикновен.

Служителката говореше френски отлично, а шефът ѝ, когато Гамаш успяваше да го чуе, владееше езика още по-добре. Ако името му не беше Кен Хаслъм, детективът можеше да го вземе за франкофон. Според рецепционистката мистър Хаслъм загубил единствената си дъщеря, която починала от левкемия на единайсет години. Съпругата му пък била покойница от шест години. И двете били погребани в англиканското гробище в Стария град.

Хаслъм бе пуснал дълбоко корени в Квебек.

Когато се изкачи с кабинка по релсите, като се насилваше да се любува на прекрасната гледка, но вместо това се бе вкопчил в стената зад себе си, Гамаш прекрачи навън и срещна ледения вятър. Следващата му цел бе ясна, но първо имаше нужда да си събере мислите. Тръгна по тясна алея на име улица „Трезор“, по която дори в мразовития февруарски ден художници бяха изложили за продан кичозно нарисувани пейзажи от Квебек. На барове, изградени от ледени блокове, се предлагаше коктейлът „Карибу“ на туристи, които скоро щяха да съжаляват за неблагоразумието си. Когато се измъкна от уличката, детективът намери кафене „Буад“ и влезе в него, за да се сгрее и да помисли.

Седна в едно от сепаретата с чаша *chocolat chaud*^[1] и извади бележник и химикалка. Ту отпиваше глътка гореща напитка, ту се взираше празно в пространството, ту си записваше някоя мисъл. След известно време беше готов за следващото си посещение.

Мястото не беше далеч от кафенето. Трябваше само да пресече улицата, за да се озове пред монолитния гигант — базиликата „Нотр Дам“. Във величествената църква с позлатени арки венчаваха,

кръщаваха, наказваха, наставляваха и погребваха най-знатните и най-низшите граждани на Квебек.

И макар че в града нямаше недостиг на църкви, всички те бяха спътници, а „Нотр Дам“ бе тяхното слънце.

Мина през портата, качи се по стълбището и спря пред дъската, на която бяха обявени неделните служби. Току-що бе приключила една от литургиите, а следващата започваше чак в шест вечерта. Детективът отвори тежките врати, влезе и усети топлината, вдъхна мириса на свещи и тамян, години наред съпровождали свещени ритуали. Чу ехтящи стъпки по каменния под.

Църквата бе сумрачна, полилеите и стенните светилници едва огряваха огромното пространство. Но в дъното, отвъд почти празните редове пейки, се разливаше сияние. Целият олтар сякаш бе излят от злато. Грееше с особена притегателна сила, а по него ангели пърхаха с криле и строги светци се вираха сурово в посетителите. В центъра бе разположен макет на катедралата „Свети Петър“ в Рим, който приличаше на куклена къща на разглезено от разкош дете.

Пищното великолепие бе едновременно примамливо и някак отблъскващо. Главният инспектор се прекръсти по навик, седна на една от пейките и постоя мълчаливо няколко мига.

— Знаете ли, че родителите ми искаха да стана свещеник? — обади се младежкият глас.

— Предполагам, че от детските си години си развил търпимост към пепел и дим — отбеляза Гамаш.

— Именно. Бяха решили, че всеки, който успява да изтрае баба ми, е или светец, или луд. И в двата случая притежавах добри качества, за да заживея сред йезуитите.

— Но ти взе друго решение.

— Никога не съм го обмислял сериозно — говореше полицаи Моран в ухото на Гамаш. — Влюбих се в Сюзан, когато беше на шест, а аз — на седем. Реших, че такава е волята на Господ.

— Познавате се от толкова дълго?

— Струва ми се, че сме били заедно цял живот. Запознахме се в църковната школа.

Гамаш виждаше младия човек във въображението си и се опита да си представи как е изглеждал на седем години. Не беше трудно. Имаше вид на много по-млад от двайсет и пет. Притежаваше

интересната способност да изглежда като недоразвит. Моран не се стараше да го постигне, но му се получаваше, без да иска. Често устата му бе леко отворена, а плътните му устни — леко навлажнени, сякаш всеки момент от тях ще закапе слюнка. Този му вид можеше да бъде смуцаващ или обезоръжаващ. Но никога привлекателен.

С времето Гамаш и неговите колеги свикнаха, че изражението на Моран няма нищо общо с мислите и емоциите му.

— Обичам да оставам в църквата на село, когато всички други вече са си тръгнали. Понякога отивам вечер.

— Разговаряш ли със свещеника?

— Отец Мишел? Понякога. Но най-често просто си седя. Напоследък си представям сватбата ми, която ще е през юни. Виждам украсата и всичките си приятели и роднини. Също и някои от колегите. — Младежът се поколеба. — Вие бихте ли дошли?

— Ако ме поканиш, със сигурност ще дойда.

— Наистина ли?

— Определено.

— Нямам търпение да кажа на Сюзан. Когато седя сам в църквата, си я представям как върви по пътеката към олтара, към мен. Като чудо.

— *Вече не ще има самота.*

— *Pardon?*

— Това е от една благословия, която с мадам Гамаш получихме на нашата сватба. Прочетоха ни я в края на церемонията. *Вече не ще усещате дъжд, защото всеки от вас ще бъде подслон за другия* — зарецитира главният инспектор.

*Вече не ще усещате студ,
защото всеки от вас ще бъде топлина за другия.
Вече не ще има самота за вас,
вече не ще има самота,
вече не ще има самота.*

Гамаш млъкна.

— Студено ли ти е?

— Не.

Но детективът си помисли, че младият полицай лъже. Беше началото на декември, денят бе студен и влажен, а младежът стоеше обездвижен.

— Може ли да използваме тази благословия и на нашата сватба?

— Ако ти харесва. Мога да ти я изпратя и да прецениш.

— Чудесно. А как завършва? Спомняте ли си?

Гамаш събра мислите си и извика спомените за собствената си сватба. Беше се огледал и бе видял всичките им приятели и голямото семейство на Рен-Мари. И Зора, неговата баба. Тя беше единствената му останала роднина, но бе напълно достатъчна. Нямахте гости на булката и гости на младоженеца. Всички се бяха събрали заедно.

Тогава бе зазвучала тържествена музика, Рен-Мари се бе появила и Арман бе разбрал, че цял живот е бил сам. До онзи миг.

Вече не ще има самота.

А в края на церемонията бяха чули последната благословия:

— *Идете в своя дом, за да влезете в дните на единството* — каза детективът на Моран, — *и нека дните ви бъдат добри и дълги на тази земя.*

Настъпи мълчание. Но не за дълго. Гамаш тъкмо се канеше да заговори отново, когато полицай Моран наруши тишината.

— Точно така се чувствам. Не съм самотен, откакто се запознах със Сюзан. Разбирате ли ме?

— Да, разбирам.

— Единственото лошо нещо в представите ми за нашата сватба е, че в тях Сюзан или припада, или повръща в църквата.

— Така ли? Колко необичайно. Според теб защо се случва това?

— Сигурно е от миризмата на тамян. Надявам се. Ако не е от нея, значи Сюзан е Антихристът.

— Това доста би объркало сватбата — отбеляза Гамаш.

— Да не говорим за брака. Попитах я и тя ме увери, че не е Антихристът.

— Е, това е добре. Мислили ли сте за предбрачно споразумение?

Пол Моран се разсмя.

„И нека дните ви бъдат добри и дълги на тази земя“ — повтори наум инспекторът.

— Искали сте да разговаряте с мен.

Детективът изненадано отвори очи, вдигна ги и срещна погледа на мъж на средна възраст, облечен с расо, който стоеше прав край пейката.

— Отец Себастиен?

— Точно така. — Тонът на свещеника звучеше отривисто, рязко, официално.

— Казвам се Арман Гамаш. Надявах се да ми отделите малко време.

Стъкленият поглед беше строг и бдителен.

— Днес е натоварен ден. — Мъжът погледна Гамаш по-внимателно. — Познаваме ли се?

Тъй като свещеникът не даваше вид, че има намерение да сяда, главният инспектор се изправи.

— Не, не се познаваме лично. Но може би сте чували за мен. Аз съм началникът на отдел „Убийства“ в *Surete du Quebec*.

Лицето на свещеника се проясни, раздражението се изпари и той се усмихна:

— Разбира се, господин главен инспектор. — Протегна тънката си ръка за поздрав. — Съжалявам. Тук е тъмно, а и вие обикновено не сте с брада, нали?

— Не, в момента съм под прикритие — усмихна се Гамаш.

— Тогава може би не трябва да съобщавате на хората, че сте началник на отдел „Убийства“.

— Прав сте. — Детективът се озърна. — Отдавна не съм влизал в базиликата. От погребението на премиера преди няколко години.

— Бях един от свещениците, които водеха службата — спомни си отец Себастиен. — Прекрасна беше.

Гамаш пък я помнеше като формална, високопарна и много, много протяжна.

— Е? — Отец Себастиен седна и потупа мястото до себе си на дървената пейка. — Кажете ми какво искате да знаете. Или може би сте дошли, за да се изповядате?

— Съжалявам, много съжалявам — повтаряше отново и отново младежът. Гамаш го бе успокоил, че няма вина за това, и бе обещал на Моран да го намери, преди да е станало твърде късно.

— Довечера ще вечеряш с родителите си и Сюзан. — Настъпи мълчание и на главния инспектор му се стори, че чува хълцане. — Ще

те намеря.

Отново мълчание.

— Вярвам ви, сър.

— Не — отговори Гамаш на свещеника, — трябва ми само информация.

— С какво мога да ви помогна?

— Става въпрос за убийството на Огюстен Рено.

Свещеникът не изглеждаше изненадан.

— Ужасно. Но не мисля, че мога да съм ви от полза. Почти не го познавах.

— Но сте знаели за него, нали?

Отец Себастиен изгледа Гамаш леко подозрително.

— Разбира се, че знаех за него. Нали затова сте дошли?

— Откровено казано, не знам защо дойдох. Един човек ми препоръча да разговарям с вас. Имате ли представа защо?

Свещеникът настръхна и отвърна оскърбено:

— Може би защото съм един от водещите изследователи на периода на ранното заселване на Квебек и ролята на Църквата по онова време. Но едва ли това е от особено значение.

„Мили боже — помоли се Гамаш, — избави ме от обидчиви свещеници.“

— Простете, но не живея в град Квебек и не съм запознат с работата ви.

— Очерците ми се публикуват по целия свят.

Нещата не вървяха никак на добре.

— *Desole*. Не съм вещ в тази област, но тя очевидно е от огромна важност и силно се нуждая от помощта ви.

Свещеникът се поотпусна и сякаш прибра бодлите.

— С какво мога да ви бъда полезен? — попита хладно.

— Какво можете да ми разкажете за Огюстен Рено?

— Не беше чак толкова луд, в това съм сигурен. — За първи път някой казваше подобно нещо и Гамаш се приведе заинтригувано към събеседника си. Свещеникът продължи: — Беше запален и упорит и определено много нахален, но не беше луд. Хората говореха за него така, за да го унижат и да уронят авторитета му. Постъпваха жестоко.

— Вие харесвахте ли го?

Отец Себастиен се поразмърда на твърдата пейка.

— Не бих казал. Не беше човек, който се харесва на другите, трудно се общуваше с него. Според мен беше нетактичен. Имаше една-единствена цел в живота и всичко останало за него беше банално и незначително, включително чувствата на хората. Предполагам, че си е създал немалко врагове.

— Възможно ли е някой да го е мразел дотолкова, че да го убие?
— попита Гамаш.

— Както знаете, господин главен инспектор, има всякакви причини за убийство.

— Всъщност, *mon Pere*^[2], установил съм, че има само една. Отвъд всички оправдания, психологически анализи и мотивации от рода на отмъщение, алчност и ревност има една-единствена истинска причина.

— И коя е тя?

— Страх. Страхът, че можеш да изгубиш нещо, което притежаваш, или да не получиш нещо, което искаш.

— И все пак страхът от вечното проклятие не ги спира.

— Не. Нито страхът, че може да бъдат разкрити. Защото не вярват в нито едно от двете.

— Мислите ли, че е невъзможно човек да вярва в бог и да извърши убийство?

Свещеникът наблюдаваше детектива, изражението му бе спокойно, дори някак весело. Погледът му излъчваше мир, гласът — лекота. Но защо стискаше расото си в юмрук?

— Зависи в кой бог вярва — отвърна Гамаш.

— Бог е един, господин главен инспектор.

— Сигурно е така, но хората са различни и възприемат света около себе си несъвършено. Дори бог. Особено бог.

Отецът се усмихна и кимна, но стегна юмрук още по-здраво.

— Боя се, че се отклонихме от темата — продължи детективът.
— Виновен съм. Беше глупаво от моя страна да влизам в спор на религиозна тема с толкова уважаван свещеник. Простете ми, *mon Pere*. Говорехме за Огюстен Рено и вие казахте, че повечето хора са го смятали за ненормален, но според вас е бил съвсем с ума си. Как се запознахте?

— Натъкнах се на него в подземията на параклиса „Свети Джоузеф“. Копаеше.

— Тъкмо беше започнал ли?

— Казах ви, че беше в маниачен. Напълно губеше разсъдъка си, когато ставаше дума за Шамплен. Но всъщност беше открил нещо.

— Какво?

— Стари монети от около 1620 година и два ковчега. Единият беше доста обикновен и полуразрушен, но другият бе облицован отвътре с олово. Според нашата теория Шамплен, подобно на други важни личности, е бил погребан в оловен ковчег.

— На онова място се е издигал някогашният параклис, преди да изгори в пожара.

— Не сте чак толкова невеж, колкото твърдите, господин главен инспектор.

— О, невежеството ми не знае граници, отче.

— Управата на града незабавно прекъсна разкопките. Рено нямаше разрешително и действията му бяха окачествени като равносилни на ограбване на гроб. Но той се обърна към медиите и вдигна голям скандал. Таблоидите гръмнаха, че най-сетне Шамплен бил открит, но никакви чиновници буквояди спрели разкопките. В пресата отразиха случая като битка между Давид и Голиат. Малкият човек Огюстен Рено, който храбро се бори да открие останките на човека символ на френскоезичния Квебек, срещу археолозите и политиците от властта, които се опитват да го спрат.

— На Серж Шевре сигурно много му е харесало.

Отец Себастиен се подсмихна.

— Главният археолог побесня. По онова време идва при мен десетина пъти, разярен и посинял от яд. Не стана ясно доколко гневът му бе насочен лично към Рено и доколко го бе хванал страх, че той може да се окаже прав; че някакъв любител археолог може да е направил най-голямото откритие, за което всеки професионалист в областта би му завидял.

— Шамплен.

— Бащата на Квебек.

— Но защо е толкова важно? Защо толкова много хора се вълнуват живо от въпроса къде е погребан Шамплен?

— А вие не се ли вълнувате?

— Определено съм любопитен. Ако го намерят, бих посетил мястото и бих прочел всичко за откритието, но не приемам нещата

твърде лично.

— Така ли мислите? Чудя се дали сте прав. Виждал съм много хора, които не осъзнават, че вярват в нещо, докато не се окажат на смъртния си одър. Тогава откриват вярата дълбоко в себе си. Винаги е била в тях.

— Но Шамплен е бил човек, а не вяра.

— Отначало да. Но с времето се е превърнал в нещо много повече за някои. Елате с мен.

Отец Себастиен се изправи, поклони се леко пред златното разпятие над олтара и тръгна към изхода на огромната църква. Гамаш го последва. Изкачиха се по дървено стълбище, минаха през скрити коридори и се озоваха в малък кабинет, отрупан с книги и документи. На стената висяха две репродукции. На едната бе изобразен Христос, разпънат на кръста, на другата — Шамплен.

Свещеникът събра списанията, оставени върху два стола, и с госта му седнаха.

— Както ви е известно, Шамплен е бил забележителна личност, но не знаем почти нищо за него. Дори рождената му дата е обвита в мистерия. И нямаме представа как е изглеждал. Онази картина позната ли ви се струва?

Посочи една от репродукциите на стената. На нея Шамплен бе в образа, който всеки квебекчанин и всеки канадец познаваше: мъж на около трийсет с бели ръкавици, облечен със зелен дублет с дантелена яка и въоръжен с меч. Прическата му отговаряше на модата от XVII век — дълга вълниста тъмна коса. Брадата и мустаците бяха добре оформени. Лицето му бе привлекателно, интелигентно, със силни черти и големи мъдри очи.

Самюел дьо Шамплен. Гамаш би го разпознал сред хиляди други лица.

Детективът кимна.

— Това не е той — обяви отец Себастиен.

— Така ли?

— Погледнете. — Свещеникът извади книга от претъпканата библиотека, отвори я и я подаде на госта си. — Познат ли ви изглежда?

На страницата имаше портрет на леко пълен мъж, застанал пред прозорец, от който се разкриваше тучен пейзаж. Беше на около трийсет, с бели ръкавици, облечен със зелен дублет с дантелена яка и

въоръжен с меч. Прическата му отговаряше на модата от XVII век — дълга вълниста тъмна коса. Брадата и мустаците бяха добре оформени. Лицето му бе привлекателно, интелигентно, с големи мъдри очи.

— Това е Мишел Партичели д'Емери, счетоводител на Луи XIII.

— Но това е Шамплен — възрази Гамаш. — Малко по-едър е и е обърнат на другата страна, но си е същият човек, дори е с еднакви дрехи.

Върна книгата на свещеника със смаяно изражение. Отец Себастиен се усмихваше и кимаше.

— Някой е откраднал този портрет, променил го е леко, за да изглежда мъжът по-безстрашен, по-близък до представата за смел изследовател, и го е нарекъл Шамплен.

— Но защо го е направил? Има толкова картини, на които са нарисувани дребни аристократи и търговци. Нима не съществува портрет на Шамплен?

Свещеникът оживено се приведе към него.

— Няма нито един портрет на Шамплен, нарисуван приживе. Нямаме представа как е изглеждал. И не само това. Защо Шамплен така и не е получил титла или земи тук? Дори не е бил официален губернатор на Квебек.

— Нима сме преувеличили значимостта му? — попита Гамаш и веднага съжали. Отецът отново настръхна, сякаш главният инспектор бе хвърлил кал по идола му.

— Не. Всички документи, с които разполагаме, потвърждават, че той е бащата на Квебек. Има сведения от онова време, писани от францисканците. Францисканските монаси са основали мисията и параклиса. Шамплен им е завещал половината си състояние. Поръчал е построяването на църквата, за да отбележи и увековечи отвоюването на Квебек от англичаните. Знаете, че е мразел англичаните, нали?

— Трудно е човек да не мрази враговете си. Предполагам, че и англичаните са имали същите чувства към него.

— Вероятно е така. Но ги е ненавиждал не само защото са били врагове. Считал е, че англичаните са истинските диваци. Според него са били жестоки, особено към местното население. От дневниците на Шамплен става ясно, че той е изградил особени взаимоотношения с хуроните и алгонкините. Те са му помагали да се научи да живее по тези земи и са му давали подробна информация за плавателните

пътища. Мразел е англичаните, защото за тях било по-важно да изколят индианците, отколкото да си сътрудничат с тях. Не ме разбирайте погрешно, Шамплен също е смятал индианците за диваци. Но е разбрал, че може да се поучи от тях, и се е тревожел за безсмъртните им души.

— А бобровите кожи?

— Е, да, имал е и търговски нюх — призна отец Себастиен.

Гамаш отново погледна картината на стената, която висеше редом до разпнатия Христос.

— Значи нямаме представа как е изглеждал Шамплен, кога е бил роден и къде е погребан. Какво още сме научили за него от дневниците му?

— И това е интересно. Почти нищо. В дневниците си предимно е описвал експедициите и ежедневието си, но не е споделял нищо за вътрешния си свят, за мислите и чувствата си. Пазел е личния си живот лично за себе си.

— И не го е описал дори в дневника си? Защо?

Отец Себастиен вдигна ръце към тавана в жест на недоумение.

— Има няколко теории. Според една от тях е бил шпионин на служба при краля на Франция. Друга е още по-интригуваща. Някои хора смятат, че всъщност е бил син на краля. Незаконен, разбира се. Но това би обяснило защо обстоятелствата около раждането му тънат в тайнственост и защо човекът, който е заслужавал да бъде прославян, е обвит в мистерия. Тази теория обяснява и защо е бил изпратен тук, накрая на света.

— Споменахте, че Огюстен Рено е намерил оловен ковчег и някакви монети под едно от светилищата, но разкопките са били прекратени. Възможно ли е да е бил на прав път? Открил ли е Шамплен?

— Искате ли да погледнете?

Гамаш се изправи.

— Да, моля.

Тръгнаха по обратния път, прекръстиха се на минаване покрай олтара и пресякоха главния кораб на църквата, а след това влязоха в малка ниша, подобна на пещера, със свой собствен олтар, върху който горяха свещи.

— Насам — промуши се отец Себастиен зад олтара и се наведе, за да мине през ниска арка.

В грубо изсечена в скалната стена вдлъбнатина бе оставено фенерче. Свещеникът го взе, включи го и огря тясното пространство. Лъчът заигра по камъните и се спря върху ковчег.

Инспекторът потръпна развълнувано. Дали това бе той?

— Отворен ли е? — проговори тихо.

— Не — отвърна шепнешком свещеникът. — След цялата шумотевица в медиите властите най-накрая склониха да разрешат на Рено да продължи разкопките, но под тяхно наблюдение. Археолозите бяха бесни, но за пред обществото се изказваха така, сякаш са доволни от компромисното решение. След като направиха рентгенови снимки и прегледаха куп документи обаче, стигнаха до извода, че останките не може да са на Шамплен, а става въпрос за ковчег от по-нови времена, в който е погребан маловажен духовник.

— Сигурно ли е? — обърна се Гамаш към отец Себастиен. Едва различаваше фигурата му в сумрака. — Вие сигурен ли сте?

— Самият аз убедих властите да продължат разкопките. Всъщност изпитвах уважение към Рено. Не беше завършил археология и нямаше опит, но не беше глупав. И беше открил нещо, до което никой друг не бе успял да се добере, включително и аз.

— А откри ли Шамплен?

— Не. Искаше ми се да вярвам, че е погребан в този ковчег. Това щеше да е невероятно събитие за нашата църква, щеше да доведе повече хора и, разбира се, пари. Но когато проверихме по-внимателно и събрахме всички факти, стана ясно, че няма как да е Шамплен.

— Ами монетите?

— Наистина датираха от XVII век и бе потвърдено, че някога параклисът и гробището са били точно тук, но нищо повече.

Мъжете се върнаха в осветената ниша с олтар.

— Отче, според вас какво се е случило с Шамплен?

Свещеникът не отговори веднага.

— Според мен след пожара е бил погребан отново. В архивите се споменава повторно погребение, но не се казва къде и няма официални данни. Тази църква е горяла няколко пъти и с всеки пожар са си отивали безценни архиви.

— Изучавали сте Шамплен почти цял живот. Какво е вашето мнение?

— По-рано ме попитахте защо е толкова важен, защо всичко това е важно и защо търсенето на останките му има толкова голямо значение. Има. Шамплен не е бил просто основател на колония. В него е имало нещо различно, нещо, което го правело по-специален от всички останали изследователи преди него. Мисля, че това обяснява защо е постигнал успех там, където другите са се провалили. И защо днес всички го помнят и почитат.

— Какво го е правело различен?

— Знаете ли, той никога не е наричал Квебек Нова Франция. Французите са казвали така на тези земи. Управниците след него също са възприели това име. Но не и Шамплен. Знаете ли как е наричал новите територии?

Гамаш се замисли. Отново бяха в основния кораб на църквата и детективът отправи почти невиждащ поглед в далечината, където се извисяваше позлатеният олтар със светците и мъчениците, ангелите и разпятията.

— Новият свят — промълви накрая.

— Новият свят — потвърди отец Себастиен. — Затова го обичат. Той символизира всичко велико и дръзко, всичко, което Квебек е можел да бъде и все още може. Символизира свободата, саможертвата и далновидността. Не просто е основал колония, а е създал един Нов свят. Затова и го почитат.

— Сепаратистите.

— Всички. — Свещеникът внимателно погледна Гамаш. — Мисля, че вие също.

— Така е — призна детективът. Спомни си онзи портрет на Самюел дьо Шамплен и се замисли на кого му напомня. Не само на пълничкия и преуспял счетоводител, а и на още някого.

Христос. Исус Христос.

Бяха създали образ на основателя, подобен на Спасителя. А човекът, който можеше да го възкреси, бе вече мъртъв. Ако се вярва на жълтата преса — убит от англичаните, които може би криеха останките на Шамплен.

— Възможно ли е да е погребан под сградата на Литературноисторическото дружество?

— Няма никаква вероятност — категорично заяви отец Себастиен. — По негово време там е било пущинак. Не биха го погребали там.

„Освен ако — помисли си Гамаш, — създателят на колонията не е бил чак такъв светец, за какъвто го смятаме днес.“

— Според вас къде е тогава? — попита отново детективът.

Стояха пред портата, на заледените стъпала на базиликата.

— Недалеч оттук.

Преди да се скрие обратно в църквата, свещеникът кимна. С жеста сочеше към другата страна на улицата. Към кафене „Буад“.

[1] Горещ шоколад (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Отче (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА

Нямаше и пет следобед, а слънцето вече бе залязло. Елизабет Макуъртър гледаше през прозореца. Цял ден край сградата на Литературноисторическото дружество се навъртаха хора на малки групички. Неколцина смелчаци бяха дръзнали да влязат, сякаш за да предизвикат членовете на дружеството да ги изхвърлят. Но Уини ги посрещаше любезно, раздаваше им двуезични брошури и ги канеше да се запишат.

Дори бе развела някои от най-нахалните на кратка обиколка из библиотеката, като пътъом бе изтъкнала красивите възглавници на стените, колекцията от смокини по рафтовете и бе попитала дали биха искали да станат прегласи.

Не беше изненада за никого, че почти не се намираха желаещи. Но все пак трима души платиха по двацет долара и се записаха като членове на дружеството, засрамени от натрапчивата добрина и забележимия езиков недъг на Уини.

— Спомена ли, че нощта е ягода? — попита Елизабет, когато колежката ѝ се появи с парите за още една членска такса.

— Да. Не възразиха. Готова ли си?

Преди да угасят осветлението и да затворят, провериха главната зала на библиотеката. Неведнъж се бе случвало да заключат горкия мистър Блейк вътре, но неговият стол бе празен. Навярно вече бе отишъл отсреща, у пастора.

Тъмнината и студът бяха надвили любопитството и тълпата отпред се бе разпръснала. Двете жени тръгнаха предпазливо и бавно по твърдия сняг, като внимаваха къде стъпват.

През зимата сякаш земята се надигаше и сграбчваше възрастните хора, дърпаше ги към себе си, като че ли нямаше търпение да ги погълне гладно. Чупеха се бедрени кости, китки, вратове. Затова бе най-добре да не се бърза.

Не отиваха далеч. Виждаха светлите прозорци на пасторското жилище. То се намираше в красива каменна сграда с високи прозорци,

които улавяха всеки лъч на свидливото зимно слънце. Докато бавно вървеше рамо до рамо с колежката си, Елизабет усещаше как бузите ѝ замръзват дори за толкова кратка разходка. Краката им скърцаха в снега — звук, който бе свикнала да чува през последните почти осемдесет години. Звук, който никога не би заменила за шума на вълните във Флорида.

В домове и ресторанти грейваха светлини и се отразяваха в белия сняг. На този град му отиваха зимата и тъмнината. Ставаше още по-уютен, по-гостоприемен, по-вълшебен — като приказно царство. „А ние сме селяните“ — помисли си Елизабет и се усмихна горчиво.

Когато тръгнаха по пътеката към къщата, през прозореца видяха огъня в камината и как Том раздаваше питиета. Мистър Блейк и Портър вече бяха там, както и Кен Хасълъм, който се бе разположил в кресло и четеше вестник.

Елизабет знаеше, че нищо не му убягва. Много хора бяха допусkali грешката да го подценят. Мълчаливите винаги оставаха на заден план, което в случая с Кен бе ирония. Тя знаеше защо мъжът е толкова тих, но не би казала на никого.

Елизабет Макуъртър знаеше всичко и не забравяше нищо.

Жените влязоха в жилището на пастора, без да чукаат, свалиха палтата и ботушите си и само след няколко мига се озоваха пред бумтящия в камината огън насред просторната дневна. Портър подаде чаша скоч на Уини и шери на Елизабет. Дамите седнаха една до друга на дивана.

Тази стая им бе добре позната от задушевните камерни концерти, чаените партита и коктейлите. От обедите, вечерите и събиранията за игра на бридж. По-големите събития се провеждаха в църковната зала от другата страна на улицата, но този дом приютяваше личните им сбирки.

Елизабет забеляза, че Кен помръдва устни. Мъжът се усмихна и тя му отвърна с усмивка.

Да бъдеш в компанията на този мъж, бе като да си с приятел, който винаги остава чужденец. Бе невъзможно човек да го разбере, затова трябваше просто да отразява и повтаря неговите изражения. Когато Кен изглеждаше тъжен, и те бяха тъжни. Когато бе видимо щастлив, те се усмихваха. Всъщност бе доста успокояващо да си край него. Не се очакваше много от теб.

— Ама че ден! — възкликна Портър, като се поклащаше на пети пред камината. — Почти през цялото време давах интервюта. Джаки Чернин ме записа за нейното предаване по Си Би Си. Ще започне всеки момент. Искате ли да го чуете?

Приблужи се до стереоуредбата и включи на честотата на Си Би Си.

— Сигурно съм дал десет интервюта за един ден — отбеляза Портър гордо и застана на стража пред радиото.

— Аз пък решавах кръстословици — обади се мистър Блейк. — Много удовлетворяващо. Знаете ли какво е идиот с шест букви?

— Личните имена броят ли се? — попита шеговито Том.

— Ето, започва! — Портър увеличи звука.

— Както разбрахме от новините — разнесе се мелодичен женски глас, — любителят археолог Огюстен Рено е бил намерен мъртъв вчера сутринта в Литературноисторическото дружество. От полицията потвърдиха, че става дума за убийство, но все още не са арестували заподозрени. Портър Уилсън, председател на ЛИД, е мой гост днес. Здравейте, господин Уилсън.

— Здравей, Джаки.

Портър огледа присъстващите в дневната на пастора, сякаш очакваше аплодисменти за блестящото си представяне до момента.

— Какво можете да ни кажете за смъртта на мосю Рено?

— Мога да ви кажа, че убиецът не съм аз.

Портър по радиото се засмя. Портър в дневната на пастора също се засмя. Никой не последва примера му.

— Но защо са го намерили там?

— Честно казано, нямаме представа. Както можете да предположите, бяхме шокирани. Голяма трагедия. Той бе уважаван член на нашето общество.

Портър, който стоеше в дневната, кимаше в съгласие с думите, които радио персоната му бе изрекла.

— За бога, Портър, изключи го! — възропта мистър Блейк, докато се мъчеше да се надигне от стола си. — Не бъди такъв гадняр.

— Чакайте, чакайте! — председателят на дружеството застана пред уредбата, за да я пази. — Става още по-добро. Слушайте.

— Можете ли да опишете какво се случи?

— Ами, Джаки, бях в кабинета си в ЛИД, когато пристигна телефонният техник. Повикал го бях, тъй като телефоните ни не работеха. А трябваше, защото, както знаеш, в момента тече сериозен ремонт на библиотеката. Всъщност именно вие ни помогнахте да съберем средствата.

Последваха пет мъчителни минути, през които Портър разясняваше как е протекла кампанията по събиране на дарения за ремонта, а водещата отчаяно се опитваше да го накара да говори за нещо друго, освен за себе си.

Накрая интервюто бе прекъснато и от радиото зазвуча музика.

— Това ли беше? — попита Том. — Мога ли да спра да се моля?

— Какво те прихвана? — обърна се Уини към Портър.

— В какъв смисъл? Стори ми се чудесна възможност да привлече повече дарители за каузата на библиотеката.

— Става дума за убийство — скастри го Уини. — Не биваше да приемаш случая като удобен повод за маркетинг.

Докато колегите ѝ спореха, Елизабет се зачете в пресата. Във всички вестници имаше статии за убийството на Рено. Имаше снимки на мъжа със странна външност, почтителни или възхваляващи дописки и редакционни бележки. Тялото му още не се бе вкочанило, а вече бе възкръснал като нов човек. Уважаван, обичан, блестящ, на крачка от откриването на Шамплен.

И то в Литературноисторическото дружество.

Репортер на един от вестниците бе стигнал до информацията, че Рено се е опитал да се срещне с управителния съвет малко преди смъртта си, но е бил отпратен. Действие, което бе съобразено с процедурите и се бе сторило съвсем разумно на Елизабет и колегите ѝ, но сега изглеждаше злокобно и подозрително.

Но най-смустващо бе удивлението, което се ширеше във всички френскоезични вестници. Поне толкова шокиращо, колкото откриването на мъртвеца Огюстен Рено, бе откритието на множество живи хора — англоезични канадци, които през цялото това време са живеели в града.

Квебек сякаш едва сега осъзнаваше факта, че англичаните не са си тръгнали.

— Как е възможно да не знаят за нашето съществуване? — учуди се Уини, която се бе навела над рамото на приятелката си и четеше.

Елизабет също се бе почувствала обидена. Беше едно да ги хулят, да гледат на тях като заплаха и потенциални заподозрени. Дори да ги виждат като врагове. За това бе подготвена. Но не знаеше как да реагира на факта, че явно никой не забелязва общността им.

Кога се бе случило? Кога бяха изчезнали, кога се бяха превърнали в призраци в родния си град? Елизабет хвърли поглед към мистър Блейк, който бе отпуснал вестника в скута си и се взираше някъде пред себе си.

— За какво си мислите?

— Че сигурно е време за вечеря — отвърна мъжът.

„Да — каза си Елизабет и се зачете отново, — не е хубаво да се подценяват англичаните.“

— Освен това си спомних 1966 година.

Жената откъсна очи от вестника и го свали надолу.

— Какво имате предвид?

— Спомнете си, нали? И вие бяхте там. Разказвах на Том само преди седмица и нещо.

Елизабет погледна младия и енергичен свещеник. Смееше се с Портър, омайваше раздразнителния старец. Дори не е бил роден през 1966, но тя помнеше деня, сякаш беше вчера.

Пристигането на бандитите. Развятият флаг на Квебек. Обидите. *Maudits Anglais*^[1]. *Tetes Carrees* и още по-грозни думи. Песните пред Литературноисторическото дружество. *Gens du Pays*.^[2] Сепаратисткия химн и неговите болезнено красиви слова, запратени към сградата като обида, насочена към уплашените англичани вътре.

А после — нападението. Сепаратистите бяха нахлули през вратите, изкачили се бяха нагоре по широкото стълбище и бяха щурмували самата библиотека. Сърцето на ЛИД. Дим от запалени книги. Елизабет се бе втурнала да ги спре, опитала се бе да угаси огъня, молила се бе да престанат. Умолявала ги бе на безупречен френски. Портър, мистър Блейк, Уини и останалите също се мъчеха да спрат разрушението. Пушек, викове, строшено стъкло.

Бе видяла как Портър чупи изящните прозорци от оловно стъкло, които бяха устояли на векове история, но сега бяха разбити. Бе го видяла как изхвърля през тях книги напосоки. Колкото можеше да събере в ръце. Мистър Блейк се бе притекъл да му помага. Докато сепаратистите палеха книгите, англичаните ги мятаха през прозорците,

а кориците на томовете се разперваха, сякаш бяха криле, които ще ги понесат в полет.

Уини, Портър, Кен, мистър Блейк и останалите спасяваха историята си, преди да спасят себе си.

Да. Спомняше си.

Арман Гамаш се прибра точно навреме, за да даде вечеря на Хенри, а след това излязоха на разходка. Квебекските улици бяха тъмни, но из тях се тълпяха гуляйджии, които празнуваха Карнавала. Улица „Сен Жан“ бе затворена и по нея се срещаха всякакви забавления — хорове, жонгльори, цигулари.

Мъжът и кучето ту се гмурваха в тълпата, ту се измъкваха от нея, като от време на време се спираха да послушат музиката или да погледат хората. Това бе едно от любимите неща на Хенри, ако не се броеше играчката „Дръж!“. И бананите. И вечерята. Много минавачи се суетяха около младата немска овчарка с неестествено големи уши. Гамаш стоеше почти незабелязан край четириногия си приятел, сякаш бе стълб на уличен фенер.

Хенри поглъщаше лакомо вниманието, после се прибраха у дома и главният инспектор погледна часовника. Минаваше пет.

Гамаш набра един телефонен номер.

— *Oui allo?*^[3]

— Инспектор Ланглоа?

— А, господин главен инспектор, тъкмо щях да ви звъня.

— Нещо ново?

— Нищо особено, за съжаление. Знаете как е с тези работи. Ако не хванем някого веднага, работата се закучва и става много трудно. В момента е мъка. Точно сега съм в дома на Огюстен Рено. — Мъжът се поколеба. — Дали бихте дошли? Не е далеч от вас.

— Ще ми е интересно да огледам.

— Донесете си очила за четене и сандвич. И няколко бири.

— Толкова ли е зле?

— Не е за вярване. Не мога да си представя, че има хора, които живеят така.

Гамаш си записа адреса, поигра с Хенри няколко минути, остави бележка на Емил и излезе. Пътьом се спря в „Паяр“, чудесната пекарна

на улица „Сен Жан“, след това мина през един *depanneur*^[4], за да вземе бира, и се насочи по улица „Сент Юрсюл“. Поспря, за да погледне отново адреса и да се увери, че го е записал правилно.

Ами да. Ето го и него. Улица „Сент Юрсюл“ номер 9 3/4. Поклати глава. 9 3/4.

Някак се връзваше Огюстен Рено да е живял на такова място. Животът му бе необичаен, та какво оставаше за номера на дома му? Гамаш мина през малък тунел и се озова във вътрешно дворче. Почука, изчака един момент и след това влезе.

За трийсет години разследване на престъпления бе стъпвал в какви ли не жилища. Коптори, палати от мрамор и стъкло, дори пещери. Бе виждал ужасни битови условия и бе разкривал ужасяващи неща, но не спираше да го изненадва разнообразието в начина на живот на хората.

Домът на Огюстен Рено обаче беше точно такъв, какъвто си го представяше. Малък и натъпкан с хартия, с купища дневници и книги, натрупани навсякъде. Определено бе силно пожароопасен, но детективът се чувстваше много повече у дома си тук, отколкото в просторните постройки от мрамор и стъкло.

— Има ли някой? — подвикна Гамаш.

— Насам. В дневната. Или може би трапезарията. Не е съвсем ясно.

Главният инспектор тръгна по пътеката, разчистена сред купчините хартия, като през прясно изринат сняг и намери инспектор Ланглоа, надвесен над бюро. По-младият мъж се бе зачел, но вдигна поглед и се усмихна.

— Шамплен. Всичко тук се отнася за Шамплен. Нямах представа, че е изписано толкова много за него.

Гамаш взе списание от близката купчинка — стар брой на „Нешънъл Джиографик“, в който бе публикуван подробен материал за първите изследователи на Нова Англия. Споменаваше се и бащата на Квебек, чието име носеше езерото Шамплен в щата Вермонт.

— Хората ми преглеждат всичко бавно и внимателно — каза Ланглоа, — но според мен ще им отнеме цяла вечност.

— Искате ли малко помощ?

Младият инспектор се зарадва:

— Да, ако обичате. Може, нали?

Гамаш се усмихна и остави двете торби с покупки на бюрото. Извади от тях сандвичи и бутилки бира.

— Чудесно! Още не съм обядвал.

— Натоварен ден?

Ланглоа кимна, отхапа от франзелата с плънка от говеждо печено, пикантна горчица и домати и отпи голяма глътка бира.

— До момента сме взели само пръстови отпечатъци и ДНК проби оттук. Дори това ни отне два дни. Криминалистите тъкмо приключиха, сега започва истинската работа — обясни младият мъж и се озърна.

Гамаш придърпа стол, взе си франзела с дебело нарязана пушена шунка, сирене бри и рукола и посегна към другата бутилка бира. През следващите няколко часа детективите преобърнаха дома на Огюстен Рено, подредиха всичко и отделиха писанията на жертвата от чуждите публикации.

Главният инспектор откри копия на дневниците на Шамплен и ги разлисти. Както бе споменал отец Себастиен, не съдържаха много повече от списъци със задачи. Даваха интересен поглед върху ежедневието на квебекчани в началото на седемнайсети век, но можеше да са написани от всекиго. Нямаше никаква лична информация. Гамаш не придобиваше никаква представа що за човек е бил Шамплен.

— Попаднахте ли на нещо? — Ланглоа уморено прокара длан по челото си и вдигна очи.

— Копия на дневниците на Шамплен. Нищо повече.

— Как мислите, дали и Рено си е водил дневник?

Гамаш огледа стаята, после и съседната, но навсякъде имаше само купчини хартия. Библиотеките бяха натъпкани до пръсване с книги, гардеробите и килерите преливаха от списания.

— Може и да открием. Досега намерихте ли лични записки? — Свали очилата си и хвърли поглед към Ланглоа от другата страна на бюрото.

— Писма от хора, отговаряли на Рено. Събрах ги в папка, но в повечето се казва с различна степен на учтивост, че е грешал.

— Относно?

— Теориите си за Шамплен. Че е бил шпионин, син на краля или дори протестант. Както се казваше в едно от писмата, ако е бил

хугенот^[5], защо би завещал по-голямата част от състоянието си на католическата църква? И тази теория на Рено е била като всички останали: почти достоверна, но леко откачена.

Гамаш си помисли, че по-младият му колега твърде великодушно определя Рено като „леко“ откачен. Погледна часовника си. Осем без десет.

— Още ли сте гладен?

— Умирам от глад.

— Чудесно. Нека ви заведа на вечеря. Малко по-надолу по улицата има едно място, което отдавна ми се иска да пробвам.

Пътъом се спряха в магазинче, за да вземе Ланглоа бутилка хубаво червено вино, сетне внимателно направиха още няколко крачки надолу по ледената пързалка, в която се бе превърнала улица „Сент Юрсюл“, и влязоха в невзрачен ресторант, приютен в сутерена на закътана сграда.

Още на входа ги посрещнаха топлина, наситен аромат на марокански подправки и собственикът, който се представи, взе палтата им и виното и ги заведе до тиха маса в ъгъла, между стени от гол камък.

Върна се след малко с отворената бутилка, две чаши и менюта. След като поръчаха храна, детективите се заеха да сравняват записките си. Гамаш разказа на колегата си как е минал денят му, като спомена разговорите си с членовете на дружеството „Шамплен“ и с отец Себастиен.

— Е, това прекрасно допълва моя ден. Отметнах няколко задачи, но най-вече прекарах дълги часове в подземията на Литературноисторическото дружество в компанията на един начумерен археолог.

— Серж Шевре?

— Именно. Не беше особено щастлив, че са го извикали по работа в неделя, макар да си призна, че често му се случва. Оказва се, че археолозите са като лекарите. Винаги са на повикване, в случай че някой изкопае кости, стар зид или парче керамика. Явно такива неща редовно се случват в Квебек.

Сервираха им вечерята: димящи ароматни блюда агнешки тажин^[6] с кускус и задушени зеленчуци.

— Шевре беше довел неколцина асистенти. Носеха и инструмент, подобен на детектор за метал, но по-сложен от тези, които съм виждал.

Гамаш отчупи залък от франзелата си и го потопи в соса на тажина.

— Според него Рено бил ли е на прав път, като е търсел Шамплен в онова мазе?

— Ни най-малко, но се чувстваше длъжен поне да огледа с екипа си, пък ако ще и само за да каже на репортерите, че Рено е грешал... за пореден път.

— И за последен — добави Гамаш.

— Ммм! — Ланглоа видимо се наслаждаваше на храната, както и по-възрастният му колега.

— Значи не намерихте нищо?

— Картофи и малко репи.

— Там е било зимник, не се изненадвам.

Но макар да се почувства по-спокоен, че англоезичната общност в Квебек ще избегне проблемите, Гамаш бе и някак разочарован. Тайно се бе надявал, че Рено най-накрая се е оказал прав, макар това да е довело до фаталния му край.

Защо бе намерил смъртта си? И защо убийството бе извършено в сградата на Литературноисторическото дружество?

Какво е искал да каже на управителния съвет, когато е прекъснал онова заседание?

В крайна сметка главният инспектор си помисли, че няма никакво значение дали Шамплен е погребан там, или не е. Важното бе в какво е бил убеден Рено. И в какво е можел да убеди обществеността... което очевидно можеше да е всичко.

След вечеря пътищата на Ланглоа и Гамаш се разделиха: помладият детектив се прибра у дома, при своята съпруга и семейството си, а главният инспектор се върна в жилището на Рено и продължи да преглежда документи и записки.

Час по-късно ги откри, скътани зад два реда книги на един рафт в библиотеката. Дневниците на Огюстен Рено.

[1] Проклети англичани (фр.). — Б.пр. ↑

[2] „Народът на страната“ (фр.) — неофициален химн на канадската провинция Квебек. — Б.пр. ↑

[3] Ало, да? (фр.) — Б.пр. ↑

[4] Вид смесен магазин с удължено работно време. — Б.пр. ↑

[5] Хугеноти — френски протестанти, преследвани в родната си страна през XVI и XVII век. — Б.пр. ↑

[6] Бавно варена пикантна яхния. Историческо берберско ястие от Северна Африка, кръстено на керамичния съд, в който се приготвя. — Б.р. ↑

ГЛАВА ДВАНАЙСЕТА

Жан Ги Бовоар се завърна в Трите бора късно следобед, след като бе посетил Оливие в затвора и бе отишъл до антикварния магазин в Монреал. По пътя към селото спря в „Тим Хортънс“ на отбивка 55, за да си вземе сандвич, поничка с шоколадова глазура и голямо двойно кафе.

Вече беше изморен.

Претоварил се бе с много повече активност, отколкото си позволяваше от онзи случай насам, и знаеше, че е време за почивка. Качи се в стаята си в пансиона и се отдаде на дълга, разточителна вана. В това време се замисли как да действа по-нататък.

Оливие бе хвърлил бомба. Твърдеше, че името на Отшелника не било Якоб и дори не бил от чешки произход. Собственикът на бистрото дал тази информация само за да отклони подозренията от себе си и да ги прехвърли върху семейство Пара и останалите чешки имигранти в околността.

Не само че не бе постъпил в тон с добросъседските отношения, но и не бе постигнал желания ефект. В крайна сметка го бяха арестували по обвинение в убийство, а съдът бе потвърдил вината му с присъда.

И така. Значи. Бовоар се потопи по-дълбоко във ваната. Докато се сапунисваше, почти не забеляза назъбения белег на корема си. Но пък обърна внимание, че мускулите му са позагубили тонус. Не беше надебелял, но се бе отпуснал заради липсата на физическа активност. Все пак усещаше, че бавно възвръща силите си, макар и много по-бавно, отколкото му се искаше.

Изгони тези мисли от ума си и се съсредоточи върху онова, за което го бе помолил началникът му. Тихомълком да поднови разследването по случая на Оливие.

„Докъде водят днешните открития?“ — зачуди се инспекторът.

Но в главата му не се появи никаква идея, само голямото примамливо легло със свежи бели чаршафи, пухена завивка и меки

възглавници, което се виждаше през откритата врата на банята.

Десет минути по-късно водата във ваната бе източена, на вратата бе окачена табелка „Моля, не безпокойте“ и Жан Ги потъна в дълбок сън на топло и сигурно под юргана.

Събуди се по тъмно, претърколи се доволно в леглото и погледна часовника на нощното шкафче. 5:30. Изправи се. 5:30? Сутринта или вечерта?

Дали бе прекарал в сън два часа или четиринайсет? Чувстваше се отпочинал, но това не значеше, че е спал дълго.

Светна лампата, облече се и излезе на площадката пред стаята си. Пансионът бе тих. Осветлението в коридора беше включено, което обаче често се случваше. Объркан и леко притеснен, инспекторът слезе по стълбите, погледна през прозореца и получи отговор.

В къщите около затревения селски площад грееха светлини, а бистрото бе обляно от ярко и приветливо сияние. Доволен, че е станал за вечеря, а не за закуска, Жан Ги навлече палтото си, обу ботушите и прекоси площада с бързи стъпки в хрупкавия сняг. Посрещна го Габри, който изненадващо бе облечен с пижама.

Бовоар отново си зададе същия въпрос. Дали беше сутрин, или вечер? Дявол да го вземе, нямаше да се изложи и да попита.

— Добре дошъл. Чух, че сте прекарали нощта в гората, при светеца. Беше ли толкова интересно, колкото си мисля? Не изглеждате покръстен.

Бовоар огледа едрия мъж, който бе по пижама и пантофи, и реши, че няма да му казва как изглежда той.

— Какво да бъде за вас, *patron*? — попита Габри, след като не получи отговор от госта си.

Жан Ги се запита какво иска. Бъркани яйца или бира?

— Една бира ще ми дойде добре, *merci*.

Взе халбата с тъмно Крафт пиво и се настани на едно от удобните кресла с висока облегалка край прозореца. На масата лежеше вестник. Вдигна го и зачете статия за убийството на Огюстен Рено в град Квебек. Лудият археолог.

— Може ли да седна при вас?

Инспекторът вдигна поглед. Беше Клара Мороу. И тя носеше пижама, домашен халат и — премести очи към краката ѝ — чехли. Дали това беше някаква нова ужасна модна тенденция? Колко дълго бе

спал? Знаеше, че бархетният плат е афродизиак за англичаните, но на него не му действаше така. Никога не бе го носил и нямаше намерение тепърва да започва.

Огледа се наоколо и забеляза, че всеки трети или четвърти посетител на бистрото е по халат. Винаги бе подозирал тайно, че Трите бора не е обикновено село, а амбулатория на някоя психиатрична клиника. Сега имаше доказателство.

— За лекарството ли сте тук? — попита Бовоар, докато художничката сядаше срещу него.

Клара се разсмя и вдигна своята халба бира:

— Както обикновено. — Кимна към неговата *Maudite*.^[1] — И вие ли?

Инспекторът се наведе към нея и прошепна:

— Колко е часът?

— Шест. — Тъй като мъжът продължи да я гледа втренчено, тя добави: — Вечерта.

— Тогава защо... — Бовоар посочи тоалета ѝ.

— След ареста на Оливие на Габри му отне известно време да се съвземе и да продължи работа, затова някои от нас се притекоха на помощ. Не искаше да отваря в неделя, но с Мирна го увещавахме дълго и накрая той се съгласи, само че при едно условие.

— Пижами?

— Досетлив сте — усмихна се Клара. — Не искаше да си прави труда да се облича. Не след дълго последвахме примера му и започнахме да идваме по пижами. Много е удобно. Ходя така по цял ден.

Бовоар се опита да погледне укорително, но трябваше да признае, че художничката видимо се чувстваше комфортно. Външният ѝ вид се допълваше от прическа тип „току-що станала от сън“, ала това не беше нищо ново. Косата ѝ винаги стърчеше във всички посоки — навярно мигом щръкваше, където прокареше ръка. Това сигурно бе причината и за трохите, полепнали тук-там по кичурите ѝ, както и за люспичките боя.

Инспекторът се помъчи да измисли приятелска тема за разговор, за да си помисли Клара, че му е хубаво в нейната компания.

— Кога е изложбата ви?

— След няколко месеца. — Художничката отпи голяма глътка от билата си. — Когато не се упражнявам да давам интервюта за „Ню Йорк Таймс“ и „Опра“, гледам да не мисля за това.

— „Опра“?

— Да. Ще бъде гигантска изложба в моя чест. Най-изтъкнатите критици в областта на изобразителното изкуство ще присъстват. Ще се просълзят, завладени от емоция, впечатлени от моите прозрения и могъществото на образите, които съм пресъздавала. Опра ще си купи няколко произведения, ще даде по сто милиона за всяко. Понякога дава по петдесет милиона, друг път по сто и петдесет милиона...

— Значи днес има промоция.

— Настроена съм великодушно.

За свое собствено учудване Бовоар се разсмя. Всъщност никога не бе водил разговор с Клара. Или с когото и да е от жителите на Трите бора. Началникът му разговаряше с тях. Гамаш някак бе успял да се сприятели с повечето селяни, но Жан Ги никога не бе преминал тази граница, не бе поглеждал на хората от селото като на човешки същества. Третираше ги просто като заподозрени. Нямаше желание да им става приятел — тази идея го отблъскваше.

Инспекторът наблюдаваше как Клара похапва ядки и отпива от бирата си. Изведнъж рече:

— Мога ли да ви попитам нещо?

— Разбира се.

— Според вас Оливие ли е убил Отшелника?

Ръката на художничката застина над купичката с ядки. Бовоар бе понижил глас, за да не дочуе някой разговора им. Жената отпусна ръка и помисли почти цяла минута, преди да отговори:

— Не знам. Искане ми се да кажа, че със сигурност не го е направил, но доказателствата са твърде неоспорими. А и ако не е бил той, значи е бил някой друг.

Огледа се разсеяно из салона и детективът проследи погледа ѝ.

Наблизо бяха Стария Мъндин и Съпругата. Красивата млада двойка вечеряше със семейство Пара. Стария не отговаряше на прозвището си, тъй като дори не бе навършил трийсет. Занимаваше се с дърводелство. Освен това до неотдавна реставрираше старинните мебели на Оливие и бе сред последните хора, посетили бистрото в нощта на убийството на Отшелника. Бовоар знаеше, че Съпругата си

има име, но не си го спомняше, а и подозираше, че повечето хора също са го забравили. В началото младата двойка си бе правила шеги с новото си брачно положение, но закачливите думи се бяха превърнали в прякор. Младата жена вече бе Съпругата. Имаха малък син, Чарли, роден със синдрома на Даун.

Когато погледна детето, Жан Ги си спомни, че то бе една от причините хората да смятат доктор Венсан Жилбер за светец. Генетикът взел решение да изостави блестящата си кариера и да заживее сред общност от болни със синдрома на Даун, за да се грижи за тях. Разкази за преживяванията си бе събрал в книгата „Същество“. Повечето читатели я описваха като неочаквано искрена и изпълнена със смирение. Неочаквано, защото бе написана от голям негодник.

Е, както Клара бе казала на своите съселяни, повечето велики творби са създадени от негодници.

На масата на Стария и Съпругата седяха Рор и Хана Пара — едни от основните заподозрени по случая с Отшелника. Рор разчистваше пътеките в гората и имаше вероятност да се е натъкнал на опърпания старец и затътената му къщурка, пълна с безценни вещи.

Но защо би отнел живота му, без да докосне съкровищата?

Същият въпрос важеше и за сина на чешката двойка, Хавък Пара. Клара и Бовоар се вторачиха в него. Младежът сервираше на една от масите пред другата камина. Като келнер в бистрото Хавък бе на смяна в нощта на убийството и бе затворил заведението.

Дали бе последвал Оливие през гората до колибата на Отшелника?

Дали бе надникнал вътре, дали бе видял съкровищата и дали бе разбрал какво означават? Край на бакшишите, сервирането и усмивките към грубите клиенти. Край на неясното бъдеще.

Съкровищата можеха да му дадат свобода. Трябваше само да удари един самотен старец по главата. И все пак защо повечето безценни предмети бяха останали недокоснати в колибата?

В другия край на помещението седяха Марк и Доминик Жилбер. Собствениците на СПА хотела. И двамата бяха над четиридесет и тук, в Трите бора, бяха намерили спасение от високоплатените си, но изнервящи кариери в Монреал. Бяха купили запустялото имение на хълма и го бяха превърнали във великолепен хотел.

Оливие ненавиждаше Марк. Чувството беше взаимно.

Дали семейство Жилбер бе придобило старата порутена къща, защото с нея вървяха колибата и Отшелника, скътани в горите около имението?

Разбира се, не трябваше да се пропуска и негодникът светец, доктор Венсан Жилбер. Отчужденият баща на Марк се бе появил в селото по едно и също време с трупа. Нямаше как съпадението да е плод на случайност.

Клара погледна Бовоар и точно в този момент входната врата на бистрото се хлопна.

— Проклет сняг.

Инспекторът се досети кой е влязъл, без дори да се озърта.

— Рут — прошепна той и Клара кимна. — Все така луда?

— След всичките тези години — потвърди художничката.

— Божке!

Рут изникна до креслото на Жан Ги. Дълбоки бръчки прорязваха намръщеното ѝ лице. Късо подстриганата ѝ бяла коса бе прилепнала към главата и ѝ придаваше вид на оголен череп. Старицата бе висока, прегърбена и ходеше с помощта на бастун. Единственото хубаво бе, че не беше по нощница.

— Добре дошли в бистрото — изръмжа старата поетеса и изгледа Клара от главата до петите, — където достойнството намира смъртта си.

— И не само достойнството — отбеляза Бовоар.

Старицата се изсмя, но смехът ѝ прозвуча като лай.

— Да не сте открили нов труп?

— Не се занимавам само с трупове. Имам си живот извън службата.

— Господи, вече ми е досадно — сопна се старицата. — Кажете нещо по-умно.

Бовоар замълча и изгледа Рут презрително.

— Както си и мислех. — Поетесата взе халбата на инспектора и я надигна да отпие. — Уф, отвратително! Защо не пиеш нещо по-свястно? Хавък! Донеси му един скоч.

— Дърта вещица — промърмори Жан Ги.

— Дъра-бъра. Оригинално, няма що.

Рут пресрещна келнера със скоча, грабна напитката от ръката му и се отдалечи сърдито. Когато старицата бе на прилично разстояние,

Бовоар се наведе над масата към Клара и тя също се наклони към събеседника си. Бистрото бе шумно, изпълнено със смях и бърборене, идеално за тих разговор.

— Ако не е бил Оливие — поде отново инспекторът с приглушен глас и остър поглед, насочен към салона, — кой тогава?

— Не зная. Какво ви навежда на мисълта, че не е бил Оливие?

Бовоар се поколеба. Дали да пресече Рубикон^[2]? Знаеше, че вече го е сторил.

— Да си остане между нас. Оливие знае, че преразглеждаме случая, но му казах да не го разгласява. Същото се отнася и за вас.

— Не се тревожете. Но защо ми казвате всичко това?

Да, наистина, защо? Може би защото беше най-святната сред гнилите ябълки.

— Нуждая се от помощта ви. Очевидно познавате всички много по-добре от мен. Началникът е разтревожен. Габри не спира да го пита защо му е на Оливие да мести трупа. Има някакъв смисъл в действията му, ако е намерил Отшелника вече мъртъв, но ако е убил човека на такова затънтено място, едва ли би искал да привлича внимание. Началникът смята, че навярно сме допуснали грешка. Вие как мислите?

Клара явно се стресна от въпроса. Замисли се, преди да отговори внимателно:

— Според мен Габри никога не би повярвал, че Оливие е извършителят, дори да го види с очите си, но като че ли имате основание да се съмнявате. Откъде да започнем?

„Да започнем? Ние? — каза си Бовоар. — Няма *ние*. Първо съм аз, след това — *ти*.“

Но имаше нужда от мнението на художничката, затова преглътна импулсивния отговор, лепна усмивка на лицето си и отвърна:

— Ами, Оливие вече твърди, че Отшелника не бил чех.

Клара извъртя очи и прокара пръсти през косата си, която щръкна от двете страни като прическата на клоуна Бозо^[3]. Бовоар направи гримаса, но художничката нито забеляза, нито си даде вид да я интересува. Мислите ѝ бяха другаде.

— Ох, този човек! Не е за вярване. Признал ли си е за други лъжи?

— Не и до момента. Смята, че Отшелника е бил квебекчанин, макар да допуска и възможността да е бил англичанин, който е владеел перфектно френски. Всичките му книги са на английски, включително тези, които е поръчвал на Оливие да му достави. Но е говорел френски безупречно.

— С какво мога да помогна?

Инспекторът се замисли за момент и взе решение:

— Нося папката с документите по случая. Бих искал да я прочетете.

Клара кимна.

— Тъй като познавате всички в селото, ще ви помоля да им зададете няколко въпроса.

Художничката се поколеба. Не ѝ допаднаше идеята да се превръща в шпионин, но ако Бовоар беше прав, в затвора лежеше невинен човек, а сред тях все още живееше убиец. Почти със сигурност престъпникът беше в бистрото и в този момент.

Пристигнаха Мирна и Питър, Бовоар се присъедини към компанията за вечеря и си поръча филе миньон със сос от коняк и синьо сирене. Заговориха се за събитията в селото, условията за ски на връх Сан Реми и играта на „Канейдиънс“ предишната вечер.

Рут дойде за десерта, изяде почти цялото парче чийзкейк на Питър и си тръгна сама, като се отдалечи с накуцване в нощния мрак.

— Роза ѝ липсва ужасно — отбеляза Мирна.

— Какво стана с патицата ѝ? — попита Бовоар.

— Отлетя през есента — обясни собственичката на книжарницата.

„Патицата явно е била по-умна, отколкото изглеждаше“ — помисли си инспекторът.

— Ужасявам се, като се сетя за пролетта — обади се Клара. — Рут ще чака завръщането на Роза. И ако не се върне?

— Това не би означавало, че е мъртва — възрази Питър, макар всички да знаеха, че е малко вероятно да е прав.

Рут бе отгледала патицата Роза още от излюпването ѝ. Противно на всички очаквания, патицата бе оцеляла и бе пораснала, следвала бе Рут навсякъде по петите.

Габри ги наричаше патицата и мамицата.

Но през есента Роза направи нещо, което правят всички прелетни птици и което природата им е заложила като инстинкт. Колкото и да обичаше Рут, трябваше да замине. Един следобед ято патици прелетя с крякане над селото в южна посока и Роза се издигна към тях.

Тръгна си.

След вечеря Бовоар благодари и се изправи. Клара го изпрати до вратата.

— Ще помогна — прошепна художничката.

Инспекторът ѝ подаде папката и прекрачи навън, в студената нощна тъмнина. Докато вървеше бавно към пансиона и топлото си легло, спря наред площада и се вгледа в трите високи борови дървета, все още окичени с пъстри коледни лампички. Светлинките се отразяваха в прясно навалелия сняг. Погледна към небето и звездите, вдъхна свежия хладен въздух. Зад себе си чу гласове на хора, които си пожелаваха лека нощ. До ушите му долетя шумът от стъпките им в преспите.

Жан Ги Бовоар размисли и тръгна в друга посока. След малко се спря пред старата дъсчена къща и потропа. Вратата се откряна едва.

— Мога ли да вляза? — попита.

Рут отстъпи и отвори дома си.

Арман Гамаш седеше на разхвърляното бюро на Рено, надвесен над дневниците му. Четеше ги от няколко часа и от време на време си водеше бележки. Подобно на Шамплен, Огюстен Рено описваше на страниците събития, но не и чувства. Записките му приличаха повече на графици и планове, но все пак съдържаха полезна информация.

Рено бе отбелязал часа на заседанието в Литературноисторическото дружество, но не ставаше ясно защо е проявил интерес към събранието. Не се споменаваха друга среща по-късно през същия ден или вечерта.

Следващият ден беше празен, но пък имаше бележка за седмицата след това. „С. Ш. в четвъртък, 13 ч.“

Нижеха се още дни, но страниците все така белееха пусти. Живот като зима. Нямаше обеда с приятели, срещи, лични бележки. Нищо.

Но какво се бе случило в близкото минало?

Имаше коментари за книги, препратки към страници, библиотечни номера, статии. Човекът бе водил бележки, бе екипирал улици в старата част на града и си бе записвал адреси. Навярно места, където е обмислял да провежда следващите си разкопки? Всички те бяха разположени около базиликата „Нотр Дам“.

Изглежда, не бе обърнал внимание на нищо извън един много ограничен радиус. Тогава какво е търсел в относителната пустош на ЛИД? Ако пък е отишъл там, за да търси определена книга, както бе предположил Емил, защо е слязъл в мазето да копае? И защо е поискал да разговаря с управителния съвет?

* * *

Жан Ги Бовоар и Рут Зардо се взираха един в друг.

Напомняше на двубой в клетка. Само единият щеше да излезе оттам жив. Както и предишни пъти, когато се беше оказвал в присъствието на старицата, Бовоар почувства неприятно присвиване в областта под колана.

— Какво искаш? — попита старата поетеса.

— Да поговорим — сопна се инспекторът.

— Не може ли да почака, тъпако?

— Не, не може, луда краво. — Замълча. — Харесваш ли ме?

Старицата присви очи.

— Според мен си вманиачен идиот, жесток си и може би малко умствено изостанал.

— И аз мисля същото за теб — отвърна детективът с облекчение. Случваше се точно както си го бе представял, както се бе надявал.

— Е, радвам се, че се изяснихме. Благодаря ти, че намина. А сега... лека!

Поетесата посегна към дръжката на вратата.

— Чакай! — протегна ръка Бовоар и почти докосна съсухрената ѝ длан. — Чакай! — повтори почти шепнешком.

И Рут изчака.

Гамаш се надвеси по-близо до дневника и на лицето му изгря усмивка.

Литературноисторическото дружество.

Ето го и него. Беше записано в дневника на Рено и силно удебелено. Но не в деня на събранието на управителния съвет, когато бе станало убийството, а седмица по-рано. Отгоре бяха отбелязани имената на четирима души, с които археологът бе планирал да се срещне там.

Някой си Шин, Дж. Д. и още двама, които се казваха Ш. Патрик и Ф. О'Мара. Отдолу бе записано число: 18 и... нещо. Гамаш придърпа настолната лампа по-близо, за да освети добре страницата. 1800, а може би 1869 или 1868.

— А дали не е 1809? — запита се на глас, като присви очи и обърна страницата, за да провери дали откъм гърба се вижда по-ясно. Не се виждаше.

Свали очилата си за четене и разсеяно ги потупа по коляното си, като се облегна в стола.

В 1800 имаше някаква логика. Вероятно беше час, шест вечерта. Повечето квебекчани използваха 24-часовия формат за времето, но...

Главният инспектор зарея поглед в пространството. Всъщност нямаше логика. ЛИД затваряше в пет следобед.

Защо Рено би си уговорил среща там с четирима души един час след края на работното време?

Гамаш допусна, че някой от тези хора може би е имал ключ и е щял да отвори.

Или пък Рено не е бил наясно кога затваря библиотеката.

А може и да е имал уговорка с още някого, доброволец от ЛИД, който е щял да ги пусне в сградата.

Дали Огюстен Рено бе посетил Литературноисторическото дружество преди деня на смъртта си? Така изглеждаше. Едва ли би влязъл като обикновен посетител, не беше в негов стил. Не, щеше да измисли нещо по-драматично или потайно. Все пак ставаше въпрос за човека, който бе успял да влезе с взлом в базиликата и да започне разкопки там. Литературноисторическото дружество не поставяше никакви физически или морални прегради пред него. За Огюстен Рено не съществуваха заключени врати, когато ставаше дума за донкихотовската му мисия да открие Шамплен.

Гамаш погледна часовника си. Минаваше единайсет вечерта. Твърде късно бе да се обажда на Елизабет Макуъртър или на някой от другите членове на управителния съвет, или пък да наmine лично през библиотеката. А и искаше да види израженията им, когато им зададе въпроса.

Отново се съсредоточи върху дневника. Отношението на Рено към въпросната среща бе повече от ясно. Беше я оградил в кръгче няколко пъти и дори бе добавил няколко удивителни.

Любителят археолог като че ли бе изразил задоволство от триумфа си, сякаш организирането на срещата бе огромно постижение. Гамаш отвори телефонния указател и затърси Шин. Звучеше като китайско име, а главният инспектор си спомняше всеизвестния случай, когато Огюстен Рено бе пробил една стена в търсене на Шамплен и се бе озовал в мазето на китайски ресторант.

Дали Шин беше името на ресторанта или на собственика му?

Не можа да открие никакъв Шин в указателя. Може пък да беше собствено име, а не фамилно. Нямаше чак толкова много китайци в град Квебек, едва ли щеше да е трудно да разбере.

Нямаше и хора с фамилия О'Мара, но попадна на един Ш. Патрик, който живееше на улица „Жарден“ в старата част на града. Гамаш се досещаше за нея. Уличката се виеше покрай манастира на урсулинките^[4] и излизаше точно пред базиликата „Нотр Дам“.

Какъв бе адресът? Улица „Жарден“ 1809. Значи Рено не беше отбелязал час, а номер на улица. Дали са имали уговорка първо да се съберат там, а после да тръгнат заедно към ЛИД?

В дневника на Рено се срещаха още няколко имена, но като че ли предимно на чиновници, с които е влизал в спорове, или на редактори, отхвърлили ръкописите му. Главният археолог Серж Шевре бе споменат няколко пъти, винаги последван от думата „лайно“, сякаш бе фамилията му. Серж Шевре Лайно.

Немалко търговци на книги, и то предимно на антикварни издания, присъстваха стабилно в живота на Огюстен Рено. Ако бе имал връзка с някого въобще, трябва да е било с тях. Гамаш си записа имената им и погледна часовника си.

Беше почти полунощ. Бовоар седеше на пластмасов градински стол в кухнята на Рут. Досега не бе влизал в дома ѝ. Гамаш бе ходил там няколко пъти, но Жан Ги винаги се бе измъквал от тези разпити.

Изпитваше огромна неприязън към окаяната стара поетеса и именно затова бе у тях сега.

— Хайде, тъпанар такъв, говори.

Рут седеше срещу него. На пластмасовата масичка се мъдреше чайник с блудкав чай и една чашка. Старицата бе скръстила кльощавите си ръце пред гърдите, като че ли се опитваше да задържи вътрешностите си. Но не и сърцето. Бовоар знаеше, че то е отлетяло преди много години също като патицата. С времето всичко си тръгваше от Рут.

Инспекторът имаше нужда да поговори с някого, но му трябваше събеседник без сърце, без способност да съчувства. Някой, на когото не му пука.

— Знаеш ли какво се случи? — попита я.

— Четох във вестниците.

— Във вестниците не пише всичко.

Настъпи кратко мълчание.

— Давай. — Тонът ѝ бе твърд и безчувствен. Идеално.

— Седях си в кабинета на началника...

— Вече ми е скучно. Дълго ли ще продължи?

Бовоар я изгледа ядосано, но продължи:

— Телефонът иззвъня в 11:18 преди обед.

— Точно? — изсумтя старицата.

Мъжът я погледна право в очите и потвърди:

— Точно.

Спомни си онази сутрин в кабинета на началника. Беше началото на декември и през прозорците се разкриваше гледка към студения и сив Монреал. Тъкмо обсъждаха заплетения случай от Гаспе, когато секретарката на шефа отвори вратата. Бе приела обаждане. От инспектора на Сент Агат. Имало стрелба. Един полицаи бил прострелян, а друг — в неизвестност.

Обаче не беше в неизвестност, а на телефонната линия, и искаше да говори с началника.

След това всичко се разви много бързо, но сякаш продължи цяла вечност.

Втурнаха се агенти, екипите за спешно реагиране бяха уведомени. Сателити, проследяване, анализи. Кипеше бурна дейност. За няколко мига помещението отвъд стъклената стена на кабинета на шефа се преобрази. Всички следваха протокола, зададен от главен инспектор Гамаш.

Но в неговия офис бе тихо. Спокойно.

— Съжалявам, много съжалявам — промълви полицай Моран, когато го свързаха с началника.

— Вината не е твоя. Ранен ли си? — попита Гамаш.

Бовоар се бе включил на другата линия и слушаше. Още не разбираше по каква причина, но колегите му не успяваха да проследят обаждането, а мъжът, който бе взел полицай Моран за заложник и бе прострелял другия служител на реда, звучеше доста равнодушно. Бе подал слушалката отново на младия полицай, но преди това бе дал ясно да се разбере едно. Нямаше намерение да пусне Моран, нито да го убие. Щеше само да го завърже и да го остави.

— Благодаря — казал бе Гамаш.

През стъклената стена Бовоар наблюдаваше служителите, седнали пред компютрите си: записваха, подслушваха, опитваха се да определят източника на обаждането. Дори виждаше как тракат с пръсти по клавиатурите.

След няколко мига щяха да разберат къде похитителят държи полицай Моран. Но Бовоар усещаше и някакво безпокойство. Защо им отнемаше толкова време? Трябваше да са готови почти веднага.

— Ще тръгнете след мен, знам — говореше фермерът. — Затова трябва да направя така, че да не ме последвате.

— Няма да ви търсим — излъга Гамаш.

— Може би — отвърна мъжът с провлачения си провинциален акцент. — Но не мога да поема риска.

Бовоар трепна и погледна към главния инспектор. Шефът се бе изправил, гледаше съсредоточено напред, концентриран, внимателно заслушан, замислен. Стараеше се да не допусне грешка.

— Какво сте направили? — попита Гамаш твърдо и непреклонно.

Настъпи кратко мълчание.

— Завързах полицая и прикрепих нещо към него.

— Какво?

— Нещо самоделно. — Тонът на мъжа бе отбранителен, слаб, пълен с оправдания. Човекът бе уплашен, което вещаеше непредсказуемост и проблеми. Най-трудно бе да се справиш с такъв похитител, който може да изпадне в паника всеки момент. Разумът му се изпарява и работят само емоциите, логиката отсъства.

— Какво е? — настоя Гамаш.

Бовоар разбираше какво прави шефът му. Опитваше се да се превърне в стабилен център, в стълб, на който един слаб и уплашен човек би могъл да се опре. Нещо здраво, солидно, предсказуемо. Силно.

— От тор. Не исках, но нямам избор, само така ще ме оставите на мира.

Звучеше все по-неразбираемо. Комбинацията от тежък акцент и думи, заглушени от отчаяние, беше мъчителна.

— Настроил съм я да избухне след двацет и четири часа. В 11:18 утре сутрин.

Бовоар си записа, макар да се съмняваше, че ще забрави. Оказа се прав.

Чу как началникът рязко си пое въздух, а след това замълча, докато се бореше с гнева си.

— Правите грешка — изрече Гамаш, без гласът му да трепне. — Трябва да спрете бомбата. Влошавате положението си.

— Влошавам ли го? Как е възможно да стане по-лошо? Другият полицай е мъртъв. Убих служител на *Surete*.

— Не знаем дали е така.

— Аз знам.

— Тогава знаете също, че в крайна сметка ще ви намерим. Не можете да прекарате целия си живот нащрек, нали? Докога ще бягате и ще се чудите дали няма да ви настигнем?

Отсреща се усети колебание.

— Предайте се — продължи Гамаш с дълбокия си, спокоен и разумен глас. Звучеше като мъдър приятел с добра идея. — Обещавам, че няма да ви навредим. Кажете къде да се срещнем.

Бовоар се взираше в началника си, а главният инспектор — в стената, в огромната карта на Квебек. И двамата се надяваха похитителят да постъпи разумно.

— Не мога. Трябва да тръгвам. Дочуване.

— Спрете — извика Гамаш в слушалката, след което положи огромни усилия и се овладя. — Спрете. Почакайте. Не постъпвайте така. Ако избягате, ще съжалявате цял живот. Ако нараните Пол Моран, ще съжалявате.

Снишил бе гласа си почти до шепот, но дори Бовоар усети ледените тръпки, които пропълзяха по кожата му от заплашителния тон на Гамаш.

— Нямам избор. И още нещо.

— Какво?

Отвън, в отдел „Убийства“, докарваха още по-сложно оборудване. Бовоар забеляза главен комисар Франкьор, който крачеше към кабинета на шефа. Гамаш също го видя и се обърна с гръб, изцяло съсредоточен върху гласа в другия край на телефонната линия.

— Не искам да ме преследвате.

Вратата се отвори и Франкьор нахълта в офиса. На привлекателното му лице бе изписано решително изражение. Гамаш остана с гръб към него. Инспектор Бовоар хвана ръката на новодошлия.

— Трябва да излезете, сър.

— Не, трябва да говоря с главния инспектор.

Излязоха отвън, пред вратата.

— Началникът разговаря по телефона с похитителя.

— С убиеца. Полицай Бисонет е починал от раните си преди пет минути.

Франкьор пъкна дясната си ръка в джоба на сакото. Това бе сигнал, който всички разпознаваха — означаваше, че главният комисар е нервен или ядосан. В помещението, което допреди миг жужеше от трескава дейност, изведнъж се възцари тишина. Над нея ехтяха високо и ясно само два гласа, усилен от полицейската техника. На главния инспектор и на убиеца.

— Поемам командването — обяви Франкьор и отново тръгна към кабинета на Гамаш, но Бовоар му се изпречи на пътя.

— Можете да го поемете, няма как да ви спра, но това е личният офис на главен инспектор Гамаш и в момента е наложително да не бъде обезпокояван.

Мъжете се гледаха напрегнато, а в това време до тях долетя гласът на Гамаш.

— Трябва да спрете — казваше началникът. — Предайте се.

— Не мога. Убих онова ченге. — Гласът се извисяваше почти истерично.

— Значи е още по-важно да ми се предадете. Ще гарантирам вашата безопасност. — Главният инспектор звучеше разумно и убедително.

— Трябва да се махам.

— Тогава защо просто не си тръгнахте? Защо ми се обадохте?

— Защото се налагаше.

Отново мълчание. Бовоар виждаше шефа си в профил. Забеляза как присвива очи и сбърчва вежди.

— Какво сте направили? — почти прошепна Гамаш.

* * *

Главният инспектор прибра дневниците. Остави бележка с адреса и телефонния си номер на бюрото на Рено, а след това тръгна пеш през тъмния квартал.

Минаваше полунощ и празнуващите Карнавала тъкмо се разгорещяваха. От няколко пресечки по-нататък се чуваше свирене на пластмасови тромби и нечленоразделни викове.

Хлапета от колежа, пияни и буйни.

Гамаш се усмихна. Някои от тях щяха да се озоват в изтрезвителното. Един ден щяха да разказват историята на изумените си внуци.

Шумна групичка младежи се появи иззад ъгъла. Със залитащи походки момчетата се насочиха нагоре по улица „Сент Юрсюл“. Едно от тях забеляза Гамаш и спря. Останалите бяха толкова пияни, че се блъснаха в него и започнаха да се бутат. Избухна леко спречкване, но главатарят им ги разтърва и кимна към Гамаш, който стоеше на сред улицата пред тях.

Наблюдаваше ги.

Младежите го зяпнаха, а той им се усмихна.

— *Bonne nuit*^[5] — пожела им и когато се размина с групата, потупа главатаря по рамото с едрата си длан, пъхната в дебела ръкавица.

— Сериозно? — възкликна Рут. — Може да се направи бомба от лайна? — Изглеждаше заинтригувана. — Не мога да повярвам.

— Химически тор, не лайна. Вярвай, ако щеш. Не ме интересува — отвърна Бовоар. Всъщност, даже предпочиташе тази реакция. Имаше моменти, когато самият той не можеше да повярва. Бяха най-хубавите моменти. — Вещица — изломоти.

— Слабоумник — процеди Рут и му наля чаша чай, който приличаше на гранясала вода. Седна и отново скръсти ръце пред гърдите си. — И какво друго е направил лудият фермер?

Жан Ги все още виждаше ясно изражението на шефа си, никога нямаше да го забрави. Недоверието и изненадата, изписани на лицето му. Още нямаше тревога или паника. Те щяха да се появят след миг.

— Какво сте направили? — попитал бе Гамаш.

— Вързал съм я.

— Към какво?

— Трябва да ви ангажирам с нещо, за да спечеля време. — В тона на похитителя отново се прокрадваше увещание, хленч, сякаш молеше Гамаш за разрешение или за разбиране, или за прошка.

Отвън, в просторното общо помещение на отдела, полицаи се взираха в компютърни екрани, тракаха бясно по клавиатури, слагаха си слушалки. Даваха и приемаха нареждания.

Главен комисар Франкьор изгледа Бовоар продължително, обърна се и се отдалечи. Жан Ги си пое въздух — дори не бе забелязал, че е спрял да диша, и бързо се върна в кабинета на началника си.

— Кажете ми — настояваше авторитетно Гамаш.

И човекът му каза. След това даде слушалката отново на полицай Пол Моран.

За последен път чуваха гласа на похитителя. Можеше вече да е сред мъртвите.

— Съжалявам — повтори полицай Моран. — Много съжалявам.

— Вината не е твоя. Ранен ли си? — попита Гамаш.

— Не. — Младият мъж звучеше така, сякаш е уплашен, но не иска да му проличи.

— Не се тревожи. Ще те намеря.

Кратко мълчание.

— Да, сър.

— Още не си отговорил на въпроса ми — прекъсна го Рут нетърпеливо. — Да не мислиш, че ще те чакам цяла нощ? Какво друго беше направил фермерът, освен бомбата от лайна?

Жан Ги сведе поглед към бялата пластмасова градинска маса и опипа с пръсти грапавите ѝ ръбове. Смахнатата дърта поетеса навярно я беше намерила в някоя крайпътна канавка или на бунището.

Боклук, който е бил непотребен на някого. Но тя го бе прибрала в дома си.

Дълго време инспекторът се взираше в масата, а мислите му блуждаеха. Никой не знаеше за това, не бе излизало в публичното пространство. Беше му ясно, че и сега не бива да го споделя.

Но трябваше да каже на някого. Какъв по-добър избор от човек, на когото не му пука? Нямахше да има съчувствие, съжаление и истинско разбиране. Нямахше да се чувстват неловко, когато се срещат в селото, защото макар той да бе разголил душата си пред нея, тя нехаеше.

— Бомбата беше вързана към телефонната линия — проговори Бовоар накрая, забил поглед в дланите си и повърхността на бялата маса. — Щеше да избухне, ако разговорът прекъсне.

— Добре — рече Рут.

— А той щеше да прекъсне при по-продължително мълчание. Ако спрат да говорят за повече от няколко секунди.

Настана мълчание.

— Значи сте се редували да говорите — предположи поетесата.

Бовоар въздъхна дълбоко. В ъгъла, до стола на Рут, имаше нещо, което не можеше да различи добре. Пуловер, който бе изпуснала на пода, или кърпа за бърсане на съдове.

— Нямахше как. Необходимо му е било да върже Гамаш за Моран, за да не тръгне главният инспектор да го търси.

— Как така?

— С гласова идентификация. Трябваше да разговарят те двамата. Моран и шефът.

— О, я стига! — изсмя се Рут. — Няма начин. Измисляш си.

Жан Ги мълчеше.

— Е, хубаво де, може би ти не, но фермерът със сигурност си го е измислил. Нима казваш, че някакъв див селяк е направил самоделна

бомба с брояч и на всичкото отгоре я е вързал към телефонната линия с... как го нарече? Гласова идентификация?

— Би ли поела риска? — изръмжа инспекторът. Погледът му бе твърд, предизвикваше я да отиде по-далеч. Както си и знаеше, започваше да я мрази, защото го бе видяла толкова уязвим. Защото не й пукаше и му се подиграваше. Но и без това вече я мразеше, какво пък толкова — още малко жлъч.

Бовоар стисна устни толкова силно, че почти усети как зъбите му се връзват в тях.

В кабинета на шефа бе наблюдавал как Гамаш осъзнава значението на всичко това.

— Съжалявам, много съжалявам — мълвеше младежкият глас от телефонната линия.

— Ще те намеря — обеща главният инспектор.

— Говорили са през цялото това време? — попита Рут.

— Всяка секунда. В продължение на двайсет и четири часа. До 11:18 на следващата сутрин.

Бовоар хвърли поглед към ъгъла и разбра какво се крие там. Беше одеяло — меко бархетно одеяло, нагласено като гнездо. Готово. За всеки случай.

Арман Гамаш се събуди и замаяно погледна часовника на нощното шкафче.

Три и двайсет сутринта.

Усети хладния нощен въздух върху лицето си и топлината на чаршафите и завивката, в които бе сгушен. Лежеше и се надяваше, че ще успее да заспи пак, но в крайна сметка стана. Бавно, със сковани движения. Светна една от лампите и се облече. Седеше на ръба на леглото и събираше сили, докато се взираше в шишенцето с хапчета на близката масичка. Хенри го наблюдаваше и махаше с опашка, очите му грееха, а в муцуната му искреше яркожълтата топка за тенис. Гамаш стисна шишенцето, почувства го в едрата си длан. После го пусна в джоба си и бавно слезе по стълбите, като се стараяше да не вдига шум, за да не събуди Емил. Облече си якето, сложи си шал, шапка и ръкавици. Накрая взе играчката „Дръж!“ и с Хенри излязоха в нощта.

Тръгнаха по тротоара, стъпките им скърцаха по вледенения сняг. От улица „Сен Луи“ минаха през портата на крепостната стена и покрай ледения дворец. Дворецът на Боном.

Озоваха се на Авраамови поля, където си подхвърляха топката и размишляваха върху фаталните грешки на един генерал. Хенри, главен инспектор Гамаш и полицай Моран.

[1] Марка тъмна високоалкохолна Крафт бира, произвеждана в Квебек. Името ѝ на френски означава „Прокълнатата“. — Б.пр. ↑

[2] Да направи решителна крачка, след която няма връщане назад. Фразата произхожда от 49 г. пр.н.е., когато Юлий Цезар пресякъл река Рубикон и така започнал гражданска война. — Б.пр. ↑

[3] Комедиен персонаж, придобил популярност в САЩ през 60-те години на XX век. — Б.пр. ↑

[4] Орден на католически монахини. — Б.пр. ↑

[5] Лека нощ (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИНАЙСЕТА

Арман Гамаш побутна дневника върху дървената маса пред Емил Комо с думите:

— Виж какво намерих снощи.

Възрастният мъж си сложи очилата за четене и прелисти страниците, а Гамаш се загледа през прозореца и потупа Хенри, който бе заспал под масата. Закусваха в „Пти Коан Латен“, малък ресторант на улица „Сент Юрсюл“. Местните го обичаха и посещаваха от незапомнени времена заради облицования в тъмно дърво интериор, камината и непретенциозните маси. Заведението бе достатъчно отдалечено от главните улици, за да не попадне човек по случайност на него. Хората, които влизаха тук, знаеха къде отиват.

Собственикът сервира на двамата мъже *cafe au lait* в огромни чаши и се оттегли. Гамаш отпи глътка, докато се взираше в снега, който се сипеше отвън. Изглежда, снегът не спираше да вали в град Квебек. Сякаш Новият свят бе особено красив снежен глобус.

Най-накрая Емил откъсна очи от дневника и свали очилата за четене.

— Горкият човек.

Гамаш кимна:

— Не е имал много приятели.

— Даже никакви, доколкото разбирам. Такава е цената на величието.

— Величие? Нима смяташ, че Огюстен Рено е бил велик? Останал бях с впечатлението, че, подобно на останалите членове на дружество „Шамплен“, го считаш за откачалка.

— Не са ли такива повечето велики хора? Всъщност според мен по-голямата част от тях са едновременно блестящи умове и душевноболни, които не могат да се впишат в цивилизованото общество. За разлика от нас.

Гамаш разбърка кафето си и се вгледа в своя наставник.

Смяташе го за велик човек — един от малкото, които бе срещал. Не защото бе недостижим в една област, а тъй като бе многостранно развит. Научил бе младото си протеже на тънкостите на занаята при разследването на убийства, но му бе дал и много повече.

Спомни си как го повикаха в кабинета на главен инспектор Комо още през първата седмица на работа и си бе помислил, че със сигурност ще го уволнят заради някакво мистериозно провинение. Вместо това жилавият сдържан мъж отсреща го бе изгледал продължително, поканил го бе да седне и му бе казал четирите изречения, които водят по пътя към мъдростта. *Съжалявам. Сгреших. Нуждая се от помощ. Не знам.*

Казал ги бе само веднъж и никога не ги бе повторил. Но това беше достатъчно за младия мъж.

Гамаш не ги забрави и след като пое поста главен инспектор, предаваше тази мъдрост на всеки агент, който обучаваше. Някои приемаха думите присърце, други ги забравяха почти веднага.

Изборът зависеше от тях самите.

Но четирите изречения бяха променили живота на Арман Гамаш. Емил Комо бе променил живота му.

Емил бе велик човек, защото преди всичко беше добър човек, независимо в какви ситуации попадеше. Гамаш бе ставал свидетел на избухващи бомби покрай шефа си, на хвърчащи обвинения, на смъртоносни машинации, които биха смаяли дори Макиавели. Видял бе как неговият началник погребва любимата си съпруга само преди пет години.

Достатъчно силен, за да скърби.

И когато преди няколко седмици Гамаш крачеше в болезнено бавната процесия зад покритите с флагове ковчези, с всяка несигурна стъпка си спомняше своите агенти и своя началник. Емил беше негов наставник преди, оставаше си такъв и сега, и завинаги.

А накрая, когато болката бе станала непоносима за Гамаш, с Рен-Мари бяха пристигнали тук. Не за лек, а за помощ.

Нуждая се от помощ.

Собственикът на заведението им поднесе закуската — по един омлет, кроасан и чиния пресни плодове за всеки.

— Уважавам хора, които влагат толкова страст в заниманията си — заговори Емил. — Аз не съм от тях. Имам най-различни интереси,

някои от тях са по-силни от другите, но никой не надделява до такава степен, че да се превърне в страст, която засенчва всичко останало. Понякога се питам дали тази фокусирана целенасоченост не е необходимо условие, за да може гениите да постигнат онова, което им е писано. Ние, обикновените смъртни, само им се пречкаме. Взаимоотношенията са объркващи и разсейващи.

— *Най-бързо пътува този, който пътува сам*^[1] — изрецитира Гамаш.

— Казваш го така, сякаш не го вярваш.

— Зависи накъде си тръгнал, но... не, не вярвам, че е така. Според мен човек може бързо да стигне далеч, ако е сам, но в края на краищата ще закъса. Имаме нужда от другите хора.

— За какво?

— Помощ. Не е ли било именно това откритието на Шамплен? Всички други изследователи са се провалили в създаването на колония, но той е успял. Защо? С какво е бил по-различен? Отец Себастиен ми каза. Шамплен е имал помощници. Причината неговата колония да процъфти, причината, поради която ние сме тук днес, е, че не се е борил сам. Помолил е за помощ местните племена и усилията му са се увенчали с успех.

— Не забравяй, че те навярно съжаляват за това.

Гамаш кимна. Ужасна загуба заради неправилна преценка на ситуацията. Хуроните, алгонкините и индианците от племето кри твърде късно проумели, че Новият свят на Шамплен бил техният стар.

— Да — потвърди Емил и кимна бавно, докато въртеше солницата и пиперницата между тънките си пръсти. — Всички се нуждаем от помощ.

Възрастният мъж се загледа в събеседника си. Радваше се, че Гамаш проявява интерес към случая с убийството на Рено. Така имаше нещо друго, върху което да се съсредоточи, и да не мисли постоянно за дълбоката рана в душата си. Но тази сутрин по тъмно, докато всички още спяха, Емил бе чул как Арман и Хенри се измъкват безшумно навън. Отново.

— Вината не е твоя, нали знаеш? Спаси живота на толкова много хора.

— А още колко изгубиха своя? Допуснах твърде много грешки, Емил. — Гамаш за пръв път проговаряше пред наставника си за

събитията от онзи съдбовен ден. — От самото начало.

— Какви грешки?

Гласът на фермера, провлаченият му провинциален акцент, прозвуча за пореден път в главата на инспектора. Още тогава трябваше да му просветне.

— Не свързах фактите достатъчно бързо.

— Никой друг дори не се е досетил. Господи, Арман, само като си помисля какво можеше да се случи, ако не бе постъпил така...

Гамаш си пое дълбоко въздух и сведе очи към масата със стиснати устни.

Комо замълча. След малко попита:

— Искаш ли да говорим за станалото?

Арман вдигна поглед.

— Не мога. Още не. Но ти благодаря.

— Когато се почувствах готов. — Емил се усмихна, сръбна от силното ароматно кафе и отново взе дневника на Рено. — Не съм изчел всичко, разбира се, но веднага ми направи впечатление, че тук не се казва почти нищо ново. Няма факти, които не сме чували милион пъти. Местата, които е отбелязал като вероятни за гроба на Шамплен, са все такива, за които се знае. Кафене „Буад“, улица „Трезор“. Всички са проверявани многократно и никой не е намерил нищо.

— Тогава защо е предполагал, че може Шамплен да е там?

— Да не забравяме, че е набелязал като възможност и Литературноисторическото дружество. Гробът на Шамплен му се е привиждал навсякъде.

Гамаш се замисли за момент.

— Столетия наред из цял Квебек са погребвали хора. Как може някой да е сигурен, че е открил именно Шамплен?

— Добър въпрос. Безпокои ни отдавна. Дали на ковчегата ще е изписано „Самюел дьо Шамплен“? Дали ще е гравирана дата, или някакъв символ? Може да го издадат дрехите. Знае се, че е носел отличителен метален шлем. Рено винаги е смятал, че ще го разпознае по него.

— Мислел е, че когато отвори ковчегата, ще види скелет с шлем и ще осъзнае, че това е бащата на Квебек?

— Дори геният си има граници — призна Емил. — И все пак учените смятат, че съществуват няколко сигурни знака. По онова време

всички ковчези са се правели от дърво, но е имало изключения. Експертите вярват, че Шамплен е бил едно от тези изключения. Почти е сигурно, че неговият ковчег е бил обкован с олово отвътре. А и в наши дни става все по-лесно да се датират находките.

Гамаш не изглеждаше убеден.

— Отец Себастиен от базиликата ми каза, че Шамплен и произходът му са обвити в мистерия. Имало теории, че е бил хугенот или шпионин на краля на Франция, дори негов незаконен син. Това просто фантазии ли са, или има доза истина в тях?

— Представата за копелето от благороден произход е романтична. Донякъде е фантазия, но има няколко подробности, които подхранват тази легенда. Една от тях е почти маниакалната потайност на Шамплен. Например бил е женен два̀сет и пет години, но споменава съпругата си само няколко пъти, и то не по име.

— Нямали са деца, нали?

Емил поклати глава и продължи:

— Но и хората около Шамплен не са били много словоохотливи относно живота му. Двама йезуитски свещеници и един послушник францисканец го споменават в дневниците си, ала дори и те не дават лични детайли. Просто неща от ежедневието. Защо е била цялата тази потайност?

— Каква е твоята теория? Изучавал си Шамплен през по-голямата част от живота си.

— Според мен до известна степен се дължи на факта, че такива са били времената. Не се е наблягало толкова на индивидуалността. В тогавашната култура не е било прието хората да се самоизтъкват, за разлика от днес. Но смятам също, че може да е криел нещо, затова е бил толкова потайна личност.

— Непризнат син на краля?

Емил се позамисли, преди да отговори:

— Знаеш, че е бил продуктивен в писането, изпод перото му са излезли хиляди страници. Но сред всичките тези думи е погребано едно изречение.

Гамаш слушаше внимателно и си представяше Шамплен — наведен над хартията, с перо в ръка и мастилница наблизко, в огряван само от свещи спартански дом, отдалечен на четиристотин години и няколкостотин метра от мястото, където седяха сега.

— *По рождение съм задължен на краля* — цитира Емил. — Векове наред историците са се опитвали да разгадаят смисъла на тази фраза.

Гамаш си я повтори наум. *По рождение съм задължен на краля.* Определено навеждаше на интересни мисли. Изведнъж му хрумна нещо.

— Ако останките на Шамплен бъдат открити и няма никакво съмнение, че е той, може да се направят ДНК тестове.

Детективът говореше и наблюдаваше Емил. Наставникът му бе свел очи към масата. Умишлено ли? Дали избягваше да го погледне директно? Възможно ли бе?

— Но какъв е смисълът? — продължи да разсъждава Гамаш. — Дори и резултатите да докажат, че е бил син на Анри IV, в наши дни това нищо не означава.

Комо вдигна поглед.

— От практическа гледна точка няма значение, но от символична? — Възрастният мъж сви рамене. — Това е силно оръжие, особено в ръцете на сепаратистите, които така или иначе възприемат Шамплен като мощна емблема на независимостта на Квебек. Новооткритата информация само ще подсили блясъка и романтичната представа за този човек. Ще бъде едновременно героичен и трагичен образ. Именно така гледат сепаратистите и на себе си.

Гамаш замълча за момент.

— Ти си сепаратист, нали, Емил?

Никога не бяха разговаряли по темата. Не че беше мръсна тайна, а просто твърде личен въпрос, който не бяха повдигали досега. В Квебек разговорите за политика винаги криеха опасности.

Емил, който допреди миг се взираше в омлета си, погледна Гамаш в очите и отвърна:

— Да.

Не отправяше предизвикателство, само потвърждаваше.

— Тогава сигурно си по-наясно — рече Гамаш. — Възможно ли е сепаратисткото движение да се възползва от това убийство?

Комо не отговори веднага. След кратко мълчание остави вилницата си.

— Не е само някакво си „движение“, Арман, а политическа сила. Над половината жители на провинцията се самоопределят като

квебекски националисти. Сепаратистите многократно са съставяли правителство.

— Не исках да ги омаловажавам — усмихна се Гамаш. — Съжалявам. Наясно съм с политическата ситуация.

— Разбира се, че си. Не исках да кажа, че не ти е ясна.

Атмосферата ставаше все по-напрегната.

— През целия си съзнателен живот съм бил сепаратист — продължи Емил. — От края на шейсетте години до днес. Това не означава, че не обичам Канада. Напротив. Може ли човек да не харесва държава, която му дава такава свобода на мисълта и на изразяването? Но искам своя собствена държава.

— Много хора биха се съгласили с теб, но и от двете страни на барикадата има фанатици. Пламенни федералисти, които се боят от френските амбиции и се отнасят с недоверие...

— И сепаратисти с размътени умове, които са способни на всичко, за да се отделят от Канада. Включително на насилие.

Спомниха си Октомврийската криза отпреди няколко десетилетия, когато избухваха бомби, франкофоните отказваха да говорят английски, отвлечен бе британски дипломат, а един от министрите в квебекския кабинет бе убит.

Всичко това в името на независимостта на Квебек.

— Никой не иска да върне онези дни. — Емил погледна събеседника си право в очите.

— Сигурен ли си? — попита внимателно, но твърдо главният инспектор.

Въздухът между тях сякаш пропука от напрежение за миг, но Комо се усмихна и хвана вилицата си.

— Не се знае какво е скрито под повърхността. Според мен обаче онези времена са отминали и погребани.

— *Je te souviens* — припомни си Гамаш. — Как го каза Рене Далер? Квебек е общество от гребци, които се движат напред, но винаги гледат назад. Изгубвате ли миналото някога от поглед?

Емил се взря в събеседника си продължително, но след малко се усмихна и се зае отново с храната си, а Гамаш замислено зарея поглед през заскрежения прозорец.

Щом Самюел дьо Шамплен бе такъв ярък символ на квебекския национализъм, тогава всички членове на дружество „Шамплен“ ли

бяха сепаратисти? Вероятно. Но имаше ли значение? Както Емил бе казал, в Квебек навярно повечето хора бяха сепаратисти, особено сред интелигенцията. Квебекските сепаратисти многократно бяха съставяли правителство.

Тогава му хрумна друга мисъл. Какво би станало, ако гробът на Самюел дьо Шамплен бъде открит и анализите на останките му докажат, че не е бил син на краля? Бащата на Квебек би позагубил малко от романтичния и героичния си ореол, от символичната си сила.

Възможно ли бе сепаратистите да предпочитат Шамплен да остане в неизвестност, отколкото да бъде намерен и развенчан? Може би имаха интерес да спрат Огюстен Рено.

— Забеляза ли записа от миналата седмица? — попита Гамаш, за да смени темата. Отвори дневника на Рено и посочи. Емил прочете и погледна събеседника си.

— Литературноисторическото дружество? Значи миналия петък не е отишъл там за първи път. Пише 1800. Това час на среща ли е?

— И аз се запитах същото, но библиотеката е затворена по това време.

Емил се вгледа в страницата още веднъж. Четири имена и надраскано, размазано число. 18... Присви очи и погледна по-отблизо.

— Май не е 1800.

— Възможно е. Не открих останалите, но попаднах на адреса на някой си Ш. Патрик, който живее на улица „Жарден“ 1809.

— Това е отговорът. — Емил поиска сметката и се изправи. — Ще тръгваме ли?

Гамаш допи последните глътки *café au lait* и стана от стола си.

— Обадох се и оставих съобщение на телефонния секретар на мосю Патрик. Казах, че ще наминем по обяд. Преди това обаче искам да прескоча до ЛИД и да ги попитам за записа в дневника на Рено. Би ли направил нещо за мен, докато съм там?

— *Absolument.*^[2]

Инспекторът кимна към прозореца.

— Виждаш ли ей онази сграда?

— Улица „Сент Юрсюл“ 9 3/4? — Комо присви очи, за да прочете номера. — Наистина ли пише 9 3/4? Как изглеждат три четвърти от апартамент?

— Искаш ли да видиш? Там е живял Огюстен Рено.

Мъжете платиха и заедно с Хенри пресякоха заснежената улица. Влязоха в апартамента отсреща.

— Мили боже — възкликна Емил, — тук като че ли е паднала бомба!

— Снощи с инспектор Ланглоа прекарахме часове в сортиране и подреждане. Трябваше да видиш на какво приличаше мястото преди.

Гамаш се запромъква между купчините изследователски трудове.

— Всичко ли се отнася за Шамплен? — Комо хвана произволен лист и го разгледа.

— Всичко, през което съм минал досега. Дневниците му бяха натикани зад онази библиотека.

— Скрити?

— Изглежда, но не вярвам това да е от особено значение. Бил е голям параноик. Можеш ли да прегледаш записките му, докато си свърша работата в ЛИД?

— Шегуваш ли се?

Емил приличаше на дете в сладкарница. Когато Гамаш тръгваше, наставникът му вече бе седнал на масата в трапезарията и посягаше към купчина листове.

След минути главният инспектор пристигна в старата библиотека и влезе в пустия коридор.

— Мога ли да ви рибна? — обади се Уини на кошмарен френски от горната площадка на дъбовото стълбище.

— Чудех се дали ще е възможно да разговарям с вас и с останалите, ако са тук. — Гамаш говореше английски с надеждата, че библиотекарката ще премине на родния си език.

— Срецнем се може в книжарница обединение?

Не бе схванала намека.

— Добра идея — съгласи се инспекторът.

— Зайчен ден — пожела му Уини и изчезна.

Детективът влезе в библиотеката, където намери мистър Блейк, а след няколко минути пристигнаха Уини, Елизабет и Портър.

— Ще ви задам само няколко въпроса — започна Гамаш. — Имаме доказателство, че Огюстен Рено е идвал тук седмица преди смъртта си.

Наблюдаваше хората пред себе си, докато говореше. Изглеждаха изненадани, заинтригувани и малко притеснени, но никой от тях не

даваше вид да се чувства гузен. И все пак поне един със сигурност го бе излъгал. Един от тях по всяка вероятност бе видял, а може би дори бе посрещнал Рено в библиотеката. Отключил му бе.

Но защо? Защо е искал Рено да влезе? Защо археологът е довел още четирима души?

— Какво е търсел тук? — попита Гамаш. Доброволците от ЛИД го изгледаха невярващо, а след това се спогледаха помежду си.

— Огюстен Рено е идвал в библиотеката? — учуди се мистър Блейк. — Не съм го виждал.

— Нито пък аз — добави Уини, която от изненада премина на английски.

Елизабет и Портър поклатиха глава.

— Може би е дошъл след края на работното време — обясни Гамаш, — в шест часа.

— Тогава няма начин да е влязъл — възрази Портър. — Било е заключено, както знаете.

— Знам, че всички вие имате ключове. Знам, че не би представлявало проблем за кой от вас да го пусне.

— Но защо бихме го направили? — попита мистър Блейк.

— Шин, Дж. Д., Патрик и О'Мара — говорят ли ви нещо тези имена?

Отново поразсъждаваха и отново поклатиха дружно глави. Като митичната хидра — едно тяло с много глави, които мислят заедно.

— Възможно ли е да са членове на дружеството? — настоя детективът.

— Не знам за Дж. Д., но останалите не са записани при нас — отвърна Уини. — Толкова са малко, че ги знам наизуст.

— Може ли да погледна списъка на членовете? — попита Гамаш. Уини настръхна, а Портър се намеси:

— Това е поверителна информация.

— Списъкът с членовете на библиотеката? Пазите го в тайна?

— Не в тайна, господин главен инспектор. Спазваме поверителност.

— Все пак искам да го видя.

Портър отвори уста, но Елизабет го изпревари:

— Ще го донесем. Уини?

Библиотекарката се подчини на молбата без капка колебание.

Когато си тръгваше, Гамаш прибра сгънатия списък в джоба на самото си и се спря пред стълбището, за да си надене дебелия ръкавици. От другата страна на улицата се виждаха презвитерианската църква „Свети Андрю“ и жилището на пастора, разположено точно срещу старата библиотека.

Кой би могъл най-лесно и незабелязано да отключи за някого сградата на ЛИД? А ако лампите светят след края на работното време, кой е най-вероятно да обърне внимание?

Свещеникът Том Хенкок.

След като не намери никого в каменното здание, Гамаш откри пастора в църковния му кабинет — удобна зад на стаичка, отрупана с вещи.

— Съжалявам за безпокойството, но искам да ви попитам дали сте виждали Огюстен Рено в ЛИД през седмицата преди смъртта му.

Ако Том Хенкок бе отключил, почти със сигурност щеше да отрече. Гамаш не очакваше да чуе от него истината, но се надяваше да го изненада с въпроса и да предизвика поне мимолетна проява на вина.

Но в изражението на свещеника нямаше нищо такова.

— Рено е ходил там седмица преди смъртта си? Не знаех. Как разбрахте?

За разлика от останалите Хенкок не се опита да оспорва. Просто изглеждаше объркан като самия главен инспектор.

— От дневника му. Смятаме, че е имал среща в ЛИД с още четирима души след края на работното време.

Гамаш изреди имената, но пасторът само поклати глава:

— Съжалявам, не ми говорят нищо, но мога да поразпитам, ако искате. — Замълча и се вгледа внимателно във възрастния мъж. — Има ли още нещо, с което мога да ви помогна?

Помощ. *Нуждая се от помощ.* Гамаш поклати глава, благодари и си тръгна.

Когато се върна в апартамента на улица „Сент Юрсюл“ 9 3/4, Емил все още бе там и четеше.

— Откри ли нещо? — попита наставникът на Гамаш и вдигна поглед.

Детективът поклати глава, съблече си палтото и изтупа снега от него.

— А ти?

— Тъкмо разсъждавах над тези. Забеляза ли ги?

Гамаш се приближи до масата и погледна. Емил сочеше една от страниците на дневника — същата, на която бе отбелязана срещата с четиримата мъже в ЛИД. В долния край на листа с много ситен, но разбираем почерк бяха изписани два номера.

9–8499 и 9–8572.

— Банкова сметка? Регистрационен номер на автомобил? Не са библиотечни каталожни номера, поне не и по десетичната класификация на Дюи^[3]. Забелязах ги, но в този дневник има толкова много числа, надраскани навсякъде. Пълно е с тях.

Не изглеждаха и като телефонни номера, поне не и квебекски. Географски координати? Едва ли, не приличаха на познатите му формати.

Гамаш си погледна часовника.

— Май е време да отидем при мосю Патрик. Ще дойдеш ли с мен?

Емил затвори дневника, изправи се и се протегна.

— Невероятно е, че толкова много е изписано, а не се казва нищо ново. Колко ли научни изследвания по темата са били направени преди Рено. Човек би си помислил, че след толкова години труд и той ще открие нещо различно.

— Може да е открил. Убийствата не стават ей така, от нищото. Нещо се е случило в живота на жертвата.

Гамаш заключи апартамента и с Комо тръгнаха по тесните улички в компанията на Хенри.

— Тук е имало гори по времето на Шамплен, нали? — попита детективът, докато вървяха по улица „Сент Юрсюл“. Емил кимна.

— Главното селище е стигало някъде до улица „Жарден“, но скоро след смъртта на Шамплен колонията се разширила. Урсулинките построили манастира си и в града започнали да се стичат още заселници, когато осъзнали, че няма да изчезне.

— И че тук могат да намерят късмета си — добави Гамаш.

— Така е.

Спряха на „Жарден“. Като повечето улички в старата част на града и тази се виеше и се скриваше зад поредния ъгъл. Въобще не можеше да се говори за правоъгълна улична мрежа, центърът

представляваше истински безпорядък, лабиринт от малки каменни алеи и старинни сгради.

— Накъде? — попита Емил.

Гамаш замръзна на място. Отне му няколко мига да осъзнае защо реагира така. Кой му бе задал този въпрос за последно? Жан Ги. Взираше се в дългия коридор — първо в едната посока, после в другата, а накрая погледна началника си. Искаше да получи указания накъде да тръгне.

— Насам.

Беше предположение и тогава, и сега. Гамаш усети как сърцето му се разтуптява от спомена и си повтори, че няма защо, това бе минало. Свършено. Погребано.

— Прав си — потвърди Емил и посочи сива каменна къща с богато украсена резбована дървена порта и номер, изписан над нея: 1809.

Гамаш позвъни на звънеца и зачакаха. Двама мъже и едно куче. Човек на средна възраст отвори вратата.

— *Oui?*

— Мистър Патрик — поздрави детективът на английски, — казвам се Гамаш. Оставих ви съобщение на телефонния секретар тази сутрин. Това е колегата ми Емил Комо. Дали може да ви зададем няколко въпроса?

— *Quoi?*^[4]

— Няколко въпроса — повтори Гамаш малко по-силно, в случай че човекът не го е чул добре.

— *Je ne comprends pas*^[5] — отвърна мъжът раздражено и понечи да затвори вратата.

— Не, почакайте! — спря го инспекторът, този път на френски. — *Desole*. Помислих си, че сте англоговорещ.

— Всички така си мислят — оплака се мъжът. — Казвам се Шон Патрик. — Произнесе фамилията си с ударение на последната сричка. — Не знам и една дума на английски. Съжалявам.

И отново понечи да затвори вратата.

— Но, мосю, за друго исках да ви питам — побърза да уточни детективът, — за смъртта на Огюстен Рено.

Вратата застина, после бавно се откряна и Гамаш, Емил и Хенри бяха допуснати вътре.

Мосю Патрик посочи една от стаите.

Главният инспектор нареди на кучето си да легне пред входната врата. Свалиха ботушите си и последваха мосю Патрик в салона — старомодна дума, но прилягаше на помещението, където се озоваха. Определено не приличаше на всекидневна. Гамаш погледна диваните и не забеляза никакъв признак, че някога на възглавниците е сядал човек. Нямахше да седне и сега. Мосю Патрик не покани гостите си да се настанят. Всички се струпаха в средата на задушната стая.

— Красиви мебели — отбеляза Емил, докато се оглеждаше.

— От баба ми и дядо ми.

— Те ли са на снимките? — попита детективът и се приближи до окачените по стените рамки с фотографии.

— Да. А онова са родителите ми. Прабабите и прадядовците ми също са живели в Квебек. Ей там ще ги видите.

Мъжът посочи с жест друга група снимки. Гамаш се вгледа в строгите на вид хора. Отдавна се чудеше какво ли е ставало веднага след заснемането на фотография. Дали сниманите са въздъхвали, доволни, че се е свършило? Дали са се поглеждали и са се усмихвали един на друг? Наистина ли са били такива, или заради примитивната технология от онова време са стояли неподвижно твърде дълго и са се взирали в обектива?

И все пак...

Друга снимка на стената привлече вниманието на Гамаш. На нея група пращни и окаляни мъже с лопати стояха пред голяма дупка. Зад тях се издигаше каменна сграда. Повечето работници изглеждаха мрачни, но двама от тях се бяха ухилили.

— Колко е хубаво, че ги пазите — коментира детективът. Но Патрик очевидно не смяташе, че е хубаво, лошо или каквото и да е. Според Гамаш вероятно не бе поглеждал жълтеникавите снимки от десетилетия. И едва ли някога им бе обръщал внимание.

— Познавахте ли добре Огюстен Рено? — попита главният инспектор, след като обърна гръб на стената.

— Въобще не съм го познавал.

— Тогава защо сте се срещнали с него?

— Шегувате ли се? Да съм се срещал? Кога?

— Седмица преди смъртта му. Уговорил си е среща с вас, мосю О'Мара и още двама. Някои си Шин и Дж. Д.

— Никога не съм чувал за тях.

— Но все пак познавате Огюстен Рено — намеси се Емил.

— Знаех за него. Но не го познавах лично.

— Твърдите, че той никога не се е свързвал с вас, така ли? — попита Гамаш.

— Вие от полицията ли сте? — поинтересува се Патрик подозрително.

— Помагаме в разследването — отвърна инспекторът неопределено. За щастие, мосю Патрик не беше особено наблюдателен или любопитен, иначе вече щеше да се е запитал защо Гамаш е дошъл с възрастен мъж и с куче. Вярно, полицейско куче, но все пак беше необичайно. Ала Шон Патрик явно не го беше грижа. Като повечето квебекчани, вниманието му бе обсебено от Огюстен Рено.

— Чух, че англичаните са го убили и са го заровили в подземие то на онази сграда.

— Кой ви го каза? — попита Емил.

— Четох ей там. — Патрик махна с ръка към *Le Journalist* на масичката в преддверието.

— Не знаем кой го е убил — заяви Гамаш твърдо.

— Хайде, стига — настоя домакинът. — Кой би могъл да е, ако не англетата? Убили са го, за да запазят тайната си.

— Заради Шамплен? — попита Емил.

Патрик се обърна към него и кимна.

— Точно така. Главният археолог твърди, че Шамплен не е погребан там, но е почти сигурно, че лъже. Прикрива някого.

— Защо му е да го прави?

— Англетата са го подкупили. — Патрик потри двата си показалеца един в друг.

— Няма нищо такова, мосю — възрази Гамаш. — Повярвайте ми, Самюел дьо Шамплен не е погребан под Литературноисторическото дружество.

— Но Огюстен Рено е убит там — настоя Патрик. — Не можете да ме убедите, че *les Anglais*^[6] нямат нищо общо със смъртта му.

— Защо името ви е записано в дневника на мосю Рено? — попита инспекторът.

Домакинът му отговори с изумено изражение:

— Моето име ли? — След миг изкриви лице в нещо средно между презрителна и нетърпелива гримаса. — Шегувате ли се? Бихте ли се легитимирали с някакви документи?

Гамаш бръкна във вътрешния джоб на сакото и извади служебната си карта. Човекът я взе, прочете я, вторачи се в името, в снимката, а после вдигна поглед към Гамаш. Смаян.

— Това сте вие? Онзи полицай от *Surete*? Господи! Не ви познах с тази брада. Вие сте главен инспектор Гамаш?

Детективът кимна.

Патрик се наведе по-близо до него. Гамаш не помръдна, дори застина още по-неподвижно. Ако човекът насреща бе понаблюдателен, щеше да усети предупреждението.

— Да, виждал съм ви по телевизията. На погребенията. — Оглеждаше инспектора, сякаш бе експонат в изложба.

— Мосю... — намеси се Емил, за да спре Патрик.

— Сигурно е било ужасно. — Погледът на мъжа блестеше от възмущение.

Гамаш продължаваше да стои безмълвен.

— Пазя броя на списание *L'actualite*, в който сте на корицата. Онази снимка, нали се сещате? Ще ми я подпишете ли?

— Няма да направя нищо подобно.

Гласът на детектива беше толкова нисък и заплашителен, че най-после Шон Патрик разбра намека. Спря, както бе тръгнал към вратата, и се извърна, готов да каже нещо ядосано, но застина. Главен инспектор Гамаш бе вперил поглед в него. Пронизващ. Изпълнен с презрение.

Патрик се поколеба. Изчерви се и промърмори:

— Съжалявам. Простете, че попитах.

Тишината изпълни стаята и се проточи. След известно време Гамаш кимна.

— Имам още няколко въпроса — поде отново детективът и Патрик, вече по-хрисим, се обърна към него. — Някой говорил ли ви е за Шамплен? Интересувал ли се е от историята на вашия дом?

— Много хора са се интересували от къщата. Построена е през 1751 година. Моите прадядо и прабаба са заживели тук в края на XIX век.

— Знаете ли какво е имало на това място преди? — попита Емил.

Патрик поклати глава.

— А тези числа? — Гамаш му показа числата, записани в дневника на Рено: 9–8499 и 9–8572. — Говорят ли ви нещо?

Домакинът отново поклати глава. Детективът се вгледа в мъжа. Защо името му бе записано в дневника на мъртвеца? Можеше да се закълне, че макар да е грубиян, Шон Патрик не лъже. Изглеждаше искрено удивен, когато чу, че Огюстен Рено е имал среща с него.

— Как мислиш? — обърна се Гамаш към Емил, след като си тръгнаха. — Лъже ли?

— Всъщност според мен не. Рено или е имал предвид друг Ш. Патрик, или е възнамерявал да организира срещата, но така и не се е стигнало до нея.

— Стори ми се, че я е очаквал с вълнение. Защо не е довършил това, което е започнал?

Повървяха мълчаливо няколко минути, после Емил спря.

— Ще се виждам с приятели за обяд. Искаш ли да дойдеш?

— *Non, merci.* Мисля да се върна в Литературноисторическото дружество.

— Искаш да поровиш още малко?

— Нещо толкова.

[1] Цитат от поемата на Ръдиард Киплинг „Победителите“. — Б.пр. ↑

[2] Абсолютно (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Система за библиотечна класификация, разработена от американеца Мелвил Дюи през 1876 г. — Б.пр. ↑

[4] Какво? (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Не разбирам (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Англичаните (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Неколцина зяпачи от онези, които проявяваха нездраво любопитство, все още се мотаеха около входа на ЛИД. Какво ли се надяваха да видят?

Когато ги дочу да разговарят за Огюстен Рено и Шамплен, за конспиративни теории, за *les Anglais*, Гамаш разбра, че човешката природа не се е променила през последните няколко столетия. Преди два века подобни групички навярно са се струпвали пред сградата, на същото това място, сгущени един в друг в режещия мраз. Чакали са да видят как палачът извежда осъдения на площадката над входа, слага примка около врата му и го тласва от ръба. Мъртво или в предсмъртна агония, тялото се залюлявало пред очите на събралата се тълпа.

Единственото по-различно днес бе, че смъртта вече бе настъпила.

Дали и тя бе екзекуция?

Главен инспектор Гамаш знаеше, че повечето убийци не гледат на действията си като на престъпление. Някак си вярват, че жертвата е трябвало да умре, търсила си го е или е заслужавала смърт. В този смисъл актът бе екзекуция, макар и не публична.

Дали и убиецът на Рено бе вярвал в същото? Гамаш разбираше колко е голяма силата на мисълта и знаеше, че не бива да я подценява. Убийството никога не бе въпрос на груба сила, а започваше и свършваше в ума. А умът бе способен да оправдае всичко.

Огледа хората около себе си. Мъже и жени на различна възраст бяха зяпнали сградата, сякаш ей сега щеше да се надигне и да направи нещо интересно.

А дали и той самият не бе като тях?

След раздялата с Емил детективът бе повел Хенри из тесните заснежени улички. Докато крачеше, размишляваше върху случая. Но го глождеше и въпросът защо още се занимава с убийството. Нямаше никакви задължения към разследването. Инспектор Ланглоа беше способен и умен мъж. Гамаш бе сигурен, че колегата му може и сам да

разреша случая, като не би допуснал англичаните да бъдат несправедливо набедени.

Тогава защо все още се ровеше в убийството на Огюстен Рено?

Вече не ще има самота.

— Знаете ли, че със Сюзан имаме куче?

— Така ли? Каква порода?

— А, мелез — отвърна полицай Моран.

Докато говореше и слушаше, главен инспектор Гамаш седеше на бюрото си пред компютъра и наблюдаваше как върви търсенето, или по-скоро как не върви.

Изминали бяха шест часа, а все още не бяха проследили източника на обаждането. Докарваха още и още модерна техника, пристигаха нови и нови експерти, но без резултат.

Един екип се мъчеше да проследи обаждането, друг анализираше гласа на фермера, екипи пътуваха из провинцията и проверяваха всяка следа на терен. Всичко това ставаше под ръководството на главен комисар Франкьор.

Макар че двамата мъже не хранеха особено топли чувства един към друг, Гамаш трябваше да признае, че е благодарен на главния комисар. Някой трябваше да поеме командването, а в момента самият той очевидно не бе способен.

В разговора си с Моран детективът поддържаше спокоен, почти ведър тон, но умът му не спираше да действа на високи обороти.

Нещо не беше наред. Нямахме логика, никак не се връзваше. Докато младият полицай разказваше за кученцето си, Гамаш размишляваше и се мъчеше да намести парченцата от пъзела.

Изведнъж му дойде идея. Наведе се над клавиатурата и изстреля бързо текстово съобщение.

„Фермерът не е фермер. Играел е роля. Накарайте гласовите анализатори да проверят акцента му.“

„Вече го провериха — отвърна полицай Изабел Лакост. — Акцентът е автентичен.“

Колежката му беше в Сент Агат, събираше информация на местопрестъплението.

„Да проверят пак. Няма как да е прост селянин, на какъвто се правеше пред нас. Не е възможно. Какъв е тогава?“

В ушите му звучеше гласът на Моран, който говореше нещо за кучешки храни.

„Какво си мислите?“ — включи се и Бовоар, който беше в щаба и помагаше за разследването.

„Да предположим, че не е било инцидент — написа главният инспектор. Пръстите му блъскаха бясно по клавиатурата, докато мислите се блъскаха в главата му. — Да предположим, че е искал да убие полицаи и да отвлече друг. Това е бил планът му от самото начало.“

„Защо?“ — попита Жан Ги.

На телефона настана мълчание.

— Как се казва кучето ти? — поинтересува се Гамаш.

— Викаме й Боа^[1], защото прилича на пън — отвърна през смях Моран. Началникът му също се разсмя.

— Разкажи ми всичко за нея.

„Не знам — продължи да пише Гамаш, докато младият полицаи разправяше как взел кучето от SPCA^[2] и го занесъл у дома при Сюзан. — Но да приемем, че всичко е планирано. Тогава това се отнася и за часа: 11:18 утре. Искат да сме заети с нещо дотогава. Отвличат ни вниманието. Искат да гледаме нанякъде, докато те правят нещо другаде.“

„Има нещо, планирано за утре сутрин в 11:18?“ — написаха едновременно Бовоар и Лакост.

„Или пък — отвърна главният инспектор — нещо приключва утре в 11:18. Нещо, което се случва в момента.“

Мълчание. Курсорът примигваше на иначе неподвижния екран на Гамаш, а в ушите му се точеше разказ за навика, който Боа е придобила напоследък — да яде чорапи или да ака в тях. „И какво да правим?“ — зададе въпрос Бовоар.

Гамаш се втренчи в пулсиращия курсор на монитора. Какво да правят?

„Няма да правите нищо“ — появи се на екрана.

„Кой е?“ — веднага написа Гамаш.

„Главен комисар Франкьор“ — дойде незабавният отговор. Арман Гамаш вдигна поглед към главния комисар, който седеше пред компютъра си в щаба и също го наблюдаваше през стъклото.

„Вие, господин главен инспектор, ще продължите да говорите с полицаия. Това е единственото ви задължение. Инспектор Бовоар и полицай Лакост ще продължат да следват моите заповеди. В това разследване може да има само един началник, нали разбирате? Ще спасим вашия подчинен, но трябва да се концентрирате и всички заедно да действате по един ясен курс. Не да се отцепваме и отклоняваме. Така само помагаме на престъпниците.“

„Съгласен съм — отвърна Гамаш. — Но трябва да обмислим и други възможни сценарии, сър. Включително, че всичко това е част от добре организиран план.“

„План ли? Какъв, да вдигнат на крак всички ченгета в Северна Америка? Убит е един полицай, втори е отвлечен. Доста скапан план, не мислите ли?“

Детективът се вгледа в екрана. След малко написа:

„Онзи фермер не е човекът, за когото се представя. Иначе досега щяхме да сме го открили. Щяхме да знаем къде е полицай Моран. Има нещо друго.“

„Паниката ви не е от полза на никого, господин главен инспектор. Следвайте заповедите.“

„Не е изпаднал в паника — написа Бовоар. — В разсъжденията му има смисъл.“

„Достатъчно. Главен инспектор Гамаш, концентрирайте се. Ще спасим полицай Моран.“

Гамаш се вгледа в мигащия курсор, след което вдигна очи от монитора. Франкбор го наблюдаваше. Но не ядосано. В погледа му дори се четеше съчувствие, като че ли имаше представа как се чувства колегата му.

Може и така да беше. На Гамаш му се искаше главният комисар да вникне в разсъжденията му и да го разбере.

Нещо не беше наред. Оставаха им осемнайсет часа да намерят полицай Моран, а не бяха стигнали далеч в разследването. Един обикновен фермер не би могъл да блокира всички възможности и технологии на *Surete*. Следователно нямаше как да е обикновен фермер.

Гамаш кимна на главния комисар и той му отвърна с благодарна усмивка. Моментът не беше подходящ за сблъсък между началниците.

Макар че Франкьор заемаше по-висок пост от него, главният инспектор бе по-уважаваният от двамата.

Не, един разрив сега щеше да доведе до катастрофа.

Но същото ги очакваше, ако пренебрегнат това, което според Гамаш бе очевидно. Някой им отвличаше вниманието. С всяка изминала минута се отдалечаваха все повече от нея. От полицай Моран. От по-мащабния план, който бе задействан.

Детективът се усмихна в отговор на колегата си. Замисли се. Да го направи ли? Вземеше ли решение да действа, нямаше връщане назад. Можеше да съсипе кариерата и живота на много хора. Отпрати поглед през прозореца.

— И вие имате куче, нали, сър?

— Да. Хенри. И той беше улично куче някога, също като Боа.

— Странно как успяват с времето да ни влязат под кожата. Мисля, че онези, които спасяваме, са много специални.

— Да — отвърна Гамаш решително. Седна по-напред на стола си, написа набързо бележка и потърси погледа на инспектор Бовоар. Подчиненият му се изправи, напълни кана с прясна вода и тръгна към кабинета на началника под строгия взор на главен комисар Франкьор.

Жан Ги взе бележката и я скъта в юмрука си.

Стъпалата на Гамаш изтръпваха от студа, докато се взираше в сградата на Литературноисторическото дружество. Хенри бе до него и ту вдигаше едната си лапа от земята, ту другата. Снегът и ледът бяха толкова смразяващи, че чак пареха.

Защо продължаваше да разследва случая на Рено? Дали това бе неговото собствено средство за отвличане на вниманието? Опитваше ли се да отклони мислите си от нещо, което трябва да види? Да чуе? Да почувства? Целият му професионален път ли бе преминал така — в заменяне на един призрак с друг? В бягство от спомените?

Отвори със замах тежката дървена порта и влезе в Литературноисторическото дружество, където англичаните съхраняваха своите призраци, подредени по каталог и номерирани.

Мистър Блейк беше в библиотеката, тъкмо си наливаше чаша чай и посягаше да вземе бисквитка от синьо-бялата порцеланова чиния на дългата дървена маса. Видя Гамаш и му посочи чайника. Детективът кимна и докато си свали палтото и разтрие лапите на Хенри, за да ги стопли и подсуши, на масата вече го чакаха чаша чай и бисквита.

Мистър Блейк бе потънал отново в четивото си и главният инспектор реши, че може да последва примера му. Прекара следващия час в избиране на книги, посръбване на чай, хапване на бисквити и четене, а понякога и водене на бележки.

— Какво четете? — Възрастният джентълмен вдигна поглед от книгата си, тънък том за тревите на Западните острови^[3]. — Има ли връзка със случая Рено?

Арман Гамаш отбеляза с листче страницата, до която беше стигнал, и погледна мистър Блейк, който седеше в другия край на читалнята. Беше облечен изискано — със сив вълнен панталон, риза, вратовръзка, пуловер и сако.

— Не, реших да го оставя поне за час и нещо. Това — детективът вдигна книгата — е тема, която ми е интересна. Става въпрос за Бугенвил.

Възрастният мъж се наведе:

— Човекът, на когото е кръстена бугенвилията? Цъфтящото растение?

— Точно така.

Мъжете си представиха кичестото ярко цвете, което се срещаше често в тропиците.

— Значи се интересувате и от ботаника? — предположи мистър Блейк.

— Не, от Авраамови поля.

— Там няма много бугенвилии.

Гамаш се разсмя.

— Съвсем вярно. Но пък Бугенвил е бил там.

— Кога?

— По време на битката — отвърна Гамаш.

— За един и същи човек ли говорим? — попита възрастният джентълмен. — Изследователят, който е занесъл бугенвилията в Европа след едно от пътешествията си?

— Да, същият. Много хора не знаят, че той е бил един от адютантите на генерал Монкалм.

— Чакайте малко — изненада се мистър Блейк. — Един от най-великите картографи и навигатори на своето време се е бил на Авраамови поля?

— Е, не е много сигурно дали се е бил. Точно това се опитвам да разбера.

„Още призраци — помисли си Гамаш. — Животът ми е пълен с призраци.“

Възрастният мъж го гледаше изумен. И с основание. Това бе почти неизвестен и изненадващо непотвърден исторически факт.

— Има и още — продължи инспекторът и се наклони напред. — Французите под командването на генерал Монкалм са загубили битката при Авраамови поля. Знаете ли защо?

— Защото англичаните под командването на генерал Улф са се изкатерили по скалите. Днес историците смятат, че е било блестящ тактически ход. — Възрастният джентълмен понижи глас, за да не го дочуят призраците и дървената статуя, която се извисяваше в края на залата. — Между нас казано, мисля, че Улф е бил под въздействието на някакви лекарства и е нямал представа какви ги върши.

Гамаш се разсмя, изненадан от предположението. Знаеше, че генерал Улф, героят на англичаните в тази битка, наистина е бил болен в дните преди сражението.

— Значи не смятате, че е измислил удивителна стратегия?

— Смятам, че е бил със замъглен разсъдък и просто е имал късмет.

Детективът замълча за миг.

— Може би. Знаете ли, че има и друг фактор, допринесъл за английската победа?

— Наистина ли? И Монкалм ли е бил натъпкан с лекарства?

— Допуснал е някои грешки — отвърна Гамаш, — но предозирането с медикаменти не е било сред тях. Не, имах предвид друго. Когато Монкалм осъзнал откъде всъщност ще дойде нападението, направил две неща. Побързал да пресрещне врага и изпратил съобщение на адютанта си Бугенвил да го последва веднага. И така се изправил срещу англичаните.

— Твърде прибързано, ако си спомням правилно. Не казват ли, че е било добре да изчака подкрепленията?

— Да. Първата му грешка. Впуснал се в битката с недостатъчно многобройна армия.

Гамаш спря, за да си поеме въздух. Докато го гледаше, мистър Блейк се запита защо едно отдавна изгубено сражение вълнува толкова

дълбоко събеседника му.

— Монкалм е платил с живота си — отбеляза възрастният мъж.

— Да, починал е, макар и не на бойното поле. Генерал Улф е загинал в битката, но не и Монкалм. Бил е ранен на няколко места и са го отнесли в манастира на урсупинките зад градските стени. Впрочем манастирът се намира недалеч оттук. Монахините се опитали да го спасят, но издъхнал на следващата сутрин и бил погребан в подземието на сградата заедно с още няколко войници.

Мистър Блейк се замисли за малко.

— А какво станало с адютанта му Бугенвил? Къде е бил той?

— Именно — кимна Гамаш, — къде е бил? Чакал англичаните по-нагоре по течението на реката. Всички предполагали, че първата вълна на атаката ще дойде оттам. Но когато Монкалм изпратил до Бугенвил отчаян зов за подкрепления, защо помощникът му не се е притекъл на помощ?

— Защо наистина?

— Не зная. Никой не знае. Пристигнал, но му отнело много време, а когато най-сетне бил на мястото на сражението, не нападнал веднага. Официалното му обяснение било, че по това време битката вече изглеждала решена, и то не в тяхна полза. Не искал да жертва армията си за изгубена кауза.

— Разумно.

— Съгласен съм, но дали е било така? Генералът му наредил да се включи в битката. Бугенвил виждал с очите си клането. Дали наистина това го е спряло? Някои историци казват, че ако Бугенвил бил нападнал врага, почти със сигурност щял да победи. Сред английските редици вече царял хаос, висшите им командири били избити или ранени.

— Каква е вашата теория? Имате теория, нали? — попита мистър Блейк и впери остър поглед в Гамаш.

— Не е много популярна и дори може да не е особено правдоподобна. Но на страната на англичаните в тази битка е участвал още един човек, за когото историята предимно мълчи. Той обаче е най-известният от всички, въввлечени в битката. Световноизвестен.

— Кой?

— Джеймс Кук.

— Капитан Кук?

— Същият. Картографирал е голяма част от Южна Америка, Австралия, Нова Зеландия и островите в Тихия океан. Бил е най-известният картограф на своето време и остава такъв и до днес. Но преди това е бил капитан на кораба, който превозил войниците, изкачили скалите и завзели Квебек. Градът бил завладян от англичаните и никога повече не попаднал във владението на французи.

— И каква е вашата теория?

— Когато човек работи в моята сфера, започва да се отнася подозрително към всякакви съвпадения. Случват се и такива, но не често. А щом забележа някоя привидна случайност, започвам да си задавам въпроси.

— Това е голямо съвпадение — съгласи се мистър Блейк. — Двама световноизвестни картографи се бият на противоположни страни в една и съща битка за отдалечена колония.

— Един от тях се забавя и последствията са катастрофални.

— Според вас го е направил нарочно, нали...

Думите на Блейк не звучаха като въпрос.

— Мисля, че е вероятно да са се познавали и да са общували помежду си. Възможно е капитан Кук, по-старшият по чин от двамата, да е обещал нещо на Бугенвил в замяна на поискана услуга.

— Колебание. Изчакване — предположи мистър Блейк. — Не е изглеждало като кой знае какво, но заради това може би французите са изгубили колонията.

— И живота на много от своите хора, включително на генерал Монкалм — допълни Гамаш.

— Какво е щял да получи Бугенвил в замяна?

— Навярно Кук го е насочил към Западните Индии^[4]. Може да си е затворил очите и да е оставил Бугенвил да изследва и картографира важни райони. Не знам. Затова съм тук. — Инспекторът посочи книгата си. — Подозирам, че греша и всичко това е било просто плод на случайност.

— Но пък си запълвате времето — отбеляза мистър Блейк, — което понякога е добре дошло.

„*Avec le temps*“ — припомни си Гамаш.

— Ами вие? — обърна се детективът към възрастния мъж.

Мистър Блейк му подаде изданието за древни видове шотландски треви.

— По ирония на съдбата с приближаването на края на живота ми имам чувството, че разполагам с цялото време на света.

Инспекторът огледа научния том и се опита да се престори, че му е интересен. Ако седнеше да го чете, един час със сигурност щеше да му се стори като цяла вечност. Такова четиво можеше да разтегли времето, а и дори просто да го пропилее. Разлисти книгата. Забеляза, че е първо издание, но е увредена от вода и е на толкова непопулярна тема, че едва ли има особено висока стойност. Отпечатана бе през 1845 година.

Направи му впечатление и още нещо — друго число, почти скрито под библиотечната карта.

— Знаете ли какво е това? — изправи се Гамаш и показа на мистър Блейк числото.

Възрастният мъж сви рамене:

— Не е важно. Ето това има значение. — Посочи каталожния номер по десетичната класификация на Дюи.

— Все пак искам да видя числата отдолу.

Инспекторът се озърна в търсене на човек, който да му помогне.

— Може би трябва да повикаме Уини — предложи мистър Блейк.

— Добра идея.

Възрастният джентълмен вдигна телефона и след няколко минути се появи дребничката библиотекарка с подозрително изражение. След като ѝ обясниха какво търсят, тя се обърна към главния инспектор:

— Добре, елате с мен.

Тримата тръгнаха по криволическите коридори, качваха се по стълбища, слизаха по други и накрая влязоха в просторен кабинет някъде в задната част на сградата. Там седяха Портър Уилсън и Елизабет Макуъртър.

— Здравейте, господин главен инспектор. — Елизабет стана и посрещна детектива, стисна ръката му, а след нея същото направи и Портър.

Уини се надвеси над книгата и като хирург, въоръжена с канцеларско ножче, отдели горната част на джобчето за библиотечна карта, залепено от вътрешната страна на корицата преди поне сто години.

Там, под него, грейнаха цифрите, неопетнени и ясни. Сякаш не бе минал и ден от мига, в който са били изписани върху това скучно първо издание.

6–5923.

— Какво е това число? — попита Гамаш.

Настъпи мълчание, докато всички се изредиха да погледнат. Накрая му отговори Уини:

— Мисля, че е от старата каталожна система, нали, Елизабет?

— Според мен си права — обади се Портър, който явно нямаше никаква представа.

— Каква е тази стара система? — поинтересува се главният инспектор.

— От деветнайсети век. Отдавна не я използваме — обясни Елизабет, — но едно време, когато е било основано Литературноисторическото дружество, книгите са били описвани по този начин.

— Продължавайте.

Възрастната жена се засмя тихо и някак смутено:

— Не е била кой знае каква система. Литературноисторическото дружество е създадено през двайсетте години на деветнайсети век...

— По-точно през 1824 година — намеси се мистър Блейк. — Някъде тук е и уставът.

Възрастният мъж се зае да търси документа, докато Елизабет разказваше.

— По онова време сред англоезичната общност било разгласено, че се приемат всякакви вещи с историческа стойност, които хората пазят в домовете си — обясни тя през смях. — Явно този призив бил приет като повод да се разчистят тавани, мазета и плевни. Основателите на дружеството получили плюшени гущери, бални рокли, старинни шкафове, писма и списъци за пазаруване. В крайна сметка конкретизирали изискванията си и решили да се ограничат само до функциите на библиотека, но дори и тогава били затрупани с предметни дарения.

Гамаш си представи камарите от стари книги с кожена подвързия и дори хвърчащи листове.

— Когато получавали книгите, отбелязвали годината, в която са дарени. — Елизабет взе изданието за шотландските треви и посочи. —

Ето това е цифрата „6“, а останалото е поредният номер на книгата. Тази е била пет хиляди деветстотин дващсет и третата.

Гамаш съвсем се обърка.

— *Alors*, първата цифра, шест, означава годината. Но как се разбира кое е десетилетието? И дали е била петхилядната книга за съответната година, или изобщо? Боя се, че нищо не разбирам.

— Нелепа система — изсумтя Уини. — Потресаваща. Очевидно въобще не са имали представа какво правят.

— Сигурно им е дошло в повече — рече Елизабет.

— Това е довело до още по-голямо объркване. — Библиотекарката се обърна към главния инспектор. — Нужно е доста старание и дори гадаене, за да се разшифрова този код. Понеже книгата е била издадена през 1845 година, можем да предположим, че е дарена през 1846. Или през петдесет и шеста, или през шейсет и шеста... и т.н.

— А какво ще кажете за 5923? — попита Гамаш.

— Там става още по-зле — призна Уини. — Започнали са с „1“ и са продължили да добавят.

— Значи това е била пет хиляди деветстотин дващсет и третата книга, която са получили?

— Би било прекалено логично, господин главен инспектор, но не е така. Когато стигнали до десет хиляди, започнали броенето отново от едно — въздъхна библиотекарката. Явно бе болезнено за нея да го признае.

— Описали са с каталожни номера всичко. Някои томове се озовали на рафтовете в библиотеката и в крайна сметка получили десетични номера по класификацията на Дюи, други не — допълни Елизабет. — Било е пълна бъркотия и все още е.

— Намерих го — обяви мистър Блейк и вдигна стара опърпана папка. — Оригиналният устав гласи следното — зачете той: — *Да открием и спасим от безмилостната паст на времето писмените документи, които пазят най-ранната история на Канада. Да съхраняваме, докато можем, онези документи, които ще изровим от праха на неизследвани архиви и които биха се оказали от голяма важност за общата история, и по-конкретно за историята на тази провинция.*

Гамаш слушаше старите слова, изречени със старчески глас, и се трогна дълбоко от простотата и благородството им. Изведнъж го обзе непреодолимо желание да помогне на тези хора, да ги спаси от безмилостната паст на времето.

— Какво може да означават тези числа? — попита инспекторът, като им показва номерата, преписани от дневника на Огюстен Рено.

9–8499 и 9–8572.

— Имате ли и каталожен номер по десетичната класификация на Дюи? — попита Уини. Гамаш си помисли, че ако можеше да смърка десетични номера на Дюи, библиотекарката щеше да се надрусва. Но трябваше да я разочарова.

— Не, само тези. Говорят ли ви нещо?

— Можем да ги потърсим в каталога.

Гамаш се извърна и впери поглед в мистър Блейк.

— Има каталог?

— Ами да. Нали каталожните номера са за това? — отвърна старецът с усмивка. — Ей там е.

„Каталогът“ се оказаха осем огромни тома, попълнени на ръка и подредени по десетилетия. Всеки взе по един справочник и започна да го преглежда. Първото попадение беше от 1839 година. Там Портър откри и двата номера: 9–8499 и 9–8572.

— Едната книга е дневник, който описва пътешествието на някой си полковник Ефрам Хоскинс край Африканския рог^[5], а другата е сборник с проповеди, дарен от Катлийн Уилямс.

Не звучеше обещаващо.

Гамаш затвори единия от томовете на каталога и премина на следващия, като плъзгаше пръст по страниците, гъсто изписани с четлив почерк.

— Намерих нещо — обади се Елизабет след няколко минути. — Номерата са от 9–8466 до 9–8594. Дарени през 1899 година от мадам Клод Маршан от Монреал.

— Няма ли по-конкретни данни? — попита инспекторът със свито сърце. Това бяха единствените следи, които можеха да го отведат до книгите, търсени от Огюстен Рено, но му беше трудно да повярва, че експертът по темата за Шамплен се е интересувал от пътешествие край Африка през XIX век или от сборник с проповеди. Дарението от

над сто книги на някаква жена от Монреал беше още по-разочароващо. Но това бяха единствените следи.

— Въпросните книги съхраняват ли се все още в библиотеката?

— Да видим. — Уини се зае да провери информацията в „съвременната“ им система: каталог от картончета. След няколко минути вдигна глава. — Сборникът с проповеди е в библиотеката, макар че не е каталогизиран по Дюи. Книгата за Африканския рог сигурно още си седи в някой кашон.

— А монреалското дарение?

— Не зная. Разполагаме само с номера на партидата. Не е записано какво се е случило с отделните книги.

— Може ли да заема сборника с проповеди, моля?

Уини намери изданието и регистрира, че Гамаш го е взел. Беше първият, пожелал да прочете книгата. Главният инспектор благодари на персонала и си тръгна. Слезе по склона на хълма, съпровождан от Хенри. Дватамата оставяха успоредни отпечатъци в пухкавия сняг.

Когато се прибра, детективът включи лаптопа си и започна да търси. Емил също се върна у дома и сготви скромна вечеря от пилешко и зеленчуци, задушени в гювече. След като се нахраниха, Гамаш отново се залови за работа. Опитваше се да намери повече информация за полковник Ефрам Хоскинс и за Катлийн Уилямс. Разбра, че полковник Хоскинс е починал от малария и е погребан в Конго. Книгата му била важна за времето си, но постепенно потънала в забвение.

Нямаше абсолютно никакво отношение към Шамплен, Квебек или Рено.

Оказа се, че Катлийн Уилямс е била щедра дарителка на англиканската катедрала „Света Троица“ в Стария Квебек. Съпругът ѝ бил преуспяващ търговец на текстил и галантерия, а синът им станал капитан на кораб. Гамаш се взираше в оскъдната информация и се надяваше оттам да изскочи нещо, някаква връзка, която бе пропуснал да забележи.

Докато седеше на бюрото, прелисти и сборника с проповеди — строги викториански лекции, които нямаха нищо общо с Квебек, Шамплен или дори с Господ, доколкото можеше да прецени Гамаш.

Накрая потърси и мадам Клод Маршан от Монреал. Отне му известно време, макар да използваше базата данни на *Surete*, но най-

сетне я откри.

— Ще си лягаш ли? — попита Емил.

Арман вдигна глава. Наближаваше полунощ.

— Още не. След малко.

— Не си претоварвай очите.

Детективът се усмихна и помахна за лека нощ, а след това се съсредоточи отново върху търсенето.

Мадам Маршан се бе омъжила за Клод Маршан. Той бе починал през 1925, а тя през 1937 година.

Тогава защо бяха дарили над сто книги още през 1899? Дали са били част от наследство? Може би някой от родителите им бе починал тогава?

Но защо бяха изпратили книгите в Квебек? Навярно им е струвало доста време и усилия. И защо бяха избрали тази малка библиотека? Англоезична при това, макар че по всяка вероятност са били франкофони?

Гамаш трябваше да признае, че е любопитен.

След като прекара още малко време в търсене из генеалогичните архиви, детективът научи, че никой от родителите на мосю и мадам Маршан не е починал през 1899 година. Тогава откъде се бяха взели тези книги?

Отдавна не му се бе налагало да прави проучвания от такъв род. Гамаш обикновено възлагаше на своите подчинени — полицаи или инспектори, да се ровят в архивите. Инспектор Бовоар бе особено силен в тази област. Ред и информация.

Служителите предоставяха на главния инспектор купища факти без ясни връзки помежду им, а той се опитваше да ги осмисли, да види нишките, които ги свързват, да ги подреди.

Почти бе забравил каква тръпка е ловът на информация. Докато тръгваше ту по една, ту по друга следа, в един момент толкова се увлече, че всичко останало изгуби значение.

Как се бе сдобило с книгите това семейство? И защо си бе направило труда да ги изпрати чак в Квебек въпреки разходите?

Гамаш се облегна и се вгледа замислено в екрана.

Дарението бе направила жената, а не съпругът ѝ, макар той да е бил жив по онова време. Какъв извод можеше да се направи?

Детективът потри брадата си, с която още не бе свикнал, и продължи да се взира.

Какъв беше изводът?

Изводът бе, че книгите са ѝ принадлежали. Не са били обща собственост, а само нейни. Данните от преброяването на населението показваха, че е била икономка, но не се казваше къде е работела. Посочен бе обаче адресът ѝ.

„Икономка в края на XIX век — помисли си Гамаш. — Едва ли е имало много жени по онова време, които са били грамотни, какво остава да са притежавали над сто книги.“

Наведе се над клавиатурата и продължи търсенето. Проверяваше тук и там, мъчеше се да изрови информация отпреди повече от век за хора, които едва ли са останали в историята с нещо впечатляващо. Нямаше причина някой да е писал за тях.

Опита по един път, после по друг. Адресът не помогна особено. Гамаш знаеше, че по онова време не са съществували телефонни указатели, нито сметки за електричество. Почти никакви писмени документи, освен може би...

Отново затрака по клавиатурата. Архивите на застрахователните компании. И там го откри — човека, чийто имот икономката мадам Клод Маршан бе записала във формуляра от преброяването като свой адрес.

Шиники. Шарл Паскал Телесфор Шиники.

Починал през 1899 година.

Гамаш се отпусна на облегалката на стола и се усмихна широко.

Бе открил онова, което търсеше.

Но какво означаваше?

[1] *Bois* — дърво (фр.). — Б.пр. ↑

[2] *Society for the Prevention of Cruelty to Animals* — Дружество за защита на животните от жестокост (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Острови в северозападната част на Шотландия, известни и като Външни Хебриди. — Б.пр. ↑

[4] Името, което Христофор Колумб дава на Бахамските острови, когато ги открива по време на експедицията си през 1492 година. В наши дни това название може да се отнася за целия Карибски басейн. — Б.пр. ↑

[5] Другото наименование на Сомалийския полуостров в Източна Африка, дадено му заради приликата с рог на носорог. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТНАЙСЕТА

Снощи си легна късно.

Емил Комо завари Арман да слага на масата кана с кафе до чиния, пълна с кроасани и сладка. Възрастният мъж забеляза, че приятелят му изглежда щастлив. Походката му беше енергична.

— Да, така е.

— С какво се занимаваше?

Емил сръбна от силното ароматно кафе и се пресегна да си вземе кроасан. Когато го разчупи на две, по масата се посипаха трохи.

— Мисля, че открих какво означават онези числа в дневника на Рено.

— Така ли? Какво?

— Беше прав, не е търсел тялото на Шамплен в Литературноисторическото дружество. Смятам, че е търсел книги. Числата са каталожни номера. Отнасят се за заглавия, дарени на ЛИД през 1899 година.

Възрастният мъж остави кроасана си. Очите му блеснаха. Следователят завинаги си оставаше такъв. Желанието да разбере бе в кръвта му.

— Кои заглавия?

— Нямам представа — призна Гамаш и отпи от кафето си. — Но знам, че са били част от дарение за Литературноисторическото дружество, направено от мадам Клод Маршан. Била е икономка, работила за семейство Шиники. Шарл Паскал Телесфор Шиники. Починал е през 1899 година. Изглежда, книгите са били негова собственост.

— Шиники — повтори Емил бавно. — Необичайна фамилия.

Инспекторът кимна:

— Изключително. Потърсих информация. В момента в този град не живее никой с такова име. След като закуся, ще потърся в архивите на преброяването, за да видя дали в миналото в Квебек са живели хора от фамилията Шиники.

— Живели са — отвърна някак разсеяно менторът му. Не изглеждаше притеснен, а по-скоро озадачен.

— Наистина ли? — попита Гамаш и почака, докато старецът размишляваше.

— Няма никаква логика — каза той накрая. — Твърдиш, че Рено е търсел книги, които са били собственост на Шиники?

— Така предполагам. Каталожните им номера са записани в дневника му.

Емил се почеса по врата и с блуждаещ поглед затърси приемлив отговор.

— Няма никаква логика — промърмори отново.

— Тази фамилия позната ли ти е? — попита Гамаш най-сетне.

— Да, позната ми е, но е странно.

— В какъв смисъл?

— Ами странно е, че Огюстен Рено е проявил интерес към нещо, което е принадлежало на Шиники.

Възцари се мълчание, докато Емил разсъждаваше.

— Кой е този Шиники? — настоя Арман. — Откъде си чувал за него? Да не е бил член на дружество „Шамплен“?

— Доколкото ми е известно, не. Почти със сигурност не е бил. Не мисля, че е имал нещо общо с Шамплен.

— Какъв е бил тогава?

— Свещеник. Миг от историята на Квебек, но много ярък за времето си. Бил е интересен персонаж. Станал известен с кампаниите си в защита на трезвеността. Живял през шейсетте или седемдесетте години на XIX век. Мразел алкохола, смятал, че е източник на обществени и духовни злини. Интересувало го само едно — да накара горките квебекски работници да се откажат от пиенето. Имало период, в който бил много известен, но успял да си навлече гнева на католическата църква. Не си спомням подробности, знам само, че е напуснал Църквата и е станал ревностен протестант. Мотаел се избаровете и бордеите на „Пти Шамплен“ в Долния град и се опитвал да придума пияниците да изоставят алкохола. За известно време е имал и санаториум някъде извън града.

— Рено е бил вманиачен в Шамплен, а Шиники — във въздържанието — отбеляза Гамаш замислено. Поклати глава. И той като наставника си не виждаше връзката между бащата на Квебек от

1635 година, трезвеника от XIX век и трупа, намерен в ЛИД преди три дни.

Освен може би книгите. Какви са били тези книги?

— Защо един изследовател на Шамплен ще търси книги от колекцията на изпаднал в немилост свещеник? — попита детективът, но не получи отговор. — Шиники никакъв интерес ли не е проявявал към Шамплен?

Емил поклати глава и сви рамене в недоумение:

— Не знам почти нищо за него, а и това, което вече ти казах, може да не е съвсем вярно. Искаш ли да потърся информация?

— Да, моля те. — Гамаш се изправи. — Но първо ще отида до апартамента на Рено. Може книгите да са там. Искаш ли да дойдеш с мен?

— *Absolument.*

Докато си обличаха дебелите зимни якета, Емил осъзна колко естествено му идваше да следва този човек. Главен инспектор Емил Комо беше още на служба, когато амбициозният млад полицаи Гамаш постъпи в отдел „Убийства“. Гледаше как с годините тъмната му вълниста коса оредя и се прошари, тялото му стана по-едро, видя как се ожени и му се родиха деца, как се издигаше в кариерата. Повиши го в длъжност инспектор, а на младия мъж му идваше отвътре да поема отговорност и да ръководи другите. По-възрастни и по-опитни полицаи отстъпваха мястото си и се обръщаха към Арман, търсеха мнението му и бяха готови да му се подчиняват.

Но Емил знаеше още нещо. Гамаш невинаги бе прав. Никой не беше безгрешен.

Изкачваха се по хълма заедно с Хенри, а дъхът им образуваше облачета в мразовития въздух. Възрастният мъж погледна приятеля си. Дали изглеждаше по-добре? Дали се оправяше? Според Емил имаше напредък, но му беше ясно, че вътрешните рани са по-тежки. Най-лошото винаги остава скрито.

След няколко минути пристигнаха в тесния и задушен апартамент. Отново трябваше да си проправят път между планини от списания, купчини кореспонденция и мебели, отрупани с книги и брошури.

Бързо съблякоха якетата и свалиха ботушите си, всеки избра по една стая и се захванаха за работа.

Два часа по-късно Емил влезе в трапезарията, в която по всяка вероятност никога не се бяха събирали хора за вечеря. По стените имаше рафтове, а върху тях — по два-три реда книги. Гамаш бе преполовил стаята, свалил бе всяка книга, проверил бе дали има надписи в нея и я бе върнал на мястото ѝ. Беше изтощен. Дейност, която щеше да свърши с лекота преди два месеца, сега му идваше в повече. Виждаше, че и менторът му вече е оклюмал — подпираше се на облегалката на един стол и се опитваше да не изглежда като пребит.

— Време за почивка? — попита Гамаш.

Старецът го погледна с благодарност.

— Щом настояваш. Мога да продължа така цял ден, но ако искаш да поспрем, ще се съобразя.

Гамаш се усмихна:

— *Merci*.

Въпреки всичко се изненада колко слаб бе все още. Успяваше да се самозалъгва, че напълно си е възвърнал силите. Определено имаше подобрене, чувстваше се по-енергичен, силата му се възстановяваше, дори треперенето почти бе изчезнало.

Но когато се натовареше, капваше по-бързо от очакваното.

Намериха си маса до прозореца в „Пти Коан Латен“ и си поръчаха бира и сандвичи.

— Какво откри? — попита Гамаш, след като отхапа от своята франзела с плънка от фазанов терин, рукола и сос от червени боровинки. Пред него бе сервирана халба Крафт бира с лека шапка от пяна.

— Нищо неочаквано. Попаднах на няколко редки книги за Шамплен, до които дружеството много би се радвало да се добере, но тъй като ти беше наблизко, реших да не ги крада.

— Много мъдро.

Емил наклони глава и се усмихна.

— А ти?

— Същото. Нямахте нищо, което да не е пряко свързано с Шамплен или началото на XVII век. Нищо за Шиники, въздържанието или XIX век. Но трябва да продължим търсенето. Откъде ли се е сдобил Рено е всички тези книги?

— Сигурно от книжарници за стари издания.

— Вярно. — Гамаш извади дневника на Рено от чантата си и го разлисти. — Често е посещавал местните антикварни книжарници и битпазари през лятото.

— Къде другаде могат да се намерят стари книги? Какво има? — попита Емил.

Арман килна глава и присви очи:

— Откъде се снабдяват със стока антикварните книжарници?

— От хора, които се местят или си разчистват домовете. От продажби на наследено имущество, купуват цели партиди. Защо?

— След като приключим в апартамента, трябва да посетим няколко магазина.

— Какво си намислил? — поинтересува се Емил и отпи голяма глътка от бирата си.

— Спомних си нещо, което ми каза Елизабет Макуъртър.

Но сега бе ред на Гамаш да погледне събеседника си. Възрастният мъж бе вперил очи в дневника. Протегна се и го обърна към себе си. Постави тънкия си пръст върху страницата, под ясните печатни букви, изписани от Огюстен Рено. По-надолу от подчертаните и оградени в кръгче думи, под записаната уговорка с някои си Патрик, О'Мара, Дж. Д. и...

— Шин — прочете Гамаш. — Но в град Квебек няма хора с фамилията Шин. Мислех да попитам в китайския ресторант на улица „Буад“, за да разбере дали е...

Детективът се вгледа в грейналите очи на наставника си. Затвори своите от почти осезаема болка.

— О, не!

Отвори ги и пак погледна дневника.

— Това ли било? Шин? Съкратено от Шиники?

Емил Комо кимаше усмихнато.

— Че какво друго?

Жан Ги Бовоар пое от ръцете на Клара влажната чиния и я подсуши. Беше в голямата просторна кухня на семейство Мороу и помагаше за миенето на съдовете. Рядко го правеше у дома си, макар че понякога се бе включвал в почистването след обяд или вечеря, когато бе гостувал на началника си и на мадам Гамаш. С тях не го

усещаше като неприятно задължение. Учудваше се, че и сега не му е неприятно. Създаваше му чувство за покой. Като самото село.

След като обядваха супа и сандвичи, Питър Мороу отиде в ателието си, за да работи по най-новата си картина, а Клара и Жан Ги останаха в кухнята да почистят.

— Успяхте ли да прочетете досието?

— Да — потвърди домакинята и подаде на инспектора следващата мокра чиния. — Трябва да призная, че доказателствата за вината на Оливие са доста убедителни. Но ако приемем, че той не е убил Отшелника, значи някой друг е знаел, че старецът се крие в гората. Как би могъл да го открие обаче? Известно ни е, че самият Отшелник е потърсил Оливие, за да продаде част от вещите си, а и защото е имал нужда от компания.

— Освен това му е трябвал човек, който да му помага, като му носи неща от града — добави Бовоар. — Използвал е Оливие, който от своя страна също се е възползвал от него.

— Ползотворни взаимоотношения — вметна Клара.

— Струва ви се хубаво хората да се възползват един от друг, така ли?

— Зависи от гледната точка. Да вземем нас: Питър ме издържа, откакто сме женени, но пък аз му оказвам емоционална подкрепа. Това означава ли, че се възползваме един от друг? Може би, но ни се получава добре. И двамата сме щастливи.

Бовоар се запита дали наистина е така. Подозираше, че Клара може да е щастлива при всякакви обстоятелства, но нейният съпруг беше друго нещо.

— На мен не ми изглежда равностойно — възрази инспекторът. — Оливие е носел на Отшелника хранителни продукти веднъж на две седмици, а в замяна старецът му е давал безценни антики. Някой е бил прецакан от тази „търговия“.

Отнесоха кафето в просторната и приятна дневна. През прозорците нахлуваше ярка зимна светлина. Клара и гостът ѝ се разположиха на големите фотьойли пред камината.

Художничката се загледа в кротките пламъчета и сбърчи чело:

— Според мен големият въпрос, даже единственият въпрос, е кой друг е знаел как да намери Отшелника. Старецът е прекарал години вдън гората, защо изведнъж някой е отишъл да го убие?

— Нашата теория бе, че Оливие го е убил, защото една от пътеките за конна езда, която е минавала покрай колибата, скоро е щяла да бъде разчистена. Отшелника и неговите съкровища щели да станат леснодостъпни.

Клара кимна.

— Оливие не е искал някой друг да стигне до съкровището и да го откъдне, затова убил Отшелника. Решил го е на момента, не го е планирал дълго. Взел тежкия свещник и ударил мъжа по главата.

Чула бе това заключение по време на съдебния процес и го бе прочела отново предишната вечер.

Опита се да си представи как приятелят ѝ извършва грозното деяние и макар умът ѝ да се дърпаше като опарен от въображаемата сцена, бе склонна да повярва, че точно така се е случило. Не смяташе, че Оливие е способен да планира нечие убийство, но можеше да си представи как го извършва в пристъп на гняв и алчност.

След станалото бе прибрал менората. Вдигнал бе окървавената вещ от пода до мъртвеца. Казваше, че я взел, защото по повърхността ѝ имало негови отпечатъци. Бил уплашен. Но също така бе признал, че менората е безценна. Алчността и страхът го подтикнали да постъпи ужасно неразумно. Постъпка, мотивирана от лакомия, а не от вина.

Съдията и съдебните заседатели не му бяха повярвали. Но сега Бовоар трябваше поне да допусне, че е възможно Оливие наистина да е реагирал така, макар да изглеждаше глупаво.

— Какво се е променило? — разсъждаваше на глас инспекторът. — Някой друг е намерил колибата на Отшелника.

— Някой, който навярно я е търсил с години. Някой, когото Отшелника е обрал.

— Но как е стигнал до него?

— Или е тръгнал след Оливие, или по новата пътека за конна езда — предположи Клара.

— Това ни насочва към семейство Пара — отбеляза Бовоар. — Трябва да е бил Рор или Хавък.

— Може и да е Стария Мъндин. Да не забравяме, че е дърводелец и резбар. Може да е проследил Оливие някоя вечер, след като е взел мебели за ремонт от бистрото, ѝ да е издълбал онази дума, woо, върху парчето дърво.

Жан Ги възрази:

— Но той обработва дървесината професионално. Виждал съм негови творби. Думата *woo* е издълбана от аматьор, от човек, който просто си е дялкал.

Клара се замисли.

— Навярно е бил някой новодошъл в селото, може би това се е променило. Убиецът наскоро е пристигнал в Грите бора.

— Семейство Жилбер — рече Бовоар. — Те са единствените нови хора.

Марк и Доминик Жилбер, майката на Марк — Карол, и отчужденият му баща Венсан. Светецът негодник, известният лекар, който сега по ирония на съдбата живееше в колибата на Отшелника. На Жан Ги вече не му харесваше идеята, че доктор Венсан Жилбер е извършил убийството, но дълбоко в себе си се притесняваше, че може да се окаже точно така.

— Мисля, че трябва пак да разговаряме със заподозрените — обяви Бовоар. — Може да намина през къщата на семейство Мъндин днес следобед под претекст, че искам да си купя мебели.

— Чудесно, аз ще се опитам да поговоря с някои от другите. — Клара се поколеба. — Има и още един начин убиецът да е разбрал къде може да намери Отшелника.

— Да?

— Може да е разпознал някоя от ценните вещи, когато Оливие я е обявил за продажба. Тук пише — художничката потупа папката, — че е продал много от антиките чрез *eBay*. Хора от целия свят може да са ги видели, включително в Източна Европа. Ами ако някой си е познал вещите и е проучил къде живее Оливие?

— И го е проследил до Отшелника? — допълни Жан Ги. — Ще проверя.

Инспекторът започваше да разбира защо началникът му винаги полага усилия да спечели доверието на местните, когато разследва престъпление. Бовоар винаги се бе чудил на този подход и всъщност въобще не го одобряваше. Така се размиваха границите между следователя и обекта на разследването.

Но сега се запита дали наистина е чак толкова лошо.

Прекари прага на малката къща. Слънцето се отразяваше в искрящо белия сняг и отблясъците го заслепяваха. Сложи си тъмните очила.

„Рей-Бан“. Старата школа. Харесваше ги, придаваха му суров вид в студените дни.

Качи се в колата си и изчака да загрее двигателят. През това време седалките също започнаха да се затоплят. В леденостуден ден като този усещането бе почти толкова хубаво като секс. Включи на скорост и пое нагоре по хълма извън селото.

Пет минути по-късно пристигна в старата ферма. Екипът на *Surete* бе посещавал мястото за последен път към края на лятото, когато всичко цъфтеше. Даже прецъфтяваше. Растенията ронеха семена, листата на дърветата се обагряха в топли цветове, а осите се напиваха със соковете на презрелите плодове.

Но сега всичко наоколо бе мъртво или потънало в зимен сън, а фермата, която преди кипеше от живот, изглеждаше изоставена.

Когато Бовоар бавно приближи автомобила към къщата, вратата се отвори и се показа Съпругата, хванала за ръчичка малкия Чарли Мъндин.

Инспекторът слезе от колата, жената му помахаша, а иззад нея към отворената врата се зададе и Стария Мъндин, като бършеше с кърпа големите си изразителни ръце.

— Добре дошъл — посрещна го усмихнато Съпругата и го целуна по двете бузи. На Бовоар не му се случваше често да го поздравяват така, докато работи по някой случай, но си припомни, че в момента не е на работа.

Подобно на Стария Мъндин, Съпругата бе млада и зашеметяващо красива, но не като модел от страниците на „Вог“. Красотата ѝ извираше от видимите от пръв поглед крепко здраве и добродушие. Тъмната ѝ коса бе късо подстригана, очите ѝ бяха с дълбок кафяв цвят, големи и топли. Усмихваше се непринудено и спонтанно също като Стария и като Чарли.

— Влизайте, преди да сте замръзнали — настоя Стария и побърза да затвори вратата след инспектора. — Искате ли чаша горещ шоколад? С Чарли досега се возихме на шейни, тъкмо се връщаме и не бихме отказали нещо сгряващо.

Кръглото лице на Чарли бе поруменяло от студения въздух навън, очите му блестяха и момченцето вдигна поглед към Жан Ги, сякаш го познаваше, откак се помни.

— С удоволствие — кимна Бовоар и пристъпи в дома им.

— Извинете ни за бъркотията вкъщи, инспекторе — оправда се Съпругата и покани госта в топлата кухня. — Все още ремонтираме.

Личеше си. В някои стаи стените още не бяха измазани, в други бе направена шпакловка, но не бяха боядисани. Кухнята изглеждаше като излязла от петдесетте години на миналия век, но не в добрия смисъл. Беше безвкусна, а не в ретро стил.

— На мен ми изглежда добре — излъга Бовоар. Но все пак мястото му се струваше удобно и изпълнено с домашен уют.

— Едва ли се забелязва — обясни Стария, докато помагаше на Съпругата за горещата какаова напитка, — но се потрудохме доста. Трябва да видите как е на горния етаж. Чудесно се получи.

— Старче, не ми се вярва инспекторът да е бил толкова път, за да разгледа как сме ремонтирали къщата — засмя се Съпругата. Приблужи се до кухненската маса и поднесе димящи керамични чаши, пълни с горещ шоколад, като всяка бе украсена с голям, топящ се бонбон маршмелу.

— Видяхме ви в бистрото онази вечер — рече Стария. — Габри ни каза, че сте тук на почивка. Много хубаво.

Двамата го изгледаха съчувствено. Отношението им бе внимателно, желанието им бе да покажат подкрепа, но на Жан Ги му се искаше да престанат, макар да разбираше, че младата двойка има добри намерения.

За щастие, съчувствието им му даде повод да започне това, за което бе дошъл.

— Да, не бях идвал, откакто приключихме случая с Отшелника. Какъв удар за вашата общност.

— Арестуването на Оливие ли? — попита Съпругата. — Все още не можем да повярваме.

— Вие сте го познавали доста добре, ако помня правилно — обърна се Бовоар към Стария. — Бил е първият ви работодател.

— Така е. Поръчваше ми да ремонтирам и реставрирам стари мебели.

— Шо, шо, шо — обади се момченцето.

— Точно така — похвали го Съпругата. — Шоколад. Горещ шоколад. Чарли не говореше преди шест месеца, но напоследък доктор Жилбер ни посещава по веднъж седмично за вечеря и работи с него.

— Наистина ли? Венсан Жилбер?

— Да. Нали знаете, че е работил е деца със синдрома на Даун?

— *Oui*.

— Во — обърна се Чарли към Бовоар, но инспекторът го пренебрегна. — Во — повтори детето.

— Во! — отговори Жан Ги и приближи лице към момченцето, като се надяваше, че жестът му е по-скоро игрив, отколкото плашещ.

— Искате да кажете „дърво“ — обясни Стария. — Да, Чарли, стари дружета, отиваме след малко. Дялкаме заедно парчета дърво всяка вечер.

— А Хавък Пара не правеше ли играчки за Чарли? — спомни си Бовоар.

— Да — потвърди Стария. — За съжаление, не е толкова добър в дърворезбата, колкото в сеченето на дърва. Но пък му е приятно. Понякога идва да ми помага за мебелите. Плащам му някакви дребни пари.

— Каква работа върши? Реставрира ли?

— Не, това е твърде специализирана дейност. Помага ми, когато правя нови мебели. Най-вече за боядисването.

Побъбриха за събитията в околността, за ремонта на къщата и за антиките, които чакат своя ред да бъдат реставрирани. Бовоар се престори, че проявява интерес към мебелите на Стария Мъндин, и почти купи една етажерка за книги, като се надяваше да я представи за свое творение. Но Инид едва ли щеше да му повярва.

— Ще останете ли за вечеря? — попита Съпругата, когато инспекторът каза, че трябва да тръгва.

— *Merci*, но не мога. Искях само да се отбия и да разгледам мебелите ви.

Изпратиха го до задната врата и му махаха, докато се отдалечаваше. Изкушаваше се да приеме поканата им и да вечеря със скромното семейство. По пътя обратно към Трите бора Жан Ги размишляваше в колата върху онова, което Стария невинно бе подхвърлил за уменията на Хавък по дърворезба. Когато пристигна, влезе в бистрото и си поръча *tarte au sucre*^[1] и капучино. Мирна седна при него със своя еклер и чаша *café au lait*. Поприказваха си няколко минути, после Бовоар се зае да си води записки, а книжарката се зачете в лондонско списание за пътешествия, като от време на време простенваше от наслада — или заради вкуса на еклера, или заради описанията на СПА ваканциите.

— Как мислите, струва ли си дванайсетчасовия полет? — Жената обърна списанието и показа на Бовоар снимки на плажове със ситен бял пясък, колиби с покриви от палмови листа и сексапилни млади мъже без ризи, които носеха напитки с екзотични плодове.

— Къде е това?

— Остров Мавриций.

— Колко струва?

Мирна погледна.

— Пет хиляди и двеста.

— Долара? — почти се задави Жан Ги.

— Лири стерлинги. Но включва цената на полета. Днешният ми бюджет е пет хиляди лири, значи малко го надвишава.

— Явно търговията с книги върви добре.

Жената се разсмя.

— Дори да продам всичките книги в книжарницата, пак няма да мога да си го позволя. — Положи едрата си длан върху лъскавата страница. През заскрежения прозорец се виждаха деца, които се връщаха от училище. Родителите ги чакаха да се спуснат по заснежения и заледен път от мястото, където ги бе оставил автобусът. Със зачервени лица и омотани в дебели дрехи, учениците се различаваха само по цветовете на обемистите си зимни грейки. Приличаха на огромни шарени топки, които се търкалят надолу по хълма.

— Въображаем бюджет за измислено пътешествие. Евтино, но забавно — поясни Мирна.

— Кой каза „евтино, но забавно“? — присъедини се Габри. Бовоар затвори бележника си. — Къде ще ходим тази седмица?

— И той е въображаем — кимна Мирна към едрия мъж.

— Е, понякога съм нагласен — призна Габри.

— Обмислям Мавриций — обясни книжарката и им подаде по едно списание.

Инспекторът се поколеба, после погледна ледените висулки по стрехите на къщите, натрупания върху покривите сняг, хората, приведени под ледения вятър и забързани да се приберат на топло.

Взе списанието.

— Ваканционно порно — прошепна Габри. — Върви с прилепнали костюми.

Размаха страница, на която бе сниман мускулест мъж, облечен във водолазен костюм по тялото.

Бовоар си задели въображаем бюджет от пет хиляди долара и се понесе към Бали, Бора Бора и Света Лусия.

— Ходили ли сте на круиз? — обърна се инспекторът към Мирна.

— Да, в началото на тази седмица. Платих за настаняване в луксозен апартамент. Следващия път смятам да наема най-скъпата каюта.

— Обмислям да наема каютата на собственика.

— Можете ли да си я позволите?

— Права сте, може да фалирам наужким, но според мен ще си струва.

— Боже, как ми се иска да ида на круиз — въздъхна Габри и отпусна списанието в скута си.

— Уморен ли си? — попита го Мирна.

— *Tres fatigue.*^[2]

— Вярно е. — Рут се плъосна на четвъртия стол и успя да удари всички с бастуна си. — Той е дебел гей^[3].

Другите не й обърнаха внимание, но Бовоар не успя да се сдържи и прихна. Не след дълго Габри и Мирна станаха от масата. Книжарката се върна в тихото си магазинче, а управителят на бистрото отиде да се погрижи за клиентите си.

— Е, защо всъщност дойде? — наклони се към Жан Ги старата поетеса.

— За да се насладя на компанията ти, дърта вещице.

— Освен това, тъпако. Никога не ти е харесвало тук. На Гамаш му е приятно, то си личи. Но ти... ти ни презираш.

Бовоар прекарваше всеки ден и всеки час в търсене не само на фактите, но и на истината. Не бе осъзнавал обаче колко ужасно е да се намиращ в компанията на човек, който винаги говори истината. Е, поне своята версия на истината.

— Няма такова нещо — отвърна инспекторът.

— Глупости. Мразиш провинцията, мразиш природата, а нас ни мислиш за селяндури и идиоти. Потиснати, пасивно агресивни, пък и на всичкото отгоре англичани.

— Знам, че ти си англичанка — изсмя се Бовоар. Рут бе все така сериозна.

— Не се подигравай с мен. Не ми остава много време и нямам намерение да го пропилявам.

— Тогава си върви, щом мислиш, че с мен си губиш времето.

Двамата се гледаха гневно. Наскоро инспекторът бе излял душата си пред старицата, разказал ѝ бе неща, които малцина знаят. Опасявал се бе, че впоследствие може помежду им да се настани неловко мълчание, но когато пътищата им се пресякоха на следващата сутрин, Рут го погледна така, сякаш го вижда за пръв път.

— Знам защо дойде *ти* — каза Бовоар най-накрая. — За да чуеш как свършва историята. Просто жадуваш за всичките кървави подробности. Храниш се от тях, нали? От страха и болката. Не ти пука за мен, за шефа, за Моран или за когото и да било. Искаш само останалата част от историята, извратена дъртофелница такава.

— А ти какво искаш?

„Какво искам? — замисли се Бовоар. — Да я разкажа.“

[1] Захарен пай (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Много уморен (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Френската дума за „уморен“ — *fatigue*, звучи доста близко до английската фраза *fatty gay* и Рут използва тази прилика, за да се заяде с Габри. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТНАЙСЕТА

Жан Ги се озърна. Бистрото беше притихнало. Опря длани на подлакътниците на креслото и се избута по-напред. Столът се бе затоплил от близостта до огъня. Големите пънове в камината пропукваха и от тях през решетката се разхвърчаха искри. Превърнали се в жарава, доизтляваха в каменното огнище и бавно издъхваха.

Кленовите цепеници ухаеха сладко, кафето бе силно и с богат вкус, а ароматите, които се носеха от кухнята — познати.

Не домашни, а тукашни.

Инспекторът се наведе и се вгледа в хладните сини очи срещу себе си. Зимни очи върху лице ледник. Предизвикателни, твърди и непроницаеми.

Идеално.

Помълча за малко и само след миг се пренесе там, защото „там“ никога не бе твърде далеч.

— Май любимият ми сезон е есента — казваше главният инспектор.

— Аз пък винаги съм обичал най-много зимата — разнесе се младежкият глас от мониторите. — Сигурно защото мога да се обличам с дебели пуловери и палта и никой не забелязва колко съм слаб.

Моран се разсмя. Гамаш също.

Инспектор Бовоар чу разговора само до този момент. Излезе през вратата, пресече залата на щаба и тръгна надолу по стълбището. Спря се за момент на площадката. Отвори дланта си и прочете бележката, която Гамаш беше надраскал набързо:

Намери полицай Ивет Никол. Дай й това.

Имаше и друга бележка, сгъната и надписана с името на младата жена. Бовоар я разгъна и изпъшка. Нима шефът му бе полудял? Защото

Ивет Никол със сигурност бе луда. Никой не искаше да работи с нея. Но и не можеха да я уволнят, защото не беше достатъчно некомпетентна, а и не можеше да бъде обвинена в неподчинение. Но със сигурност се движеше по ръба. В крайна сметка главният инспектор я бе пратил в отдел „Телекомуникации“. Там бе обградена от предмети, не от хора. Нямаше взаимодействие с колеги. Не можеше да прецака каквото и да е. Нямаше кого да вбесява. Само слушаше, наблюдаваше и записваше.

Всеки нормален човек на нейно място вече щеше да се е отказал. Всеки порядъчен полицай щеше да си е подал оставката. Това назначение приличаше на някогашните процеси, на които съдели вещиците. Ако потъне, значи е невинна. Ако оцелее, значи е вещица.

Полицай Никол оцеля.

Въпреки това Бовоар не се замисли нито миг по-дълго. Хукна надолу по стълбите, като прескачаше по две стъпала, докато накрая се озова в подземие. Отвори рязко една от вратите и погледна зад нея. Стаята бе тъмна и му отне известно време да различи силуета на човек, седнал пред монитори със зелено сияние. По екраните неистово подскачаха назъбени линии, докато някой някъде произнасяше дума след дума.

Силуетът извърна лице към Жан Ги. Зелено лице и грейнали в зелено очи. Полицай Ивет Никол. Не я бе виждал от години и сега почувства как по кожата му пропълзват тръпки. Предупреждение. Да не влиза. В тази стая. В живота на тази жена.

Но главен инспектор Гамаш го бе изпратил при нея. Затова Бовоар прекрачи прага. С изненада дочу от високоговорителя гласа на шефа си, който разговаряше за кучешки играчки.

— Използвали ли сте някога играчката „Дръж!“, сър? — питаше полицай Моран.

— Не съм чувал за нея. Какво представлява?

— Нещо като пръчка с чашка в единия край. Използва се за изстрелване на тенис топки. Хенри обича ли топки?

— Повече от всичко на света — разсмя се Гамаш.

— Идиотски разговор — обади се женски глас. Зелен глас. Млад, узрял, натежал от жлъч. — Какво искате?

— Да не би да подслушвате разговора? — запита инспектор Бовоар. — Каналът е зашифрован. Не би трябвало никой да има

достъп до него.

— И все пак щяхте да ме помолите да започна да го подслушвам, нали? Не се правете на изненадан, инспекторе. Не е нужно да съм гений, за да разбера. Никой не идва тук, освен ако не иска нещо от мен. Вие какво искате?

— Главен инспектор Гамаш ви моли за помощ. — Почти се задави с думите.

— А когато главният инспектор иска нещо, го получава. Нали?

С тези думи полицайката отново се обърна към екраните. Бовоар плъзна ръка по стената и потърси ключа за осветлението. Когато го щракна, стаята се изпълни с ярко флуоресцентно сияние. Жената, която досега изглеждаше толкова заплашителна и неземна, изведнъж придоби човешки черти.

Нисичката, леко пълна млада жена с бледа кожа, осеяна с белези от пъпки, впери ядосан поглед в него. Косата ѝ бе безжизнена и невзрачна. Никол присви очи заради внезапно грейналата светлина.

— Защо го направихте? — попита.

— Сър — тросна се Бовоар. — Вие сте позор за полицията, но все пак сте служител на *Surete*. Ще се обръщате към мен със „сър“, а главния инспектор ще назовавате с пълната му титла. И ще изпълнявате заповеди. Ето.

Тикна бележката в ръцете на полицайката, която вече изглеждаше много млада и много сърдита. Като капризно дете. Бовоар се усмихна, като си припомни първоначалната си тревожност. Ивет Никол бе жалка. Дребно човече, което заслужава само съчувствие. Нищо повече.

После се сети защо е дошъл.

Може и да беше дребно човече, но главен инспектор Гамаш рискуваше цялата си кариера, като я включваше тайно в разследването.

Защо?

— Разкажете ми какво знаете — проговори Никол, след като откъсна поглед от бележката и го впери право в очите на Бовоар. След малко добави: — Сър.

Погледът ѝ го смути. Беше много по-интелигентен и буден, отколкото очакваше. Остър взор, в чиито дълбини все още проблясваше зелена искрица.

Инспекторът настръхна от думите ѝ. От изречението „Кажете ми какво знаете.“ Това бе първата фраза на шефа му, когато пристигнеше на местопрестъпление. Гамаш задаваше въпроса си и слушаше внимателно, с уважение. Замислено.

Пълната противоположност на своеволната полицайка.

Със сигурност се подиграваше с началника. Но в момента Бовоар имаше по-важна работа, отколкото да се заяжда с нея заради поведението ѝ.

Разказа ѝ всичко.

За стрелбата, за отвличането, за твърдението на фермера, че е активирал бомба, която ще избухне в 11:18 часа на следващата сутрин.

И двамата инстинктивно погледнаха към часовника. Шест и десет вечерта. Оставаха седемнайсет часа.

— Главен комисар Франкър смята, че похитителят е уплашен фермер от затъntenата провинция, навярно собственик на малка плантация за марихуана, който е изпаднал в паника. Според него няма никаква бомба и никакъв план.

— Но главен инспектор Гамаш не е съгласен — заяви полицай Никол, след като препрочете бележката. — Искане да наблюдавам разговора внимателно. — Помълча няколко секунди, докато осмисли инструкциите на началника, и вдигна поглед: — Предполагам, че горе също проследяват разговора много внимателно.

Не бе способна или нямаше желание да преглътне горчивината в гласа си. Дразнещо, раздразнително малко гласче.

След като Жан Ги кимна отсечено, жената се усмихна и внимателно сгъна бележката:

— Е, предполагам, че според главния инспектор съм по-добра.

Полицай Никол се втренчи в Бовоар, сякаш го предизвикваше да възрази. Той само я изгледа гневно.

— Сигурно — успя да процеди най-сетне.

— Значи ще трябва да се постараете малко повече, дърдоренето за кучешки играчки не е достатъчно. Кажете му да замълчи.

— Не чухте ли какво ви казах преди малко? Ако млъкне, бомбата ще избухне.

— Някой вярва ли, че наистина има бомба?

— Ще поемете ли този риск?

— А, аз съм си на топличко тук. Защо пък не?

Когато забеляза ядосания поглед на Бовоар, полицайката продължи:

— Вижте, не съм казала да стане и да си направи кафе. Трябва ми само по някоя секунда тук-там. За да запиша околните звуци. Ясно? Сър?

Полицай Ивет Никол бе започнала кариерата си в отдел „Убийства“. Избрана бе от главен инспектор Гамаш. Преминала бе обучение при него. И почти напълно се бе провалила. Жан Ги се бе молил на шефа си да я уволни. Но той първо ѝ даде многобройни възможности да се поправи, а накрая я прехвърли в друг отдел. Където да се научи на единственото нещо, което не бе усвоила дотогава.

Да слуша.

Това беше работата ѝ в момента. Единствената ѝ работа. Сега главен инспектор Гамаш поверяваше цялата си кариера, а може би и живота на полицай Моран, в нейните некадърни ръце.

— Защо още не са проследили разговора? — поинтересува се полицай Никол. Завъртя се на стола така, че отново да е с лице към екраните, и натисна няколко бутона на клавиатурата. Гласът на началника стана по-ясен и по-чист. Сякаш Гамаш бе в стаята при тях.

— Поради някаква причина не могат да го засекат — отвърна Бовоар и се наведе над стола, за да се вгледа почти хипнотизирано в танцуващите назъбени линии по мониторите. — Когато все пак го прехванат, всеки път изглежда, че Моран е на различно място, сякаш се движи.

— Може и да е така.

— Веднъж е до границата със САЩ, друг път — в Арктика. Не, той не се движи. Но сигналът — да.

Никол изкриви лице в гримаса.

— Според мен главният инспектор е прав. Не звучи като нещо, скалъпено от фермер, изпаднал в паника. — Обърна се към Жан Ги: — Как мисли той, за какво става въпрос?

— Няма представа.

— Сигурно е нещо мащабно — промърмори Никол и се съсредоточи върху екраните и гласовете. — Щом са убили полицай и са отвлекли друг, а после са се обадили на главния инспектор.

— Трябва да намери начин да общува с нас без знанието на главния комисар — обясни Бовоар. — В момента Франкьор наблюдава

всичките му съобщения.

— Няма проблем. Дайте ми паролата на компютъра му и ще открия зашифрован канал.

Инспекторът я изгледа мълчаливо.

— Какво? — попита жената и се усмихна. Дори усмихната не бе привлекателна и Жан Ги отново усети предупредителни тръпки. — Нали вие дойдохте при мен? Искате ли да ви помогна, или не? Сър?

— Зора се оказа буйно дете — долетя гласът на Гамаш. — В момента ѝ растат зъбки. Влюбена е в одеялото, което сте ѝ изпратили със Сюзан.

— Радвам се — отговори Моран. — Исках да ѝ подарим барабани, но Сюзан каза, че май е по-добре да изчакаме.

— Прекрасно. Можеш да изпратиш и малко кофеин, и кученце — засмя се Гамаш.

— Сигурно ви липсват, сър. Синът ви и внучките ви.

— И снаха ми — допълни главният инспектор. — Да, но им харесва в Париж. Не можем да им се сърдим за това.

— По дяволите. Няма ли да забави темпото — каза Никол раздражено. — Трябват ми паузи.

— Ще му кажа.

— Е, побързайте, де! — настоя полицайката. — И ми донесете паролата.

Никол обърна гръб на Бовоар и той си тръгна.

— Сър — промърмори под носа си, докато се изкачваше забързано по стълбите. — Сър, идиотка такава.

Когато стигна до осмия етаж, вече дишаше тежко и се спря, за да си поеме въздух. Открехна вратата и забеляза, че главен комисар Франкьор е наблизо. От високоговорителите се носеха познатите гласове.

— Някой обадил ли се е на родителите ми? — питаше младежът.

— Държим ги в течение. Изпратих един от нашите хора при семейството ти и Сюзан.

Настъпи продължителна пауза.

— Добре ли си? — побърза да каже Гамаш.

— Добре съм — отвърна Моран, макар че гласът му беше леко изтънял и измъчен. — Не се притеснявам за себе си. Знам, че всичко ще бъде наред. Но майка ми...

Отново се възцари мълчание, преди да се проточи прекалено много обаче, Гамаш заговори утешително на младия полицай.

Франкьор се спогледа с инспектора.

Бовоар виждаше часовника в другия край на залата.

Оставаха шестнайсет часа и четиринайсет минути. Чуваше как Моран и главният инспектор обсъждат неща от миналото, които им се иска да променят.

Никой от двамата обаче не спомена това, което се случваше в момента.

Рут въздъхна:

— Тази история, която ми разправяш, я нямаше в новините.

Каза „история“, сякаш говореше за приказка, за детска измислица.

— Нямахте я — потвърди Бовоар. — Само няколко човека я знаят.

— Тогава защо я разказваш на мен?

— Дори да се раздрънкаш, кой би ти повярвал? Ще си помислят, че си пияна.

— И ще са прави.

Старата поетеса се изкиска, а Жан Ги се усмихна едва забележимо.

От другия край на бистрото Габри и Клара наблюдаваха разговора им.

— Да го спасим ли? — попита художничката.

— Късно е — поклати глава едрият мъж. — Сключил е сделка с дявола.

Извърнаха се към бара и напитките си.

— Значи трябва да изберем между Мавриций и гръцките острови с кораба „Куин Мери“ — рече Габри.

През следващия половин час обсъждаха въображаеми ваканции, докато на няколко метра от тях Жан Ги Бовоар разказваше на Рут какво всъщност се бе случило.

Арман Гамаш и Хенри стигнаха до третата и последна спирка от списъка на Огюстен Рено. Приживе любителят археолог често бе посещавал антикварните книжарници в град Квебек и бе изкупувал всичко, в което дори бегло се споменаваше Самюел дьо Шамплен.

Когато влязоха, камбанката, окачена над входната врата, иззвъня. Гамаш побърза да затвори вратата след себе си, преди да е пуснал студа вътре. Случваше се бързо и неусетно — само една лека цепнатина бе нужна на зимния мраз, за да пропълзи като привидение.

В магазина беше тъмно, повечето прозорци бяха скрити от купища книги. Камари прашни тонове бяха струпани пред стъклата, но прозорците не служеха за рекламна витрина, а като още едно място за складиране.

Ако в книжарницата попаднеше човек, който страда от клаустрофобия, нямаше да може да направи и три крачки. Пътечките бяха тесни, но изглеждаха още по-непроходими, защото от двете им страни бяха наредени етажерки, толкова натъпкани с книги, че имаше опасност всеки момент да се срутят. На пода лежаха още тонове, натрупани един връз друг. Хенри внимателно стъпваше край Гамаш. Главният инспектор отъркваше рамене в книгите, докато минаваше покрай етажерките, и в един момент реши, че трябва да си съблече якето, за да не ги събори.

Дори свалянето на връхната дреха се оказа сложно упражнение.

— С какво мога да ви помогна?

Гласът долетя от неопределено място в магазина. Гамаш се озърна, а Хенри наостри големите си като сателитни чинии уши и ги размърда във всички посоки.

— Бих искал да поговоря с вас за Огюстен Рено — извика инспекторът към тавана.

— Защо?

— Защото така — отвърна Гамаш. Каквото повикало, такова се обадило. Последва кратко мълчание, а после се чу тропот, сякаш някой слизаше по стълба.

— Какво искате? — попита продавачът на антикварни книги, който се появи с бързи стъпки иззад една от библиотеките. Беше нисък и слаб, дебелият му плетен пуловер бе раздърпан и на лекета, а изпод него стърчеше почти бялата яка на тениска. Косата на мъжа бе прошарена и мазна, а ръцете му — почернели от прах. Избърса длани в

мръсните си панталони и се втрени в инспектора, но след малко забеляза Хенри, който надничаше иззад краката на високия мъж.

Криеше се.

Въпреки че Гамаш никога не би го казал пред Хенри, и двамата знаеха, че четирикракият приятел на детектива не беше най-смелото куче на света. Нито пък беше особено умно. За сметка на това верността му не знаеше граници и за него имаха значение само няколко неща: яденето, разходките и топките. Но преди всичко — семейството. Сърцето изпълваше гърдите му, стигаше чак до края на опашката и до връхчетата на доста големите му уши. Преливаше и в главата му и изместваше мозъка. Хенри, уличният пес, бе човеколюбец и макар да не беше особено интелигентен, си оставаше най-умното създание, което инспекторът познаваше. Разбираше всичко със сърцето си.

— *Bonjour*. — Продавачът съвсем несъзнателно приклепна и протегна ръка към Хенри. Гамаш разпозна движението. Самият той правеше същото, както и Рен-Мари, когато пред тях се появеше куче. Инстинктивно коленичеха, подвиваха коляно.

— Може ли? — попита мъжът. Опитните стопани на кучета винаги питаха. Не само от уважение, а и от предпазливост. Не се знаеше как може да реагира едно куче.

— Рискувате никога да не си тръгне оттук, мосю — усмихна се детективът.

Продавачът извади отнякъде кучешка бисквита.

— Нямам нищо против. — Мъжът нахрани Хенри с лакомството и го почеса по ушите. Кучето изръмжа доволно.

Тогава Гамаш забеляза възглавниците по пода и купичката с надпис „Маги“. Но нямаше и следа от куче.

— Откога я няма? — попита инспекторът.

— От три дни — отвърна книжарят, изправи се и се извърна. Детективът изчака. Разпозна и това движение.

— И така — рече най-накрая мъжът, като се обърна отново към Гамаш и Хенри. — Казахте, че искате да поговорим за Огюстен Рено. Журналист ли сте?

Главният инспектор имаше вид на такъв, макар да не приличаше на репортер от телевизията, радиото или дори от някой ежедневник. По-скоро изглеждаше, че работи в някое месечно списание за

интелектуалци. От онези никому неизвестни университетски издания или журнари, които се интересуват от умиращите идеи на мъртъвци, борили се със зъби и нокти за идеалите си.

Детективът носеше риза и вратовръзка под жилетката с цвят на тъмен карамел. Панталоните му бяха от графитеносиво рипсено кадифе. Дори и да бе забелязал белега над лявото слепоочие на Гамаш, продавачът не каза нищо.

— *Non*, не съм журналист, помагам на полицията, но като частно лице.

Хенри се притискаше в нисичкия книжар, а той бе отпуснал ръка върху главата на кучето и го милваше и потупваше.

— Вие сигурно сте Ален Дусе? — попита инспекторът.

— А вие — Арман Гамаш?

Двамата мъже кимнаха.

— Чай? — предложи книжарят.

След минути вече седяха в дъното на тясното магазинче, в пещера от книги, думи, идеи и истории. Мосю Дусе първо наля ароматен чай в две чаши и почерпи госта си с диетична бисквита, сетне заразказва:

— Огюстен идваше поне веднъж на две седмици, понякога и по-често. Случваше се да му се обадя, ако пристигнеше книга, която знаех, че ще му бъде интересна.

— Какви книги му бяха интересни?

— За Шамплен, разбира се. Всичко, свързано с ранните години на колонията, други изследователи, географски карти. Обожаваше картите.

— А тук откривал ли е нещо, което особено го е развълнувало?

— Ами, трудно е да се каже. Като че ли всичко го вълнуваше, но не беше много разговорлив. Познавах го от четиридесет години, но никога не сме сядали така, както сега с вас, за да си поприказваме. Купуваше книги, на които реагираше оживено, с въодушевление, но когато му задавах въпроси, изведнъж се умълчаваше и се затваряше в себе си. Беше саможив човек.

— Вярно е — съгласи се Гамаш и отхапа от диетичната бисквита. — Вие харесвахте ли го?

— Беше добър клиент. Никога не се пазареше за цената, но и аз не съм се възползвал от него.

— И все пак, харесвахте ли го?

Странно, главният инспектор бе задал този въпрос на всички собственици на антикварни книжарници и до един те му бяха отговорили уклончиво.

— Не го познавах, но ще ви призная нещо. Нямах и желание да го опозная по-добре.

— Защо?

— Беше фанатик. Такива хора ме плашат. Мисля, че беше способен на всичко, ако би го приближило дори и на сантиметър до останките на Шамплен. Затова бях учтив, но пазех дистанция.

— Имате ли представа кой може да го е убил?

— Имаше навика да дразни хората, но никой не извършва убийство само защото са го раздразнили. Ако беше така, навсякъде щяха да се търкалят тела.

Гамаш се усмихна и бавно, с наслада, отпи от силния чай. Замисли се.

— Знаете ли дали Рено е имал някоя нова идея? Теория къде може да е бил погребан Шамплен?

— Имате предвид Литературноисторическото дружество?

— Не, където и да е.

Мосю Дусе се позамисли, но поклати глава.

— Вие купували ли сте книги от тях?

— От ЛИД ли? Да, разбира се. През лятото. Имаха голяма разпродажба. Купих три-четири партиди.

Гамаш остави чашата си.

— Какво имаше в тях?

— Да ви кажа честно, не знам. Обикновено преглеждам закупеното, но лятото бях твърде зает на битпазара. Много туристи и колекционери на книги се изсипаха. Нямах никакво време да проверя съдържанието на кашоните, само ги занесох на сергията. Рено мина и купи няколко.

— Книги?

— Кашони.

— Прегледа ли ги, преди да ги купи?

— Не, направо плати и ги взе. Има такива хора, особено колекционери. Искат да си ги разглеждат на спокойствие. Предполагам, че е част от удоволствието. Купих още няколко партиди

от ЛИД по-късно, през есента, а после те прекратиха разпродажбата. Обадих се на Рено и го попитах дали проявява интерес. Първо каза, че не, но преди около три седмици се появи и се поинтересува дали книгите още са у мен.

— Хммм. — Главният инспектор отпи глътка чай замислено. — На каква мисъл ви навежда това?

Ален Дусе изглеждаше изненадан. Явно повторната поява на Рено не му бе направила впечатление, но сега се замисли.

— Навярно е намерил нещо интересно в първата партида и си е казал, че може да има още.

— Но защо се е забавил? Ако е купил първите кашони през лятото, защо е чакал да мине Коледа, за да се свърже пак с вас?

— Сигурно е като повечето колекционери. Купува тонове книги с намерението да ги прегледа, но минават месеци, преди да стигне до тях.

Гамаш кимна и си спомни какъв коптор бе домът на Рено.

— Тези числа говорят ли ви нещо? — показва каталожните номера, които бе открил в дневника на убития: 9–8499 и 9–8572.

— Не, но употребяваните книги са нашарени с какви ли не странни надписи. Някои са маркирани с определени цветове, други — с номера, трети — с подписи. От това само пада стойността им, освен ако подписът е на Бодлер или Пруст.

— Как ви се стори, когато дойде за втората партида?

— Рено ли? Както обикновено. Рязък, неспокоен. Приличаше на наркоман, който не си е взел дозата. С книгоманите често е така, и това не важи само за старците. Нали сте виждали хлапета, които се редят на опашки за най-новия роман от любимата им поредица? Историите водят до пристрастяване.

Гамаш знаеше, че е така. Но на каква история се бе натъкнал Огюстен Рено? Къде бяха онези две книги? Не ги откри в апартамента му, нито на местопрестъплението. Какво се бе случило с останалите томове от партидата? И тях ги нямаше в жилището му.

— Връщал ли е някакви книги?

Дусе поклати глава.

— Все пак попитайте и в другите антикварни книжарници. Знам, че е посещавал всички ни.

— Попитах. Вие сте единственият, който е купувал от Литературноисторическото дружество.

— Единственият глупак, който се опита да продаде английски книги в Стария Квебек.

Телефонът на детектива извибрира. Обаждаше се Емил Комо.

— Ако не възразявате, ще вдигна — рече Гамаш. Дусе кимна. — *Salut*, Емил. У дома ли си?

— Не, намирам се в Литературноисторическото дружество. Удивително място. Не е за вярване, че не съм го посещавал досега. Можеш ли да дойдеш?

— Откри ли нещо?

— Открих Шиники.

— Тръгвам веднага.

Гамаш се изправи и Хенри също стана, готов да последва стопанина си навсякъде.

— Името Шиники говори ли ви нещо? — попита детективът, докато вървеше с книжаря към входа на магазина. Беше почти четири следобед и слънцето се бе скрило. Книжарницата изглеждаше уютна, осветена от лампите, а книгите бяха само силуети в сенките.

Дусе се замисли и отвърна:

— Не, съжалявам.

Инспекторът прекрачи в мрака навън и си каза: „Времето постепенно покрива всичко. Събития, хора, спомени.“ Шиники бе изчезнал някъде в дълбините на времето. Дали скоро Огюстен Рено щеше да го последва?

И все пак Шамплен бе недокоснат, дори бе станал по-ярък.

„Не личността — напомни си Гамаш, — а загадката.“ Изгубеният Шамплен бе много по-мощен от намерения.

Детективът ускори крачка и с Хенри си запробиваха път през тълпата от посетители на Карнавала. Весели хора, закичили значки с лика на Боном на пухените си якета, разнасяха кухи пластмасови пръчки, пълни с „Карибу“. Носеха големи усмивки, дебели ръкавици и весели мъхнати шапки, които стърчаха като удивителни знаци върху главите им. От далечината се дочу почти приказен звук от пластмасова тръба. Зов за битка, зов за парти, зов на младостта.

Гамаш го чу, но този призив не бе отправен към него. Той имаше друго призвание.

След няколко минути с Хенри стояха пред ярко осветената сграда на Литературноисторическото дружество. Групичката от зяпачи се бе отказала, навярно тръбите ги бяха призовали към по-интересни занимания. Повикали ги бяха обратно към живота, а не към смъртта.

Инспекторът влезе и намери възрастния си наставник в библиотеката, обграден от купчинки книги. Мистър Блейк се бе преместил от своето любимо кресло на дивана и двамата старци си бъбреха. Забелязаха влизането на главния инспектор и му махнаха в поздрав.

Мистър Блейк стана и предложи мястото си.

— Не, моля ви — възрази Гамаш, но вече беше късно. Любезният англичанин бе застанал до обичайния си стол.

— Да знаете как хубаво си приказвахме — похвали се джентълменът — за Шарл Шиники. Забележителен човек. Е, кой, ако не ние, да го представим като такъв — добави през смях.

— Намерих още една, мосю Комо! — извика Елизабет Макуъртър от балкона, после видя Гамаш и му помахаша.

Детективът улови погледа на Емил и се усмихна. Наставникът му бе покорил няколко сърца тук.

Не след дълго четиримата седяха около масичката за кафе.

— Е — подхвана Гамаш, като огледа ентусиазираните старчески лица пред себе си, — кажете ми какво знаете.

— Най-напред се обадох на Жан — рече Емил. — Помниш ли го? Обядвахме заедно преди няколко дни в „Шато Фронтенак“.

Инспекторът си спомняше. Жан Амел и Рене Далер му приличаха на Лаурел и Харди.

— Член е на вашето дружество „Шамплен“.

— Така е, но освен това изучава историята на Квебек като цяло. Повечето членове на дружеството имат такива интереси. Знаеше за Шиники, но не повече от мен. Човекът бил фанатик на тема въздържание, напуснал католическата църква и се присъединил към протестантите. Много хора го смятали за откачалка. Вършил е добри дела, но после провалил всичко, тъй като самият той стигнал до крайности.

След малко Емил продължи:

— Вървах си към къщи и тъкмо минавах покрай сградата на ЛИД, когато изведнъж ми мина през ума, че тук може да знаят повече

за Шиники. Все пак това е Литературноисторическо дружество и вероятно има връзка с протестантството. Затова влязох.

Елизабет поде разказа оттам:

— Попита за Шиники. Името не ми беше познато, но намерих няколко книги в колекцията ни. Написал е доста. Тогава дойде мистър Блейк и посъветвах мосю Комо да се обърне към него.

Възрастният джентълмен се наклони напред:

— Шарл Шиники е бил велик човек, господин главен инспектор. Но тежко оклеветен и недоразбран. Трябва да стои редом до големите герои на Квебек, а не да тъне в забвение или хората да си спомнят само ексцентричността му.

— Ексцентричност?

— Трябва да се признае, че не е имал скрупули да се саморекламира. Водил е доста екстравагантен живот, такива са били и речите му. Обаятелна личност. Но е спасил живота на много хора, построил е санаториум. Когато бил на върха на популярността си, десетки хиляди са слушали проповедите му и след това са давали обет да се откажат от алкохола. Бил неуморен... — Мистър Блейк леко се запъна. — Но се отклонил доста и станал неудобен за католическата църква. Честно казано, предупреждавали са го неведнъж, но в крайна сметка го отлъчили. В пристъп на гняв той обърнал гръб на католицизма и се присъединил към презвитерианците.

— Не е ли твърдял, че Рим крои планове да превземе Северна Америка и е изпратил йезуитите да убият Линкълн? — попита Емил.

— Може и да го е споменал — отвърна мистър Блейк, — но освен това е извършил и много добрини.

— Какво се е случило с него? — поинтересува се Гамаш.

— Преместил се в щата Илинойс, но там ядосал толкова много хора, че не след дълго си тръгнал и доживял последните си дни в Монреал. Да, преди това се оженил, имал и две деца, мисля, че са били дъщери. Починал е на деветдесетгодишна възраст.

— През 1899 година — добави инспекторът, а щом забеляза удивения поглед на Елизабет, уточни: — Проверих го снощи, но в архивите имаше само дати на раждане и на смърт, без никаква полезна информация за самия човек.

— В „Ню Йорк Таймс“ е бил публикуван подробен посмъртен очерк — отбеляза мистър Блейк. — Много хора са го смятали за герой.

— А много други — за откачалка — призна Елизабет.

— Защо Огюстен Рено е проявил интерес към Шиники?

И тримата поклатиха глава. Гамаш потъна в размисъл.

— Голямата презвитерианска църква е в съседство, а в ЛИД се съхраняват немалко негови книги. Логично е да се предположи, че има някаква връзка...

— Между Шарл Шиники и нашето дружество? — изненада се Елизабет.

— Е, сещам се за Джеймс Дъглас, възможно е той да е връзката — обади се мистър Блейк.

— Кой е той? — попита Гамаш.

Елизабет и мистър Блейк едновременно се извърнаха на столовете си и погледнаха през един от прозорците. Инспекторът и неговият ментор също насочиха поглед натам, но в тъмното видяха само собствените си отражения.

— Това е Джеймс Дъглас — посочи мистър Блейк.

Гамаш и Комо пак погледнаха и пак не забелязаха нищо, освен обърканите си изражения.

— Прозорецът? — проговори детективът най-накрая, след като твърде дълго чака Емил да зададе глупавия въпрос.

— Не прозорецът, а бюстът — уточни Елизабет с усмивка. — Той е на Джеймс Дъглас.

И наистина, на широкия перваз стоеше бюст от алабастър, който изобразяваше викториански джентълмен. На Гамаш подобни скулптури винаги му изглеждаха някак плашещи. Навярно заради белите очи с празен поглед — сякаш скулпторът бе изваял призрак.

— Един от основателите на Литературноисторическото дружество — поясни мистър Блейк.

Елизабет се наведе към Емил, който седеше до нея, и прошепна:

— Освен това е бил осквернител на гробове. Знаете ли, че е колекционирал мумии?

Гамаш и Комо не знаеха. Но искаха да разберат.

ГЛАВА СЕДЕМНАЙСЕТА

— Боя се, че ще се наложи да обясните, мадам — рече Емил с усмивка. — Мумии?

— Ето това се казва уникат — намеси се мистър Блейк, който се оказа запален по темата. — Джеймс Дъглас бил лекар и му се носела славата на много талантлив хирург. Можел да ампутира крайник за по-малко от десет секунди. — Когато видя израженията на слушателите си, възрастният джентълмен продължи с лек укор: — По онова време е имало значение. Не са съществували упойки. Всеки миг вероятно е бил истинска агония. Доктор Дъглас е спестил на много хора тази агония. Освен това бил блестящ преподавател.

— Точно тук се включват трупове — взе думата Елизабет с повече задоволство, отколкото очакваха от нея. — Започнал някъде в Щатите...

— Питсбърг — помогна ѝ мистър Блейк.

— Но го прогонили от града, когато го хванали да осквернява гробове.

— Нещата стояли по-различно по онова време — обясни колегата ѝ. — Лекарите имали нужда от трупове за дисекция. Често срещана практика било да се сдобиват с тях от гробовете на бедняците.

— Но едва ли е било често срещана практика самите лекари да ги изкопават — отбеляза Гамаш, а Елизабет тихичко се засмя.

Мистър Блейк млъкна за момент.

— Вероятно сте прав — съгласи се, — но все пак никога не е ставало дума за лична облага. Не е продавал телата, а ги е използвал, за да обучава студентите си. Повечето от тях са постигнали отлични резултати в кариерата си и са били уважавани специалисти.

— Значи са го хванали? — обърна се Емил към Елизабет.

— Допуснал грешка. Изкопал трупа на виден гражданин и един от студентите разпознал мъртвеца.

Всички направиха гримаси.

— Затова Дъглас избягал в Квебек, така ли? — попита Гамаш.

— Започнал да преподава тук — отвърна мистър Блейк. — Също така отворил психиатрична болница в покрайнините на града. Както разбирате, действал е с размах и новаторство. По негово време оставяли душевноболните да гният до края на живота си на места, които били по-ужасни от затворите.

— Лудницата — вметна Елизабет.

Възрастният джентълмен кимна и продължи:

— Хората смятали Джеймс Дъглас за доста странна птица, защото неговото убеждение било, че трябва да се отнасяме с уважение към душевноболните. В неговата болница помагали на стотици, може би дори на хиляди пациенти, които били нежелани другаде.

— Явно е бил изключителен човек — отбеляза Емил.

— Всъщност според повечето му съвременници е бил ужасен, вироглав и арогантен мъж — заяви мистър Блейк. — Невъзможен. Освен когато си имал работа с бедните и онеправданите. Странно, нали?

Гамаш кимна. Точно това правеше работата на разследващия толкова интересна и същевременно толкова трудна. Как бе възможно един и същи човек да е едновременно сърдечен и жесток, грижовен и ужасен? Разплитането на загадката около всяко убийство бе свързано по-скоро с изучаване на хората, отколкото на доказателствата. Хората, които бяха противоречиви и противоречащи си и често дори не познаваха себе си.

— А къде е мястото на мумиите? — попита Емил.

— Ами, явно докторът продължил да си набавя трупове от гробищата в Квебек и околностите — отговори му Елизабет. — Отново само с образователна цел. Внимавал е да не изкопае министър-председателя или някой от архиепископите, но увлечението му по телата на мъртъвците като че ли се разширило извън пределите на обучението.

— Просто е бил любознателен — намеси се мистър Блейк с леко оправдателна нотка в гласа.

— Вярно е — съгласи се Елизабет. — Доктор Дъглас отишъл на почивка в Египет и си донесъл оттам две мумии. Съхранявал ги в дома си, а в тази зала, където сме в момента, изнасял лекции, като ги използвал за нагледно помагало. Подпирал ги на ей онази стена — махна към дъното на помещението.

— Е — започна Гамаш бавно, като се опитваше да си представи сцената, — много хора са осквернявали гробове по онова време. *Осквернявали* може би е твърде силна дума — вметна бързо, за да успокои надигналото се в мистър Блейк негодувание. — Тогава са били открити множество гробници. На фараона Тутанкамон, на Нефертити — с това се изчерпваха познанията му по египтология — и... други.

Емил хвърли към приятеля си развеселен поглед.

— Назовете кой да е музей — заяви мистър Блейк — и аз ще ви покажа, че в него има ценности, задигнати от нечий гроб. Британският музей вони на гробници, но какво щяхме да правим, ако го нямаше? Да благодарим на Господ, че съкровищата са се озовали в него, иначе някой е щял да ги ограби или унищожи.

Гамаш мълчеше. За една цивилизация — храброст, за друга — посегателство. Така стояха нещата, когато ставаше дума за история и за високомерие. В конкретния случай знаменитото викторианско его, което се гордееше със своята смелост и откривателски дух, бе осквернило толкова чужди култури.

— Както и да го наричате, за мен е странно — намеси се Елизабет. — Баба ми и дядо ми са били в Египет по време на своето голямо пътешествие^[1], но донесли като сувенири само килимчета. Никакви трупове.

Емил се усмихна.

— Една от мумиите в крайна сметка попаднала в музей в Онтарио, а преди няколко години дори я върнаха в Египет — продължи възрастната дама, — след като откриха, че била на фараона Рамзес.

— *Pardon?* — възкликна Гамаш. — Доктор Дъглас се е сдобил с мумията на египетски владетел?

— Така излиза — рече мистър Блейк, видимо разкъсан между смущението и гордостта.

Главният инспектор поклати глава:

— И какво общо има този забележителен доктор с Шиники?

— О, не ви ли казахме? Били са добри приятели — поясни Блейк. — Докато още бил свещеник, Шиники посещавал психиатричната болница на Дъглас и изнасял проповеди пред католиците. Именно докторът подбудил Шиники да предприеме следващите си действия. Много от душевноболните били и пияници.

Дъглас открил, че ако ги държи изолирани, храни ги добре и не им дава никакъв алкохол, в повечето случаи оздравявали. Но трябвало да останат трезвени и след това. Още по-добре било изобщо да не развиват слабост към чашката. Докторът споделил разсъжденията си с отец Шиники, който веднага ги възприел. Превърнал идеята за трезвеността в мисията на живота си. Вярвал, че това е неговият начин да спасява душите на хората от проклятие.

— Въздържанието — кимна инспекторът.

— Да — съгласи се мистър Блейк. — Убеждавал ги да спрат пиенето или никога да не започват. Десетки хиляди последвали този път благодарение на отец Шиники, бил нещо като Били Греъм^[2] на онова време. Неговите публични проповеди били знаменити. Привличал хора от цялата провинция Квебек и от източните части на САЩ. Стичали се на неговите сбирки и се надпреварвали да дават обет.

— А вдъхновението за всичко това дошло от Джеймс Дъглас — напомни Емил.

— Приятелството им продължило цял живот — добави Елизабет.

С периферното си зрение Гамаш долови раздвижване в сенките. Вдигна поглед към балкона, но не видя нищо повече от дървената статуя на генерал Улф, който ги гледаше и слушаше отвисоко. Въпреки това главният инспектор остана с усещането, че генералът не е сам. Още някой се спотайваше там горе, в сумрака. Криеше се сред книгите, сред историите. Подслушваше разказа за двама вдъхновени безумци, двама стари приятели.

Но имаше и трети безумец в тази история — Огюстен Рено, който бе вманиачен в един мъртвец.

— Разпродажбата на книги миналата година... — започна Гамаш и веднага усети как настроението се промени. Елизабет Макуъртър и мистър Блейк застанаха нащрек. — Доколкото разбирам, не е била особено успешна.

— Не, не се прие добре в англоезичната общност — призна възрастната дама. — В крайна сметка трябваше да я преустановим.

— Защо?

— Реакционери — отвърна мистър Блейк. — Може би не трябва да се изненадваме, но най-силно съпротивление оказаха хората, които

дори не са стъпвали в ЛИД. Просто се противопоставяха на идеята принципно.

— На какъв принцип? — попита Емил.

— Че дружеството е създадено, за да съхрани английската история — обясни Елизабет. — И че всяко листче хартия, изписано на английски, било то списък с покупки, дневник или писмо, е свято. Някои смятаха, че с продажбата на книги извършваме предателство към нашето наследство. Чувстваха, че не е редно.

Чувства. Колкото и да се опитваха хората да мислят логично, колкото и да се мъчеха да оправдаят или да обяснят някое действие, в края на краищата винаги се стигаше до чувствата.

— Някой от вас прегледа ли книгите? Как решихте кои от тях да обявите за продажба? — попита Гамаш.

— Започнахме с мазето. Там стояха книги, които са били сметени за маловажни още при постъпването им като дарения и са останали в кашони. Бяха толкова много, а при нас мястото е толкова ограничено, че просто ги продавахме с кашоните и бяхме доволни, ако някой ни отървеше от тях.

— Организирахте сте две разпродажби, нали? — попита главният инспектор.

— Да, първата беше през лятото, а след нея имаше още една, по-малка и по-скромна, няколко месеца по-късно. Втория път продавахме предимно на книжарници и на хора, които симпатизират на нашата кауза.

— Книгите, дарени от мадам Клод Маршан през 1899 година, също са били продадени — отбеляза инспекторът.

— Така ли? — учуди се Елизабет.

— Има ли значение? — попита мистър Блейк.

— Според нас да. Мадам Маршан е била икономка в домакинството на Шарл Шиники в Монреал. След смъртта му неговото наследство е било разделено и жената е получила част от книгите му, а може и той самият да е пожелал да бъдат изпратени тук. Какъвто и да е бил случаят, икономката явно е знаела за връзката на свещеника с Литературноисторическото дружество, затова е изпратила колекцията от томове тук. Вероятно с пристигането си са се озовали в кашони в мазето. Или никой не си е направил труда да ги погледне, или не са били оценени по достойнство.

— Искате да кажете, че сме притежавали колекция от книги, принадлежали на Шиники, и дори не сме разбрали? — попита доста разпалено мистър Блейк. — Точно от това са се страхували хората. Че в бързината ще разпродадем съкровища. Какви са били изданията?

— Нямаме представа — призна Гамаш. — Но някои са били закупени от Огюстен Рено, като към две от книгите той е проявил особен интерес.

— Кои?

— Отново нямаме представа. Разполагаме само с каталожните номера. Нямаме нито заглавия, нито информация за темите, засегнати в тях.

— Какво от библиотеката на отец Шиники би могло да представлява интерес за Огюстен Рено? — запита Елизабет. — Свещеникът не е имал нищо общо с Шамплен, поне доколкото ни е известно.

„Всъщност въпросите са два“ — каза си инспекторът. Какво е имало в онези книги? И защо не можеха да ги издирят?

Емил и Гамаш се спряха пред ЛИД.

— Е, какво мислиш? — попита възрастният мъж, докато си слагаше ръкавиците и шапката.

— Мисля, че ако „Шин“ от дневника на Огюстен Рено е Шиники, то тогава „Дж. Д.“ трябва да е Джеймс Дъглас.

— А Патрик и О’Мара също са починали отдавна — довърши Емил. Дъхът му излизаше на облачета и устните му вече изтръпваха от студа. Но двамата продължиха да стоят отвън и да разговарят.

Арман кимна:

— Рено не е планирал да се срещне с тези хора. Отбелязал си е среща, на която са се събрали те четиримата. Тук. Преди повече от сто години.

Вдигнаха очи към сградата, която се извисяваше зад тях.

— А 18 и нещо, числото в дневника? — попита Комо. — Дали е час? Или дата?

Гамаш се усмихна.

— Ще разберем.

— Да — съгласи се Емил. Колко беше приятно отново да работят заедно. — Идваш ли?

— Трябва първо да се отбия някъде. Може ли да отведеш Хенри у дома?

Детективът проследи с поглед стареца и кучето, които с бавни стъпки се отдалечиха по улица „Сен Станислас“. Внимаваха да не се хлъзнат по леда и снега.

Главният инспектор измина няколкото метра до презвитерианската църква „Свети Андрю“. Натисна дръжката на входната порта и с известна изненада установи, че е отключено. Открехна вратата и надникна. Светлосиният таван бе осветен от меко сияние, но останалата част от сградата тънеше в полумрак.

— Ехо! — подвикна Гамаш. Гласът му отекна кухо и след няколко секунди заглъхна. Детективът имаше намерение да поговори с младия свещеник, но усети, че пустото и притихнало място го привлича. Съблече палтото си и поседя мълчаливо няколко минути. От време на време си поемаше дълбоко въздух, последван от продължително издишване.

Вече не ще има самота.

Затвори очи и даде воля на гласа, остави го да си играе, да изпълва ума му и да се смее. За пореден път чу как полицай Моран счупил първата си цигулка — мъничък инструмент, взет назаем от училище. Струвала повече пари, отколкото семейството имало, затова майка му я поправила и я подала на разстроеното момченце, за да го утеши.

„Веднъж счупено, вече е по-здрво. Не се тревожи.“

— Колко мили думи — рече инспекторът и наистина го мислеше.

— Особено за едно непохватно момче — съгласи се Моран. — Чупех всичко. Цигулки, прахосмукачки, чаши, чинии, какво ли не. Веднъж счупих дори чук. Ако не чупех, губех вещите си.

Младежът се разсмя.

Гамаш усети, че е на ръба да задреме на това топло и спокойно място, с този тих смях в главата си. Когато отвори очи, с изненада установи, че вече не е сам. Младият свещеник седеше мълчаливо в другия край на пейката и четеше.

— Изглеждахте развеселен преди малко — проговори Том Хенкок.

— Така ли? Спомнях си нещо. Какво четете? — попита детективът тихо, почти шепнешком.

Хенкок погледна книгата, която държеше в ръка.

— *Дръжте курс към третия висок дъб от носа на Фишърс Пойнт* — прочете пасторът. — *Когато пресечете реката наполовина, трябва да коригирате курса си, като вземете предвид силата на течението, ветровете и леда. Винаги се движете към леденото поле, а не към открити води.*

— Не особено известно евангелие — отбеляза Гамаш.

— След реформаторското движение вече е трудно да ги разпознае човек — отвърна преподобният. Отбеляза си докъде е стигнал с книгоразделител, затвори страниците и подаде стария том на събеседника си. Инспекторът пое книгата в ръце и погледна заглавието.

ПРЕСИЧАНЕ НА МОГЪЩАТА РЕКА СЕЙНТ ЛОРЪНС

ЗА ДОСТАВЯНЕ НА ПОЩА ПРЕЗ ЗИМАТА

НАРЪЧНИК

Детективът отвори корицата, плъзна поглед по титулната страница и намери датата. 1845 година.

— Странна книга. — Подаде я на свещеника. — Къде я намерихте?

— Това е едно от предимствата на близостта до ЛИД. Мога да се ровя по рафтовете до насита. Май съм вторият човек през последните сто и петдесет години, заел това издание.

— Попадали ли сте на други интересни заглавия в библиотеката?

— Да, няколко, но повечето са също толкова странни. Когато пристигнах тук, в началото разглеждах само сборници със стари проповеди, като се надявах, че моите енориаши ще се впечатлят. Никой обаче не забелязваше, затова спрях. — Младият мъж се засмя. — Но

пък това е доста полезно. Пълно е със стратегии за пресичане на реката през зимата.

— За състезанието с канута в леда? Сигурно можете да запълвате свободното си време с нещо по-лесно.

— Шегувате ли се? Гребането през замръзнала река е фасулска работа в сравнение с това, което ми се налага да правя ежедневно.

Както седеше на твърдата дървена пейка, Гамаш се извърна с цяло тяло към Том Хенкок.

— Толкова ли е трудно наистина?

Младият свещеник отвърна мрачно:

— Понякога.

— Чували ли сте за отец Шиники?

Том Хенкок помисли няколко секунди, после поклати глава.

— Кой е той?

— Живял е преди повече от сто години. Известен католически свещеник, който напуснал Църквата и се присъединил към презвитерианците.

— Наистина ли? Шиники? — Хенкок отново потъна в размисъл, но пак поклати глава. — Съжалявам. Вероятно се очаква да знам кой е, но не съм тукашен.

— Не се тревожете, малко хора са го чували. Самият аз не бях доскоро.

— Има ли отношение към случая?

— Не виждам връзка, но името му се появи в дневника на Огюстен Рено. Изглежда, археологът е купил няколко книги, принадлежали на Шиники, по време на разпродажбата на ЛИД.

Преподобният мистър Хенкок се намръщи.

— Заради тази разпродажба ще си патим още дълго.

— Вие подкрепяхте ли я?

— Изглеждаше като очевидно решение. Мястото тънеше в хаос и разруха, идеята бе да жертваме няколко непотребни книги, за да спасим много повече. Трябваше да е лесно.

Гамаш кимна.

Често уравнението бе точно такова — жертвай неколцина, спаси много. На пръв поглед изглеждаше толкова просто и ясно. Само че на пръв поглед човек можеше да придобие обща представа за ситуацията,

но да пропусне важни подробности. Не всичко се забелязваше от пръв поглед.

— Изненадахте ли се от съпротивата? — попита инспекторът.

Том Хенкок помълча, преди да отвърне:

— По-скоро бях разочарован, отколкото изненадан. Английската общност се топи, но няма защо да изчезва съвсем. В момента е на ръба. Може везните да се наклонят в едната или в другата посока. Точно сега е жизненоважно да се съхранят институциите. Те са котвите на нашето общество. — Поколеба се за миг, явно недоволен от използваните думи. — Не, не котвите. Пристанищата. Местата, където хората отиват, за да се почувстват в безопасност.

„В безопасност“ — повтори си наум Гамаш. Колко първична и мощна бе тази потребност. Какво ли не биха сторили хората, за да опазят своя пристан? Същото, което са правили векове наред. Това, което французите са направили, за да спасят Квебек, а англичаните — за да го превземат. Това, което държавите правят, за да защитят своите граници, а отделните хора — домовете си.

Убиват. За да се почувстват в безопасност. Почти никога не помагаше.

Но Том Хенкок заговори отново:

— От огромна важност е да чуваш собствения си език, да виждаш своето писано слово, да знаеш, че то е ценено и пазено. Това е една от причините, поради които с такава готовност приех да се включа в управителния съвет на Литературноисторическото дружество — да се опитам да спася тази институция.

— Останалите споделят ли вашата загриженост?

— О, да, знаят в колко несигурни времена живеем. Всъщност на повечето ни срещи обсъждаме кое е най-доброто, което можем да направим, за да продължат да функционират институциите: ЛИД, англиканската катедрала, тази църква, средното училище и старческият дом. Си Би Си. Вестникът. Всички те са застрашени от изчезване.

Младият пастор спря настойчивия си поглед върху Гамаш. Нямаше пламтящия взор на фанатик като Рено, Шамплен или Шиники, но в очите му се четеше, че е посветен на цел, по-голяма от личността му. Простичкото желание да бъде полезен.

— Всички имаме искрени намерения, така че останалото е въпрос на стратегия. Някои смятат, че промяната е враг, а други — че с

промяната ще дойде спасението, но до един осъзнават, че няма път за отстъпление. Зад нас е ръбът на скалата.

— Повторение на битката при Авраамови поля?

— Не, не е повторение. Тази битка никога не е приключвала. Англичаните победили само в първото сражение, но французите спечелили войната. С дългосрочния си план.

— Изхабяване? — попита Гамаш. — Отмъщението на люлката?

Стратегията бе известен елемент от историята на Канада.

Католическата църква и политиците поколения наред окуражавали френскоезичните квебекчани да раждат много деца, за да населят огромната територия и да изместят по-целомъдрените англичани.

Но в крайна сметка не размерът на френската популация довършил англичаните, а тяхното собствено високомерие. Отказвали да споделят власт, богатство и влияние с френскоезичното мнозинство.

Може и да нямаха път за отстъпление, но сами бяха създали бездната отвъд ръба на скалата и настъпващия враг.

— Ако англоезичната общност иска да оцелее — продължи Хенкок, — ще трябва да направи някои жертви. Да предприеме действия. Да се приспособи.

Младият мъж замълча и сведе поглед към книгата, която стискаше в ръка.

— Да коригира курса? — попита Гамаш, след като проследи погледа на събеседника си. — В момента към открити води ли са се насочили? Опитват първо по привидно лесния начин?

Том Хенкок се вгледа в очите на инспектора и напрежението сякаш се стопи. Пасторът дори се засмя тихо.

— *Touche*.^[3] Предполагам, че всички постъпваме така. Смятам, че хората виждат в мен един мускулест младеж. Дори ослепителен красавец. — Крадешком погледна развеселения си събеседник. — Но истината е, че въобще не съм силен. Всеки ден ме е страх. Затова участвам в състезанието по гребане. Вярно е, че е нелепо, бъхтим се да пресечем с кану полузамръзнала река при температура минус трийсет градуса. Знаете ли защо го правя? — Гамаш поклати глава и помладият мъж продължи: — За да си кажат хората, че съм силен. — Свещеникът сведе очи и гласът му потрепна. — Въобще не съм силен. Не и в нещата, които имат значение. Истината е, че предпочитам да се

потя и да бутам кану през лед и сняг, вместо да остана насаме с болен, умиращ енориаш. Ужасява ме тази мисъл.

Детективът се наведе и промълви с глас, приглушен като светлината:

— Какво ви плаши в нея?

— Че няма да намеря точните думи, че ще разочаровам човека. Че няма да оправдая очакванията.

„Ще те намеря. Няма да позволя да ти се случи нещо.“

„Да, сър. Вярвам ви.“

Двамата мъже се взираха някъде отвъд, всеки потънал в собствените си мисли.

— Съмнение — произнесе Гамаш накрая и думата сякаш изпълни огромното празно пространство около тях. Инспекторът бе вперил поглед право напред, където виждаше затворена врата. Грешната врата.

Том Хенкок наблюдаваше събеседника си и го остави да помълчи известно време, преди да отвърне:

— Съмнението е естествена реакция, господин главен инспектор. То може да ни направи по-силни.

— А веднъж счупеното вече е по-здрavo? — попита Гамаш с усмивка.

— Дано да е така, разчитам на това — отговори преподобният.

Детективът кимна замислено.

— И все пак продължавате да прекарвате време с енориаши, които са болни или на смъртно легло. Правите го всеки ден. Не сте избягали.

— Нямам избор. Трябва да държа курс към леденото поле, а не към открити води, ако искам да стигна до целта. Вие също.

— Каква е вашата цел?

Хенкок замълча за миг.

— Искам да стигна до брега.

Гамаш си пое дълбоко въздух и бавно, продължително издиша. Пасторът го наблюдаваше.

— Не всеки успява да пресече реката — рече главният инспектор тихо.

— Такъв е животът.

Детективът кимна.

„Вярвам ви“ — прошепна младежкият глас.

Арман Гамаш преви гръб, опря лакти в коленете си и преплете силните си пръсти. С едната си длан стисна другата, която леко трепереше. Отпусна брадичка върху сплетените си ръце.

— Допуснах ужасни грешки — продума най-накрая, загледан в полумрака. — Не виждах цялата картина, макар че всички улики бяха пред очите ми. Не схванах ситуацията, докато не стана твърде късно, и дори тогава допуснах ужасна грешка.

Коридорът, затворената врата. Грешната врата, грешната посока. Секундите отлитаха. Тичането към другата врата, лудешки разтуптяното сърце.

„Не се бой, синко. Всичко ще бъде наред.“

Разбиването на вратата. Гледката на слабичкия силует, обърнат с гръб към тях, с лице към стената. С лице към часовника. Който тиктакаше.

„Да, сър, вярвам ви.“

Все по-близо до нулата.

Гамаш направи усилие да върне мислите си в притихналата църква и извърна поглед към Том Хенкок.

— Понякога животът ни поема в посока, която не сме избрали — промълви свещеникът едва чуто. — Затова трябва да се научим да се приспособяваме. Никога не е твърде късно да сменим курса.

Детективът остана смълчан. Знаеше, че младият пастор греши — понякога бе твърде късно. Генерал Монкалм го бе разбрал. Разбрал бе.

— Трябваше да разпродадат онези кашони с книги — каза Том Хенкок накрая, потънал в своите собствени мисли. — Ето ви на символика: Литературноисторическото дружество, задръстено от нежелани английски слова. Затиснато под тежестта на миналото.

— *Je te souviens* — прошепна Гамаш.

— То ще ги повлече към дъното — отбеляза преподобният тъжно.

Главният инспектор започваше да разбира англоезичната общност и случая, който разследваше.

И самия себе си.

[1] *Grand Tour* (англ.) — голямо пътешествие или обиколка. В края на XVII век с тази фраза описвали обиколката на големите

европейски градове, която се смятала за необходима част от възпитанието и образованието на всеки знатен млад мъж. След средата на XIX век фразата придобила по-общо значение на дълго чуждестранно пътешествие с много спирки. — Б.пр. ↑

[2] Били Греъм (р. 1918) — популярен американски проповедник евангелист. — Б.пр. ↑

[3] В случая може да се преведе като „право в десетката“. Буквалният превод на думата от френски е „докоснат“ и се използва като термин в спортната фехтовка (туше), потвърждение, че противникът е нанесъл удар. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСЕМНАЙСЕТА

— Още десет.

Клара изпъшка и вдигна двата си крака едновременно.

— Дръжте гърба изправен!

Художничката пренебрегна указанието. Ама че грозна работа. Със сигурност не го правеше както трябва, но, дявол да го вземе, беше решена да продължи.

— Едно, гррр, две, уффф, три...

— Разказах ли ви за онзи ден, когато ходих на ски на Мон Сан Реми?

Инструкторката Пина очевидно нямаше нужда да диша. Краката и ръцете ѝ сякаш не бяха свързани с тялото и се движеха с войнишка точност, докато жената си лежеше на постелката и бърбореше, все едно беше на кафе с приятелки.

Мирна се потеше обилно и ругаеше, а понякога издаваше и други звуци, докато Рики Мартин пееше *Living' La Vida Loca*. Клара винаги се чувстваше по-добре, когато спортуваше с Мирна, защото с лекота можеше да прехвърли вината за почти всички прегрешения и възклицания на приятелката си. А и не беше никак трудно да се скрие зад нея. Цялата група можеше да се скрие зад Мирна.

Тъмнокожата книжарка се обърна към Клара:

— Ако я държиш, мога да я убия.

— Ама как така? Никога няма да се измъкнем.

Клара бе обмисляла възможността. Досега бе направила дванайсет от десетте повдигания на краката, които инструкторката бе обявила. В момента Пина се оплакваше горчиво от сноубордистите и движеше нагоре и надолу пневматичните си крака без видимо усилие.

— Никой няма да ни издаде — заяви Мирна и вдигна краката си с около милиметър. — А ако някоя заплаши да каже, ще убием и нея.

Доколкото можеше да прецени Клара, планът не беше никак лош.

— Докъде стигнахте с вдигането на краката? — попита Пина. — Три, четири...

— Добре, Бъгси^[1], ще участвам — изпръхтя художничката.

— И аз — обади се Доминик Жилбер, която лежеше от другата страна на Клара. Гласът ѝ бе почти неузнаваем, както и моравото лице.

— Мили боже — провикна се Съпругата от другия край на стаята, — направете го възможно по-скоро!

— Кое? — попита Пина и започна да кара въображаемо колело с крака, вдигнати във въздуха.

— Да те убием, много ясно — сопна се Мирна.

— А, това ли? — разсмя се Пина. Така и не бе разбрала колко близо бяха жените от групата до извършване на престъпление по време на всеки неин час.

Двайсет минути по-късно заниманието завърши с тай чи движение, по време на което Клара медитираше върху темата „убийство“. Добре че обожаваше Пина и имаше нужда да посещава часовете ѝ.

След като избърса потта от тялото си и нави постелката на руло, художничката се присъедини към жените, които се бяха скупчили в средата на стаята. Минута или нещо по-късно Клара успешно бе насочила разговора към въпроса, който я интересуваше.

— Видяхте ли, че инспектор Бовоар се е върнал в селото? — вметна небрежно, докато попиваше струйка пот, стекла се по врата ѝ.

— Горкият човек — отбеляза Хана Пара съчувствено. — И все пак май се подобрява.

— Мисля, че е доста сладък — обади се Съпругата. Очите ѝ бяха големи, изразителни и непринудени. Богиня майка, омъжена за дърводелец.

— Мислиш ли? — разсмя се Мирна. — Много е кльощав.

— Мога да го угоя — отвърна Съпругата.

— Има нещо в този инспектор. Иска ми се да го спася — добави Хана. — Да го излекувам, да го накарам да се усмихне.

— Господин Спок — включи се и Клара, макар че разговорът не вървеше съвсем според очакванията ѝ и едва ли щеше да помогне, ако го запрати в открития космос. — Вулканецът! — обясни, когато няколко жени я погледнаха озадачено. — О, за бога, не ми казвайте, че не сте гледали „Стар Трек“! Всички се влюбват в Спок, защото е толкова хладен и резервиран. Искат да разбият бариерите, да стигнат до сърцето му.

— Ние не искаме *сърцето* на инспектора — отбеляза Хана и останалите дами избухнаха в смях.

Облякоха палтата си и притичаха през заснежения път до СПА хотела, за да се насладят на станалия традиция след упражненията чай с кифлички.

Клара все още се удивляваше всеки път, щом влизаше в хотела, защото го помнеше като западналото старо имение „Хадли“ от времето, преди да го купят Доминик Жилбер и съпругът ѝ Марк. Домакинята сега седеше сред тях, спокойна и елегантна, и с усмивка им наливаше чай.

Дали Доминик бе убила Отшелника? Клара не можеше да си го представи. Не, ако трябваше да е откровена, най-вероятният заподозрян според нея — още преди месеци, а и сега — беше Марк Жилбер. Мъжът на Доминик.

Художничката отново завъртя разговора така, че да стане дума за убийството.

— Не е за вярване, че Оливие го няма от почти шест месеца — рече, докато Доминик ѝ подаваше чаша ароматен чай. През прозореца се виждаше, че навън е ясен ден с чисто синьо небе, такива дни винаги бяха най-студените. Въздушен порив поде шепа сняг и го пръсна срещу стъклото с лекичък шум, сякаш върху прозореца се посипа пясък.

В СПА хотела атмосферата бе спокойна. Стаята бе пълна със старинни мебели, но не тежки викториански дъбови произведения, а простички предмети от борово и черешово дърво. Стените бяха боядисани в пастелни тонове и излъчваха покой и ведрина. В камината гореше огън и разпръскваше деликатен аромат на пушек от кленово дърво. Носеха се и ухания на овлажнителни за въздух и билкови смеси. Лайка, лавандула, канела.

Млада жена поднесе на дамите чиния с топли кифлички, заквасена сметана и домашно ягодово сладко. За Клара това бе любимата част от спортните занятия.

— Как е Оливие? — попита Съпругата.

— Опитва се да свикне — отвърна Мирна. — Посетих го преди няколко седмици.

— Продължава да твърди, че не е убил Отшелника — допълни Клара, като внимателно наблюдаваше всички. Чувстваше се фалшиво,

докато се преструваше и си играеше на следовател. Все пак можеше и да е по-зле. Художничката си взе топла кифличка, намаза я със заквасена сметана и добави отгоре ягодово сладко.

— Е, ако не е той, кой тогава е убиецът?

Хана Пара бе привлекателна и силна жена. Клара я познаваше от десетилетия. Дали бе възможно да е участвала в убийството? Защо пък направо да не я попита?

— Ти би ли убила човек?

Хана я погледна изненадано, но в изражението ѝ нямаше гняв или подозрение.

— Интересен въпрос. Със сигурност бих могла.

— Как е възможно да си толкова сигурна? — попита Доминик.

— Ако някой нахлуе в дома ми и заплаши Хавък или Рор, бих убила натрапника на секундата.

— Първо се ликвидират жените — обади се Съпругата.

— Моля? — възкликна Доминик. Намести се по-напред на стола си и постави крехката чаена чашка върху чинийката ѝ.

— Пише го в тренировъчен наръчник на Мосад^[2] — обясни Съпругата.

Дори служителките, които правеха педикюр на Мирна и Хана, спряха да работят и се втренчиха в красивата млада жена, която бе произнесла толкова шокиращи думи.

— Откъде знаеш? — поинтересува се Мирна.

Съпругата се усмихна широко:

— Уплаших ви, а?

Всички се разсмяха, но наистина бяха леко шокирани. Съпругата ги остави да се помъчат още малко, след което разкри:

— Слушах по радио Си Би Си предаване, в което се говореше за тероризма. На теория жените почти никога не убиват. Трябва да се случи нещо много сериозно, за да помисли една жена за убийство, но когато се реши, нищо не може да я спре, докато не постигне това, което иска.

Настана мълчание, докато дамите мислеха върху казаното.

— Според мен има логика — обади се Мирна най-накрая. — Когато една жена се захване сериозно с нещо, тя го прави и със сърцето, и с ума си. Много мощна комбинация.

— Точно за това говореха в интервюто — съгласи се Съпругата. — Жените рядко се присъединяват към терористични организации, но Мосад обучават агентите си, ако нападнат ядро на такава групировка и открият там жена терорист, да убият първо нея, защото тя никога няма да се предаде. Ще бъде най-опасната от всички. Безмилостна.

— Тази мисъл доста ме притеснява — довери Доминик.

— И мен — призна Съпругата. — Но си мисля, че сигурно е вярно. Почти нищо не може да ме накара да навредя на някого физически или емоционално, но допускам, че ако нямам друг избор, бих го направила. Би било ужасно.

Последното изречение прозвуча тъжно и Клара знаеше, че младата майка е искрена.

Дали все пак някоя от тези жени бе убила Отшелника? И защо? Какво би ги мотивирало? Доколко всъщност художничката познаваше приятелките си?

— Знаете ли, че Чарли вече проговори? — смени темата Съпругата. — Благодарение на доктор Жилбер. Веднъж седмично той ни посещава и работи с детето.

— Колко мило — разнесе се мъжки глас от вратата. Погледнаха натам.

На входа на стаята стоеше Марк Жилбер — висок, слаб, с късо подстригана руса коса и пронизващи сини очи.

— Чарли може да казва „во“ и „шо“ — похвали се ентусиазирано младата майка.

— Поздравления — усмихна се Марк. В гласа му имаше и сарказъм, и веселост.

Клара усети как изправя неволно гръб. Лесно бе да изпитва неприязън към този привидно любезен мъж. Опитала се бе да го хареса заради Доминик, но беше изгубена кауза.

— Спомням си, че моята първа дума беше „куку“ — обърна се художничката към Съпругата, докато тя на свой ред гледаше Марк озадачено.

— Куку? — проговори Мирна в неловката пауза. — Искам ли да знам повече?

Клара се разсмя и обясни:

— Явно съм се мъчела да кажа „куче“. Но се е получило „куку“. Така ми излезе прякор, всички ми викаха Куку години наред. Баща ми

все още се обръща така към мен понякога. Когато си бил малък, баща ти наричал ли те е с прякор? — попита тя Марк, за да разсее напрежението.

— Вечно го нямаше. После замина и толкоз. Така че — не.

Напрежението в стаята се покачи.

— А сега явно си е намерил ново семейство — добави Марк, все така втрещен в Съпругата.

„Това било значи — помисли си Клара. — Ревност.“

Младата майка също впери поглед в Марк и вратът ѝ пламна. Мъжът се усмихна, завъртя се на пети и си тръгна.

— Съжалявам... — понечи да се извини Доминик на Съпругата.

— Няма нищо, той всъщност е прав. Стария обожава твоя свекър. Май вижда в него нещо като дядо на Чарлс.

— А неговият баща не ви ли идва на гости понякога?

— Не. Починал е, когато Стария е бил тийнейджър.

— Трябва да си е отишъл доста млад — коментира Мирна. — Нещастен случай?

— Една пролет излязъл и тръгнал по замръзналата река. Ледът не бил толкова стабилен, колкото очаквал.

Съпругата спря дотам, но и така бе казала предостатъчно. Всички в стаята осъзнаваха какво се е случило. Тътен под краката, паяжина от пукнатини, мъжът свел очи. Спрял. Стоял неподвижно.

Брегът навярно изглежда безкрайно далеч, когато се намираш върху тънък лед.

— Намерили ли са тялото? — попита книжарката.

Съпругата поклати глава:

— И това е най-лошото. Майката на Стария все още чака мъжа си.

— О, господи! — простена Клара.

— А мъжът ти? — продължи Мирна с въпросите.

— Дали мисли, че е жив? Не, слава богу, но не е убеден, че е било нещастен случай.

И Клара не беше на това мнение. Звучеше ѝ като обмислена постъпка. Всеки знае, че ходенето по замръзнала вода през пролетта е равносилно на флирт със смъртта.

Както може да се очаква, ледът се бе пропукал под нозете на бащата, но в онзи ден и неговият син бе изгубил почва под краката си.

Венсан Жилбер бе дошъл и му бе помогнал отново да стъпи здраво на земята. Негодникът светец се бе намесил и сега помагаше не само на Чарли, но и на Стария. На каква цена обаче?

Дали това бе доловила художничката преди минути в гласа на Марк Жилбер? Не сарказъм, а фино пропукване?

— А при теб как е, Клара? — попита Доминик, докато ѝ доливаше чай. — Родителите ти живи ли са?

— Баща ми да. Майка ми почина преди няколко години.

— Липсва ли ти?

„Добър въпрос — помисли си Клара. — Липсва ли ми?“

— Понякога. Към края на живота си заболя от Алцхаймер. — Когато видя израженията на другите жени, художничката побърза да ги успокои: — Не, не, всъщност странното е, че последните ни няколко години заедно бяха сред най-хубавите.

— Когато е изгубила разсъдъка си? — попита домакинята. — Започвам да разбирам защо са ти викали Куку.

Клара се разсмя.

— Всъщност стана нещо като чудо. Майка ми забравяше какво ли не — адреса си, сестрите си. Забрави кой е татко, дори кои сме ние. Но освен всичко останало забрави да се ядосва. Беше прекрасно — усмихна се. — Колко ни олекна! Вече не си спомняше дългия списък от оплаквания. Превърна се в един чудесен човек.

Забравила бе как да обича, но и как да мрази. Клара нямаше нищо против тази сделка.

Жените продължиха да разговарят за любовта, за детството, за родителите, които са изгубили, за Спок и за хубавите книги, които са прочели.

С грижа една към друга споделиха часовете до обяд, когато вече бяха готови да се срещнат със зимния ден. Клара крачеше към дома с трохи от кифлички в косата и вкус на лайка по устните. Размишляваше за бащата на Стария, застинал във времето. И за изражението на Марк Жилбер, когато се бе появила пукнатината.

* * *

Арман Гамаш седеше в пекарната „Паяр“ на улица „Сен Жан“ и се взираше в дневника на Огюстен Рено. Хенри лежеше, свит на кравайче под масата, докато отвън хората с наведена глава се тътреха през снега и студа.

Каква беше връзката между отлъчения свещеник Шиники и любителя археолог Огюстен Рено? Инспекторът бе вперил поглед в развълнувано подчертаните думи в дневника на Рено, удивителните знаци, оградените имена на четиримата мъже. Шин, Дж. Д., Патрик, О’Мара. Мастилените кръгове бяха толкова настойчиви, че писалката почти бе скъсала хартията. А под този запис стояха каталожните номера.

9–8499

9–8572

Почти със сигурност тези номера се отнасяха за книги, продадени от Литературноисторическото дружество — част от партидата, дарена от икономката на Шиники и престоляла в кашони в мазето повече от век.

Огюстен Рено бе купил изданията от търговеца на употребявани книги Ален Дусе. На два пъти. Първо през лятото, след това още един кашон преди няколко седмици.

Какво е пишло в тези книги?

Какво е притежавал Шиники, което толкова е развълнувало Огюстен Рено?

Гамаш отпи от горещия шоколад.

Навярно е имало нещо общо с Шамплен, въпреки че свещеникът не е проявявал интерес към основателя на Квебек.

Шин, Патрик, О’Мара, Дж. Д. 18 и нещо.

Ако Шиники е бил на деветдесет, когато е починал през 1899 година, значи е бил роден през 1809. Дали числото беше 1809? Или 1899? Може би. Но докъде водеше това?

Доникъде.

Детективът присви очи.

Погледна отблизо числото 1809, сетне рязко затвори бележника, изгълта на един дъх напитката, остави пари на масата и с Хенри бързо излязоха в студения ден. Гамаш вземаше разстоянието с широки крачки и базиликата растеше пред погледа му, докато се приближаваше към нея.

Спря се на ъгъла и застина в своя свят, където снегът и режещият мраз не можеха да го докоснат. Свят, където Шамплен бе починал и погребан наскоро, а след това тялото му бе преместено и повторно погребано.

Свят на улики, пръснати из вековете, заровени като трупа на мъртвец.

Обърна се и с бърза крачка се запъти нагоре по „Жарден“. Спря пред красивата старинна порта с номер от ковано желязо.

1809.

Почука и зачака. Сега вече усещаше студа, а Хенри се притискаше до крака му в търсене на топлина и утеха. Гамаш тъкмо се готвеше да си тръгне, когато вратата първо леко се откряна, а след това се отвори напълно.

— *Entrez*^[3] — покани ги Шон Патрик и отстъпи, за да направи път на хапещия вятър, който нахлу в дома му.

— Съжалявам, че отново ви безпокоя, мосю Патрик — започна главният инспектор, докато стояха в тъмното и тясно фоайе, — но имам няколко въпроса. Може ли? — Детективът посочи с жест към вътрешността на къщата.

— Добре — отвърна Патрик и неохотно поведе госта си. — Накъде?

— Дневната, ако обичате.

Озоваха се в познатото помещение, обградени от строгите погледи на предците от рода Патрик.

— Това са вашите прабаба и прадядо, ако не греша? — Гамаш имаше предвид двойката, застанала за снимка пред същия този дом. Старата фотография бе чудесна: двама души в жълтеникави тонове, със сериозни изражения, облечени в най-официалните си дрехи.

— Те са. Снимали са се в годината, когато са купили къщата.

— В края на XIX век, както ни казахте, когато разговаряхме последния път.

— Точно така.

— Ако не възразявате... — Гамаш посегна, за да откачи рамката от стената.

— Моля, заповядайте. — Патрик видимо проявяваше любопитство.

Главният инспектор обърна снимката и забеляза, че гърбът е запечатан с кафява хартия. Имаше лепенка от фотографско ателие, но не се виждаше дата. Нито имена.

Детективът си сложи очилата за четене и се вгледа внимателно във фотографията. Не след дълго намери това, което търсеше. Надничаше изпод рамката в долния десен ъгъл.

1870 година.

Върна снимката на стената, направи няколко крачки по-нататък и спря пред друг кадър, на който бе запечатан прадыдо Патрик. Тук бе заснет с група работници пред голям изкоп. Сградата зад хората едва се различаваше.

Прадыдото на Патрик се усмихваше, както и един от мъжете до него. Но всички останали на снимката изглеждаха мрачни. А и какви да бъдат иначе? Животът им навярно е бил тежък, също като на бащите им.

Били са ирландски имигранти, пристигнали в Канада в търсене на по-добро бъдеще, но много от тях измрели от чума в претъпканите трюмове на корабите. Оцелелите прекарвали остатъка от дните си в робски труд. Живеели в нищета в Долния град, в сянката на скалите, в подножието на могъщия „Шато Фронтенак“.

Живот, изпълнен с отчаяние. Но защо се усмихваха онези двама мъже? Гамаш завъртя снимката в ръце. И тази беше със запечатан гръб.

— Бих искал да отстраня тази хартия. Разрешавате ли?

— Защо?

— Мисля, че може да е в помощ на разследването.

— Как?

— Не мога да ви кажа, но обещавам да не повредя снимката.

— Ще ми създадете ли проблеми?

Патрик огледа изпитателно лицето на Гамаш и се спря върху замислените му очи.

— Ни най-малко. Даже по-скоро ще го приема като услуга.

След много кратка пауза домакинът кимна.

— *Bon, merci.* Може ли да светнете всички лампи и да ми дадете най-острия нож, с който разполагате?

Патрик направи всичко поискано и миг по-късно мъжете и кучето се надвесиха над масата, докато Гамаш държеше ножа. Ръката

му леко трепереше и детективът стисна дръжката още по-силно. Патрик погледна главния инспектор, но не каза нищо. Следователят приближи ножа към рамката и внимателно се зае да отдели крехката стара хартия. Малко по малко тя поддаваше.

Устояха на изкушението да я разкъсат със замах и търпеливо я отстраниха, за да разкрият гърба на снимката, който виждаше дневна светлина за пръв път, откакто е бил запечатан преди повече от век. Там с прилежен и четлив почерк бяха изписани имената на всички мъже, включително двамата усмихнати.

Шон Патрик и Франсис О'Мара.

1869 година.

Гамаш не можеше да откъсне поглед.

В дневника на Огюстен Рено не е пишело 1809. Било е 1869.

Шиники се е срещнал с Патрик и О'Мара, както и с Джеймс Дъглас, през 1869 година.

Защо?

Инспекторът отново извърна очи към галерията от снимки на прадеди и се вгледа в кадъра, където прародителите на Патрик се бяха снимали пред този дом. На огромно разстояние от Долния град, на светлинни години дори. Много по-голяма от разстоянието между Ирландия и Канада бе непреодолимата пропаст между „нас“ и „тях“.

Груб ирландски работник в изискана къща в центъра на Стария град през 1870 година. Нямаше как да се случи. И все пак беше факт.

Гамаш погледна пак усмихнатите мъже на снимката, застанали пред някаква сграда. О'Мара и Патрик. Какво ли ги бе направило толкова щастливи?

Главният инспектор се досещаше.

[1] Бенджамин Сийгъл (1906–1947), по прякор Бъгси — известен американски гангстер. — Б.пр. ↑

[2] Израелската разузнавателна агенция. — Б.пр. ↑

[3] Влезте (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТНАЙСЕТА

— Доктор Шевре?

Гамаш забеляза как гърбът на мъжа се напрегна — красноречиво дребно движение, неволево и често срещано. Човекът видимо бе погълнат от заниманието си и не му беше приятно да го прекъсват. Разбираемо, каза си главният инспектор. Всеки е изпитвал това чувство.

Но още по-красноречива бе дългата пауза. Детективът почти можеше да види как бронята се материализира — по гърба на археолога сякаш се плъзнаха и наместиха метални плочи, шипове и вериги. След бронята бе ред на оръжието.

Гняв.

— Какво искате? — попита скованият гръб.

— Бих искал да поговоря с вас, ако обичате.

— Запишете си час.

— Нямам време.

— Аз също. Приятен ден.

Серж Шевре се наведе още по-ниско над масата, докато съсредоточено разглеждаше някакъв предмет.

Гамаш разбираше, че главният археолог на Квебек си има причина да работи с глина и чирепи, върхове на стрели и старинни каменни стени. Можеше да ги обсипва с въпроси и дори понякога да му противоречаха, положението никога не ставаше твърде грозно, твърде емоционално или лично.

— Казвам се Арман Гамаш. Помагам за разследването на убийството на Огюстен Рено.

— Вие сте от *Surete*. Тук нямате юрисдикция. Вървете си и не се бъркайте в чужди работи.

Скованият гръб все така не помръдваше.

Инспекторът го погледа замислено известно време.

— Не искате ли да помогнете?

— Вече помогнах. — Серж Шевре се обърна и се втренчи гневно в детектива. — Прекарах цял следобед с инспектор Ланглоа в мазето на Литературноисторическото дружество. Изгубих си неделята да копаем и знаете ли какво намерихме?

— Картофи?

— Картофи. И това е много повече, отколкото Огюстен Рено е намерил по време на всичките си разкопки в търсене на Шамплен. Не искам да бъда груб, но, ако обичате, вървете си и ме оставете да работя.

— По какво работите? — приближи се Гамаш.

Намираха се в подземие на параклиса към урсулинския манастир. Осветено бе от прожектори, а в средата на главното помещение бяха разположени дълги работни маси. Доктор Серж Шевре стоеше край най-дългата.

— Правим разкопки тук от известно време.

Главният инспектор отмести поглед към дупката пред една от грубите каменни стени.

— Там ли са били погребани генерал Монкалм и неговите хора?

— Не, намерихме ги ето там. — Шевре посочи друга част от мазето, а след това продължи да работи.

Детективът направи няколко крачки и надникна. Никога преди не бе влизал в това подземие, но бе чел за него още в училище. Героичният генерал яздел великолепия си жребец пред строя, вдъхвал кураж и сила на войниците си. После — залп, пълководецът бил ранен, но останал на гърба на коня си. Когато станало ясно, че губят битката и че Бугенвил няма да пристигне, френската войска се оттеглила зад стените на града. Монкалм яздил дотук, а от двете му страни го подкрепяли пехотинци. Довели го точно на това място, където можел да издъхне в покой.

За удивление на всички, генералът издържал до следващия ден, когато предал богу дух.

Монахините се бояли, че английските войници може да осквернят тялото, а и се страхували от репресии, затова погребали генерала там, където издъхнал. След време изкопали черепа и една от бедрените кости, преместили ги в параклиса и там ги съхранявали и се молели пред тях.

Мощи.

Такива неща имаха сила в Квебек.

Чак наскоро генерал Монкалм отново се бе върнал при своите войници, редом с които бе загинал. Останките му бяха повторно погребани преди няколко години в масов гроб, в който почиваха всички убити в рамките на един кошмарен час на полето, някога принадлежало на фермер на име Авраам.

Французи и англичани — заедно за вечни времена. Достатъчно дълго, за да се помирят.

Гамаш погледна главния археолог, който се бе надвесил над парче метал и отстраняваше с четчица мръсотията по него. Това не беше ли оскверняване на гробове? Не можеха ли да оставят мъртвите на мира? Защо бяха изровили останките на генерала и го бяха погребали повторно с всички почести, а на няколкостотин метра оттам бяха издигнали огромен паметник? Каква беше целта?

Гамаш я разбираше. Всички я разбираха.

Целта беше никога да не бъдат забравени смъртта и саможертвата. Кой бе загинал и кой се бе пожертвал. Град Квебек може и да бе издигнат върху вяра и кожи, но истински живот му вдъхваха символите. И паметта.

Главният инспектор се обърна и забеляза, че доктор Шевре се визира към мястото, където генерал Монкалм е бил погребан, а след това изровен.

— *Dulce et decorum est* — проговори археологът.

— *Propatria mori*^[1] — завърши фразата Гамаш.

— Познавате ли творчеството на Хораций? — попита Шевре.

— Чувал съм този цитат.

— *Сладко и почтено е да се умре за отечеството*. Великолепно — отбеляза археологът, докато се визираше някъде в далечината зад Гамаш.

— Така ли мислите?

— Не сте ли съгласен, мосю? — Шевре изгледа главния инспектор с подозрение.

— Не. Това е стара и опасна лъжа. Понякога смъртта е необходима, но никога не е сладка и рядко е правилна. По-скоро е трагична.

Мъжете впериха един в друг гневни погледи.

— Какво искате? — попита пак археологът.

Беше висок и слаб, твърд и остър. Като бойна брадва, прицелена в Гамаш.

— Защо Огюстен Рено е проявил интерес към книги, принадлежали на Шарл Шиники?

Както се и очакваше, доктор Шевре погледна детектива така, сякаш си е загубил ума.

— Какво пък значи това? Дори не разбирам въпроса.

— Малко преди да бъде убит, Рено е попаднал на две книги, които са го развълнували. Източник било Литературноисторическото дружество, но изданията са били в колекцията на отец Шиники. Знаете за кого говоря, нали?

— Естествено, че знам. Кой не го знае?

„Целият останал свят“ — помисли си Гамаш. Странно как хората, вманиачени на някаква тема, смятаха, че и всички други са толкова завладени или поне заинтересовани от нея. За археолозите и историците, обсебени от миналото, бе необяснимо, че останалите хора не споделят тази страст. За тях миналото бе точно толкова живо и реално, колкото и настоящето.

И ако всеки, който забравя миналото, е обречен да го повтаря, твърде ярките спомени пък държат в плен онези, които не спират да ги изживяват. Пред Гамаш стоеше човек, който си спомняше твърде ярко.

— Каква е била връзката между Шарл Шиники и Шамплен? — попита инспекторът.

— Никаква.

— Помислете, моля ви — прикани Гамаш с все така любезен тон, но в него вече се прокрадваше твърдост. — Шиники е притежавал нещо, което е развълнувало Огюстен Рено. Знаем, че Рено е имал единствена страст: бащата на Квебек. Следователно в края на XIX век свещеникът явно е попаднал на нещо, на книги за Шамплен. Наскоро изданията са се озовали в ръцете на Рено и той е повярвал, че може да го отведат до мястото, където е погребан Шамплен.

— Вие сериозно ли? Птиците го водеха на такива места. Тънките гласчета в ума му го водеха, оризовият пудинг го водеше... Виждаше следи и доказателства във всичко. Човекът беше ненормален.

— Не твърдя, че книгите на Шиники наистина са разбулили мистерията около Шамплен — обясни Гамаш. — Просто Рено е вярвал, че е така.

Шевре присви очи, но главният инспектор виждаше, че събеседникът му вече се е замислил върху въпроса. След известно време археологът поклати глава.

— Имам още едно питане — продължи детективът. — Шиники и Джеймс Дъглас са били приятели, нали така?

Мъжът кимна. Интересно му беше накъде отиват нещата.

— Защо са се срещнали с двама работници, ирландски имигранти, през 1869 година?

— Работниците са били или пияници, или луди, или и двете. Няма нищо мистериозно.

— Всъщност има. Срещнали са се в Литературноисторическото дружество.

Това хвърли Шевре в размисъл.

— Странно наистина — призна. — Ирландците са мразели англичаните. Няма начин да са отишли в дружеството по собствена воля.

— Искате да кажете, че идеята не е била тяхна?

— Честно казано, дори се съмнявам, че са били грамотни. Едва ли са подозирали за съществуването на Литературноисторическото дружество, а ако са, не биха стъпили в английска институция.

— И все пак са отишли. За да се срещнат с отец Шиники и доктор Джеймс Дъглас. Защо?

Когато не получи отговор, Гамаш бръкна във вътрешния джоб на самото си и извади старата снимка.

— Ето това са работниците, двамата усмихнати мъже. Скоро след като била направена снимката, този мъж — инспекторът посочи с пръст фигурата на Патрик — си е купил къща в Горния град, на една пресечка отгук. На улица „Жарден“.

— Невъзможно.

— Факт.

Шевре се взря в лицето на Гамаш, после отново сведе поглед към фотографията.

— Знаете ли какви разкопки са протичали по онова време? — поинтересува се детективът.

— През 1869 година? Предполагам много и най-различни.

— Било е лято, ако съдим по дрехите на хората от снимката. Вероятно в Стария град. Виждате ли зидарията?

Шевре разгледа замъглената снимка и кимна.

— Мога да се опитам да разбера.

— *Von* — отвърна Гамаш и протегна ръка, за да получи снимката. Макар и неохотно, накрая археологът все пак се раздели с нея.

— Как разбрахте за срещата на Шиники и Дъглас с работниците?
— поинтересува се Шевре.

— От дневника на Рено. Нямам представа откъде е научил той за нея. Вероятно е прочел нещо в една от книгите. Купил е колекцията на Шиники от Литературноисторическото дружество. Имало е нещо в тези томове, но не можем да ги намерим. Рено може би ги е скрил. Какво би могло да се съдържа в стогодишни книги, което би накарало някого да убие? — зачуди се Гамаш.

— Няма да повярвате, но не всичко погребано всъщност е мъртво — отвърна археологът. — За много хора миналото е живо.

„Кое ли гнило късче от историята е все още сред нас? — запита се Гамаш. — Какво ли е пробудил Огюстен Рено?“

Детективът си спомни един от записите в дневника на мъжа. Не онзи, който беше ограден в кръгче и заобиколен с удивителни знаци, а един по-скромен — среща, която така и не се бе състояла. Със С. Ш.

Бавно прибра снимката в джоба си и се загледа в Шевре, който вървеше към работната маса.

— Имали ли сте уговорка да се срещнете с Огюстен Рено?

Археологът спря, обърна се и впери поглед в следователя.

— Моля?

— В четвъртък, в един часа. Огюстен Рено е имал среща с някой си С. Ш.

— С. Ш.? Може да е всеки.

— Да, ако инициалите му са С. Ш. Вие ли сте?

— Аз да си уговоря обяд с Рено? Дори не бих стоял в една стая с него. Не. Много пъти е настоявал да се срещна с него, но не съм приемал. Беше дребен гаден досадник, който се мислеше за нещо повече от останалите. Отмъстителен, манипулативен и глупав.

— И може би в крайна сметка е бил прав — отбеляза Гамаш. — Може би най-сетне е открил Шамплен. От това ли се страхувахте? Че може да успее? Затова ли се опитвахте да го спрете на всяка крачка?

— Опитвах се да го спра, защото беше тромав идиот, който проваляше добри и ценни археологически разкопки със своите фантазмагории. Беше истинска напаст.

Серж Шевре бе повишил тон и грубите му думи отекваха в дебелите каменни стени, усилваха се и се връщаха към двамата мъже. Изпълваха пространството с ярост, която се носеше като ехо и нарастваше.

Но последното изречение излезе като дрезгав шепот. Едва чуто пропъзля по пръстения под и Гамаш усети как от него го побиват тръпки.

— Опитвали сте се да го спрете. Успяхте ли в крайна сметка?

— Питате дали съм го убил?

Археологът и детективът бяха вперили гневни погледи един в друг.

— Не съм си уговарял среща с него и определено не съм го убил.

— Знаете ли къде е погребан Шамплен? — промълви инспекторът.

— Какво ме попитахте?

— Знаете ли къде е погребан Самюел дьо Шамплен?

— Какво намеквате? — Шевре бе снишил глас, в очите му се четеше ненавист.

— Разбирате какво имам предвид. Въпросът е недвусмислен.

— Според вас знам къде е погребан Шамплен, но пазя мястото в тайна, така ли? — Мъжът насити всяка дума, всяка сричка с презрение.

— Според мен е почти недопустимо да сме открили гробовете на маловажни свещеници, герои от войната, фермери — говореше Гамаш, без да сваля очи от лицето на археолога, — но не и на основателя на Квебек, бащата на нацията. Смятам, че вие и археологическата общност сте засипвали Огюстен Рено с подигравки не защото е бил за посмешище, а точно обратното. Дали не е стигнал почти до истината? Открил ли е Шамплен?

— Вие сте луд. Защо ми е да крия най-великата археологическа находка в страната? Ако бях стигнал до нея, това щеше да изстреля кариерата и репутацията ми до небето. Щях да остана в историята като човека, дал на квебекчани единственото липсващо парченце от миналото им.

— Парченцето не липсва, мосю. Само физическите останки. Защо?

— Имало е пожар, църквата е изгоряла, документите са изгорели...

— Знам официалната версия според историците, но тя не дава обяснение и това ви е ясно. Защо останките още не са открити? Няма логика. Така че си задавам и друг въпрос. Ако предположим, че са открити, защо тогава някой ги пази в тайна? — С всяка изречена дума Гамаш се приближаваше все повече към главния археолог, докато в един момент носовете им почти се докосваха. Детективът прошепна: — До такава степен, че е способен да убие.

Погледите им се сблъскаха и след няколко мига Шевре се олюля.

— Защо някой би постъпил така? — попита главният археолог.

— Причината може да е само една, нали? — отвърна инспекторът. — Шамплен не е бил онзи, за когото го представят. Не е бил герой, бащинска фигура, велик човек. С времето се е утвърдил като символ на величието на квебекчани, мощна емблема на сепаратистите и на идеите им в какво е можела да се превърне колонията, ако не са я завоювали англичаните. Шамплен е ненавиждал англичаните, присмивал им се е и ги е наричал скотове. Той е съвършеното оръжие за квебекските сепаратисти. Но ако не е бил такъв, какъвто мислим?

— Какво намекувате?

— Много от историческите факти, които изучаваме, всъщност са далеч от истината — обясни Гамаш. — И двамата го знаем. Създадени са с определена цел. Преувеличават се събития, измислят се герои, стремежите се пренаписват така, че да изглеждат по-благородни, отколкото всъщност са били. Всичко това се прави, за да се манипулира общественото мнение, за да се обединят хората около обща цел или против общ враг. А какво е нужно на всяко успешно движение? Могъщ символ. Ако го отнемете или помрачите блясъка му, всичко започва да се разпада, всеки детайл вече е под въпрос. Не може да се допусне подобно нещо.

— С какво пък може Шамплен да е бил чак толкова лош? — попита Шевре.

— Кога е роден?

— Не знаем с точност.

— Как е изглеждал?

Слабият мъж отвори уста, но я затвори отново, без да издаде звук.

— Кой е бил баща му?

Археологът мълчеше, дори не се опитваше да каже нещо.

— Дали е бил шпионин? Бил е умел картограф, но на много от неговите карти се виждат нелепи същества и са отбелязани събития, които са явна лъжа.

— Такъв е бил стилът по онова време.

— Да лъжат? Някога имало ли е такъв стил? Знаем кой би искал да открие Шамплен, доктор Шевре, но въпросът е кой би предпочел той да остане погребан?

След като Гамаш си тръгна, му се прииска срещата с главния археолог да бе преминала по-сърдечно, ако това въобще бе възможно със Серж Шевре. Искаше му се да се разходи из онова подземие, да задава въпроси за битката при Авраамови поля и за гюлетата, които все още се намираха по дърветата в Стария Квебек.

Щеше му се да попита как капитан Кук и Бугенвил са се оказали в една и съща битка, но на противоположни страни, и защо Бугенвил е взел почти немислимото решение да не се притече на помощ на своя генерал.

Но тези въпроси трябваше да почакаат. Може би въобще нямаше отговор за тях.

Преди да се гмурне отново в квебекската зима, Гамаш позвъни на Ланглоа и си уговори среща с него. Десет минути по-късно вече крачеше по коридорите на централното полицейско управление и търсеше кабинета на инспектора. Отстрани сигурно изглеждаше като професор, дошъл на посещение, или учен, повикан за консултация.

— Господин главен инспектор — посрещна го Ланглоа с протегнатата ръка. Останалите в просторното помещение се изправиха, когато Гамаш влезе. Детективът им кимна и се усмихна леко, а след това колегата му го отведе в личния си кабинет.

— Сигурно вече сте свикнали — отбеляза по-младият мъж.

— С вниманието ли? То е част от работата ми, така че — да, свикнал съм. — Подаде палтото си на домакина. — Но нещата се

промениха, разбира се, след отвличането и останалите събития.

Нямаше смисъл да се преструва, че не е така.

Ланглоа окачи якето на главния инспектор на закачалката.

— Разбира се, следях с интерес последствията от случилото се. Главният въпрос остава: Защо не предвидихме нападението? — Вгледа се в лицето на Гамаш, нетърпелив да получи отговор. Но нямаше да го намери там.

— Хората, които са го планирали, са били много търпеливи. Дълго време са се подготвяли — отвърна главният инспектор най-сетне. — Всичко се е случвало толкова бавно, че е останало незабелязано.

— Но такова мащабно престъпление... — Същият въпрос безпокоеше както инспектор Ланглоа, така и всички останали. Как е могло да им убегне?

Отвличане на вниманието. И хитрост. Способност на нападателите да се адаптират бързо. Това бяха причините, мислеше си Гамаш.

Седна на стола, който по-младият мъж му посочи, но не продума. Ланглоа зае мястото срещу него.

— Кога осъзнахте, че зад това наглед обикновено отвличане стои нещо много повече?

Гамаш мълчеше. Спомни си завръщането на инспектор Бовоар, когото бе изпратил в подземията на *Surete* при полицай Никол. Самият главен инспектор я бе назначил в онзи отдел преди повече от година. Знаеше, че работата няма да ѝ хареса, но трябваше да се научи. Да слуша хората. И да не говори.

Да се научи да мълчи.

Бовоар не беше възхитен от идеята, че полицай Никол ще се включи. Всъщност и Гамаш не беше. Но не виждаше друга възможност. Главен комисар Франкьор бе тръгнал да гони похитителите, и то по пътища, начертани от самите тях. Отпращаха екипите на *Surete* ту тук, ту там. Сигналът на Моран изникваше на какви ли не места из цялата провинция. Проследяването му се бе превърнало във фарс.

Не. Трябваше им помощ. Гамаш нямаше към кого друг да се обърне, освен към озлобената млада жена в подземията.

Главен комисар Франкьор никога не би се сетил за нея. Никой не се сещаше за нея. Затова Гамаш можеше да я използва, за да действа дискретно по своя план.

„Каза, че ѝ трябва паролата на вашия компютър — надраска Бовоар набързо. — Така никой друг няма да вижда съобщенията ни. Освен това иска да спирате за колкото се може по-дълго, докато разговаряте с Моран, за да хване околните шумове.“

Гамаш кимна и без колебание написа личната си парола. Знаеше, че дава на Никол достъп до всичко. Но му беше ясно, че няма друг избор. Бяха слепи. Дори Моран не можеше да им помогне. Беше завързан и обърнат към стена, на която висеше само един часовник. Направил бе всичко по силите си, за да опише обстановката. Бетонният под, мръсотията, усещането, че където и да беше това място, то бе изоставено. Описал бе тишината.

Но не беше прав. Мястото не беше изоставено. Нито пък тихо. Не съвсем. Слушалките с микрофон, поставени на главата му, го заблуждаваха — усилваха гласа на Гамаш, който идваше от километри, но заглушаваха звуците, които бяха само на няколко крачки.

Но полицаи Никол ги бе уловила. Едва различими звуци в тишината.

— Премиерът сякаш се успокои, че нещата още не са ескалирали до политическо ниво — отбеляза Ланглоа. — Щетите са овладени.

Веднага съжали за коментара си, когато срещна безизразното лице на Гамаш.

— *Desole*, нямах предвид това. Бях в траурната процесия. Далеч зад вас, разбира се.

Главният инспектор се усмихна едва.

— Няма нищо, трудно се намират правилните думи. Подозирам, че въобще няма такива. Не се притеснявайте.

Ланглоа кимна, след малко размисли, наведе се и попита:

— Кога осъзнахте какво се случва?

— Нима наистина очаквате да ви отговоря? — изрече думите с нотка хумор, за да ги омекоти.

— Предполагам, че не. Простете. Зная, че сте дали показания, но като полицаи проявявам любопитство. Как ни е убягнало на всички? Било е съвсем очевидно. Планираното нападение беше толкова... — Ланглоа търсеше точната дума.

— Примитивно? — подсказа Гамаш накрая.

Младият мъж кимна:

— Толкова просто.

— Именно това го направи ефективно — рече главният инспектор. — Години наред търсим високотехнологична заплаха, най-новата бомба. Биологична, индустриална, генетична, ядрена. Преровихме интернет, използвахме телекомуникации и сателити.

— Но отговорът през цялото време е бил под носа ни — довърши Ланглоа и невярващо поклати глава, — а ние не го забелязвахме.

„Ще те намеря. Няма да позволя да ти се случи нещо.“

„Да, сър. Вярвам ви.“

В кратките промеждутъци мълчание, които Гамаш оставяше по време на разговора си с Пол Моран, успяха да прехванат далечни звуци, подобни на шепот на призраци в далечината.

Младежът не беше сам. В края на краищата „фермерът“ не го бе изоставил. Около заложника имаше хора и те говореха тихо, много тихо. Вървяха тихо, много тихо. Почти недоловимо. Но все пак издаваха някакъв шум. Достатъчен, за да бъдат засечени от фините инструменти и от чифт изненадващо чувствителни уши.

А думите, които произнасяха? Отнело бе часове, безценни часове, но най-сетне Никол бе успяла да изолира една безценна фраза.

La Grande.

С Бовоар бяха изслушали записа безброй пъти, съсредоточени във всяка сричка, всяка буква. В тона, в дишането. Докато накрая стигнаха до извод.

„Ла Гранд“ — водната електроцентрала, която удържаше трилиони тонове вода от едноименната река. Гигантската язовирна стена, десет пъти по-голяма от всяка друга в Северна Америка, която осигуряваше електричество за милиони, стотици милиони хора.

Без нея голяма част от Канада и САЩ щяха да потънат в мрак.

Електроцентралата „Ла Гранд“ се намираше в отдалечен район и беше почти невъзможно да се стигне до нея без официално разрешение.

Гамаш погледна ръчния си часовник в същия момент, когато Бовоар и Никол му изпратиха съобщението от подземие. Приложили бяха и откъс от записа, за да чуе какво са открили.

Беше три сутринта. Оставаха осем часа. С Моран тъкмо обсъждаха мостри от бои и имената им. Банбъри кремаво. Нантъкет морскозелено. Миши косъм.

С няколко широки крачки главният инспектор стигна до грамадната карта на провинция Квебек, окачена на стената. Бързо проследи с пръст течението на река Ла Гранд до рязката черта, която пресичаше, отклоняваше и преграждаше водния поток. Заради нея бяха изсекли хиляди декари стари гори и бяха загинали много стада северни елени и лосове. Заради тази черта живачните нива във водите се бяха покачили и местните индиански племена се бяха натровили.

Но освен това водноелектрическата централа бе инженерно чудо и продължаваше да произвежда енергия десетилетия след създаването си. Какво щеше да се случи, ако изведнъж изчезне?

Главен инспектор Гамаш очерта с пръст опустошителния път на юг, който щеше да поеме внезапно освободената река. Вълни със силата на атомни бомби щяха да пометат всичко, което им се изпречи по дължината на цялата провинция.

Пръстът на детектива премина през села на индианците кри, а след това през все по-големи градове. Вал д'Ор. Руен-Норанда.

Колко далеч щеше да стигне водата, преди да утихне мощта ѝ? Преди енергията ѝ да се похаби? Колко ли тела щеше да отнесе стихията?

Пол Моран разказваше за семейния котарак, който се облекчил върху принтера на баща му.

Дали бяха отвели младежа там? Дали го държаха като заложник в електроцентралата?

„Ще те намеря.“

„Да, сър. Вярвам ви.“

— Сър?

Гамаш вдигна поглед към лицето на инспектор Ланглоа.

— Добре ли сте?

Възрастният детектив се усмихна.

— Всичко е наред. Извинете ме.

— Какво мога да направя за вас?

— Във връзка със случая Рено. Да сте попадали на кашони с книги, които са били негови, но не са се намирали в апартамента му?

— Има няколко при бившата му съпруга. Занесъл ги е в нейното мазе преди няколко седмици. Защо, какво има?

Гамаш седна по-напред на стола си и извади бележник.

— Може ли да ми дадете адреса ѝ?

— Разбира се. — Ланглоа написа адреса и го подаде на главния инспектор. — Има ли още нещо?

— Не, това е достатъчно. *Merci*.

Главният инспектор сгъна бележката, облече си палтото, благодари на младия мъж и си тръгна. Ботушите му отмерваха целеустремен ритъм, докато крачките му заглъхваха по дългия коридор към изхода.

Взе си такси, обади се на Емил и помоли шофьора да мине покрай дома на Комо. Щом възрастният мъж се качи в автомобила, минаха през старинните порти на града и поеха надолу по Гранд Але, покрай празнично осветени барове и ресторанти. Таксито зави надясно по авеню „Картие“ и после пак надясно по малка пресечка. Улица „Абърдийн“.

Още докато се возеха, Гамаш позвъни на мадам Рено, за да се увери, че си е у дома. Миг по-късно тя им отвори вратата и двамата мъже влязоха. Апартаментът се намираше на първия етаж в изискана старинна сграда — част от цяла редица къщи, чиито външни стълбища с парапети от ковано желязо водеха към горните етажи.

Когато прекрачиха прага, стъпиха върху под от тъмно дърво. Стаите бяха просторни и чудесно разпределени, с оригинални широки бели корниз и високи тавани. Всеки полилей висеше от гипсова розетка. Домове като този бяха престижни, а кварталът на Квебек, където се намираха — желано място. Не всеки искаше да живее сред старите крепостни стени, където пространството бе тясно, а животът се диктуваше от отдавна починали градски архитекти. Тук улиците бяха по-широки, по дължината им бяха посадени стройни, устремени към небето дървета и пред всяка къща имаше скромна градина, която сега бе погребана под метри сняг.

Мадам Рено бе нисичка и усмихната жена. Взе палтата на гостите и предложи по чаша чай, но и двамата отказаха.

— Съжаляваме за загубата ви, мадам — рече Гамаш, докато се настаняваше в приветливата дневна.

— *Merci*. Разбира се, той беше непоносим. Дебелоглав егоист. Въпреки това...

С Емил изчакаха жената да се успокои.

— Въпреки това, откакто го няма, животът е някак по-пуст и скучен. Завиждах му за страстта. Не мисля, че някога съм изпитвала толкова силно увлечение по каквото и да е. Знаете ли, не беше глупав човек. Беше наясно каква цена трябва да плати, но бе готов да го стори.

— Каква беше цената? — попита Емил.

— Подигравки и присмех, но не само това. Никой не го обичаше.

— Освен вас — отбеляза Гамаш.

Жената замълча.

— Беше самотен, особено към края. Но не можеше да се спре. Не искаше да замени един мъртъв изследовател с живи приятели.

— Кога ви донесе книгите? — попита инспекторът.

— Преди около три седмици. Четири кашона са. Каза, че апартаментът му бил претъпкан.

Гостите се спогледаха набързо. Жилището на Рено със сигурност бе затрупано с вещи, но и без това вече бе в отчайващ вид, четири кашона едва ли щяха да променят нещо.

Не. Донесъл ги бе при жена си по друга причина. За да са на сигурно място.

— Остави ли и нещо друго? — поинтересува се Емил.

Мадам Рено поклати глава.

— Беше потаен човек по природа, някои дори биха го определили като параноичен — усмихна се.

Жената очевидно бе с ведър дух и Гамаш се запита как се бе случило така, че Огюстен Рено да я избере за своя съпруга. Дали за няколко кратки години бе живял щастливо? Дали това бе единственият му опит да смени курса? Да намери спокоен пристан в лицето на сърдечна и добра жена? Но, разбира се, за него е било невъзможно.

Главният инспектор наблюдаваше как мадам Рено разговаря с Емил. Каза си, че бившата съпруга на археолога явно все още го обича въпреки всичко. Благословия ли бе това, или проклятие?

Зачуди се дали с времето и това ще отmine. Щеше ли да избледнее гласът, чертите да се размият? Спомените да се отдръпнат и мястото им да заемат други приятни или неутрални събития от миналото?

Avec le temps. Затихваше ли любовта?

— Имате ли нещо против да прегледаме кашоните? — попита детективът.

— Ни най-малко. Другите полицаи хвърлиха един поглед, но не проявиха особен интерес. Търсите ли нещо конкретно?

— Две книги — отвърна Гамаш, докато вървеше след домакинята към вътрешността на апартамента и голямата старомодна кухня. — За съжаление, не знаем заглавията им.

— Е, надявам се, че тук ще ги намерите. — Жената отвори една врата и включи осветлението.

Мъжете стояха пред дървено стълбище, което се спускаше право надолу в тъмна изба с пръстен под. Доловиха лек землист дъх. Докато слизаха по стъпалата, усещането бе сякаш нагазват във вода. Гамаш чувстваше как студеният въздух пълзи нагоре по краката му, достига до гърдите, после главата и накрая детективът изцяло се потопи в усойния хлад.

— Пазете си главите — извика мадам Рено, но и двамата мъже познаваха тези стари къщи и вече се бяха привели под ниския таван. — Кашоните са в дъното, до стената.

На Гамаш му отне известно време да се приспособи към мъждивата светлина, но щом очите му свикнаха, успя да различи четирите големи кутии. Приблужи се и коленичи пред една от тях, а Емил се зае с друга.

Кашонът на инспектора бе пълен с разнообразни книги с всякакви размери. Първо провери каталожните им номера. Всички бяха от Литературноисторическото дружество, на някои от тях дори бе изписано името на Шарл Шиники, но нито един от номерата не отговаряше на отбелязаните в дневника на Рено. Продължи със следващата кутия.

В нея имаше подвързани проповеди, справочници и стари семейни библии — някои католически, други презвитериански. Отвори първата книга и провери номера. 9–8495. Сърцето му се разтуптя. Това беше кашонът, който търсеха. С всяка следваща отворена книга номерата растяха. 9–8496, 8497, 8498. Гамаш извади поредната книга — сборник проповеди с черна кожена подвързия — и отгърна корицата. 9–8500.

Вторачи се в нея, сякаш със силата на мисълта си можеше да накара цифрите да се променят, а после внимателно и бавно отвори всяка от двайсетте книги и ги върна последователно в кашона. Определено липсваше една.

9–8499.

Била е между сборника с проповеди и библията, която Шиники е използвал за конфирмация^[2].

— *Maudits*^[3] — изруга Гамаш едва чуто. Защо я нямаше? — Провървя ли ти? — обърна се към стария си приятел.

— Не. Проклетата книга трябва да е точно тук — Емил тикна пръста си между два тома. — Но я няма. 9–8572. Мислиш ли, че може някой да ни е изпреварил?

— Мадам Рено твърди, че само екипът на Ланглоа е бил тук.

— Все пак и останалото може да ни е от полза — предположи възрастният мъж.

Гамаш надникна в кашона. Вътре бяха подредени поредица от томове с черни кожени подвързии, обърнати с гръбчетата нагоре, всичките с еднакъв размер. Извади произволна книга и я разгледа. Беше дневник. Кутията на Емил съдържаше дневниците на Шарл Шиники.

— Всеки том отговаря на една година — обясни Емил. — Липсващата е 1869.

Детективът седна и погледна развеселения си наставник. Дори на слабата светлина в мазето виждаше как блестят очите му.

— Е, господин главен инспектор? — проговори Емил. — Какво следва?

— Можем да направим само едно, господин главен инспектор — усмихна се Гамаш, като вдигна кутията с дневниците на Шиники. — Да отидем да пийнем по нещо.

Мъжете излязоха от мазето и помолиха мадам Рено за разрешение да си тръгнат с кашона. Точно на съседната пресечка бе кафене „Кригхоф“ и след една мразовита минута вече седяха на маса в ъгъла до прозореца, далеч от останалите клиенти. Беше шест вечерта и хората тъкмо излизаха от работа. Чиновници, политици от близките правителствени канцеларии, професори, писатели и художници. Заведението бе любимо на бохемите и често посещавано от сепаратисти. Така бе от десетилетия.

Сервитьорката, облечена с дънки и пуловер, им донесе купичка с ядки и два скоча. Докато отпиваха от чашите и похапваха ядки, мъжете се зачетоха в дневниците на Шиники. Четивото се оказа увлекателно, защото им позволяваше да надникнат в един ум, едновременно благороден и размътен. В ума на човек, който нямал понятие за себе си, но бил изпълнен с целенасоченост и заблуждения. Който спасявал души и се опълчвал на висшестоящите.

Телефонът на Гамаш извибрира и главният инспектор вдигна.

— Шефе?

— *Salut*, Жан Ги. Как си?

Въпросът отдавна не бе просто *politesse*^[4], а показваше искрена загриженост.

— Всъщност съм доста добре. По-добре от преди.

Така и звучеше. Енергичен. Гамаш не го бе чувал такъв от месеци.

— А вие? Къде сте? Шумно е около вас.

— В кафене „Кригхоф“.

По телефона се понесе смехът на Бовоар.

— Май сте затънали до шия в поредния случай.

— *Bien sur*.^[5] А ти? — И главният инспектор чуваше шумове около колегата си.

— В бистрото. Разследвам.

— Ясно. Горкият.

— Нуждая се от помощта ви — рече Жан Ги — във връзка с убийството на Отшелника.

[1] *Dulce et decorum est pro patria mori* (лат.) — „Сладко и почтено е да се умре за отечеството“, строфа от „Оди“ на римския поет Хораций (I в. пр.н.е.). — Б.пр. ↑

[2] Католически ритуал, тайнство подобно на православното миропомазване, чрез което се утвърждава християнската вяра, приета при светото кръщение. — Б.пр. ↑

[3] Проклятие (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Учтивост (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Разбира се (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТА

Главен инспектор Гамаш имаше нужда от няколко секунди, за да се откъсне от град Квебек през шейсетте години на XIX век, описан в дневниците на Шарл Шиники, и да се пренесе в днешното застинало във времето село Трите бора.

Все пак скокът не бе огромен. Детективът подозираше, че селцето едва ли се е променило много през последните сто и петдесет години. Ако отец Шиники бе отишъл в Трите бора, би видял същите стари каменни постройки, дъсчени къщи с капандури и димящи комини. Би пресякъл затревения селски площад, за да стигне до магазините от избледнели розови тухли и навярно би спрял да се полюбува на трите дървета, които се извисяваха в центъра на селището.

Само хората се бяха променили в Трите бора за век и половина, може би, с изключение на Рут Зардо. Гамаш можеше да си представи как старицата би поздравила отец Шиники. Усмихна се при мисълта за срещата между лудата поетеса алкохоличка и смахнатия свещеник въздържател.

Е, приемоте и това — бе написала Рут. — Тялото налейте.

Пийте и яжте.

Просто ще се разболеете. И още.

Няма да има лек.

Дали Шиники щеше да я излекува? От какво? От пиянството, от поезията? От раните ѝ? От думите?

— С какво мога да ти помогна? — попита Гамаш. Представи си Жан Ги, поседнал в бистрото пред камината, с Крафт бира и купа солена чипс пред него.

— Ако Оливие не е убил Отшелника, остават петима заподозрени: Хавък Пара и баща му Рор, Венсан Жилбер и синът му Марк и Стария Мъндин.

— Продължавай. — Гамаш гледеше през прозореца на кафене „Кригхоф“ как колите пъплека по заснежената вечерна улица, все още

огряна от весели празнични светлини. Столицата на провинцията никога не му се бе струвала толкова красива.

— Изникват два въпроса. Кой е имал възможност и кой — мотив? Доколкото разбирам, Рор, Хавък и Марк са имали възможност. Рор е разчиствал пътеките, които са щели да го отведат право при Отшелника. Колибата се намира на земята, която притежава Марк, и той е можел да мине по тези пътеки във всеки един момент и да я намери.

— *C'est vrai* — потвърди главният инспектор и кимна, все едно Бовоар можеше да го види.

— Хавък е работел до късно всяка събота и е можел да проследи Оливие до колибата.

Гамаш се замисли, докато си припомняше случая.

— Не само Хавък е бил в бистрото, Стария Мъндин също е ходел там всяка събота вечер, когато затварят, за да вземе мебелите за поправка. Бил е там в нощта на убийството.

— Вярно е — съгласи се Бовоар. — Макар че в повечето случаи се е прибирал направо у дома още преди да заключат бистрото. Да, възможно е да е и той.

— Значи имаме Рор и Хавък Пара, Стария Мъндин и Марк Жилбер. Всеки от тях може да е намерил къщичката и да е убил Отшелника. Тогава защо Венсан Жилбер все още е в списъка ти със заподозрени? Едва ли е имал възможност да стигне до колибата.

Жан Ги замълча за миг.

— Просто ми се струва твърде странно съвпадение. Синът му си купува запусъто старо имение, което никой друг не иска. Нанася се там, после се случва убийството на Отшелника и отчужденият баща на Марк изведнъж се появява почти по същото време.

— Не разполагаш с доказателства — възрази Гамаш с лека настойчивост в тона, — а само с някакво усещане.

Почувства как заместникът му настръхва. Жан Ги Бовоар не обичаше да си има работа с „усещания“ и „интуиция“. Гамаш, от друга страна, нямаше нищо против.

— Но може и да си прав — допълни главният инспектор. — Какво ще кажеш за мотива?

— Там е по-сложно. Знаем защо Оливие би искал Отшелника да е мъртъв, но останалите? Ако мотивът е бил кражба, убиецът се е

справил доста калпаво. Доколкото знаем, нищо не липсва.

— Какви други мотиви може да има? — попита Гамаш.

— Отмъщение. Отшелника е извършил нещо ужасно, някой го е намерил и го е убил, за да отмъсти за стореното. Може да го е търсил с години. Това би обяснило защо Отшелника е станал отшелник. Криел се е. Всичките онези съкровища трябва да са се взели отнякъде. Почти сигурно е, че самият той ги е откраднал.

— Тогава защо престъпникът не ги е прибрал, след като е убил Отшелника? Защо е оставил всички ценности по местата им?

Гамаш си представи къщичката, закътана в горския пущинак. Отвън приличаше на обикновена дървена колиба: саксии с цветя и билки красяха первазите на прозорците, отстрани растяха зеленчуци в градинка, зад къщата ромолеше свеж поток. А вътре? Оригинални издания на книги с автографи от авторите, древни керамични изделия, гоблени, плочка от легендарната Кехлибарена стая, съдове от оловен кристал, златни и сребърни свещници. И цигулката.

Спомни си младия полицај Моран, изправен наред колибата, недодялан като дървена марионетка, с дълги ръце и крака. Но когато бе засвирил на безценната цигулка, цялото му тяло се бе променило.

Незабравимите първи ноти на *Colm Quigley* изпълниха съзнанието на главния инспектор.

— Има и друга възможност — предположи Бовоар. — Убийството не е имало общо със съкровищата, а с нещо друго, което е направил Отшелника.

— Значи твоята теория е, че съкровищата са ни отвлекли вниманието. Най-вече моето.

— Който и да е влизал в онази колиба, не би повярвал, че мотивът може да е различен от скъпоценностите. Изглеждаше толкова очевидно.

Главният инспектор разбираше, че заместникът му проявява нетипично чувство за такт. Самият той, Гамаш, бе начело на официалното разследване. Раздал бе задачи на своите полицаи и следователи и се бе доверил на собствените си инстинкти въпреки силните протести от страна на инспектор Бовоар, който през цялото време настояваше, че и убиецът, и мотивът са в Трите бора.

Гамаш вече вярваше, че колегата му е бил прав, а той е грешал. И навярно бе изпратил невинен човек в затвора.

— Добре, нека предположим, че съкровищата нямат нищо общо с убийството — рече главният инспектор. — Да предположим, че единственото ценно нещо, което извършителят е искал да отнеме, е бил животът на Отшелника. Когато го сторил, той си тръгнал.

— И така. — Бовоар праметна един крак през страничната облегалка на мекия фотьойл и отпусна глава назад. Мястото му бе скрито от погледа на останалите посетители на бистрото, забелязваше се само небрежно щръкналият крак. Никой не можеше да види младия инспектор, но и той не виждаше никого. — Ако махнем скъпоценностите, остават още няколко улики. Повторението на думата *woo*, издялана в парчето червен кедър и вплетена в паяжината. Трябва да има някаква символика. И Шарлот — това име изскачаше отвсякъде, спомняте ли си?

Гамаш си спомняше. Името Шарлот го бе изпратило в другия край на континента, на обвит в мъгли архипелаг в северната част на Британска Колумбия. Сега това пътешествие му се струваше напразно.

— Има нещо в твоя списък със заподозрени — отбеляза, след като отново прехвърли имената в главата си.

— *Oui?*

— Всичките са мъже.

— Да не би да се притеснявате, че комисията за защита от дискриминация ще ни погне? — разсмя се Бовоар.

— Просто се чудех дали да не обмислим вероятността търсеният човек да е жена — отвърна Гамаш. — Жените са търпеливи. Някои от най-тежките престъпления, на които съм ставал свидетел, са били извършени от жени. По-рядко се случва убиецът да не е мъж, но жените пък е по-вероятно да не прибързват.

— Странно, Клара каза същото днес следобед.

— Как така? — Гамаш се наведе. Ако Клара Мороу имаше нещо за казване, мнението на главния инспектор бе, че си заслужава да я чуят.

— Прекарала е сутринта с група жени от селото. Казва, че съпругата на Стария изтърсила нещо странно. Цитирала наръчник, в който пишело, че антитерористичните екипи трябва първо да ликвидират жените.

— Отнася се за Мосад — вметна Гамаш. — Чел съм го.

Бовоар мълчеше. Шефът му често го изненадваше. Понякога само с непонятни откъси от поезията на Рут, но най-често с такива неща като сега — с познанията си.

— Значи ви е ясно за какво става въпрос — рече Бовоар. — За способността на жените да убиват.

— Да, това също, но по-скоро за всеотдайността им. Когато се посветят на дадена кауза, има жени, които никога не биха се предали. Нищо не може да ги спре и биха действали безмилостно. — Гамаш замлъкна за миг и се загледа през прозореца, но вече не виждаше потока от хора в режещия студ навън, навлечени с дебели дрехи. — В какъв контекст са говорили по темата? Защо Съпругата е споменала наръчника?

— Обсъждали са случая. Клара е попитала Хана Пара дали е способна да извърши убийство.

— Трябва да е малко по-внимателна — отбеляза главният инспектор. — Някой конкретно отговорил ли е на въпроса?

— Казва, че всички са отговорили, но след кратка дискусия неохотно са се съгласили, че от Мосад навярно имат право.

Гамаш се намръщи.

— За какво друго са си говорили?

Бовоар си прегледа бележките и предаде на шефа си останалото от разговора — за майки и бащи, за Алцхаймер, Чарли Мъндин и доктор Жилбер.

— Има още нещо. Клара смята, че Марк Жилбер ужасно ревнува от Стария Мъндин.

— Защо?

— Изглежда, бащата на Марк прекарва доста време у семейство Мъндин. Съпругата е признала, че Стария е развил привързаност към доктор Жилбер. Гледал на него като на заместител на баща си.

— Ревността е силна емоция. Достатъчно силна, за да доведе до убийство.

— Но жертвата е друга. Стария Мъндин не е мъртъв.

— Каква роля може да има това в смъртта на Отшелника? — попита главният инспектор и зачака, докато отсреща настъпи дълго мълчание. Накрая Жан Ги призна, че не вижда връзката.

— Карол Жилбер и Стария Мъндин са родени в град Квебек. Можете ли да поразпитате за тях? — Когато началникът му се съгласи,

Бовоар изчака, преди да зададе последния си въпрос: — Как сте?

Не искаше да пита, защото се боеше, че някой ден шефът ще му каже истината.

— Намирам се в кафене „Кригхоф“ в компанията на Емил Комо, купичка ядки и чаша скоч. Можеше и да е много по-зле — отвърна Гамаш с топлота и дружелюбност.

Но Жан Ги Бовоар знаеше точно колко по-зле може да бъде... и е било.

Когато затвори телефона, в ума му неканен, неочакван и нежелан се промъкна един спомен.

Как началникът му с пистолет в ръка изведнъж е изхвърлен във въздуха, а тялото му се извива, усуква. Пада. И остава да лежи неподвижно върху студения цимент под.

Гамаш и Емил спряха такси на улицата и се прибраха у дома заедно с дневниците. Докато възрастният мъж претопляше яхнията за вечеря, инспекторът нахрани Хенри и го изведе на разходка до пекарната, за да вземат прясна франзела.

Щом се прибраха, мъжете седнаха в дневната с панер хрупкав хляб и купи с говежда яхния на масата. На дивана до тях бяха струпани дневниците на Шиники.

Прекараха вечерта в похапване и четене, отбелязваха си по нещо и от време на време си прочитаха взаимно по някой интересен, вълнуващ или неочаквано забавен пасаж.

Наближаваше единайсет, когато Арман Гамаш свали очилата за четене и разтърка уморените си очи. Въпреки че бяха забележителни от историческа гледна точка, дотук дневниците на Шиники не им даваха никаква информация, полезна за разследването. Никъде не се споменаваха работниците Патрик и О'Мара. И докато свещеникът бе писал често за Джеймс Дъглас в началото, в по-късните му дневници името изникваше все по-рядко. Към края имаше запис, който Емил прочете на Гамаш, за това, че Дъглас си опаковал багажа заедно с трите мумии и заминал за Питсбърг, за да се установи там със сина си.

Инспекторът слушаше и се усмихваше. Шиники бе предал случката като дреболия, все едно някакво дете си е събрало играчките и си е отишло у дома. Дали отецът умишлено бе постъпил така, за да

омаловажи доктор Дъглас? Възможно ли бе да са се скарали? Имаше ли значение?

Час по-късно хвърли поглед към Емил и забеляза, че по-възрастният мъж е задрямал с отворен дневник на гърдите. Много внимателно Гамаш вдигна ръката на приятеля си, отмести книгата, сложи мека възглавница под главата на наставника си и го зави с одеяло.

Безшумно добави в камината голяма цепеница от черешово дърво и се качи на горния етаж, за да си легне. Хенри го последва.

На следващия ден преди закуска инспекторът отвори електронната си поща и видя имейл от главния археолог.

— Има ли нещо интересно? — попита Емил.

— Много. Добре ли спа? — Гамаш вдигна очи от екрана на компютъра и се усмихна.

— Ще ми се да можех да кажа, че за първи път ми се случва да задрема пред камината — отвърна през смях менторът му.

— Значи не е заради интересния разговор с мен?

— Не. И без това никога не те слушам, нали знаеш.

— Както и подозирах. Но сега чуй — рече Арман и погледна отново съобщението в електронната си поща. — От Серж Шевре. Помолих го да проучи какви разкопки са правени в Стария град през лятото на 1869 година.

Емил се приближи до масата, където седеше приятелят му:

— Годината, в която Шиники и Дъглас са се срещнали с ирландските работници?

— Точно така. Също и годината, описана в липсващия дневник. Доктор Шевре пише, че е имало големи изкопни работи на три места. Едното място е била цитаделата, като целта е била да се подсили стената, второто е било за разширяване на болницата „Отел Дийо“, а третото? На третото място са копали в мазето на местен ресторант. „Старият чифлик“.

Възрастният мъж поседя неподвижно няколко секунди, след което се отпусна на облегалката на стола и замислено вдигна ръка към лицето си. Гамаш стана на крака:

— Мисля да те черпя една закуска, Емил.

Коמו също се изправи. И неговите очи вече блестяха:

— Мисля, че знам къде.

След дваайсет минути вече бяха изкачили стръмния и хлъзгав склон на улица „Кот дьо ла Фабрик“ и се бяха спрели, за да си поемат въздух и да погледат внушителната базилика „Нотр Дам“. Тя заемаше мястото на някогашната мъничка църква, построена от йезуитски свещеници и монаси с подкрепата на Шамплен. Скромният параклис в Новия свят бил посветен на Дева Мария и отбелязвал връщането на Квебек във френски ръце в протичалата по онова време с променлив успех борба с англичаните за стратегическата колония.

Тук се бе състояло погребението на великия човек, тук бяха почивали останките му, макар и за кратко. В един момент Огюстен Рено е бил убеден, че Шамплен все още лежи под малкия параклис „Свети Джоузеф“. Любителят археолог бе открил там обкован с олово ковчег и няколко старинни монети. Започнал бе разкопки без разрешение, с което бе предизвикал буря, въвлякла дори и Църквата. Отец Себастиен бе застанал на негова страна и така бе вбесил главния археолог.

Но в крайна сметка нямаше откритие. Нямаше го и Шамплен.

Странно, но ковчегът така и не бил отворен. Всички били единомудни, че няма как в него да е Шамплен. Рядка проява на уважение към мъртвите от страна на археолозите, Рено и Църквата, която нямаше нищо против да изрови останките на генерал Монкалм, но бе отказала да оскверни този анонимен труп.

Докато продължаваше да крачи, Гамаш се замисли. Ами ако Шамплен не е бил погребан първоначално в параклиса, а в гробището? Архивите, в които е било описано точно къде е положен бащата на Квебек, бяха изгубени в пожара. Дори конкретното местоположение на гробището оставаше под въпрос. Но ако се е намирало до параклиса, тогава е било точно...

Тук.

Гамаш спря. Над него се издигаше могъщият „Шато Фронтенак“, а малко по-нататък — и самият Шамплен, внушителен и невъзможно героичен, отправил поглед към града.

А пред главния инспектор? Ресторант „Старият чифлик“.

Детективът свали ръкавиците си, бръкна в джоба на самото и извади старата жълтеникава снимка, направена през 1869 година.

Направи няколко крачки назад, след това две-три надясно, после спря. Погледна снимката, свери я с реалната гледка пред себе си. И

още веднъж, и после пак. Голите му пръсти се бяха зачервили и студът ги щипеше, но той продължаваше да стиска фотографията. Искаше да е сигурен.

Да.

Това беше. Точното място, където Патрик и О'Мара бяха позирали за снимка преди век и половина в един горещ летен ден.

Участвали са в разкопките под „Старият чифлик“ и нещо, което са намерили там, е развеселило иначе начумерените мъже. Преди да стане ресторант, „Старият чифлик“ е бил частен дом. А преди това? Гора или поле.

А може би гробище.

„Старият чифлик“ се бе превърнал едва ли не в заведение за бързо хранене. Имал бе и по-добри времена. Дори бомбардировка от английски снаряди щеше да е по-добре от това, което му се бе случило през последните години.

Наперени сервитьорки, облечени с подобие на старинни костюми, наливаха слабо кафе в евтини бели чаши. На твърдите и неудобни, умишлено състарени дървени столове бяха насядали туристи, които, обнадеждени от очарователния екстериор, бяха потърсили същото и вътре.

И се бяха разочаровали.

Пред Емил и Гамаш сервираха чаши с кафе, пълни до ръба. Успели бяха да се настанят на сепаре с износена червена тапицерия от изкуствена кожа. Разкъсванията и пукнатините по седалките бяха облепени с лъскаво сребристо тиксо.

Инспекторът потърси погледа на своя ментор. И на двамата им ставаше лошо от случилото се с това легендарно място. За Стария Квебек се бяха водили сражения и французите храбро бяха защитавали своето *patrimoine*.^[1] Отскубвали бяха града от хватката на англичаните отново и отново само за да го съсият собственоръчно векове по-късно.

И все пак вътрешността на ресторанта в момента не трябваше да вълнува Емил и Гамаш. Нито пък външността. От значение бе онова, което се криеше под него. След като си избраха непретенциозна закуска — бекон и пържени яйца, мъжете обсъдиха различните теории.

Сервираха им поръчката с допълнение от домашни пържени картопки и печен боб. Изненадващо, но яйцата се оказаха съвършено приготвени, беконът — хрупкав, а *rain de menage*^[2] наистина беше домашно изпечен, топъл и вкусен. Когато се нахраниха и платиха, Гамаш отново повика сервитьорката.

— Имам още една молба.

— Каква?

Жената бе нетърпелива. Получила бе бакшиша си и искаше да си заработи следващия и следващия — докато изкара достатъчно, за да осигури покрив над главата си и скромна прехрана за себе си и децата си. А тези заможни господа с хубави дрехи, които миришеха на сапун и още нещо, я бавеха.

Сандалово дърво, досети се тя. Уханието бе приятно, а по-едрият мъж имаше добри очи, замислен поглед и ѝ се усмихваше. И все пак жената не можеше да плати на хазяина си с усмивки, макар да бе опитвала неведнъж. Не можеше да нахрани децата си с добрината на непознатите. Трябваше да разкара тези мъже и на седалките да се настанят нови клиенти.

— Може ли да разговаряме с управителя? — попита Гамаш, но като видя как сервитьорката се притесни, побърза да я успокои: — Нямаме никакви оплаквания. Искаме само да помолим за услуга. Всъщност е възможно и вие да ни помогнете. Познавахте ли Огюстен Рено?

— Онзи човек, който търсеше Шамплен и наскоро беше убит?
Да.

— Лично ли го познавахте?

— Какво имате предвид?

— Идвал ли е в ресторанта?

— Няколко пъти. Всички го познаваха. Обслужвах го веднъж, преди няколко седмици.

— Сам ли беше, или имаше още някой с него?

— Винаги идваше сам.

— Помните ли всичките си клиенти? — попита Емил, с което си заслужи изпитателен поглед от сервитьорката.

— Не всичките — отвърна жената пренебрежително. — Само онези, които изпъкват с нещо. Огюстен Рено изпъкваше. Беше местна знаменитост.

— Но е започнал да ви посещава наскоро, нали? — предположи Гамаш.

— Май през последните няколко седмици. Защо?

— Разговарял ли е с управителя?

— Можете направо да я попитате. — С ръката, в която държеше каничката с кафе, сервитьорката посочи млада жена, застанала на касата.

Гамаш ѝ даде бакшиш от двайсет долара и с Емил отидоха да се представят на управителката. Любезната млада жена отговори на въпросите им. Да, спомняше си Огюстен Рено. Да, помолил я бе да види мазето. Тя се бе притеснила, че ще иска да копае там.

— Заведохте ли го? — попита Емил.

— Да. — Измери го с предпазливия поглед на наивно момиче, което се бои да не постъпи неправилно, но бавно осъзнава, че все ще се намери някой да я обвини в нещо.

— Кога? — попита Емил със спокоен и предразполагащ тон.

— Преди няколко седмици. Вие от полицията ли сте?

— Помагаме в разследването — намеси се Гамаш. — Може ли да видим мазето ви, моля?

Младата жена се поколеба, но накрая склони. Главният инспектор се радваше, че не се налага да си издейства заповед за обиск или да се промъква незабелязано долу, докато менторът му се преструва, че е получил удар, за разсейване на вниманието.

Подземието бе с нисък таван и за пореден път трябваше да се навеждат. Стените бяха от циментови тухли, а подът — бетонен. В прохладните ъгли бяха струпани каси вино и бира, а в по-далечните помещения имаше купчини счупени мебели.

Приличаха на скелети, но не бяха. Нямахше и помен, че мястото някога е било нещо различно от мазе на жалко ресторантче. Гамаш благодари на управителката и когато тя се качи нагоре и изчезна от поглед, а Емил вече наполовина бе изкатерил стълбата, главният инспектор се спря.

— Какво има? — попита възрастният мъж.

Детективът стоеше мълчаливо. Въпреки флуоресцентните лампи, въпреки миризмата на бира, кашони и паяжини, въпреки посърналата атмосфера на това място един въпрос не му даваше покой.

Това ли беше? Тук ли е бил погребан Шамплен?

Емил се върна надолу по стълбите.

— Какво има? — повтори.

— Мога ли да говоря с вашето дружество „Шамплен“?

— Разбира се. Имаме сбирка днес в един и половина.

— Чудесно — зарадва се Гамаш и енергично закрачи към стълбите. Когато ги изкачи, точно преди да угаси осветлението, се обърна и погледна още веднъж мазето.

— Срещата е в залата точно до бар „Сен Лоран“ в шатото — каза менторът му.

— Не знаех за тази зала.

— Малко хора я знаят. Но на нас са ни известни всички тайни.

„Може би не чак всички“ — помисли си Гамаш и щракна ключа на осветлението.

[1] Наследство (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Домашен хляб (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ПЪРВА

Разделиха се пред „Старият чифлик“ — Емил тръгна да свърши някаква своя работа, а Гамаш зави надясно и се насочи към презвитерианската църква. Изкушаваше се да влезе, за да се наслади на спокойната атмосфера вътре и да поговори с младия свещеник, у когото имаше много повече, отколкото самият той осъзнаваше.

Харесваше Том Хенкок. Всъщност, докато вървеше, се замисли, че харесва всички, замесени в случая: членовете на Литературноисторическото дружество, на дружество „Шамплен“, че дори и главния археолог — е, него може би не го харесваше съвсем, но поне го разбираше.

И все пак един от тях почти със сигурност беше убиец. Замахнал бе с лопата и бе ударил Огюстен Рено по тила, а после го бе заровил в мазето с надеждата, че трупът скоро ще бъде залят с цимент. Ако телефонната линия не беше прекъсната, Огюстен Рено можеше вече да е безследно изчезнал — също като Шамплен.

Главният инспектор спря за момент и се загледа във фасадата на Литературноисторическото дружество, докато размишляваше върху случая.

Мотив и възможност — за това бе говорил Бовоар и, разбира се, беше прав. Убиецът трябваше да има и причина, и удобен случай да извърши престъплението.

Гамаш бе допуснал грешка в разследването на убийството на Отшелника. Заслепили го бяха съкровищата, обърна бе внимание само на фасадата и не бе прозрял какво се крие зад нея.

Допускаше ли същата грешка и в настоящия случай? Възможно ли бе гробът на Шамплен да е големият, бляскав и очевиден мотив, който скриваше реалната причина? Може би убийството нямаше нищо общо с основателя на Квебек. Но ако бе така, тогава какво оставаше? Животът на Рено бе напълно обсебен от едно-единствено нещо, така че същото би трябвало да се отнася и за смъртта му.

Детективът се качи по стълбището и се опита да отвори вратата на ЛИД, но установи, че е заключена. Погледна ръчния си часовник. Нямаше девет сутринта — естествено, че ще е заключено. Почувства се объркан и на всичкото отгоре желанието му да влезе още повече се засили.

Извади телефона си и набра номер. След второто позвъняване му отговори силен и ясен женски глас:

— *Oui allo?*

— Мадам Макуъртър, обажда се Арман Гамаш. *Desole*, надявам се, че не съм ви обезпокоил в този ранен час.

— Ни най-малко, тъкмо сядах да закуся. С какво мога да ви помогна?

Гамаш се поколеба.

— Ами, малко е неудобно, но се боя, че не успях да си преценя времето и бях твърде амбициозен. Намирам се пред Литературноисторическото дружество, но, разбира се, тук е заключено.

Жената се разсмя.

— Никога не ми се е случвало някой от членовете да е толкова нетърпелив да влезе. За мен е новост това преживяване. Имам ключ...

— Не ми се иска да прекъсвам закуската ви.

— Е, не може просто да стоите и да чакате на площадката пред входа, ще измръзнете до смърт.

Гамаш знаеше, че Елизабет Макуъртър не го казва в преносен смисъл. Всяка зима такава съдба сполетяваше десетки хора, стояли навън, на студа, твърде дълго или недобре облечени.

— Елате у нас, ще изпием по едно кафе набързо и ще се върнем заедно в ЛИД.

Главният инспектор умееше да разпознава заповеди, когато ги чуе. Жената му даде адреса си, който беше току зад ъгъла, на улица „Д’Отъой“.

Щом стигна няколко минути по-късно, детективът застана пред сградата и я огледа с възхищение. Беше великолепа, както и очакваше. В Стария Квебек великолепието не се измерваше в квадратни метри, а в детайли. Сивите каменни блокове, орнаментите, изсечени над вратите и прозорците, сеплите и изчистени линии придаваха изискан и елегантен вид на редицата от къщи.

Минавал бе много пъти по „Д’Отъой“. Открояваше се като особено красива улица в един град, който изобилстваше от такива. Следваше очертанията на старинните каменни зидове, които защитаваха столицата, но стоеше малко по-навътре, отделена от стената с ивица зелена площ. А от другата страна на улицата бяха разположени тези очарователни здания.

Тук бяха живели първите квебекски семейства, французи и англичани. Министър-председатели, индустриалци, генерали и архиепископи бяха обитавали елегантните домове, които гледаха отвъд стената, сякаш предизвикваха враговете да атакуват.

Гамаш бе посещавал коктейли в някои от къщите, няколко приема и поне една официална държавна вечеря. Но никога не бе влизал в дома, пред който стоеше сега. Камъкът бе красиво обработен, дървените детайли — боядисани, а железните парапети — поддържани в добро състояние.

Когато се качи до площадката, входната врата се отвори и детективът побърза да влезе, но заедно с него се вмъкна и студът. Вкопчил се бе в тялото му и го последва неотлъчно в тъмното фоайе, облицовано с дървена ламперия. След няколко мига бавно се смъкна от плещите му като наметало.

Елизабет пое връхната дреха на Гамаш, докато той си събуваше ботушите. До входа бе подредена стройна редица мъжки и дамски кадифени пантофи.

— Обуйте които ви стават, ако желаете.

Главният инспектор си хареса един чифт и се запита колко ли хора, колко поколения наред са използвали тези пантофи. Изглеждаха от началото на XX век, но бяха удобни.

Стаите бяха облепени с красиви пищни тапети по дизайн на Уилям Морис^[1]. Блестящата махагонова ламперия покриваше долната третина на стените. Тук-там върху изящния паркет бяха постлани индийски килими.

— Елате с мен. Закусвам в малката дневна.

Гамаш тръгна след Елизабет и тя го отведе в светло и просторно помещение. В камината гореше огън, по стените бяха наредени етажерки с книги, а *jardinières*^[2] с кичести папрати и коледни кактуси освежаваха атмосферата. На ниската табуретка пред огнището бе

оставен поднос със закуска — препечени филийки, конфитюр и две чашки от костен порцелан.

— Да ви сипя? — попита Елизабет.

— Да, благодаря.

Наля му кафе и Гамаш добави малко сметана и захар. Разположи се на удобния стол срещу дивана, където седна домакинята. Забеляза книги, пръснати по пода, и три вестника: *Le Devoir*, *Le Soleil* и *Gazette*.

— Какво ви води в ЛИД толкова рано, господин главен инспектор?

— Близо сме до разкриването на заглавията, които Огюстен Рено е придобил от вашата разпродажба.

— Колко неловко — усмихна се леко възрастната дама. — Нашите критици ще се окажат прави. Неудобна ситуация. Да не сме продали книги, които е трябвало да останат при нас?

Гамаш се взря в очите ѝ. Погледът ѝ бе твърд, непоколебим, може би някъде дълбоко в него се таеше страх от отговора му, но все пак тя искаше да го чуе. Докато изучаваше жената, няколко подробности привлякоха вниманието му. Избялялата и дори леко протритата тапицерия на дивана и на собствения му стол. Няколко подути и разместени дъски от дюшемето на пода. Лесно бе да се заковат на местата им. На една от вратичките на шкафа липсваше дръжката.

— Боя се, че да. Личните дневници на отец Шиники.

Елизабет Макуъртър затвори очи, но не сведе глава. Когато ги отвори отново след миг, погледът ѝ все още беше стабилен, но може би в него се бе прокраднала малко тъга.

— О, боже, лоша новина. Ще трябва да съобщим на управителния съвет.

— Засега ще ги задържим като доказателствен материал по случая, но предполагам, че ако поговорите с вдовицата на мосю Рено, тя ще е склонна да ви ги продаде на приемлива цена.

Домакинята въздъхна с облекчение:

— Би било чудесно. Благодаря ви.

— Един дневник липсва обаче. От 1869 година.

— Наистина ли?

— Това е една от книгите, които търсим, защото Огюстен Рено е записал каталожния ѝ номер в своя дневник.

— И защо 1869?

— Не зная.

Донякъде беше вярно. Всъщност Гамаш много добре знаеше, но още не искаше да говори за това.

— А другата книга?

— Също липсва. Намерихме партидата, в която е била закупена, но няма как да разберем самото заглавие. — Детективът внимателно остави чашката си върху подноса. — Чували ли сте за среща в Литературноисторическото дружество, на която са присъствали отец Шиники, Джеймс Дъглас и двама ирландски работници?

— В края на XIX век? — Звучеше изненадана. — Не. Ирландски работници, казвате.

Гамаш кимна. Жената се намръщи, но не коментира.

— Какво има?

— Просто ми се струва малко вероятно по онова време ирландци да са влизали в Литературноисторическото дружество. В наши дни имаме доста членове с ирландски произход. За щастие, вече няма чак толкова разграничаване. Но се опасявам, че тогава е имало силна неприязън между ирландци и англичани.

Инспекторът знаеше, че това е слабостта на новите светове. Хората носят със себе си старите конфликти.

— В наши дни напрежението се е уталожило, така ли?

— Да, с течение на времето нещата се пооправиха. Освен това сме твърде малки общности, не можем да си позволим да враждуваме.

— Спасителната лодка? — усмихна се Гамаш и взе чашката с кафе.

— Спомняте си това сравнение? Да, за същото говоря. Кой би бил толкова глупав, че да клати спасителна лодка?

И какво ли биха направили пътниците в нея, за да запазят мира, запита се главният инспектор. Отпи глътка кафе и отправи поглед към стаята. Беше поизносена, но комфортна, можеше да си представи да живее в такава стая. Но нима домакинята не забелязваше захабените тапицерии и олющената боя, малките повреди, които се трупаха и плачеха за ремонт? Гамаш знаеше, че когато някой живее дълго време на едно място, спира да го вижда такава, каквото е, защото в съзнанието му то завинаги остава такава, каквото е било.

И все пак отвън къщата бе поддържана — боядисана и ремонтирана.

— Като си говорим за малки общности, познавате ли семейство Мъндин?

— Мъндин? Да, разбира се. Мъжът години наред държеше процъфтяващ магазин за антики на „Пти Шамплен“. Имаше прекрасни вещи. Случвало се е и аз да занеса нещо.

Гамаш я изгледа въпросително.

— За продажба, господин главен инспектор.

Изрече думите, без да трепне, без да се изчерви, без оправдателна нотка в гласа. Просто заявяваше факт.

Ето го отговорът. Елизабет Макуъртър забелязваше всичко, но използваше скромния си доход, за да ремонтира само отвън. Фасадата, лицето на дома ѝ за пред хората. Прочутото състояние на рода Макуъртър се бе стопило, превърнало се бе в легенда, която Елизабет бе решила да опази.

За тази жена външният вид, фасадата, бе от голямо значение. На какво ли бе готова, за да задържи своята?

— Чух, че се е случил трагичен инцидент със семейство Мъндин — рече Гамаш.

— Да, много тъжно. Една пролет той се самоуби. Тръгна по леда на реката и пропадна. Казаха, че е инцидент, но на всички ни бе ясно.

— Тънък лед.

Елизабет се усмихна едва.

— Просто така.

— Защо го е направил според вас?

Възрастната дама помисли, сетне поклати глава:

— Нямам представа. Изглеждаше щастлив, но пък нещата невинаги са такива, каквито изглеждат.

Като свежата боя, полираните каменни стени и съвършения екстериор на този дом.

— Имаше две деца, но съм виждала само едното. Сина му. Сладко момченце с къдрава руса коса. Не се отделяше от баща си. Той пък се обръщаше към него с прякор. Но не си го спомням.

— Стария.

— Моля?

— Прякорът е бил Стария.

— Да, точно така. „Стари дружже“, казваше баща му. Чудя се къде ли е сега това момче.

— Живее в село на име Трите бора. Дърводелец е, майстори и поправя мебели.

— Колко много научаваме от родителите си — усмихна се Елизабет.

— Баща ми ме научи да свиря на цигулка — прозвуча гласът на полицай Моран. — Вашият баща учил ли ви е на музикален инструмент?

— Не, макар че обичаше да пее. Баща ми ме учеше на стихотворения. Правехме си дълги разходки из квартал „Отремон“ и оттам се качвахме на Мон Роял. Той рецитираше поезия, а аз повтарях. Не се справях много добре, повечето думи не означаваха нищо за мен, но успях да запомня всичко. До последната дума. Чак след години разбрах смисъла.

— Какъв беше той?

— Огромен — отвърна Гамаш. — Баща ми почина, когато бях на девет години.

Моран замълча.

— Съжалявам. Трудно ми е да си представя живота без баща ми дори и в този момент. Сигурно е било ужасно.

— Да, беше.

— А майка ви? Вероятно го е понесла тежко.

— И тя почина. Автомобилна катастрофа.

— Съжалявам — едва чуто промълви младежът. Скърбеше за едрия мъж, който бе седнал удобно в кабинета си, докато той бе съвсем сам, завързан за твърд стол, обърнат към стена, с бомба, закрепена за тялото му.

А на стената часовникът отмерваше времето. Оставаха шест часа и двайсет и три минути.

По екрана на компютъра на Гамаш скоростно просветваха съобщенията, които хората от екипа му си изпращаха, докато тайно работеха по една различна версия.

Вече беше ясно, че младият полицай не е задържан като заложник в електроцентралата „Ла Гранд“. Полицай Никол и инспектор Бовоар не прехващаха шума от огромните турбини. Но

засякоха други звуци. Влакове. Някои товарни според младата жена, други — пътнически. В небето прелитаха самолети.

Полицай Никол снимаше звуците слой по слой. Изолираше отделни фрагменти.

„Не можем да проследим разговора, защото сигналът е екраниран“ — написа тя.

„Какво означава това?“ — попита Гамаш.

„Нещо като скитник, който се вози гратис на телефонната линия. Изниква ту тук, ту там. Затова изглежда все едно Моран е едновременно на много места.“

„Можете ли да определите коя точно е телефонната линия?“

„Нямаме достатъчно време“ — отговори Никол.

Оставаха шест часа. След това щяха по едно и също време да се случат две неща. Бомба щеше да срине най-голямата язовирна стена в Северна Америка. А полицай Пол Моран щеше да бъде екзекутиран.

Докато секундите отлитаха, главен инспектор Арман Гамаш знаеше, че със страшна неизбежност се носят към мига на решението. Избора.

— Щастлив ли е синът на Мъндин? — попита Елизабет.

На детектива му бе нужен един миг, един удар на сърцето, за да се върне в настоящето.

— Мисля, че да. Самият той има син. Чарли.

— Чарли — усмихна се възрастната жена. — Винаги съм смятала, че е много мило децата да се кръщават на баба или дядо.

Елизабет се изправи и се зае да събира приборите и съдовете от закуската. Гамаш занесе таблата в старата кухня.

— Искрах да ви попитам за още един човек — заговори инспекторът, докато избърсваше чиниите. — Познавате ли Карол Жилбер?

— Жената на Венсан?

— *Oui* — потвърди детективът, макар че едва ли мадам Жилбер щеше да е щастлива от факта, че все още я свързват с нейния взискателен и отчужден съпруг.

— Познавах я бегло, бяхме в един бридж клуб. Май се е преместила да живее другаде. Град Квебек е малък, господин главен инспектор. Особено Старият град.

— А приятелските кръгове са още по-малки, нали? — усмихна се мъжът.

— Именно. Някои се сближават покрай общ език, други споделят икономическо и обществено положение, а трети — общи интереси. Често тези сфери се припокриват и много хора имат повече от един кръг от приятели и познати. Карол Жилбер ми беше просто позната покрай бриджа.

Елизабет се усмихна топло на Гамаш, докато го водеше към фойето.

— Но защо питате?

Облякоха си дебелите зимни палта, сложиха си ботуши, шапки и ръкавици, а когато бяха готови, вече трудно можеше човек да различи главния инспектор на отдел „Убийства“ в *Surete du Quebec* от седемдесет и пет годишната жена.

— Работех по един случай преди няколко месеца в село на име Трите бора. Карол Жилбер живее там в момента. Стария Мъндин също.

— Така ли? — попита Елизабет, ала не особено заинтересовано. Прояви любезност, но не изглеждаше развълнувана.

Излязоха в слънчевия ден и тръгнаха заедно по тесните улички. Над главите им работеха млади алпинисти, увиснали в пълно снаряжение, обезопасени на десет метра над земята. Трудеха се по цяла зима, като ринеха снега от стръмните ламаринени покриви. Човек изтръпваше, докато ги гледа: размахваха инструменти и нанасяха такива удари на дебелия ледена и снежна покривка, че сякаш покривът отдолу всеки момент щеше да рухне.

Всяка зима се случваше някой покрив наистина да рухне и всяка зима имаше инциденти със снежни и ледени маси, спуснали се по наклона и затрупали злополучни пешеходци, които са минавали по тротоара в същия миг. Плъзгащият се лед издаваше един определен звук, който не можеше да се сравни с нищо друго и беше като кръстоска между дълбок, бавен стон и писък. Всеки квебекчанин го познаваше и се ослушваше за него, както хората са се ослушвали за летящите бомби по време на Втората световна война.

Но да чуеш и да си способен да реагираш бяха две съвсем различни неща. Звукът отекваше в стените на старите каменни сгради

и бе трудно да се определи откъде точно идва. Можеше да е над главата ти или на няколко пресечки от теб.

Истинските квебекчани вървяха по средата на улицата. Туристите често предполагаха, че местните са твърде любезни и им отстъпват тротоара, докато не чуеха онзи шум.

— Дали са се познавали, докато са живели тук, в град Квебек? — попита Гамаш.

— Възможно е. Тя може да си е купувала антики от мосю Мъндин, или пък да му е продавала. Спомням си, че притежаваше прекрасни вещи. Старо квебекско семейство, както се досещате.

— Жилбер ли?

— Не, роднините на мадам Жилбер. Волошини.

Наближаваха Литературноисторическото дружество.

— Карол ми беше много симпатична. Разумна жена — отбеляза Елизабет и извади ключа, който се бе затоплил в ръкавицата ѝ. — За мен бе удоволствие да играя бридж с нея. Никога не постъпваше глупаво. Беше търпелива, спокойна, винаги имаше стратегия.

Когато влязоха, Гамаш помогна на възрастната дама да включи лампите и отоплението, сетне тя отиде в кабинета си и остави мъжа сам във величествената библиотека. Детективът постоя неподвижно няколко мига като просяк наскрел банков салон. След малко се насочи към извитото стълбище с парапети от ковано желязо и се изкачи по него. На горната площадка се спря отново. Беше толкова тихо, колкото може да е само в стара библиотека, и инспекторът бе насаме с мислите си.

— „Ла Гранд“? Вие шегувате ли се? — кресна главен комисар Франкър.

Инспектор Бовоар беше в кабинета на шефа си и носеше доказателствата, които бяха събрали с полицаи Никол. Оскъдни, но достатъчни. Така поне си мислеха. Надяваха се. Жан Ги за пореден път бе прескачал стъпала в изкачването си към осмия етаж и бе предпочел да се появи неочаквано от задния вход. От вратата на стълбището за пореден път бе видял как главният комисар води издирването. Наблюдава. Разпорежда се. Създава впечатление, че прави всичко по силите си.

Може би наистина правеше всичко по силите си. Но Бовоар съзнаваше, че и най-доброто, на което е способен Франкър, не е

достатъчно.

От високоговорителите се носеше гласът на главен инспектор Гамаш, който разказваше за времето, прекарано в университета „Кеймбридж“. Как почти не знаел английски, когато пристигнал. Само няколко фрази, които бил научил от английските телевизионни предавания, излъчвани в Квебек през шейсетте години на ХХ век.

— Какви например? — изрече провлачено Пол Моран. Всяка негова дума излизаше с усилие.

— „Огън по клингоните“^[3] — отвърна главният инспектор.

Младежът се разсмя и се оживи.

— Наистина ли сте го казали на някого?

— За съжаление, да. А също и „О, боже, адмирале, ужасно е!“^[4].

Младият полицай вече се заливаше от смях, а Бовоар забеляза как изгряват усмивки по лицата на мъжете и жените в централния щаб, включително на главен комисар Франкьор. Самият Жан Ги също се усмихна и насочи вниманието си към своя началник.

Виждаше го през стъклото. Затворил очи, с уморено изражение и набола посивяла брада. В онзи момент Гамаш стори нещо, което Бовоар никога дотогава не го бе виждал да прави. След толкова много години, след стотици разследвания, покрай смъртта, отчаянието и изтощението, които съпътстваха всеки случай.

Главен инспектор Гамаш отпусна глава в ръцете си.

Само за миг, но Жан Ги никога нямаше да забрави този миг. Докато младият Пол Моран се смееше, Арман Гамаш бе покрил лицето си.

Възрастният детектив вдигна поглед и срещна очите на Бовоар. Маската отново се появи. Уверена. Енергична. Всичко беше под контрол.

Жан Ги влезе в кабинета на началника си с доказателствата. По молба на Гамаш покани главен комисар Франкьор да дойде при тях и му пусна записа.

— Вие шегувате ли се?

— Изглеждам ли ви като човек, който се шегува?

Главният инспектор стана на крака. Помоли Пол Моран да продължи да говори. Свали рязко слушалките си и покри микрофона с длан.

— Откъде се взе този запис? — попита Франкьор.

Някъде в далечината Пол Моран разказваше за зеленчуковата градина на баща си и колко дълго отнемало отглеждането на аспержи.

— Фонови звуци от мястото, където държат Моран — отвърна Гамаш.

— Но как се сдобихте с него? — раздразнено настояваше комисарят.

— Няма никакво значение. Чувате ли? — Гамаш пусна фрагмента, който бе изолирала полицай Никол. — Споменават го два-три пъти.

— Да, чух, но *La Grande* може да означава какво ли не. Може да имат предвид главния организатор на отвличането.

— Това да не ви е някакъв филм? — Главният инспектор си пое дълбоко въздух и се опита да овладее нервите си.

От високоговорителите се носеше гласът на Моран, който бе преминал в монолог на тема градински домати.

— Ето какво мисля, сър — продължи Гамаш. — Отвличането не е дело на уплашен фермер от дълбоката провинция, който тайно отглежда марихуана. Това е отдавна планирано...

— Да, казвали сте го вече. Нямате доказателства.

— Това е доказателство. — С огромно усилие на волята детективът се сдържаше да не се разкрещи, а вместо това понижи глас. — Фермерът не си е тръгнал и не е оставил Моран сам, както твърдеше, че ще направи. Всъщност покрай Моран има поне двама или трима души.

— И какво? Смятате, че го държат някъде в електроцентралата?

— Така предположих в началото, но не успяхме да изолираме шума на турбини сред фоновите звуци.

— Тогава каква е вашата теория, господин главен инспектор?

— Мисля, че имат план да взривят язовирната стена. Похитили са полицай Моран, за да ни държат заети.

Главен комисар Франкър се взираше в Гамаш. В *Surete* бяха подготвени за подобен сценарий и имаха специални протоколи за действие. Страхуваха се от заплахата срещу внушителното съоръжение.

— Говорите несвързано. На какво основание? Две думи, които едва се чуват в далечината. Дори може да е станало преплитане на телефонни линии. Значи смятате, че — Франкър се обърна да погледне часовника — след шест часа някой ще разруши язовирната

стена на „Ла Гранд“? А този някой дори не е там? Вместо това стои с вашия млад полицаи на съвсем друго място?

— Отвличат ни вниманието. Иск...

— Достатъчно! — отсече главният комисар. — Ако става въпрос за отвличане на вниманието, *вашето* внимание е отвлечено. Очакват от вас да тръгнете подир някаква нелепа улика. Мислех ви за по-умен. Пък и кои са „те“ в крайна сметка? Кой би искал да взриви язовирната стена? Не, това е абсурдно.

— За бога, Франкьор — призова Гамаш с отслабнал и прегракнал от изтощение глас. — Ами ако съм прав?

Думите му спряха главния комисар, който се бе запътил към вратата. Извърна се и впери очи в инспектора. В проточилото се мълчание двамата мъже чува кратка лекция за предимствата на кравешкия пред конския тор.

— Трябват ми още доказателства.

— Полицай Лакост работи по въпроса.

— Къде е тя?

Гамаш хвърли бърз поглед към инспектор Бовоар. Преди два часа бяха изпратили полицаи Лакост в отдалечено селище на индианците кри, разположено непосредствено до големия язовир. То бе сред най-засегнатите от строежа на съоръжението. Но щеше да понесе и най-тежкия удар, ако внезапно и катастрофално язовирната стена рухнеше. Инструктирали бяха полицаиката да се срещне с възрастна индианка, с която инспекторът се бе запознал преди години. На една пейка. Пред „Шато Фронтенак“.

Трябваше вече да са получили показанията ѝ. С тяхна помощ искаха да убедят главен комисар Франкьор да прекрати високотехнологичното издирване и да слезе на земята. Да смени курса. Да спре да гледа в настоящето и да се взре в миналото.

Но засега нямаше вест от полицаи Лакост.

— Умолявам ви, сър — настоя Гамаш. — Само изпратете няколко човека по тази следа. Без много шум се свържете с охранителите на язовирната стена. Вижте с какво могат да помогнат други подразделения на полицията.

— И да се направя на глупак?

— Не, ще покажете, че сте далновиден ръководител.

Главен комисар Франкьор стрелна инспектора с гневен поглед:

— Добре. Ще го направя.

Излезе от кабинета и се заговори с прекия си заместник. Гамаш подозираше Франкър в какво ли не, но желанието да изложи на смъртоносен риск десетки хиляди квебекчани не беше в списъка.

Сложи си слушалките и отново се включи в разговора с полицай Моран, който описваше някогашен скандал със сестра си, завършил със замерване с пресен грах. Гласът на младежа звучеше провлачен и изтощен.

Гамаш пое разговора, като сподели как неговите собствени деца, Даниел и Ани, също са се карали като малки. Даниел бил почувствителен и заемал по-умерената позиция от двамата. Ани била по-малка, но много умна, и винаги успявала да надделее над брат си. С времето съревнованието помежду им утихнало и прераснало в дълбока привързаност.

Докато говореше, главният инспектор съзнаваше две неща.

След по-малко от шест часа — в 11:18 часа — язовирната стена на водноелектрическата централа „Ла Гранд“ щеше да бъде взривена. А полицай Пол Моран — екзекутиран. Даде си сметка и за друго. Ако бе възможно да предотврати само едното събитие, знаеше кое трябва да избере.

— Как е приятелят ви?

— Приятел? — Гамаш се обърна при влизането на Елизабет, която донесе няколко книги в библиотеката и ги остави на количката с надпис „върнати“.

— Мосю Комо — уточни тя. — Емил.

Надвеси се над количката и се зае да подрежда книгите, без да гледа към детектива.

— А, добре е. Ще се видим след няколко часа в шатото. Там ще има сбирка на дружество „Шамплен“.

— Интересен човек — отбеляза Елизабет и излезе, като отново остави мъжа сам в библиотеката.

Главният инспектор изчака стъпките ѝ съвсем да заглъхнат и се огледа сред безкрайните масиви от книги. Откъде да започне?

— Близко ли сте? Ще успеете ли?

Умората най-сетне бе износила Моран до такава степен, че страхът, потискан толкова дълго, сега извираше измежду опънатите му нерви и се стичаше по телефонната линия.

— Ще успеем. Довери ми се.

Кратка пауза.

— Сигурен ли сте? — Гласът бе изтънял от напрежение, почти писклив.

— Сигурен съм. Страх ли те е?

Нямаше отговор, само тишина, последвана от хленч.

— Полицай Моран — произнесе Гамаш и стана от бюрото си. Почака, но отново не получи отговор, освен звука, който казваше всичко.

Детективът поговори няколко минути — утешителни думи без определен смисъл. Бъбреше за пролетните цветя, за опаковането на подаръци за внуците, за обедите в бистро „Лемеак“ на улица „Лорие“ и за любимата песен на баща си. Отсреща се чуваше само ридане, подсмърчане, кашляне и вой: нервите на полицай Моран в крайна сметка не бяха издържали. Гамаш се изненадваше, че младият човек бе успял да удържи ужаса в себе си толкова дълго време.

Но сега го бе освободил и сълзите се лееха по телефонната линия.

Главният инспектор продължи да говори за ски екскурзии до Мон Сан Реми, за картините на Клара Мороу, за поезията на Рут Зардо. Бавно някъде в далечината воят се превърна в хленч, хленчът — в накъсано дишане, а дишането — във въздишка.

Гамаш замлъкна.

— Страх ли те е? — попита отново.

Полицайте, анализаторите, следователите и главен комисар Франкьор спряха всичко, с което се занимаваха, и се вгледаха през огромната стъклена преграда в главния инспектор. Заслушаха се в гласа на младия агент, който бе показал такава смелост, а сега бе рухнал.

В мрачния си кабинет в подземиято полицай Ивет Никол записваше всичко и обляна в зелено сияние, слушаше.

— С мен ли си, полицай Моран?

— Да, сър — отвърна колеблив тънък гласец.

— Ще те открия навреме. — Всяка дума бе произнесена бавно, с натъртване. Думи от камък и скала, здрави думи. — Спри да си представяш най-лошото.

— Но...

— Слушай ме — нареди началникът. — Разбирам какво правиш. Нормално е, но трябва да спреш. Представяш си как часовникът стига до нула и бомбата избухва. Прав ли съм?

— Нещо такова. — Последва запъхтян дъх, сякаш младежът бе участвал в надбягване.

— Спри. Ако искаш да си мислиш за предстоящи неща, мисли как ще видиш отново Сюзан, майка си и баща си. Мисли за страхотните истории, с които ще отегчаваш децата си. Контролирай мислите си и ще можеш да контролираш и емоциите си. Доверяваш ли ми се?

— Да, сър. — Гласът вече бе по-силен.

— Доверяваш ли ми се, полицай Моран? — настоя главният инспектор.

— Да, сър. — Още по-уверен глас.

— Мислиш ли, че бих те излъгал?

— Не, сър. Никога.

— Ще те открия навреме. Вярваш ли ми?

— Да, сър.

— Какво ще направя?

— Ще ме откриете навреме.

— Никога, ама никога не го забравяй.

— Да, сър. — Гласът на полицай Моран бе силен и уверен също като на главния инспектор. — Вярвам ви.

— Добре.

Гамаш продължи да говори, за да позволи на младия служител да си почине. Разказа за първата си работа — трябвало да почиства дъвки от пероните на метрото в Монреал. Сподели как се запознал с мадам Гамаш. И как се влюбил.

Вече не ще има самота.

Докато приказваше, не спираше да следи и съобщенията на компютърния си екран. Информацията от инспектор Бовоар и полицай Никол прииждаше, когато изолираха фрагменти от записите и докладваха какво са открили. Звуци, скрити във фоновия шум. Самолети, птици, влакове. Ехо. И неща, които не се чуваха. Коли и камиони.

Полицай Лакост най-сетне се включи от селото на индианците кри. Разследването ѝ на терен все повече доближаваше екипа до

истината.

Главният инспектор погледна часовника. Оставаха четири часа и седемнайсет минути.

В ушите му Пол Моран разказваше за хокейния сезон на „Канейдиънс“:

— Мисля, че най-сетне имаме шанс за купата.

— Да — съгласи се Гамаш, — и аз смятам, че имаме шанс.

В библиотеката на Литературноисторическото дружество Арман Гамаш посегна към първата книга. През следващите няколко часа сградата бе отворена, доброволците пристигнаха и се заловиха за работа, появи се мистър Блейк и седна на любимото си място. Дойдоха и други посетители, намериха си книги или четеха периодични издания, после си тръгнаха.

През цялото това време горе на балкона детективът вадеше книга след книга и преглеждаше всяка от тях. Най-накрая — тъкмо минаваше обяд — седна на стола срещу мистър Блейк. Размениха си любезности и след това потънаха в четивата си.

В един часа Арман Гамаш се изправи, кимна на възрастния джентълмен и излезе. В чантата си изнесе скришно две книги.

[1] Уилям Морис (1834–1896) — английски дизайнер на текстил и художник. — Б.пр. ↑

[2] Саксии (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Цитат от телевизионния сериал „Стар Трек“. — Б.пр. ↑

[4] Цитат от телевизионния сериал „Стар Трек“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ВТОРА

Мирна връчи на Клара книга:

— Мисля, че ще ти хареса. Една от любимите ми е.

Художничката я обърна и разгледа. „Соломон Гърски беше тук“ от Мордекай Рихлер^[1].

— Хубава ли е?

— Не, пълен боклук. Продавам само боклуци и, разбира се, горещо ги препоръчвам.

— Значи Рут е била права — отбеляза Клара. Посочи с книгата към Мирна. — Благодаря ти.

— Няма защо — отвърна тъмнокожата жена и седна срещу приятелката си. — Е, казвай.

Печката на дърва сгръваше книжарницата и не позволяваше на вездесъщия чайник върху котлона да изстине. Художничката отпи от любимата си чаша и се зачете в анотацията на задната корица на книгата, като се престори, че не е чула подканата.

— Какво става? — настоя книжарката.

Клара я погледна невинно.

— С кое?

Мирна я стрелна с изпепеляващ поглед:

— Кроиш нещо. Познавам те. Какво беше това у Доминик вчера след часа по гимнастика?

— Интересен разговор.

— Нищо подобно. — Книжарката наблюдаваше Клара. От няколко дни искаше да я хване и да я разпита, а случката в СПА хотела само затвърди желанието ѝ.

Гостенката ѝ бе намислила нещо.

— Толкова очевидно ли беше? — Клара остави книгата и погледна приятелката си разтревожено.

— Ни най-малко. Съмнявам се някой да е забелязал.

— *Ти* си забелязала.

— Така е, защото съм много умна. — Усмивката на едрата жена угасна и тя се наведе към Клара: — Не се притеснявай, сигурна съм, че на никой друг не му се е сторило странно. Но въпросите ги бяха някак необичайни. Защо подхвана темите за Жан Ги, Оливие и всичко останало?

Художничката се поколеба. Не очакваше някой да я попита и нямаше подготвена лъжа. Колко глупаво. Какви бяха стандартните ѝ лъжи?

„Утре вечер съм заета“; „Артистичният свят е твърде консервативен и не може да оцени творбите ми“; „Кучето беше“ или в друг вариант — „Рут е виновна“. Това можеше да се отнася за всичко, като се започне от миризми, мине се през липсваща храна и се стигне до кал по пода в къщата. А понякога и за нейните картини.

Но за този случай сякаш не пасваше.

— Мисля, че пристигането на инспектора в селото просто ми напомни за Оливие, това е.

— Глупости.

Клара въздъхна. Беше се изложила. Веднъж да поеме ангажимент към Бовоар и сега беше на път да наруши обещанието си.

— Не казвай на никого.

— Няма.

Вярваше на Мирна, но Бовоар пък се бе доверил на нея. Ами, какво да се прави... негов проблем.

— Инспектор Бовоар не е дошъл да лекува раните си. Изпратен е, за да поднови неофициално разследването по случая на Оливие.

Книжарката се усмихна.

— Надявах се да е това. Единственото друго обяснение беше, че си се побъркала.

— И ти не беше сигурна кое от двете е?

— Трудно е да се разбере. — Погледът на тъмнокожата книжарка блесна. — Новината е чудесна. Значи мислят, че Оливие може да не е убиецът на Отшелника? Но тогава кой би могъл да е?

— Там е въпросът. Изглежда, възможните заподозрени се ограничават до Рор, Хавък, Марк, Венсан и Стария Мъндин. Ако питаш мен, онова, което Съпругата каза за убиването, беше доста странно.

— Вярно — съгласи се Мирна. — Обаче...

— Обаче ако тя или Стария наистина бяха забъркани в случая, никога нямаше да отвори дума за убийства. Щеше да си мълчи.

— Ти го каза.

Сепнаха се и гузно извърнаха очи. На вратата, която свързваше книжарницата и бистротото, стоеше инспектор Бовоар.

— Тъкмо вас търсех — съобщи следователят и ги изгледа намръщено. — За какво си говорите?

За разлика от Гамаш, който бе способен да проведе разпит така, че да звучи като приятна размисъл, Жан Ги имаше таланта да придава обвинителна окраска дори на любезни въпроси.

Но този път имаше основание и двете жени го знаеха.

— Чай? — предложи Мирна и се зае да шета: наля от топлата напитка в нова чаша и допълни чайника върху печката с още гореща вода и пликче с билки.

Клара нямаше какво друго да направи, освен да избягва погледа на Бовоар. Инспекторът седна до нея и я стрелна гневно с очи.

„Кучето беше. Кучето беше.“

— Разказах всичко на Мирна — призна художничката и замълча за няколко секунди. — Рут е виновна.

— Всичко? — понижи глас Бовоар.

— Е, чух, че сред нас все още се разхожда убиец — включи се книжарката, щом подаде чаша на госта и седна на стола си.

— Почти — отвърна Клара.

Инспекторът поклати глава. Всъщност го бе очаквал, а и случилото се не беше непременно лошо. Мирна бе съдействала на началника му и преди. Въпреки че Бовоар никога досега не бе търсил помощ от жителите на селото, подозираше, че може и да са му полезни. А и вече нямаше избор.

— И какво мислите? — обърна се към Мирна.

— Разкажете ми повече. Има ли нови следи?

Жан Ги сподели за скорошния си разговор с Гамаш и за информацията, която бе получил началникът в град Квебек относно семействата на Стария Мъндин и Карол Жилбер.

— Волошини? — повтори Клара. — Во? Woo?

— Възможно е — кимна Бовоар.

— В СПА хотела има много старинни мебели — отбеляза Мирна. — Дали са купени от улица „Нотр Дам“?

— От магазина, където Оливие е продавал вещите на Отшелника? — предположи инспекторът. — Според вас може някой от семейство Жилбер да е влязъл и да е разпознал някои от предметите, които Оливие е занесъл там?

— Именно — потвърди книжарката. — Карол Жилбер е могла просто да попита неангажиращо собственика откъде се е сдобил с тях. Той ѝ е казал за Оливие и за Трите бора и — *voilà*.^[2]

— Не, не се връзва — отсече Бовоар.

— Разбира се, че се връзва. Даже идеално — настоя Клара.

— Замислете се — обърна се детективът към нея. — Оливие е продал тези вещи на антикварния магазин преди години. Ако от семейство Жилбер са попаднали на тях, защо са чакали почти десет години, преди да купят старото имение „Хадли“?

Тримата седяха и размишляваха. Клара и Мирна започнаха да подхвърлят други теории, но Бовоар остана потънал в собствените си мисли.

За имената. За семействата. И за търпението.

Арман Гамаш запретна ръкава на якето си, за да погледне часовника.

Един и петнайсет. Беше малко рано за сбирката. Отпусна ръка върху чантата си, сякаш за да я предпази.

Вместо да влезе направо в „Шато Фронтенак“, реши да се разходи по терасата „Дуферин“ — дълга алея с дъсчена настилка, от която се откриваше гледка към река Сейнт Лорънс. През лятото тук изобилстваше от колички за сладолед, на всяка крачка свиреха улични музиканти, а хората си почиваха под сянката на беседките. Зимно време леденият и влажен вятър се носеше от река Сейнт Лорънс, сблъскваше се с пешеходците, спираше им дъха и буквално обелваше кожата от лицата им. Но пак се намираха хора, които да се разхождат по откритата тераса — толкова забележителна бе гледката.

Имаше и още една атракция. *La glissade* — ледената пързалка. Всяка зима се извисяваше над пешеходната алея. Когато Гамаш зави зад ъгъла на шатото, вятърът го удари в лицето. От очите му бликнаха сълзи и веднага замръзнаха. По-нататък, на сред терасата, се виждаше

пързалката с три ленти за спускане и стъпала, изкопани отстрани в снега.

Дори в този мразовит ден децата мъкнеха шейните под наем нагоре по стълбата. Всъщност колкото по-студен бе денят, толкова по-добре. Ледът щеше да е гладък и шейните щяха да се спускат неудържимо по стръмния наклон и да политат надалече от ръба на пързалката. Някои шейни бяха толкова бързи и прелитаха такива разстояния, че минувачите по терасата трябваше да отскачат от пътя им.

Главният инспектор забеляза, че не само деца се изкачват по пързалката, имаше и възрастни, включително няколко млади влюбени двойки. Спускането вършеше същата чудесна работа като страшен филм и младежите лесно си спечелваха прегръдка. Гамаш си спомни ясно как в началото на връзката си с Рен-Мари бяха дошли на тази пързалка. Качиха се до върха, като теглеха дългата шейна тобоган след себе си, и изчакаха реда си. Въпреки че се страхуваше до смърт от високото, Арман полагаше усилия да не го показва пред това момиче, което така безвъзвратно бе похитило сърцето му.

— Искаш ли аз да седна отпред? — прошепна младата жена, когато хората пред тях се оттласнаха и полетяха надолу по склона.

Той я погледна, готов да възрази, но осъзна, че пред него стои човек, когото няма нужда да лъже, с когото може и да не се преструва. Може да бъде себе си.

Шейната им се носеше към терасата „Дуферин“ под тях, макар че изглеждаше сякаш се спускат стремглаво направо към реката. Арман пищеше и стискаше здраво Рен-Мари. Когато стигнаха до края на пързалката, се смяха толкова дълго и силно, че Гамаш си помисли, че ще се пукне. Никога повече не повтори това преживяване. Когато доведоха Даниел и Ани след години, майка им ги качи на шейната и се спусна с тях, докато татко им ги чакаше долу с фотоапарата.

Сега главен инспектор Гамаш стоеше отстрани и наблюдаваше децата, младите влюбени и една възрастна двойка, които се качваха по тесните, издълбани в снега стъпала и се спускаха надолу.

Някак успокоително му действаше фактът, че и те пищяха. И се заливаха от смях.

Както гледаше хората на пързалката, дочу друг вик, но този път от различна посока. Носеше се някъде отвъд оградата на терасата, от

реката.

Не бе единственият забелязал. Няколко човека се приближиха до парапета. Детективът също закрачи нататък. Нямаше нищо изненадващо в гледката — отбори гребци в канута бяха излезли да тренират сред ледените късове. Състезанието бе в неделя, само след два дни.

— Гребци, гребци! — ехтеше командата.

Лодките бяха три, но ясно и високо се чуваше само един глас.

— Леви, гребци, леви, гребци. — Английски глас.

Гамаш се напрегна, но не можа да различи от кое кану идват виковете, нито разпозна гласа. Не беше Том Хенкок. Не му се струваше вероятно и да е Кен Хаслъм. Наблизо забеляза зрителна тръба и макар че бе почти замръзнала, както и той самият впрочем, инспекторът пусна в нея няколко монети и я насочи към реката.

Не беше първата лодка.

Нито втората. Виждаше как устните на капитана се движат, но не чуваше думи.

Обърна тръбата към най-далечната лодка. Не беше възможно. Не и чак оттам. Нима пронизителният глас бе способен да преодолее цялото това разстояние?

Кануто беше наред реката, в него седяха шестима мъже и гребяха. В състезанието се разрешаваше да се ползват различни стилове на гребане, а лодките можеха да се придвижват по вода или да бъдат бутани или влачени по леда. Този отбор тъкмо се насочваше от откритите води към полето от ледени късове нагоре по течението.

— Гребци, гребци! — чу се отново командата. Този път Гамаш успя да види чий е гласът, тъй като гребците се носеха напред, но бяха обърнати с гръб към посоката на движение.

Детективът се взря през увеличителното стъкло, но не смееше да докосне челото си до металната тръба, защото се боеше, че кожата му ще залепне за вледенената повърхност.

Гръмогласният ясен тембър принадлежеше на Кен Хаслъм.

Докато вървеше към шатото, главният инспектор се замисли върху това. Защо този човек цял живот, при всякакви обстоятелства, шепнеше едва чуто, а всъщност явно бе способен да вика?

И то по-силно от всички наоколо. Гласът му бе пронизителен.

Дали самият Хаслъм бе изненадан не по-малко от Гамаш? Възможно ли бе на шейсет и осем годишна възраст да е намерил гласа си сред ледовете на Квебек, когато се е захванал с нещо, което малцина биха посмели да опитат?

Влизането на закрито бе истинско облекчение, особено ако влизаш в „Шато Фронтенак“. Гамаш прекрачи прага на великолепно хотелско фоайе, свали си ръкавиците, палтото, шапката и шала и ги остави на гардероб. След това, все още отпуснал предпазливо ръка върху чантата си, тръгна по дългия и широк коридор към двойната стъклена врата в дъното, през която струеше светлина.

Влезе в „Сен Лоран“ и се спря. Пред него бе кръглият, облицован в дърво бар, около бара бяха подредени масите, а зад тях се издигаха огромните прозорци. В двете камини горяха буйни огънове.

Но не го очакваха тук.

Гамаш погледна надясно и с изненада забеляза врата, която не бе виждал досега. Отвори я и прекрачи в светла и просторна странична зала. И тук бе запалена камина.

Някой говореше, но при влизането му замлъкна. Дузина лица се обърнаха към него. Всички бяха възрастни бели мъже. Бяха се разположили по удобните дивани с дамаска на цветя, по столовете с широки облегалки и по фотьойлите. Гамаш очакваше нещо по-официално — заседателна зала, дълга маса, катедра.

Очакваше и срещата да не е започнала още. Беше 13:25 часа. Емил бе казал, че началото е в 13:30, но заседанието явно вече вървеше с пълна сила.

Хвърли поглед към Комо, който му се усмихна и веднага след това отклони очи.

— *Bonjour* — поздрави главният инспектор. — Надявам се, че не съм ви обезпокоил.

— Ни най-малко — посрещна го Рене Далер, все така едър и дружелюбен като последния път, когато се бяха срещнали. Останалите също се изправиха.

Гамаш обиколи стаята, за да стисне ръката на всеки мъж и да отвърне с усмивка на поздравите. Членовете на дружество „Шамплен“ се държаха сърдечно и приятно, но въпреки това детективът остана с впечатление, че атмосферата в залата е напрегната, като че ли с влизането си бе прекъснал някакъв спор.

— Разбрахме, че искате да разговаряте с нас — започна мосю Далер и посочи едно от големите кресла.

— Да. Едва ли ще ви изненадам, че е във връзка със смъртта на Огюстен Рено.

Гамаш седна. Някои от присъстващите закимаха съчувствено, а други само го гледаха предпазливо. Дружеството не бе тайно общество в пълния смисъл, но имаше нещо потайно в него.

— Всъщност бих искал да започна с няколко думи за Шарл Шиники.

Това предизвика реакцията, която главният инспектор очакваше. Няколко мъже поизправиха гръб, а повечето се спогледаха и стрелнаха детектива с раздражени погледи.

Рене Далер отново взе нещата в свои ръце:

— Простете, мосю Гамаш, но нали разбирате, че не сме историческо дружество от общ характер?

— *Oui, merci*, зная, че сте дружество „Шамплен“. — Когато изрече думите, нещо сякаш се намести. *Societe Champlain*. — Но моят разказ не започва нито със Самюел дьо Шамплен, нито с Огюстен Рено, а някъде по средата. По-точно през 1869 година с отец Шиники.

— Този е бил ненормален — обади се възрастен мъж от дъното на залата.

— Значи все пак сте чували за него — рече Гамаш. — Да, според някои е бил луд, а според други герой. Но в нашата история е съвсем различен.

Хвърли поглед към Емил, който се бе загледал през прозореца. Дали се опитваше да се дистанцира от случващото се?

— Отец Шиники бил известен с едно — започна главният инспектор. — Искал да спаси алкохолиците. За да го стори, трябвало да отиде там, където се подвизавали. През шейсетте години на XIX век в град Квебек това била улица „Пти Шамплен“, точно под нас.

И наистина, ако Гамаш можеше да се засили достатъчно и да скочи от прозореца, щеше да прелети над терасата „Дуферин“ и да се приземи на улица „Пти Шамплен“. Днес тя бе очарователна калдъръмена алея с магазинчета за дантели, сергии за сувенири и кафенета, но преди век е била част от всеизвестния с лошата си слава Бас Вил — квартал, населяван от пияници, мошеници и проститутки, потънал във воня и зарази.

Там гъмжало от бедни френски работници и ирландски имигранти, а сред тях бродел отлъчен свещеник, който бил решен да ги спаси, а може би да спаси и себе си.

— Една лятна вечер Шиники влязъл в някакъв бар, за да търси души за спасяване. Тогава дочул разговор между двама ирландци, Патрик и О’Мара. Мъжете били наети да изкопаят мазе под стара сграда в Горния град. На мястото работели повече от двайсет души, но именно Патрик и О’Мара направили откритие. Намерили нещо, което според тях било ценно.

Против собственото си желание членовете на дружество „Шамплен“ бяха заинтригувани. Неколцина все още имаха раздражени или нетърпеливи изражения, но дори те слушаха. Само Емил продължаваше да зяпа през прозореца.

За какво ли си мислеше? Гамаш се зачуди дали приятелят му с усещал, дали е знаел какво предстои да се случи.

Няма значение. Вече бе твърде късно.

— Шиники се заслушал в разговора на двамата мъже и колкото повече слушал, толкова по-интересно му ставало. Накрая отишъл при тях. Работниците познавали славата на Шиники и отначало не го посрещнали особено радушно, но щом свещеникът предложил да ги почерпи по едно питие, ледът се разтопил. А след още няколко питиета Патрик и О’Мара разказали какво открили.

Инспекторът продължи разказа си:

— Изкопали ковчег. Шиники бил разочарован в първия миг. Старият Квебек бил на практика издигнат върху ковчези и кости. По-скоро било изненадващо при разкопаване да не се открие гроб. Работниците го знаели. Но твърдели, че находката им е различна. Ковчегът бил по-тежък. Смятали, че намереното от тях е не само необичайно, а може би дори ценно. Измъкнали ковчеза от изкопа и го избутали надолу по хълма до дома на Патрик. Жена му отказала да ги пусне вътре с него. Мъжът настоял, но знаел, че не може да задържи находката дълго време. В схлупената колиба нямало място за нея, защото там живеели работникът, съпругата му и шестте им деца. А сега си имали и мъртвец.

Детективът огледа аудиторията. Вече всички го слушаха, включително Емил. Представяха си сцената така ясно, както и Гамаш. Изстрадалата и отчаяна ирландка преживяла мъчителното пътуване до

своя Нов свят, но разбрала, че той е още по-лош от унижението и мизерията, от които бягала. И не стига, че животът ѝ вече бил достатъчно тежък, изведнъж мъжът ѝ си домъкнал труп от работното място.

— Мъжете се заели да отворят ковчега и внимателно повдигнали капака — продължи Гамаш. — Представяли си защо е толкова тежък. Според тях трябвало да е пълен със злато, сребро и скъпоценности. Ковчегът навярно бил на някой богаташ. Но когато отместили капака, ги очаквало горчиво разочарование. Вътре нямало нищо, освен овехтяла библия и тленни останки. Кости и парцали. Тежестта се дължала на оловния обков.

В залата настъпи леко оживление. Дали се досещаха накъде отива историята?

— Патрик и О'Мара седели в кръчмата и обсъждали как да свалят оловото, да го продадат и да захвърлят в реката костите и библията. Не можели да четат, затова им се струвала непотребна. Тогава към тях се приближил Шиники. Помолил ги да му покажат книгата. В този момент ирландците се дръпнали недоверчиво. Свещеникът опитал по друг начин. Предложил им да занесат ковчега в Литературноисторическото дружество на следващата вечер, а в замяна им обещал скромно възнаграждение. „Защо?“, попитали мъжете. „Защото там събират всякакви исторически ценности, особено книги. Ковчегът сигурно е много стар“, обяснил им Шиники. Патрик и О'Мара вече били подпийнали и всичко това не ги вълнувало особено. Но щом щели да получат пари, били готови да отидат. На другия ден вечерта се появили в Литературноисторическото дружество, където ги посрещнали отец Шиники и още един мъж, Джеймс Дъглас.

— Какъв е смисълът на този разказ? — възропта един от членовете на дружество „Шамплен“.

— Моля те, Беноа — изгледа го Рене Далер огорчено. — Бъди любезен.

— Ще бъда любезен, ако той престане да ми губи времето.

— Съвсем скоро ще разберете какъв е смисълът, мосю — обеща Гамаш. Усети как телефонът вибрира в джоба му, но в момента дори не можеше да го погледне. — Сигурен съм, че сте чували за доктор Дъглас.

Възрастните мъже наоколо закимаха.

— Докторът отворил ковчега и огледал останките, а в това време отец Шиники проверил библията. Тогава Джеймс Дъглас допуснал грешка. Предложил на Патрик и О'Мара по петстотин долара на калпак. Шиники бил бесен, но си замълчал. Работниците веднага се усетили, че има нещо странно. Та това било цяло състояние — твърде много за останките на отдавна изгнил човек и орфана вехта библия.

— Отказали предложението и настояли да получат по хиляда долара. Дъглас склонил, но чак след като ги накарал да се закълнат, че ще пазят тайна, и научил къде живеят. Ирландците мразели англичаните, но и се страхували от тях. Знаели какво се крие под цивилизованата маска. Били наясно на какво е способен един англичанин, ако го ядосат. Патрик и О'Мара се съгласили, занесли ковчега в мазето и си тръгнали.

Телефонът отново завибрира. Гамаш продължи да не му обръща внимание.

— Откъде знаете всичко това? — попита някой.

— От една книга, която намерих.

Гамаш се наведе и извади от чантата си томче с черна кожена подвързия. Вдигна го и погледна към Емил, който го наблюдаваше с изненада и още нещо. Усмивка? Или гримаса?

— Дневникът на отец Шиники от 1869 година. Огюстен Рено е попаднал на него, разбрал е важността му и го е скрил.

— Къде го намери? — поинтересува се Комо.

— В библиотеката на Литературноисторическото дружество. — Гамаш впери поглед в своя наставник.

— Огюстен Рено е скрил дневника в библиотеката? — учуди се Рене Далер.

— Не — поясни Гамаш, — убиецът му го е сторил.

— Защо ни разказвате всичко това? — попита Жан Амел, слабият и сдържан господин, който както винаги седеше до Далер.

— Според мен се досещате защо. — Детективът се взря право в очите на мъжа, докато Амел сведе поглед.

— Къде, казахте, са копали ирландските работници? — обади се един от членовете на дружеството.

— Не ви казах, но сега ще го направя. Под „Старият чифлик“.

В залата се спусна тишина. Всички бяха вперили поглед в главния инспектор.

— Намерил си и другата книга, нали? — наруши Емил мълчанието.

— Да.

Гамаш бръкна в чантата, която сега лежеше в скута му. Чантата, която бе пазил внимателно през последните няколко часа.

— Миналата година от Литературноисторическото дружество разпродали кашони с книги, които дори не си направили труда да прегледат. Огюстен Рено купил няколко кашона. Когато решил да провери с какво се е сдобил, разбрал, че заглавията са от колекцията на отец Шарл Шиники. Не е много обещаващо, особено за запален по Шамплен учен...

Думата „учен“ предизвика презрителни покашляния.

— Затова и не бързал да ги прочете. В крайна сметка обаче, докато ги разлиствал, попаднал на нещо необикновено. Отбелязал го в собствения си дневник, но както подобава на Рено, бил доста... — Гамаш обмисли как точно да се изрази и накрая довърши: — предпазлив.

— Искате да кажете „изкуфял“? — намеси се Жан Амел. — Не може да се вярва на нищо от това, което Рено е казал или написал.

— Не, имам предвид точно „предпазлив“. И е имал право. Откритието му било поразително.

Детективът извади друга книга, подвързана с черна кожа, по-голяма и по-дебела от първата. С оръфани ръбове и доста вехта, но все пак в добро състояние. Не бе виждала бял свят в продължение на векове, но после била изровена и прекарала следващите трийсетина години анонимно на рафтовете в дома на отец Шиники. До смъртта му.

— Това — вдигна томчето Гамаш — била тайната на отец Шиники, която в крайна сметка го последвала в гроба. Когато починал, неговата икономка опаковала книгите му и ги изпратила на Литературноисторическото дружество. Случило се преди повече от век, но никой от ЛИД не подозирал какви съкровища се крият в тези кутии. Огюстен Рено прочел в дневника на Шиники за съдбовната среща, състояла се една юлска вечер през 1869 година, и в кашона със стари издания, между множеството религиозни книги, сборници с проповеди и семейни библии, открил това.

Инспекторът сложи едрата си длан върху невзрачната кожена подвързия. Трудно бе да се разпознае истинското съдържание между

кориците.

Телефонът му вибрираше за пореден път. Търсеха го на личния му номер. Малко хора го знаеха, а сега не спираше да звъни от десет минути.

— Може ли? — протегна ръка Емил.

— *Oui*. — Главният инспектор се изправи и подаде книгата на своя наставник. Наблюдаваше как Комо прави точно това, което самият той бе сторил час по-рано. Същото, което вероятно и Огюстен Рено бе направил преди около месец. И отец Шиники — преди повече от век.

Емил отвори обикновената кожена корица и отгърна на титулната страница.

Пое си рязко въздух и с въздишка от устата му се отрониха две думи:

— *Bon Dieu*.

— Да — кимна Гамаш. — Мили боже.

— Какво има? — попита Жан Амел, като излезе от удобната сянка на приятеля си Рене. Вече бе ясно кой е истинският лидер на дружество „Шамплен“.

— Намерили са Шамплен — отрони Комо, вперил поглед в Гамаш. Не беше въпрос, нямаше нужда от повече въпроси. — Ирландските работници са изкопали ковчега на Шамплен изпод „Старият чифлик“.

— Това е нелепо! — възрази един от присъстващите, свадлив старец. — Как е възможно Шамплен да е бил погребан под „Старият чифлик“? Всички знаем, че са го положили или в параклиса, който покъсно е изгорял при пожар, или в гробището, което се е намирало в полето, на стотина метра оттам.

— Шамплен е бил хугенот — обади се Емил едва чуто. — Протестант.

Показа на всички книгата. Библията.

— Но това е невъзможно — отсеке Жан. Останалите нададоха одобрителни възгласи. Протягаха ръце, за да се докопат до библията, а врявата започна да утихва, когато книгата обиколи присъстващите и всеки успя да види доказателството.

„Самюел дьо Шамплен“, изписано с мастило. И годината — 1578.

Оригиналният екземпляр на хугенотска библия беше рядка находка. Повечето били унищожени от Инквизицията, изгорени на клади заедно със собствениците си. Това била опасна книга — и за Църквата, и за всеки, който я е притежавал.

Залата потъна в тишина, само огънят кротко пропукваше. Гамаш си прибра библията и я сложи обратно в чантата редом с дневника на Шиники. Сетне се обърна към групата мъже, унесени в мислите си, и с думите *Excusez-moi* напусна стаята.

Когато излезе отвън, извади телефона си и видя, че има двайсет и седем пропуснати повиквания от различни хора. Рен-Мари, сина му Даниел и дъщеря му Ани. От комисарите Брюнел и Франкьор и от полицай Изабел Лакост. От приятели и колеги, както и от Жан Ги Бовоар, който звънеше в момента.

— *Bonjour*, Жан Ги. Какво е станало?

— Шефе, къде се изгубихте?

— Бях на една среща. Какво има?

— В интернет е изтекло видео и се разпространява светкавично. Първо разбрах за него от Питър Мороу, после се обадиха Лакост и няколко приятели. Хората продължават да ми звънят. Още не съм го гледал.

— Какво видео? — Още докато задаваше въпроса, главният инспектор се досети. Почувства как стомахът му се свива.

— От записите по време на нападението.

Всички бяха оборудвани с миниатюрни камери, вградени в слушалките им, за да записват случващото се. Следователите отдавна бяха осъзнали, че устните разпити не са достатъчни. Дори добронамерените служители забравяха подробности, особено в напечени ситуации, а ако нещата се развиеха зле, както често се случваше, добрите намерения се изпаряваха и ги заместваха лъжите.

Камерите предотвратяваха това, макар и не в пълна степен.

Записите показваха точно какво е видял всеки служител, какво е направил и какво е казал. Но пък всеки запис подлежеше на монтаж.

— Шефе? — проговори Бовоар.

— Разбирам. — Главният инспектор се чувстваше по същия начин, по който звучеше и неговият заместник. Разстроен, внезапно изтощен, смаян, че някой би постъпил така и че има хора, които биха

гледали подобно видео. Беше посегателство, и то най-вече срещу семействата на неговите служители.

— Ще се обадя — промълви Гамаш.

— Мога и аз, ако искате.

— Не, *merci*, ще се справя.

— Кой би могъл да постъпи така? — попита Жан Ги. — Кой изобщо има достъп до тези записи?

Детективът кльмна. Нима бе възможно?

Казали му бяха, че има трима стрелци. Но бяха повече, много повече. Гамаш бе предположил, че е станала грешка. Ужасна, но неволна.

Умножил бе броя на заподозрените по две и бе предположил, че са шестима.

Мислеше си, че така се застрахова.

Грешеше.

Взел бе със себе си шестима полицаи. Подбра ги лично. Сред тях бе и инспектор Бовоар. Но не и полицай Ивет Никол. Тя се бе приготвила, облякла бе бронежилетка, запасала бе пистолет на колана си. Очите ѝ горяха. Готова бе да тръгне с тях за фабриката. Мястото, което бе открила, докато анализираше звуците. Вслушвала се бе по-внимателно, отколкото през целия си живот дотогава.

Във влаковете. В честотата им. В ритъма. Товарни влакове. Пътнически влак. Самолет в небето. Заводска сирена. Фабрика.

И шепоти. Призраци в далечината.

Трима, така бе казала.

С всеотдайната помощ на инспектор Бовоар бяха стеснили кръга на възможностите. Отхвърляха, отмятаха. Преглеждаха старателно разписанията на влаковете и самолетните трасета, проверяваха кои фабрики са достатъчно стари и все още използват сирени.

Накрая разбраха къде похитителите държат полицай Пол Моран.

Но имаше и друга цел. Язовирната стена на „Ла Гранд“. Ако спасяха младия полицейски служител, щяха да покажат на заподозрените, че планът им да разрушат язовира е разкрит. А ако престъпниците разберяха, можеха да взривят стената веднага, преди *Surete* да изпрати там антитерористичен екип.

Не. Трябваше да избират. Да вземат решение.

Гамаш виждаше полицай Никол, застанала до вратата. Готова. Видя яростта ѝ, когато ѝ съобщи решението си.

— Ще го гледате ли? — попита Бовоар.

Главният инспектор се замисли:

— Да, а ти?

— Може би. — Жан Ги също замълча. — Да.

Настана тишина, докато и двамата мъже осъзнаваха какво означава това.

— О, боже! — въздъхна Бовоар.

— Не го гледай сам — посъветва Гамаш заместника си.

— Искан ми се...

— И на мен — увери го началникът му. И на двамата им се искаше едно и също. Ако трябваше пак да преживеят случилото се, да можеше поне да са заедно.

Детективът се отпусна тежко в едно от кожените кресла на бар „Сен Лоран“, помоли за чаша вода и се обади на Рен-Мари.

— Опитвах се да се свържа с теб — изрече съпругата му напрегнато, разтревожено.

— Знам, съжалявам. Бях на среща. Жан Ги току-що ми каза. Ти как разбра?

— Даниел се обади от Париж. Казал му някакъв колега. После позвъни и Ани. Явно видеото се е появило по обяд и се е разпространило като пожар. През последния половин час не спират да те търсят журналисти. Арман, толкова съжалявам.

Чуваше напрежението в гласа на жена си и бе готов с удоволствие да убие онзи, който ѝ го е причинил. Този човек бе насиллил Рен-Мари, Ани и Даниел, Инид Бовоар отново да изживеят ужаса. И още по-лошо — причинил го бе на семействата на загиналите полицаи.

Идеше му да се протегне през телефонната линия и да притисне Рен-Мари в прегръдките си. Да я залюлее и да я утеши, че всичко ще бъде наред, че това е само призрак от миналото. Най-лошото бе зад гърба им.

Но дали наистина бе така?

— Кога ще се прибереш?

— Утре.

— Кой би постъпил така, Арман?

— Не знам. Трябва да изгледам записа, но ти недей. Можеш ли да ме изчакаш, докато се върна вкъщи? Ако все още не си се отказала да го гледаш, нека поне да сме заедно.

— Ще почакам — съгласи се Рен-Мари. Можеше да почака.

В ума ѝ нахлуха откъслечни спомени от онзи ден. Арман не се бе прибрал у дома. Изабел Лакост се бе свързала с нея и бе обяснила, че главният инспектор работи по някакъв случай и не може да разговаря с нея в рамките на деня.

Дотогава не ѝ се бе случвало да минат двайсет и четири часа, без да чуе гласа на съпруга си. Нито веднъж за повече от трийсет години съвместен живот. На следващата сутрин една от колежките ѝ в Националната библиотека бе пристигнала на работа, пребледняла като мъртвец.

Новинарска емисия по радио „Канада“. Престрелка. Сред жертвите — полицаи от *Surete*, включително висш офицер от отдел „Убийства“. Рен-Мари се бе втурнала към болницата, без да слуша повече репортажи.

Страхуваше се. Светът се бе свил и в главата ѝ съществувахе само една-едничка цел. Да се добере дотам. Да се добере. В отделението за спешна помощ бе попаднала на Ани, тъкмо пристигнала.

„По радиото казаха, че татко...“

„Не искам да слушам.“

Утешаваха се една друга. Утешаваха в чакалнята Инид Бовоар, съпругата на Жан Ги. Прииждаха и други хора, които не познаваше. В тази гротескна пантомима непознати споделяха успокоителни думи, докато тайно, отчаяно и гузно се молеха лошите новини да не са за тях, а за другите.

На вратата на спешното отделение се бе появил парамедик, погледнал бе към тях, а после настрани. По униформата му имаше кръв. Ани бе сграбчила ръката на майка си.

Сред мъртвите.

Лекар ги бе отвел настрана, далече от останалите в чакалнята. На Рен-Мари ѝ се виеше свят, но се бе опитала да събере сили, за да чуе немислимото. Тогава до ушите ѝ достигнаха думите.

Жив е.

Не бе способна да възприеме останалото. Огнестрелни рани в гърдите и в главата. Пневмоторакс. Кръвоизлив.

Жив бе, само това й бе достатъчно. Но имаше и друг.

„А Жан Ги — попитала бе. — Жан Ги Бовоар?“

Лекарят се бе поколебал.

„Трябва да ни кажете“ — бе настояла Ани доста по-разпалено, отколкото Рен-Мари очакваше.

Прострелян в корема. В момента го оперират.

„Но ще се оправи, нали?“

Не се знаеше.

„Баща ми. Казахте, че имал кръвоизлив. Какво значи това?“

„От изстрела в главата се е получил мозъчен кръвоизлив — обяснил бе лекарят. — Като инсулт.“

Рен-Мари не се интересуваеше от подробности. Беше жив. Повтори си го и сега, както си го бе повтаряла всеки час, всеки ден оттогава. Няма значение какво бе заснето в онова проклето видео. Той беше жив.

— Нямам представа какво е видеото — каза Гамаш. Това бе самата истина. Насилил се бе да си припомни заради разпита, но в главата му бе останала само бъркотия от впечатления, хаос, шумове, викове и писъци. И стрелци, навсякъде стрелци. Много повече, отколкото бе очаквал.

Изстрелите валяха. Наоколо хвърчаха отломки от бетон и дърво под дъжда от куршуми. Огън от автоматично оръжие. Непознатото усещане да носи бронирана жилетка. Оръжието в ръцете му. Хората на прицел. Изстрелът. Насочен, за да убива.

Търсеше престъпниците с поглед, издаваше нареждания. Опитваше се да запази ред дори наред бурята.

Видя как Жан Ги пада. Как други падат.

Събуждаше се нощем с онези картини, с онези звуци в ума си. И с гласа.

„Ще те открия навреме. Вярваш ли ми?“

„Да, сър.“

— Ще се прибера утре — увери съпругата си.

— Пази се.

Не му го бе казвала никога преди. Никога преди онези събития. Гамаш знаеше, че Рен-Мари навярно всеки ден го изпраща с тази

мисъл на работа, но никога не бе изричала думите. Сега ги казваше.

— Добре. Обичам те.

Затвори телефона и си даде няколко мига, за да дойде на себе си. Бръкна в джоба си и напипа шишенцето с хапчета. Обви пръсти около него, стисна го в дланта си.

Стисна очи.

След малко извади празна ръка от джоба си и започна да набира служителите, които бяха оцелели при нападението, както и семействата на загиналите.

Разговаряше с майки, бащи, съпруги и един съпруг. Чуваше малко дете, което молеше за мляко. Обаждане след обаждане изслушваше възмущението и болката от това, че някой е бил способен да разпространи видеозапис на събитията във фабриката. Никой не го обвиняваше, макар Арман Гамаш да знаеше, че биха имали право.

— Добре ли си?

Детективът вдигна поглед към Емил Комо, който тъкмо седнаше на отсрещното кресло.

— Какво е станало? — попита възрастният мъж разтревожено, като видя изражението на приятеля си.

Гамаш се поколеба. За пръв път в живота си се изкушаваше да излъже този човек, който го бе подвел.

— Защо ми каза, че дружество „Шамплен“ ще има сбирка в един и половина, след като явно сте започнали в един?

Емил замълча. Дали щеше пак да изрече лъжа? Гамаш се зачуди. Но старецът само поклати глава.

— Съжалявам, Арман. Трябваше да обсъдим някои неща, преди да дойдеш. Реших, че така е по-добре.

— Излъга ме — промълви разочаровано инспекторът.

— Ставаше дума само за половин час.

— Става дума за много повече, знаеш го. Ти направи своя избор. Избра чия страна да заемеш.

— Страна? Да не би да намекваш, че дружество „Шамплен“ не е на твоя страна?

— Искам да кажа, че всеки от нас избира към кого или към какво да е лоялен. Ти показва своите предпочитания.

Възрастният мъж впери поглед в приятеля си.

— Съжалявам, не трябваше да те лъжа. Няма да се случи никога повече.

— Вече се случи. — Гамаш се изправи и остави сто долара за водата и за мястото на тихата масичка край камината. — Какво ви каза Огюстен Рено?

Комо също стана.

— Какво имаш предвид?

— С. Ш. в дневника на Рено. Предположих, че означава предстояща среща с някого, може би със Серж Шевре. Среща, която така и не се е осъществила, защото Рено е бил убит. Но съм сгрешил. С. Ш. е означавало „Сосиете Шамплен“, а срещата бе отбелязана за днес в един. Защо е искал да дойде на сбирката на дружеството?

Емил гледаше изумено и не продумваше.

Гамаш се обърна и тръгна по дългия коридор. Телефонът му завибрира отново, а сърцето му биеше бясно.

— Почакай, Арман! — чу зад себе си, но продължи да крачи, без да обръща внимание на виковете. После си спомни колко важен бе Емил за него някога, а и все още. Нима едно провинение можеше да заличи всичко останало?

В това се криеше опасността. Предателства и жестокости се случваха, но по-страшното бе, че можеха да натежат повече от добрините. Имаше вероятност да забравим хубавите неща и да си спомняме само за лошите.

Но не и днес. Гамаш спря.

— Прав си. Рено искаше да се срещне с нас — призна Емил, щом настигна приятеля си, който тъкмо си вземаше якето от гардероба. — Каза, че е открил нещо. То нямало да ни хареса, но бил готов да го погребее, ако му дадем това, което иска.

— И какво искаше?

— Да се включи в нашето дружество, за да придобие повече авторитет. А когато открие ковчега, да признаем, че през цялото време е бил прав.

— Само това?

— Само това.

— Уважихте ли желанията му?

Емил поклати глава.

— Взехме решение да не се срещаме с него. Никой не вярваше, че Рено наистина е открил Шамплен или нещо компрометиращо за него. Изразиха се мнения, че ако го приемем в дружеството, това ще навреди на репутацията ни. В общи линии единодушно отхвърлихме кандидатурата му.

— Значи сте отпратили един възрастен човек, който е дошъл при вас само с молба да го приемете и нищо повече?

— Не се гордея с постъпката ни. Именно този въпрос искахме да обсъдим, преди да дойдеш. Настоявах пред останалите членове да ти разкажем всичко и ги предупредих, че ако не са съгласни, сам ще го направя. Толкова съжалявам, Арман. Допуснах грешка. Просто си мислех, че това няма отношение към разследването. Никой не вярваше на Рено. Никой.

— Някой му е повярвал. И го е убил.

На сбирката на дружество „Шамплен“ бе пълно с възрастни квебекчани. Какво ги обединяваше в един клуб? Определено на първо място бе интересът им към Шамплен и ранната колония, но дали това бе достатъчно да гарантира доживотна лоялност? Имаше ли нещо повече?

Самюел дьо Шамплен не беше просто поредният изследовател, а Бащата на Квебек. За квебекчани се бе превърнал в символ на величие и свобода. На нови светове и нови държави.

На суверенитет. Отделяне от Канада.

Гамаш си спомняше радикалните действия от края на шейсетте години на ХХ век. Бомбите, отвличанията, убийствата. Всичко това — дело на млади сепаратисти. Но младите сепаратисти от онова време бяха остарели и сега се събираха в клубове, заседаваха в луксозни зали и пиеха фини аперитиви.

Дали заговорничеха?

Самюел дьо Шамплен бе открит и бе станало ясно, че е протестант. Как щеше да реагира Църквата? А сепаратистите?

— Как стигна до книгите? — попита Емил и сведе поглед към чантата на Гамаш.

— Сетих се за чантата на Рено. Защо му е било да я взема, ако е имал в себе си само една малка карта? Трябва да е носил и още нещо в нея. Когато не успяхме да намерим книгите, осъзнах, че навярно са били у него през цялото време. Огюстен Рено не е посмял да се

раздели с тях нито за миг. Сигурно ги е занесъл в Литературноисторическото дружество, когато се е срещнал там с убиеца си. Но не бяха открити край трупа му. Което означава, че убиецът ги е взел. И какво е направил с тях?

Емил присви очи, докато мислите му следваха пътеката, която Арман бе начертал. Усмихна се:

— Убиецът не е могъл да ги прибере у дома си. Биха доказали вината му много лесно, ако ги намерят у него.

Гамаш наблюдаваше наставника си.

— Предполагам, че е могъл да ги унищожи — продължи да размишлява Комо. — Да ги хвърли в камината, да ги изгори. Но не му е давало сърце да постъпи така. Затова какво направил?

Двамата мъже се взираха един в друг насред многолюдното фойе на хотела. Около тях се стичаше поток от хора като грамадна река — някои бяха навлечени с няколко пласта дрехи заради студа навън, други носеха официални костюми и може би отиваха на коктейл, а трети бяха запасали пъстрите традиционни карнавални пояси, *les ceintures flechees*.^[3] Всички подминаваха изисканите господа, които стояха неподвижно насред потока.

— Скрил ги в библиотеката — заключи Емил победоносно. — Къде другаде? Разбира се, че ще ги скрие сред хиляди подобни стари, подвързани с кожа, непрочетени и неоценени томове. Толкова е просто.

— Прекарах сутринта в търсене и най-накрая ги намерих — потвърди Гамаш.

Двамата приятели излязоха от шатото и дъхът им секна, когато мразовитият въздух лъхна в лицата им.

— Намерил си книгите, но какво е станало с Шамплен? — попита Комо и примигна в студа. — Какво са направили с него Джеймс Дъглас и Шиники?

— Скоро ще разберем.

— ЛИД? — предположи Емил, когато завиха наляво и минаха покрай старинните каменни сгради, покрай дърветата, в които все още имаше заседнали гюлета, покрай миналото, което и двамата обичаха. — Тогава защо главният археолог не е намерил Шамплен преди няколко дни, докато търсеха останките там?

— Откъде знаеш, че не е?

[1] Мордекай Рихлер (1931–2001) — канадски писател, сценарист и публицист. — Б.пр. ↑

[2] Готово (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Букв. пояс с шарка на стрели (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ТРЕТА

Когато главният инспектор и Емил Комо пристигнаха в Литературноисторическото дружество, във фоайето ги посрещнаха събрани Елизабет, Портър Уилсън, дребничката библиотекарка Уини и мистър Блейк.

— Какво става? — започна направо Портър, преди дори Гамаш и Комо да са затворили вратата след себе си. — Главният археолог се появи отново с няколко помощници, онзи инспектор Ланглоа също е тук. Нареди ни да не припарваме до собственото ни мазе.

— Имахте ли намерение да ходите там? — попита детективът, докато сваляше палтото си.

— Ами не.

— Налага ли ви се да ходите?

— Ни най-малко.

Двамата мъже се изгледаха продължително.

— О, за бога, Портър, не ти ли е неудобно? — намеси се Елизабет. — Остави хората да си вършат работата. Но — възрастната жена се обърна към новодошлите — ще сме ви благодарни, ако ни дадете някаква информация. Колкото е възможно.

Арман и Емил се спогледаха.

— Според нас Огюстен Рено може да е бил прав — рече главният инспектор.

— За кое? — сопна се Портър.

— Не ставай смешен — обади се мистър Блейк. — За Шамплен, разбира се. — Детективът кимна и възрастният джентълмен се намръщи. — Смятате, че Самюел Шамплен е в нашето мазе и е бил там през цялото време?

— Поне през последните 140 години, да. *Pardon*.

Гамаш и Комо се промъкнаха покрай скупчените във фоайето хора и тръгнаха по вече познатите коридори към капака в пода, през който се слизаше до първото ниво на мазето, а оттам по стръмна метална стълба — до второто.

През дъските на пода на горното ниво струеше ярка светлина, сякаш слънцето бе пленено под земята. Щом слязоха по металната стълба обаче, видяха истинския източник — няколко ярки прожектора, насочени към пръстения под и каменните стени.

Главният археолог стоеше в средата на помещението, скръстил дългите си ръце пред гърдите, навярно в неуспешен опит да овладее гнева си. Същите асистенти, които го придружаваха и предишния път, отново бяха с него. Инспектор Ланглоа се приближи и веднага дръпна Гамаш настрана.

— Мога да обясня — започна възрастният детектив, преди да го прекъсне по-младият му колега.

— Знам, но няма нужда. Да оставим Шевре да се пече на бавен огън, и без това е задник. Чухте ли новината?

Ланглоа се вгледа в лицето на главния инспектор.

— За видеото? *Oui*. Но не съм го гледал. — Сега бе ред на Гамаш да впери изпитателен поглед в събеседника си. — А вие?

— Аз да. Всички вече са го гледали.

Ясно бе, че преувеличава, макар и не с много. Възрастният детектив продължи да проучва изражението на Ланглоа. Дали не забеляза нотка на съжаление?

— Съжалявам за случилото се, сър.

— Благодаря ви. Ще го гледам по-късно следобед.

Младият мъж замълча, сякаш се готвеше да каже още нещо, но не го направи. Вместо това се извърна бързо и погледна към главния археолог.

— Какво става тук, *patron*?

— Ще ви разкажа — усмихна се Гамаш. Хвана другия мъж под ръка и го заведе в по-голямото помещение, където се бяха събрали останалите. Обърна се към Серж Шевре: — Зная, че бяхте тук преди около седмица, за да проверите дали освен тялото на Огюстен Рено е имало и друго в това мазе. Трябваше да се уверите дали човекът, когото смятахте за напаст, все пак е бил прав, че Шамплен е погребан тук. Не беше изненадващо, че не открихте нищо.

— Открихме кореноплодни — промърмори Шевре, докато асистентите му се кискаха зад него.

— Бих искал да го потърсите отново — рече главният инспектор с усмивка и без да сваля поглед от археолога. — Шамплен.

— Няма да го търся тук. Пълна загуба на време.

— Ако вие не искате, аз ще го направя — заяви Гамаш и посегна към една от лопатите. — Уверявам ви обаче, че съм по-нескопосан археолог и от Рено.

Детективът съблече жилетката си, подаде я на Емил, запретна ръкавите на ризата си и се огледа. Подът на мазето бе изпъстрен с купчинки прясна пръст — те маркираха местата, където тъкмо бяха изкопани, а след това запълнени, дупки.

— Може да започна оттук. — Главният инспектор опря лопатата в земята и стъпи с крак на ръба ѝ.

— Чакайте — спря го Шевре. — Това е абсурдно. Претърсихме мазето. Какво ви навежда на мисълта, че все пак Шамплен е някъде тук?

— Ето това.

Гамаш кимна на Емил, който отвори чантата и подаде старинната библия на Серж Шевре. Пред погледите им животът на археолога се преобърна. Започна с едно съвсем дребно движение. Очите му се разшириха едва забележимо, той примигна, а сетне издиша.

— *Merde*^[1] — прошепна. — О, *merde!*

Вдигна поглед от библията и се вторачи в Гамаш.

— Къде я намерихте?

— В библиотеката на ЛИД, скрита там, където всеки би скрил стара безценна книга. Сред други стари книги, в библиотека, която никой не използва. Почти е сигурно, че убиецът я е сложил там. Не е искал да я унищожи, но не е можел и да я задържи, затова я е скрил. Но преди това е била в ръцете на Рено, а преди него е принадлежала на Шарл Шиники.

Главният инспектор виждаше как мислите на археолога препускат. Правят връзки със събития през годините, през вековете. Свързват движения, събития, личности.

— А Шиники как е попаднал на нея?

— Патрик и О'Мара, ирландските работници, за които ви разказах, са я намерили и са я продали на свещеника.

— Помолихте ме да проверя какви разкопки е имало през 1869 година, това ли е била причината? Ирландците са работили на едно от онези места?

Гамаш кимна и изчака Шевре да намести последното парче от пъзела.

— „Старият чифлик“? — попита главният археолог накрая и се плесна по челото. — Разбира се. „Старият чифлик“. Винаги сме го отхвърляли като възможност, защото беше извън периметъра, който смятахме, че някога е бил осветена земя около параклиса. Но Шамплен не е бил погребан на осветена земя. Не и ако е бил хугенот.

Шевре стискаше библията в ръце, завладян от вълнение и възторг.

— Имаше слухове, разбира се, но Шамплен е обгърнат от слухове, защото за него се знае много малко. Твърдението, че е бил хугенот, бе поредната мътва и според нас не беше особено правдоподобна. Нима кралят би възложил на един протестант управлението на Новия свят? Ами ако кралят не е знаел? Не, по-скоро е знаел, това би обяснило много неща.

Главният археолог бе като юноша, който изживява първата си любов — бърбореше в захлас, сякаш не беше на себе си.

— Би обяснило защо Шамплен не е получил титла от краля и не е бил официално признат за губернатор на Квебек. Никога не е получавал почести за постиженията си, докато други били награждавани за много по-скромни дела. Винаги ни е учудвало. Може би това е била и причината да го изпратят тук. Завладяването на Новия свят навярно се е смятало за самоубийствена мисия, но французите можели да си позволят да загубят Шамплен, тъй като бил хугенот.

— Дали йезуитите са знаели? — попита един от асистентите на Шевре. Същият въпрос вълнуваше и Гамаш. Инспекторът знаеше, че католическата църква е имала огромна роля в основаването на колонията, в покръстването на местните и поддържането на реда сред колонизаторите.

Йезуитите не се славели като особено толерантни.

— Нямам представа — призна Шевре. — Навярно са знаели. Иначе щяха да го погребат в католическото гробище, а не извън него.

— Но пък те никога не биха позволили да бъде погребан с това. — Гамаш посочи хугенотската библия, която археологът все още стискаше здраво.

— Вярно е. И все пак някой трябва да е знаел — продължи Шевре. — Има много свидетелства от очевидци, че Шамплен е бил

погребан в параклиса, който самият той е подкрепял. Оставил им е в наследство половината пари, които е притежавал.

Главният археолог замълча, но бе видно как умът му работи на бързи обороти.

— Възможно ли е парите да са били подкуп? Затова ли е завещал половината си богатство на църквата — за да го погребат публично в параклиса, а по-късно да го преместят отвъд католическото гробище, в полето? С това? — Мъжът вдигна библията.

Гамаш слушаше и си представяше как останките на великия лидер са били изкопани посред нощ и някой ги е мъкнал през гробището, през осветената земя и още по-нататък.

Защо? Защото е бил протестант. Всичките му дела и постижения, неговите смелост, далновидност и решителност в крайна сметка били без значение. След смъртта си той бил само едно.

Хугенот.

Аутсайдер в страната, която бил създал, в света, който съградил. Самюел дьо Шамплен, великият хуманист, е бил заровен в неосветена земя, но и неопетнена.

„Когато е пътувал към Новия свят, надявал ли се е там да е по-различно?“ — запита се Гамаш. Но Шамплен разбрал, че Новият свят е същият като Стария, само по-студен.

Пътешественикът почивал в обкования с олово ковчег с библията до себе си, докато го изровили двама ирландски работници, които живеели в нищета и отчаяние. Бащата на Квебек им донесъл късмет. Единият от работниците, О’Мара, напуснал града. Другият, Патрик, напуснал Долния град и си купил къща на улица „Жарден“ редом с богатшите.

По-щастлив ли се е чувствал там?

— Значи смятате, че е тук? — обърна се Серж Шевре към Гамаш.

— Да — потвърди детективът и им разказа останалата част от историята: срещата с Джеймс Дъглас, договорката и разплатата.

— Шиники и Дъглас са го погребали тук, така ли? — попита археологът.

— Така предполагам. Шамплен е бил твърде могъщ символ за френскоезичната част на Квебек и е имал силата да сплотява. Нищо и никой не е бил по-добър в това от него. Разкопките през 1869 година

били само две години след Конфедерацията^[2]. Голяма част от франкофоните в Квебек не изгаряли от желание да се присъединят към Канада, още тогава имало сепаратистки призови. Откриването на Шамплен нямало да допринесе за стабилността на новосъздадена Канада, даже щяло да нанесе сериозни щети на каузата. Шиники едва ли се е вълнувал от този проблем, но предполагам, че за доктор Дъглас не е било така. Той е разбирал какви сили действат в политиката и тъй като по природа бил консервативен, решил, че колкото по-малко шум се вдига, толкова по-добре.

— А останките на Шамплен са щели да вдигнат шум — кимна инспектор Ланглоа. — По-добре да погребеш мъртвите и да оставиш миналото зад гърба си.

— Но мъртвите имат навика да се вдигат от гроба — отбеляза Шевре, — особено около Джеймс Дъглас. Знаете за неговата дейност, нали?

— В качеството му на осквернител на гробници? Да — отвърна Гамаш.

— А за мумиите? — продължи археологът.

— Мумии? — изненада се Ланглоа.

— Друг път ще ви разкажа — прекъсна разговора главният инспектор. — Сега трябва да намерим още едно тяло.

През следващия час археологът и неговите асистенти претърсиха отново мазето и намериха още метални касетки, пълни със зеленчуци.

Но под стълбата, точно където металните стъпала опираха в почвата, се натъкнаха на нещо различно. При първия си оглед в началото на седмицата го бяха пренебрегнали. Предположили бяха, че металотърсачът се е активирал от самата стълба, но сега огледаха по-внимателно и разбраха, че там наистина има нещо.

Започнаха да копаят внимателно, но без особен ентузиазъм или вяра. В крайна сметка лопатите удариха в нещо. То бе по-голямо от металните касетки. И изобщо не беше метално, а от дърво.

Продължиха с внимателното изравяне, копаеха бавно, правеха снимки и записваха цялото събитие. Старателно, без да бързат, разкриха ковчег. Събраха се около него и по навик се прекръстиха.

Инспектор Ланглоа повика своя екип от криминалисти. Хората му пристигнаха след няколко минути. Взеха проби, направиха още снимки, снеха отпечатъци.

Докато камерите записваха, ковчегът бе издигнат на повърхността, а археологът и главният му асистент започнаха да вадят дългите ръждиви пирони. Гвоздеите излизаха от дървото със стържене, сякаш не искаха да напуснат местата си и да разкрият това, което са пазили скрито толкова дълго.

След като най-сетне бе освободен от пироните, капакът можеше да се вдигне. Серж Шевре посегна, но се спря. Хвърли поглед към главния инспектор и го повика с жест да пристъпи напред. Детективът поклати глава, но по настояване на археолога все пак склони да се приближи.

Арман Гамаш стоеше пред проядения от червеи ковчег. Обикновена кленова дървесина от древните гори, които били изсечени преди четиристотин години, за да освободят място за издигането на град Квебек. Усещаше треперенето на дясната си ръка и знаеше, че и другите го забелязват.

Посегна и докосна ковчега. Треперенето спря. Отпусна длани върху дървото и се замисли какво предстои да се случи. Моментът бе дошъл след издирване, продължило с векове. След като стотици хора бяха посветили живота си единствено на търсенето на Шамплен — Бащата на Квебек. След като собственото му детство бе преминало в четене, фантазиране и игри с приятели, които повтаряха историческите събития. С пръчка в ръка бе възсядал скалите в парк „Мон Роял“ и се бе преструвал, че командва голям кораб, бие се във велики сражения, оцелява в ужасни бури. Доблестен. За него, както и за почти всеки ученик в Квебек, Самюел дьо Шамплен бе истински герой.

Изследовател, картограф, създател. На Квебек.

Гамаш сведе очи към широките си длани, с които внимателно докосваше старинното дърво.

Самюел дьо Шамплен.

Отстъпи встрани и прикани с жест Емил Комо да заеме мястото му. Възрастният мъж поклати глава, но детективът го хвана за ръка, заведе го до ковчега и се усмихна на своя наставник.

— *Merci* — раздвижи устни Емил. С помощта на главния археолог, бавно и внимателно, повдигна тежкия, обкован с олово капак.

Вътре лежеше скелет. Най-сетне, откриха го.

След дълго мълчание главният археолог проговори, като се взираше в ковчега.

— Или Шамплен е имал още една голяма тайна, или това не е той.

— Какво искате да кажете? — попита Гамаш.

— Това е жена.

Нещо се бе променило. Жан Ги Бовоар го усещаше. Хората го гледаха по-различно. Сякаш го бяха виждали гол или много уязвим и сега не можеха да си го представят иначе.

Но не бяха видели човека, който той всъщност беше, а една негова монтирана версия.

Бяха гледали видеозаписа, всички до един. Очевидно бе. Инспекторът беше единственият в Трите бора, който не си бе пускал видеото. Той и може би Рут, която тъкмо бе излязла от каменната епоха.

Но ако жителите на Трите бора си мислеха, че знаят нещо за него, то той знаеше нещо за тях, което никой друг не подозираше. Знаеше кой е убил Отшелника.

Беше късен петъчен следобед. Слънцето отдавна се бе скрило и бистрото се опразваше. След като бяха пийнали по нещо, хората се прибираха по домовете си, за да вечерят.

Бовоар се огледа. Клара, Питър и Мирна седяха заедно със Стария Мъндин и Съпругата, а в прегръдките ѝ бе заспалият Чарлс. На друга маса Марк и Доминик Жилбер отпиваха от своите халби бира, докато майката на Марк, Карол, се наслаждаваше на чаша бяло вино. Семейство Пара, Рор и Хана, също бяха там. Синът им Хавък обслужваше масите.

Рут бе седнала сама, а Габри работеше на бара.

Вратата се отвори и нахълта посетител. Отупа шапката си от снега и тропна няколко пъти с ботуши в пода. Беше Венсан Жилбер, светецът негодник, докторът, който се бе отнесъл толкова внимателно с Жан Ги, но бе така жесток с другите.

— Закъснях ли? — попита новодошлият.

— Закъснял? — отвърна Карол. — За какво?

— Ами, поканиха ме да дойда. А теб?

Всички се обърнаха към Бовоар, а после към Клара и Мирна. Жените бяха поканили Стария и Съпругата на по питие, а също и Рор и

Хана Пара. Семейство Жилбер бяха дошли по покана на Бовоар, а Рут беше просто част от мебелировката.

— *Patron*. — Инспекторът кимна и Габри отиде да заключи входната врата и да залости страничните изходи към съседните магазини.

— Какво става тук? — попита Рор Пара, объркан, но не и разтревожен. Мъжът бе нисък, набит и мускулист и Бовоар се радваше, че не е разтревожен. Засега.

Всички се втренчиха в детектива.

По-рано Жан Ги си бе поговорил насаме с Габри и го бе помолил дискретно да подкани другите клиенти да си тръгнат, за да останат само определени хора. Отвън се сипеше сняг и в сиянието на светлините от къщите се виждаше как вятърът започва да го навява на преспи. Веселите коледни лампички, накичени по трите бора на селския площад, се поклащаха от поривите. По-късно гостите на заведението щяха да си тръгнат наред малка виелица.

Но вътре бе топло и уютно, а снегът и вихрушките, които се блъскаха в прозорците, само усиливаха усещането за сигурност. В камините гореше огън и въпреки воя на вятъра, който се чуваше отвън, стабилната постройка бе непоклатима.

Подобно на селото и на неговите обитатели, сградата посрещаше онова, което я сполетяваше, но устояваше. А сега всички погледи бяха вперени в Бовоар.

Дали виждаше в очите им мъничко съжаление?

— Е, тъпако, за какво си ни събрал? — попита Рут.

Арман Гамаш седеше в библиотеката на Литературноисторическото дружество и се удивяваше как само преди седмица не знаеше почти нищо за това място и за хората тук, а сега имаше чувството, че ги познава добре.

Управителният съвет отново се бе събрал.

Начело на масата седеше напрегнатият и подозрителен Портър Уилсън, макар че не беше лидер по природа. Истинският лидер заемаше мястото до него и през целия им живот безшумно дърпаше конците и събираше парчетата от онова, което Портър бе захвърлил и счупил. Елизабет Макуъртър, наследница на корабостроителната

империя „Макуъртър“, която отдавна бе залязла и оставила след себе си само външния блясък — сянка на някогашната слава.

Но Гамаш знаеше, че външният блясък има значение, особено за жена като Елизабет Макуъртър. Особено за англоезичната общност. Истината бе, че тези хора бяха едновременно по-слаби и по-силни, отколкото изглеждаха.

Английската общност определено бе малка и се смаляваше все повече, отмираще. Този факт убягваше на франкофонското мнозинство, което все още гледаше на англичаните — когато изобщо ги забелязваше — като на заплаха.

А и защо не? Много от англоезичните канадци все още се смятаха за хора, които имат или заслужават да имат власт. Предначертание, рождено право и съдба, която бяха наследили от генерал Улф, извоювал за тях това право преди двеста години в полето на фермера Авраам.

Бяха като белите в Южна Африка или в южните американски щати — знаеха, че нещата са се променили, дори приемаха промяната, но не можеха да се отърсят от дълбоко залегналото, скрито у тях убеждение, че трябва да продължават да заемат ръководни позиции.

На съвещанието бе и Уини, дребничката библиотекарка, която обичаше библиотеката, Елизабет и работата си сред вещи и идеи, отдавна изгубили своя смисъл.

Присъстваше и мистър Блейк, елегантно облечен с костюм и вратовръзка. Домът на добронамерения възрастен джентълмен се бе смалил — докато някога включваше целия град, а после се бе ограничил само до една къща, сега се помещаваше в очертанятия на тази великолепна зала. Гамаш се запита какво ли би сторил човек, за да защити дома си?

Том Хенкок седеше мълчаливо и наблюдаваше. Млад, жизнен, мъдър, но като че ли не беше един от тях. А аутсайдер. Но това му даваше яснота, позволяваше му да види нещата, които се виждаха само от разстояние.

И накрая — Кен Хаслъм. Човекът, чийто глас бе или шепот, или крясък.

Нямаше средно положение за този мъж на крайностите, който или седеше тихичко на стола си, или с борба си проправяше път през замръзналата река.

Съпругата и дъщеря му бяха погребани в Квебек, но някои не го считаха за квебекчанин, сякаш трябваше да покрие още някакви високи изисквания.

Гамаш, Емил и членовете на съвета се бяха събрали в библиотеката, след като ковчегът бе изнесен и останалите си бяха тръгнали.

Детективът обходи с поглед присъстващите и накрая се спря на Портър Уилсън. Може би го чакаше да избухне, да настоява за информация с лека нотка на обвинение в несправедливост.

Но всички гледаха главния инспектор някак учтиво. Нещо се бе променило и Гамаш се досещаше какво.

Проклетият видеозапис. Бяха го гледали, а той — не. Още не. Знаеха нещо, което той самият не знаеше за себе си. Но инспекторът също можеше да ги изненада с нещо, което биха искали да научат.

Е, трябваше да почакаат.

— Днес следобед тренирахте, ако не греша — заговори Гамаш преподобния.

— Прав сте — съгласи се младият пастор, изненадан от темата на разговора.

— Видях ви — обърна се главният инспектор към Кен Хасълъм.

Мъжът се усмихна и размърда устни, но детективът не разбра какво казва. Наоколо закимаха глави. Гамаш се обърна към присъстващите:

— Какво каза мистър Хасълъм току-що?

Някои от лицата се изчервиха. Инспекторът чакаше.

— Там е работата — заяви най-накрая, — че не чух нито дума, а смятам, че и вие не чухте. — Обърна се отново към почтения и изискан джентълмен: — Защо шепнете? Всъщност не знам дали това може да се брой даже за шепот.

Гамаш говореше спокойно, с уважение, в гласа му нямаше и помен от гняв или обвинение, само желание да разбере.

Хасълъм раздвижи устни и за пореден път от тях не излезе звук.

— Казва... — започна Том Хенкок, но главният инспектор вдигна ръка и го спря.

— Според мен е време мистър Хасълъм да заговори сам, не мислите ли? А вие може би сте единственият, който знае, че е способен.

Сега бе ред на преподобния да се изчерви. Погледна Гамаш, но замълча.

Детективът се наведе, приближи се до Хаслъм:

— Чух ви как командвате отбора в ледената река. Не се чуваше нито един от останалите екипи, нито един капитан. Само вие.

Кен Хаслъм доби уплашен вид. Отвори уста, но поклати глава, сякаш всеки момент щеше да се разплаче.

— Не мога — промълви едва. — Цял живот са ми казвали да мълча.

— Кой?

— Майка, татко, братята ми, учителите, всички. Дори жена ми, бог да я благослови, ме молеше да говоря по-тихо.

— Защо?

— Защото.

Последната дума бе произнесена ясно, твърде ясно. Не беше точно пронизителна, а по-скоро всеобхватна — изпълваше цялото пространство. Този глас се носеше, кънтеше и помиташе всичко пред себе си. Съществуването му обезсмисляше всички други гласове. Английски глас, който бе способен да заглуши останалите до един.

— Затова ли сте се научили да мълчите? — попита Гамаш.

— Ако исках да имам приятели — отвърна Хаслъм и думите му проехтяха оглушително. Да не би да имаше някаква особеност на небцето, черепната кутия или гласните струни, която така усилваше звуковите вълни? — Ако исках да съм част от общността, трябваше да се науча да не повишавам глас.

— Но това е означавало, че никога няма да можете да проговорите, да бъдете чут — възрази инспекторът.

— Вие какво бихте предпочели? — попита възрастният мъж, а мощният му глас превърна разумния въпрос в нападение. — Да говорите ясно, но да прогонват хората, или да сте тих, за да имате компания?

При тези думи Арман Гамаш замълча и се загледа в угрижените лица, наредени край дългата маса. Осъзна, че не само Кен Хаслъм се е сблъсквал с този въпрос и е бил принуден да направи такъв избор.

Да запази тишина. С надеждата, че няма да обиди никого, че ще бъде приет.

Но какво ставаше с хората, които не говореха, не изразяваха гласно мислите си и задържаха всичко в себе си?

Гамаш знаеше. Всяка преглътната и потисната дума, мисъл или чувство продължаваше да кънти вътре в тях, докато ги изпразни от съдържание. А в отворилата се бездна те продължаваха да тъпчат своите думи и своята ярост.

— Може ли да ни обясните за ковчега в мазето? — наруши Елизабет мълчанието.

Молбата ѝ изглеждаше разумна.

— Както знаете, дойдох тук, за да лекувам раните си. — Бовоар нямаше да им позволи да си мислят, че не знае какво знаят.

Неколцина от жителите на Трите бора сведоха очи, други се изчервиха, сякаш инспекторът току-що си бе събул панталоните, ала повечето продължиха да го гледат с интерес.

— Но имаше още една причина. Главен инспектор Гамаш ме помоли да подновя разследването на убийството на Отшелника.

Думите му предизвикаха раздвижване. Хората се спогледаха. Само Габри се изправи:

— Изпратил ви е? Повярвал е на писмата ми?

— Не разрешихте ли случая? — обади се Хана. — Достатъчно вреда причинихте.

— Главният инспектор не беше удовлетворен — обясни Бовоар. — Първо си мислех, че греши и се е подвел по писмата, които Габри му изпращаше всеки ден след арестуването на Оливие. В тях имаше един-единствен въпрос: *Защо му е на Оливие да мести трупа?*

Едрият мъж се обърна към Клара:

— Това беше моето питане.

— Всички те знаем за какво пипане си мислиш — обади се Рут.

Габри изглеждаше така, сякаш всеки миг ще се пръсне от гордост. Останалите мълчаха мрачно.

— Колкото повече задълбавах в разследването, толкова по-вероятно ми се струваше Оливие да не е убил Отшелника. Но ако не е бил той, кой тогава?

Жан Ги стоеше прав и се подпираше с ръце на облегалката на едно от креслата. Още малко.

— Смятахме, че мотивът има връзка със съкровището. Изглеждаше очевидно. Но тогава защо убиецът го бе оставил недокоснато? Затова реших да опитам друг подход. Предположих, че скъпоценностите не са пряко свързани с убийството на Отшелника, ако не броим една ключова подробност — те са довели убиеца тук, в Трите бора.

Всички го гледаха напрегнато, дори Клара и Мирна. Не бе споделил с тях този свой извод. Беше твърде близо до залавянето на престъпника и не можеше да поеме такъв риск.

— Ако е криел онези вещи в колибата си, как е възможно те да са довели някого до Трите бора? — обади се Стария Мъндин от другия край на салона.

— Не са останали скрити — отвърна Бовоар. — Не всичките. Отшелника започнал да дава ценни антики на Оливие в замяна на хранителни продукти и на неговата компания, а Оливие виждал стойността им и ги продавал. Чрез *eBay*, но също и в антикварен магазин на улица „Нотр Дам“ в Монреал.

Инспекторът се обърна към семейство Жилбер:

— Разбрах, че сте пазарували от „Нотр Дам“.

— Улицата е дълга, инспекторе — отговори Доминик. — Има много магазини.

— Вярно е, но както с месарниците и пекарните, повечето хора харесват определени места, стават лоялни клиенти и избират да посещават един антикварен магазин. Прав ли съм?

Огледа се. Всички, освен Габри, бяха свели очи към пода.

— Е, няма от какво да се притеснявате. Сигурен съм, че ако покажа ваши снимки на собственика, той ще ви разпознае.

— Добре, ходили сме в *Temps Perdu* — призна Карол.

— *Temps Perdu*. Популярен магазин. По случайност точно там Оливие е продавал вещите на Отшелника.

Бовоар не беше изненадан. Вече бе разговарял с управителя на антиквариата за семейство Жилбер.

— Не знаехме, че е ходел там — каза Доминик със стегнато гърло и измъчен глас. — Продават хубави неща и имат много клиенти.

— Освен това — добави Марк — купихме къщата тук през последната година. Преди това не ни трябваша антики.

— Може да сте влизали само да разгледате. Много хора се разхождат по улица „Нотр Дам“ и само зяпат витрините.

Хана Пара се намеси:

— Но вие казахте, че Отшелника не е бил убит заради скъпоценностите. Тогава защо?

— Именно — потвърди Бовоар, — защо? Това беше въпросът. Когато оставих съкровището настрана, други неща придобиха по-голямо значение, и то конкретно две от тях: думата *woo* и повторението на името Шарлот. Имахме „Паяжината на Шарлот“, Шарлот Бронте, Кехлибарената стая е била създадена за принцеса на име София Шарлота, а съпругата и муза на собственика на цигулката също се е казвала Шарлота. Разбира се, възможно бе да виждаме и връзки, които не съществуват, но все пак си струваше да проверим.

— И какво открихте? — попита Съпругата.

— Убиеца — отговори Бовоар.

Арман Гамаш беше уморен. Искаше да се прибере вкъщи при Рен-Мари, но сега не бе моментът да проявява слабост и колебание. Беше толкова близо.

Разказал им бе за Шиники и за Джеймс Дъглас, за Патрик и О'Мара. Показал им бе и книгите, които, без да съзнават, са продали.

Включително навярно най-ценния том в Канада в наши дни.

Оригиналният екземпляр на хугенотска библия, принадлежала на Самюел дьо Шамплен.

Членовете на съвета бяха изпъшкали при тази новина, но никой не бе хвърлил вината върху другия. Очевидно започваха да се сплотяват отново и да загърбват различията си.

„Веднъж счупено, вече е по-здрavo“ — бе казал полицаи Моран и Арман Гамаш знаеше, че е прав. Знаеше, че наблюдава една пречупена общност, разбита на парчета от трудни времена и събития, станала жертва на темперамент, който сякаш не понасяше добре промяната.

Но сега тази общност отново се събираше и започваше да се лекува. Щеше да се възроди още по-силна, защото бе тежко пречупена. Както Кен Хасълм бе пречупен от това, че години наред са му повтаряли да мълчи. Както Елизабет Макуъртър бе изтощена от поддържането на блестящата фасада в продължение на години. Както

Портър Уилсън, Уини и мистър Блейк бяха с разбити сърца, тъй като цял живот наблюдаваха как пред очите им се стопяват семейства, приятели, сфери на влияние и институции.

Само младият Том Хенкок оставаше незасегнат. Поне засега.

— Значи Огюстен Рено е дошъл преди седмица и е поискал да разговаря с нас, защото му е било нужно разрешение да копае? — попита мистър Блейк.

— Мисля, че да. Убеден е бил, че в мазето ви ще намери Шамплен, погребан там от Джеймс Дъглас и отец Шиники.

— И е бил прав — обади се Портър, който сякаш бе изгубил цялата си напереност. — Какво ли ще стане с нас сега, когато всички разберат, че толкова години сме крили Шамплен?

— Не сме го крили — възрази Уини. — Дори не знаехме, че е там.

— Кажи го на жълтите вестници — рече Портър. — Даже да ни повярват, това си остава английска конспирация.

— Конспирация на двама души — включи се мистър Блейк — преди повече от сто години. Не е виновна цялата англоезична общност.

— Мислите ли, че ако Джеймс Дъглас се бе допитал до общността, тя щеше да възрази? — аргументира се Портър много логично, отколкото Гамаш бе очаквал от него. Едно бе сигурно, този човек познаваше своите хора. Същото можеше да се каже и за мистър Блейк, който разбираше, че в крайна сметка Портър е прав.

— Това е катастрофа — заяви Уини и никой не я опроверга. Освен Гамаш.

— Е, не съвсем. Ковчегът бе на Шамплен, но останките в него — не.

Сега вече го зяпнаха втрещено. На умиращите бе хвърлено въже, последна надежда.

Притихнаха. Накрая заговори Кен Хаслъм, гласът му изпълни помещението и избута всички в ъглите:

— Кой тогава е мъртвецът?

— Коя. Останките в ковчега принадлежат на жена.

— Жена? Какво търси жена в ковчег на Шамплен? — извика Хаслъм.

— Не знаем, но ще разберем.

До главния инспектор седеше Емил, който премести поглед от гръмогласния мъж към Елизабет Макуъртър. Изглеждаше тъжна и уплашена. Фасадата ѝ се пропукваше. Емил ѝ се усмихна леко. С окуражаващия поглед на човек, който знае какво е да си разбит на парчета.

— Веднъж счупено, вече е по-здрavo — каза полицаѝ Моран през смях. — Това е добре, защото непрекъснато изпускам нещо. Да знаете, че Сюзан също е доста непохватна. Ще трябва да увиваме децата си с онова фолио с мехурчета. Бебетата отскачат, ако паднат на пода, нали?

— Само веднъж — рече Гамаш и младежът отново се разсмя.

— Е, какво да се прави, май ще имаме силни деца.

— Несъмнено.

— Тръгнах от предположението, че убиецът е попаднал на някоя от безценните вещи на Отшелника в антикварния магазин — продължи Бовоар — и е проследил източника ѝ до Трите бора.

Единствените шумове в бистрото бяха пращането на цепениците в огъня и шепотът на снега по прозорците.

Камините хвърляха чудновати сенки по стените, но не изглеждаха заплашителни. Не и според Жан Ги, но инспекторът предполагаше, че поне един човек в салона започва да усеща как пространството около него се свива, смалява се и става клаустрофобично.

— Кой би могъл да е? Семейство Жилбер са купували много антики от същия магазин. Пара? Те пък са получили старинни вещи в наследство от семействата си в Чехия и са успели да ги изнесат след падането на Берлинската стена. Както сами признаха обаче, са продали повечето си ценности, за да купят новата си къща. Може би са ги занесли за продажба в *Temps Perdu*. А Стария Мъндин? Той се занимава с реставриране на антики. Не е ли логично да е бил привлечен от страхотните магазини на улица „Нотр Дам“?

Детективът продължи:

— Така трудно щях да стесня кръга на заподозрените, затова се обърнах към следващата улика. *Woо*. Оливие ни бе разказал, че Отшелника прошепвал тази дума, когато бил особено разтревожен. Тя го разстройвала. Но какво означава *woо*? Дали е име, прякор?

Инспекторът погледна към масата, където седеше семейство Жилбер. Като всички останали и те се взираха в него унесено, но и резервирано.

— Може ли *woo* да е било съкращение от име, което е било трудно за произнасяне от дете? Така се получават повечето прякори, нали? През детството. Когато бях у семейство Мъндин, чух как говори малкият Чарли. „Шо“ вместо шоколад. Децата правят така, когато се мъчат да изречат сложна дума. Като Волошини. Во. *Woo*.

Клара се наведе към Мирна и прошепна:

— Точно от това се страхувах, когато разбрах, че моминското ѝ име е Волошина.

Мирна вдигна вежди и се извърна заедно с всички останали, за да погледне Карол Жилбер.

Възрастната жена не помръдна, но Венсан Жилбер го направи вместо нея. Изправи се в цял ръст, а внушителната му осанка изпълни цялото пространство.

— Достатъчно с инсинуациите. Ако имате да казвате нещо, кажете го най-после.

— А вие, сър — обърна се към него Бовоар. — Великият доктор Жилбер. Голям човек, голям лекувател... — Докато говореше, осъзна, че главният инспектор би постъпил другояче. Никога нямаше да намеси саркастични забележки, едва ли щеше да си изпусне нервите, както Жан Ги усещаше, че се случва в момента. Положи усилие да се отдръпне от ръба. — Една от големите мистерии в този случай остава защо убиецът не е откраднал съкровищата. Кой би могъл да устои? Дори и да не са били мотив за престъплението, просто са си стояли там. Кой не би си взел някоя дрънкулка? Оригинално издание на книга. Позлатен свещник...

— И какво е вашето блестящо заключение? — попита доктор Жилбер с презрителен тон.

— Заключението може да бъде само едно. Убиецът не се е нуждаел от тези вещи. Това може ли да се каже за Оливие? Не. Алчността му е пословична. Марк, вашият син? Същата работа. Алчен и дребнав. Би обрал колибата до шушка.

Виждаше как Марк Жилбер се бори със себе си, искаше му се да се защити, но явно осъзнаваше, че тези обиди всъщност снемат подозрението от него.

— Мъжете от семейство Пара — градинар и келнер? Определено не се къпят в пари. Дори една от вещите на Отшелника би променила чувствително живота им. Не, ако някой от тях бе убил Отшелника, щеше да открадне нещо. Същото важи и за Стария Мъндин. Доходът на един дърводелец може и да е достатъчен засега, но какво ще стане, когато Чарли порасне? Ще трябва да бъде осигурен. Семейство Мъндин биха си присвоили съкровището — ако не за себе си, то заради сина си.

Бовоар отново се обърна към Венсан Жилбер.

— Един човек обаче няма нужда от тези скъпоценности. Вие, сър. Вече сте богат. Освен това ми се струва, че не отдавате голямо значение на парите. Имате друга мотивация, друг господар. Парите не са вашата валута, не. Вие трупате комплименти. Уважение и възхищение. Запасявате се със сигурност, че сте по-добър от всички останали. Дори светец. Вашето его има нужда от хранване, а не банковата ви сметка. Вие сте единственият сред заподозрените, който не би докоснал съкровището, защото то не означава нищо за вас.

Ако доктор Жилбер бе способен да изтръгне живота на Бовоар само с поглед, младият инспектор щеше да се строполи мъртъв на място. Но вместо да умре, Жан Ги се усмихна и продължи да разказва, а тонът му изведнъж стана спокоен и благоразумен:

— Има и още една загадка. Кой е бил този Отшелник? В началото Оливие твърдеше, че човекът бил чех и се казвал Якоб, но наскоро призна, че ни е лъгал. Не знае нищо за убийтия, освен че не е бил чех. По-скоро канадец — англоезичен или франкофон. Говорел безупречен френски, но като че ли предпочитал да чете на английски.

Бовоар забеляза как Рор и Хана Пара се споглеждат с облекчение.

— Единствената следа, която оставаше, отново водеше към антиките в колибата. Не разбирам от такива неща, но специалистите твърдят, че предметите са удивителни. Явно човекът е имал усет за старинното. И не е събирал вещи оттук-оттам, от битпазари и гаражни разпродажби.

Жан Ги замълча. Виждал бе Гамаш да го прави многократно — леко затягаше примката около заподозрения, после я отпускате, после пак затягаше. Но беше толкова изкусен, внимателен и деликатен, че престъпникът дори не осъзнаваше. Главният инспектор продължаваше

уверено, без да се разколебава. Убиецът се ужасяваше, щом му просветне какво се случва. А началникът разчиташе точно на този ужас. Да изхаби нервите на човека, да го пречупи. Но за това се искаше много вътрешна сила и търпение.

Бовоар никога не бе предполагал колко е трудно да представи фактите по такъв начин, че убиецът в крайна сметка да разбере накъде отиват нещата. Не биваше да се издава твърде рано, за да няма шанс заподозреният да се измъкне, нито твърде късно — за да не е събрал достатъчно сили да отвърне на атаката.

Не, целта беше да обтегне нервите на убиеца до краен предел. След това да го накара да си помисли, че е във от подозрение, че някой друг ще понесе вината. Да го остави да си поеме въздух и после да го изненада, когато е свалил гарда.

Да го прави отново и отново. Неумолимо.

Беше изтощително. Като да изтеглиш до брега огромна риба, и то толкова голяма, че да е способна да погълне цялата лодка.

Бовоар се подготви да нанесе следващия си удар. Този щеше да е последният, фаталният.

— Истината е, че скъпоценностите са изиграли своята роля. Те са били катализаторът. Но импулсът, който продиктувал това деяние, не е бил глад за изгубено съкровище, а за нещо друго, също изгубено. Нещо много по-лично и по-скъпоценно от всяко съкровище. Ставало въпрос не за загубата на семейни ценности, а на семейство. Прав ли съм?

В този момент инспекторът се обърна към убиеца.

Мъжът се изправи и всички в салона го изгледаха потресени.

— Той уби баща ми — заяви Стария Мъндин.

[1] По дяволите (фр.). — Б.р. ↑

[2] Канадската конфедерация е процес, при който британските колонии в Северна Америка били обединени във федерален доминион на 1 юли 1867 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Съпругата се отблъсна от масата и зяпна невярващо.

— Старче? — прошепна.

Като че ли леденият вятър бе намерил начин да нахлуе в бистрото и да замрази всички на място. Дори Бовоар да бе обвинил камината в убийство, присъстващите нямаше да са толкова изненадани.

— О, боже, Старче — молеше се Съпругата. В очите ѝ се прокрадна сянка на отчаяние, която бавно измести съмнението.

Младата жена бе зашеметена като здрав човек, на когото току-що са съобщили, че е болен от нелечим рак. Пред очите ѝ бе краят на живота ѝ — скромното битие в къщичка на село с дърводелец, който поправяше мебели и помагаше за отглеждането на малкия Чарли. Съпругата живееше с единствения мъж, с когото би искала да прекарва дните си — мъжа, когото обичаше.

А сега — край.

Стария се обърна към жена си и сина си. Мъндин бе невъзможно красив и дори тежкото обвинение не бе способно да хвърли сянка върху излъчването му.

— Той уби баща ми — повтори. — Дойдох в Трите бора, за да го издиря. Прав е — кимна към Бовоар, — работех в *Temps Perdu*, реставрирах мебели. Един ден пристигна много стар, ръчно изработен бастун. Уникат. Разпознах го веднага. Татко ми го бе показвал и ми бе обяснил как майсторът е вградил декоративните елементи в шарката на дървото. На пръв поглед бе просто обикновен бастун, но всъщност беше произведение на изкуството. Принадлежеше на баща ми и бе откраднат след смъртта му. Неговият убиец го бе откраднал.

— Разбрали сте от счетоводната книга на магазина кой е продал бастуна на *Temps Perdu* — предположи Бовоар. Беше само догадка, но инспекторът трябваше да прозвучи така, сякаш е сигурен, че е истина.

— Продавачът бе някой си Оливие Брюле от Трите бора. — Стария Мъндин си пое дълбоко въздух, като че ли се подготвяше да се

гмурне. — Преместих се тук. Започнах да работя за Оливие, поправях и реставрирах мебелите му. Трябваше да съм около него и да го наблюдавам. Имах нужда от доказателство, че е убил баща ми.

— Оливие не би могъл да го стори — прекъсна го Габри тихо, но уверено. — Никога не би убил.

— Знам — отвърна младият мъж. — Колкото повече го опознавах, толкова повече се убеждавах в това. Беше алчен, малко лукав, но все пак добър човек. Не бе възможно да е убил баща ми. Но някой го бе направил. Някой даваше на Оливие вещите на баща ми. Години наред го следвах по петите, докато събираше старинни предмети. Посещаваше къщи, ферми и магазини. Купуваше антики от къде ли не. Но така и не го видях да взема отнякъде вещь, принадлежала на татко. Въпреки това се появяваха отнякъде, а Оливие ги продаваше.

Сигурно бе заради атмосферата — топлото и уютно бистро, бурята навън, виното, горещия шоколад и запаления огън в камините, — но всичко изглеждаше някак нереално. Сякаш приятелят им говореше за друг човек. Разказваше приказка. Легенда.

— През следващите години се запознах с Мишел и се влюбих — усмихна се Стария на съпругата си. Не просто Съпругата. А жената, която обичаше. Мишел. — Роди се Чарлс. Животът ми се изпълни със смисъл. Почти бях забравил защо дойдох в селото. Една съботна вечер обаче си седях в пикапа, след като бях взел мебелите за ремонтване, и забелязах как Оливие заключва бистрото и тръгва. Но вместо да отиде у дома си, направи нещо странно. Насочи се към гората. Не го последвах. Толкова се изненадах. После много мислих за случката и следващата събота останах, за да го изчакам да затвори. Той обаче се прибра. Но следващата седмица пак тръгна към гората. Носеше торба.

— Продукти — обади се Габри. Никой друг не смееше да проговори. Осъзнавах какво се е случило. Стария Мъндин седял в пикапа си. Търпеливо наблюдавал. Видял как Оливие изчезва сред дърветата. Тихо слязъл от колата си и тръгнал след него. И стигнал до горската колиба.

— Надникнах през прозорците и видях... — Гласът на Стария заглъхна. Мишел се пресегна и тихо сложи длан върху ръката му. Младият мъж бавно се окопоти, задиша по-спокойно и равномерно и след малко бе готов да продължи разказа си. — Видях вещите на баща

ми. Всичко, което бе пазил в една стаичка у дома. Специалното място за специалните неща, така го наричаше. Само той и аз знаехме за тези предмети. Рисуваното стъкло, чиниите, свещниците, мебелите. Всичко беше там.

Очите на Стария заблестяха. Погледът му блуждаеше в далечината. Вече не беше в бистрото с останалите. Пренесъл се бе отново при колибата. Стоеше отвън и гледаше през прозореца.

— Оливие подаде торбата на стареца и двамата седнаха. Пиеха чай от чаши, които татко ми бе давал да пипна. Хранеха се от чинии, за които ми бе разказвал, че са принадлежали на императрица.

— И са били обградени от вещи, свързани с името Шарлот — вметна Бовоар.

— Да, като майка ми. Татко казваше, че са специални, защото му напомнят за мама. Шарлот.

— Затова сте кръстил сина си Чарлс — предположи Бовоар. — Детето всъщност носи името на майка ви. Шарлот. А не на баща ви.

Мъндин кимна, но не погледна към момченцето. Не беше в състояние да погледне нито сина си, нито жена си.

— Какво стана тогава? — попита Жан Ги. Знаеше, че трябва да говори тихо, меко, почти хипнотизиращо, за да не развали магията. Да позволи на младия мъж да доразкаже историята си.

— Тогава разбрах, че пред мен е човекът, който бе убил баща ми преди петнайсет години. Така и не повярвах, че е било нещастен случай. Не съм глупак. Знам, че според повечето хора татко се е самоубил, че нарочно е тръгнал по заледената река. Но аз го познавах. Убеден бях, че никога не би постъпил така. Ако беше мъртъв, някой го бе убил. Чак по-късно осъзнах, че най-скъпоценните му вещи са изчезнали. Опитах се да говоря с майка ми, но тя като че ли не ми вярваше. Татко никога не ѝ бе показвал своето съкровище. Само на мен.

Стария продължи:

— Баща ми бе убит, а безценните му антики — откраднати. Най-накрая бях намерил човека, извършил престъплението.

— Какво направи, Патрик? — попита Мишел. За първи път се обръщаха един към друг с истинските си имена. Имената, които пазеха само за най-интимните си мигове заедно, когато не бяха Стария и Съпругата, а Патрик и Мишел. Двама влюбени млади.

— Исках да измъча този човек. Исках да му покажа, че някой го е разкрил. Една от любимите ни книги у дома беше „Паяжината на Шарлот“, затова изплетох паяжина от корда, промъкнах се в колибата, докато старецът работеше в зеленчуковата си градина, и я закачих за гредите. За да я види там.

— И сте вплели думата woo в паяжината — обади се Бовоар. — Защо?

— Така ме наричаше баща ми. Тайното ми име, само между нас двамата. Разказваше ми много за дървото. Когато бях малък, се опитвах да произнеса думата, но успях да кажа само „во“ вместо „дърво“^[1]. Затова той започна да ме нарича така. Невинаги. Само понякога, когато бях в прегръдките му. Притискаше ме силно към себе си и прошепваше: Во. Woo.

Вече никой не смееше да погледне красивия млад мъж. Присъстващите отклониха очи от изгарящата гледка. От затъмнението. Цялата тази любов се бе превърнала в омраза.

— Наблюдавах го, скрит сред дърветата, но Отшелника сякаш не забелязваше паяжината. Затова взех най-ценното, което притежавах. Държах го в торбичка в работилницата си. Не го бях поглеждал от години. Но онази нощ го взех и го занесох до колибата.

Възцари се тишина. Хората в бистрото си представиха картина: тъмен силует се прокрадваше през тъмната гора. Към онова, което дълго бе търсил и най-сетне бе открил.

— Изчаках няколко минути, след като Оливие си тръгна. Сложих предмета пред вратата и почуках. Скрих се в сенките и останах да наблюдавам. Старецът отвори вратата и надникна, явно очакваше да види Оливие. Първо изражението му бе развеселено, след това — объркано. После започна да става леко уплашено.

Огънят в камината пропукваше. От него отхвъркнаха няколко искри, които се превърнаха в сажди и угаснаха бавно. А Стария продължи да разказва.

Отшелника обхванал с поглед дърветата и тъкмо щял да затвори вратата, когато забелязал, че пред прага му има нещо. Мъничък гост. Навел се и го вдигнал. Дума от дърво. Во. Woo.

Тогава Стария го видял. Изражението, за което мечтаел и фантазирал; залагал живота си, за да го получи: ужас, изписан на лицето на мъжа, който бе убил баща му. Същият ужас, който неговият

баща навярно бе изживял, когато бе усетил как ледът се пропуква под краката му.

Край. В онзи миг Отшелника осъзнал, че чудовището, от което бягал, най-сетне го настигнало.

Така и било.

Стария изплувал от мрака между дърветата и се приближил към колибата, към възрастния човек. Отшелника отстъпил и отронил само една дума:

— Во — прошепнал. — *Woo*.

Младият мъж хванал сребърния свещник и замахнал. Веднъж. В този удар вложил детството си, мъката си, загубата. Влял тъгата на майка си и копнежа на сестра си. Натезалата менора смазала черепа на Отшелника. Мъжът рухнал, но в ръката си продължавал да стиска Во.

На Стария не му пукало. Никой не можел да открие трупа, освен Оливие, а той едва ли щял да проговори. Харесвал собственика на бистрото, но знаел какъв човек е.

Алчен.

Навярно щял да вземе съкровищата и да остави трупа. Всички щели да продължат да живеят щастливо. Гората бавно щяла да погълне този човек, който вече се бил откъснал от света. Оливие щял да си получи скъпоценностите, а Стария — да си върне живота.

Дългът към баща му бил изплатен.

— Това бе първото нещо, което измайсторих — продължи Стария. — Издялках *woo* и го подарих на татко. След смъртта му сърце не ми даваше да погледна парчето дърво, затова го прибрах в една торбичка. Но онази нощ го извадих. За последен път.

Стария Мъндин се обърна към семейството си. Изчерпал бе цялата си енергия, блясъкът му гаснеше. Отпусна ръка върху гръбчето на спящия си син и проговори:

— Много съжалявам. Баща ми ме научи на всичко, даде ми всичко. Онзи човек го уби, избута го върху реката през пролетта.

Клара изкриви лице мъчително, докато си представяше тази ужасна смърт, пропукването на леда. Навярно по същия начин се пропукваше сега и земята под краката на Съпругата.

Жан Ги Бовоар отиде до вратата на бистрото и я отвори. Двама едри служители на *Surete* влязоха, съпроводени от снежен вихър.

— Оставете ни сами, ако обичате — помоли селяните и те бавно, като в унес, облякоха зимните си палта и тръгнаха. Клара и Питър закараха Съпругата и Чарлс до дома им, а инспектор Бовоар остана да довърши разпита на Стария Мъндин.

След час полицейските коли потеглиха, за да отведат Стария. Мишел бе готова да го придружи, след като мина през СПА хотела, за да остави Чарлс при единствения човек извън семейството, когото момченцето обичаше.

Негодникът светец. Доктор Жилбер. Възрастният мъж нежно пое детето в прегръдките си и го държа до себе си в продължение на няколко часа. Далеч от леденостудения свят, който блъскаше по вратата.

— Греяно уиски?

Питър подаде чаша на Бовоар, който се бе отпуснал на меко и удобно кресло в дневната на художника. Габри седеше на дивана и изглеждаше замаян. Клара и Мирна с чаши горещи напитки в ръце бяха заели местата пред камината.

— Не разбирам обаче — поде Питър, след като приседна на страничната облегалка на дивана — откъде са се взели онези удивителни антики. Отшелника ги е откраднал и ги е замъкнал в гората, но как се е сдобил с тях бащата на Стария?

Жан Ги въздъхна. Беше изтощен. Предпочиташе физическата активност и всеки път се изненадваше колко изморителна може да бъде умствената дейност.

— Въпреки че Стария много е обичал татко си, не го е познавал достатъчно добре — обясни инспекторът. — Какво ли знаят децата? Според мен скоро ще стане ясно, че Мъндин често е пътувал до страните от Източния блок след падането на комунизма. Убедил много хора да му доверят семейните си ценности. Но вместо да ги съхранява или да плати на хората за тях, просто изчезнал и те никога повече не видели вещите си.

— Бащата на Стария ги е откраднал? — попита Клара.

Бовоар кимна.

— Убийството на Отшелника поначало е нямало нищо общо със съкровището — поясни. — Стария Мъндин не се е интересувал от

него. Даже го е намразил. Затова го е оставил в колибата. Не му е трябвало съкровище. Искал е само едно — живота на Отшелника, затова го отнел.

Инспекторът се загледа в огъня и си спомни разпита на Стария в пустото бистро, където бе започнало всичко преди месеци. Изслушал бе разказа за трагичната смърт на Мъндин. В онзи ден сърцето на Стария било разбито. В пукнатината младият човек натъпкал яростта, болката и загубата си, но това сякаш не стигало. Един ден обаче добавил замисъл и сърцето му отново започнало да бие. С едничка цел.

Когато Оливие бил арестуван, Стария Мъндин се борел със съвестта си, но в крайна сметка решил, че това било съдба. Така ресторантьорът бил наказан за своята алчност, за това, че помагал на човек, за когото много добре знаел, че в най-добрия случай е крадец, а в най-лошия — нещо по-лошо.

— Свирите ли на цигулка? — попитал бе Бовоар, останал насаме в бистрото със Стария. — Чух, че сте участвали в музикалната програма по време на пикниците, организирани по случай Деня на Канада.

— Да.

— Баща ви ли ви научи да свирите?

— Да.

— Освен това ви е разказвал за старинни предмети, дърводелство и реставрация, нали?

Стария кимна.

— Живели сте в Стария Квебек, на улица „Рампар“ номер шестнайсет?

Мъндин гледаше с удивление инспектора.

— Майка ви е чела „Паяжината на Шарлот“ на вас и на сестра ви, когато сте били малки, нали? — говореше Жан Ги настойчиво. Не помръдваше от мястото, където седеше, но сякаш с всеки въпрос се приближаваше все повече и повече към младия мъж.

А той бе смаян, но усещаше, че нещо приижда. Дори по-лошо от онова, което вече се бе случило.

Светлините потрепнаха под напора на виелицата, която налиташе върху селото, върху бистрото.

— Откъде се взе името ви? — попита Бовоар, втренчен в Стария Мъндин, който седеше от другата страна на масата.

— Кое име?

— Стария. Кой го измисли? Истинското ви име е Патрик. А откъде идва Стария?

— Оттам, откъдето идва всичко, което съм. От баща ми. Наричаше ме „стари друже“. *Хайде, ела, стари друже* — казваше. — *Ще ти разкажа за дървото*. И аз тръгнах с него. След известно време всички започнаха да ми викат просто Стария.

Инспекторът кимна:

— Стария. Стари друже.

Стария Мъндин се взираше в Бовоар с безизразно лице, но изведнъж присви очи, когато забеляза как някъде далеч на хоризонта се появява нещо. Като гъст черен облак. Ужас и Фуриите. Самота и Тъга. И още нещо. Нещо по-лошо. Най-лошото, което може да си представи човек.

— Стари друже — прошепна отново Жан Ги. — Отшелника е използвал този израз. Така е говорил на Оливие. *Хаос иде, стари друже*. С тези думи се е обърнал към него. А сега ги казвам на вас.

Сградата потрепери и студеният вятър се вмъкна в стаята.

— Хаос иде, стари друже — промълви инспекторът тихо. — Човекът, когото сте убили, е бил баща ви.

— Убил е собствения си баща? — прошепна Клара. — Мили боже! О, господи!

Това бе краят.

— Бащата на Мъндин инсценирал смъртта си — обясни Бовоар. — Преди това си построил колибата и пренесъл там скъпоценностите. Върнал се в град Квебек и изчакал един бурен пролетен ден, за да прикрие следите си. Когато условията били идеални, захвърлил палтото си на брега и изчезнал. Всички вярвали, че се е удавил в река Сейнт Лорънс, но всъщност той избягал в гората.

Потъгнаха в мълчание и си представиха останалото. Представиха си най-лошото.

— Съвест — обади се Мирна накрая. — Представете си, че сте преследвани от собствената си съвест.

За един ужасен миг те го направиха. Планина от угризения, която хвърля дълга сянка. А сянката расте и става все по-тъмна.

— Взел е със себе си съкровището — рече Клара, — но в крайна сметка е осъзнал, че иска само да е със семейството си.

— И да живее спокойно — добави Мирна. — С чиста съвест.

— Обградил се е с вещи, които са му напомняли за жена му и децата. Книгите, цигулката. Дори изработил дърворезба — малка скулптура, която представлявала Стария като млад мъж, заслушан в думите на своя баща. Превърнала се в неговото съкровище, в единствения предмет, с който не се разделял никога. Отдолу издълбал woо. Фигурката му правела компания и облекчавала съвестта, която го гризела. Поне малко. Когато намерихме дърворезбата, първо си помислихме, че Отшелника е изобразил Оливие. Но грешахме. Била е скулптура на сина му.

— Как е Стария? — поинтересува се Клара.

— Не много добре.

Бовоар си спомни гнева, който се изписа по лицето на младия мъж, когато чу, че Отшелника всъщност е бил баща му. Убил бе човека, за когото бе искал да отмъсти. Единственият човек, за когото би дал всичко, за да е жив. Именно него бе убил.

След гнева бе дошло съмнението. А после — ужасът.

Съвестта. Жан Ги Бовоар знаеше, че тя ще прави компания на Стария Мъндин в затвора през следващите няколко десетилетия.

Габри държеше главата си в ръце. В стаята се разнесоха приглушените му хлипания. Не бяха драматични ридания от скръб, а уморени сълзи. Щастливи, объркани, бурни сълзи.

Но преди всичко сълзи от облекчение.

Защо му е било на Оливие да мести трупа?

Защо му е било на Оливие да мести трупа?

Защо му е било на Оливие да мести трупа?

Най-накрая знаеха. Преместил бе трупа, защото не беше убил Отшелника, а само бе намерил безжизненото му тяло. И го бе пренесъл. Постъпката бе отвратителна, долна, дребнава и срамна. Но не беше убийство.

— Искате ли да останете за вечеря? Изглеждате изтощен — чу Бовоар гласа на Клара. После усети леко докосване по ръката си и вдигна поглед.

Художничката говореше на него.

— Няма да е нищо специално, само супа и сандвич, а след това ще ви приберем у дома, преди да е станало много късно.

У дома.

Дали беше заради умората, или заради стреса, но от тази дума очите му запариха.

Жадуваше да се прибере у дома.

Но не в Монреал.

Тук. Това беше у дома. Мечтаеше да се мушне под завивката в стаята си в пансиона и да знае, че е на топло и сигурно място, докато слуша как навън снежната буря вие страховито.

Бог му бе свидетел, че тук се чувстваше у дома си.

Бовоар се изправи и се усмихна на Клара. Усещането бе странно, но и познато. Не се усмихваше често. Не и на заподозрените.

Но сега на лицето му се появи усмивка — изморена и благодарна.

— Много ще ми е приятно, но първо трябва да свърша още нещо.

Преди да си тръгне, мина през банята и наплиска лицето си със студена вода. Погледна отражението си в огледалото — оттам го гледаше човек, доста по-стар от трийсет и осемте си години. С изпито и изнурено лице. Човек, който не искаше да прави това, което му предстоеше.

Усети болка дълбоко в себе си.

Извади от джоба си шишенцето с хапчетата, сложи го на полицата и го изгледа продължително. Наля си чаша вода и изтръска едно хапче в дланта си. Внимателно го разчупи на две и бързо погълна едната половинка.

Взе другата от белия порцеланов ръб на мивката, поколеба се, но бързо я пусна в шишенцето, преди да е размислил.

Клара го изпрати до вратата.

— Може ли да мина след час? — попита инспекторът.

— Разбира се — отвърна художничката и добави: — Доведете и Рут.

Откъде бе разбрала? Бовоар се гмурна в снежната виелица и си помисли, че може би не е чак толкова умен. „Или пък — каза си, докато бурята го връхлиташе — тези хора ме познават.“

— Какво искаш? — Рут му отвори вратата още преди да е почукал. С него влезе и вихрушка сняг, а възрастната поетеса се зае да изтърсва от палтото му напластените снежинки. Поне така си помисли Жан Ги — че старицата го тупа, за да го почисти. Трябваше да признае обаче, че по него вече нямаше сняг, а тя продължаваше да го налага.

— Знаеш какво искам.

— Имаш късмет, че съм толкова щедра душа, тъпако.

— Имам късмет, че си откачалка — промърмори инспекторът и влезе след домакинята във вече познатата къща.

Рут направи пуканки, сякаш предстоеше нещо банално. Забавление. Наля си и един скоч, а на госта си не предложи. Нямаше нужда. Бовоар вече усещаше въздействието на хапчето.

Компютърът на поетесата бе разположен на пластмасовата градинска масичка в кухнята и двамата седнаха един до друг на паянтовите пластмасови столове.

Старицата натисна един клавиш и сайтът се появи.

— Гледала ли си го? — попита Жан Ги.

— Не — отвърна старицата, докато зяпаше в екрана и избягваше да погледне събеседника си. — Чаках теб.

Бовоар си пое дълбоко дъх, макар и на пресекулки, издиша, а после пусна видеото.

— Жалко за Шамплен — рече Емил, докато вървяха надолу по „Сен Станислас“, а на пресечката с улица „Сен Жан“ се спряха, за да изчакат потока от празнуващи Карнавала хора, които се точеха като коли в задръстване.

Започваше да вали. Огромни меки снежинки се носеха във въздуха и проблясваха на светлините от уличните лампи и фаровете на преминаващите автомобили. Прогнозите предупреждаваха за приближаваща буря. През нощта се очакваше да падне над трийсет сантиметра сняг. Това беше само първият намек за очакваните снежни виелици.

Град Квебек бе най-красив по време на зимна буря и след нея, когато слънцето изгряваше над вълшебно бяло царство, сгушено под дебелия пухен юрган на преспите. Недокоснат и чист, неопетнен свят.

Когато стигнаха до старата каменна къща, Емил извади ключовете си. През дантелените завески на вратата можеха да видят Хенри, който се криеше зад една от колоните и ги наблюдаваше.

Гамаш се усмихна, а после отново се замисли за случая и странната находка на женски останки в ковчега на Шамплен.

Коя бе тази жена и какво се беше случило с Шамплен? Къде бе изчезнал? Странстванията му като че ли не бяха приключили със смъртта му.

Влязоха в къщата, детективът взе Хенри и го изведе на разходка. Когато се върнаха, Емил бе приготвил лаптопа си върху масичката за кафе с бутилка скоч до него. Запалил бе огъня в камината и чакаше.

Възрастният мъж стоеше мирно напред стаята. Държеше се някак официално и напрегнато.

— Какво има, Емил?

— Бих искал да гледам видеото заедно с теб.

— Сега ли?

— Сега.

Главният инспектор се бе подготвял за този момент по време на разходката. Ледените снежинки, които докосваха лицето му, го освежаваха, затова се бе спрял, вдигнал бе глава, затворил бе очи и с отворена уста бе уловил няколко от тях.

— Обичам да правя така — каза Моран, — но снегът трябва да е точно определен вид.

— Ах, ти си бил ценител? — учуди се шефът му.

— Все още съм. Снежинките трябва да са големи и пухкави. От онези, които се носят леко във въздуха. Не твърдите и ситни снежинки по време на буря. Те не са забавни. Влизат ти в носа и в ушите. Навсякъде влизат. Не, трябва да са от големите.

Гамаш знаеше за какво говори младежът. Самият той го бе правил като малък. Гледал бе как Даниел и Ани го правят. Децата нямаха нужда от уроци — инстинктивно усещаха как да ловят снежинки с език.

— Разбира се, има си чалъм — продължи Моран с по-сериозен тон, като че ли говореше за нещо, което бе изучавал. — Трябва да затворите очи, за да не влиза снегът в тях, и да изплезите език.

Последва мълчание и главният инспектор разбра, че младият полицай седи вързан за стола, но е отпуснал глава назад, затворил е

очи и е изплезил език. Сякаш лови снежинки.

— Сега — склони Гамаш, наведе се да освободи Хенри от каишката, приближи се към дивана и седна пред лаптопа.

— Намерих сайта. — Емил също седна и погледна профила на Арман. Възрастният мъж бе свикнал с късата брада на своя приятел и вече смяташе, че му отива.

Главният инспектор съсредоточено гледаше в екрана. Изведнъж се обърна и впери очи право в наставника си:

— *Merci*.

Старецът се изненада.

— За какво?

— За това, че не ме изостави.

Емил се пресегна и докосна ръката на Арман. След това натисна бутона и видеото започна.

Бовоар се взираше в екрана. Както и очакваше, монтажът бе съставен от заснетото от малките камери, които служителите на *Surete* носеха на главите си. Но го изненада чистотата на образа. Предполагаше, че ще е замъглен и ще е трудно да се различи кой кой е, но всичко бе ясно.

Гласовете им — също.

— Прострелян полицаи! — над вика Гамаш гърмежите на автоматичното оръжие.

— Там, бързо! — крещеше Бовоар и сочеше един от стрелците горе на балкона. Внезапен откос, камерата се разклати неудържимо, а после падна. Заснет от друг колега, служителят се виждаше паднал на земята. В кръв.

— Прострелян полицаи — викаше един от екипа. — Помогнете му!

Два силуета се втурнаха напред, автоматичните оръжия трещяха и осигуряваха прикритие за трети. Някой сграбчи падналия полицаи и го издърпа настрана. Следващите кадри показваха коридор, преследване на стрелците из дълъг тъмен лабиринт, през помещения като пещери. Експлозии, крясъци.

Главният инспектор бе опрял гръб в стената. Облечен бе с бронезилетка и държеше в ръце автомат. Стреляше. Странна гледка бе

Гамаш с оръжие, което при това използваше.

— Има поне шестима стрелци — извика някой.

— Аз преброих десет — отвърна началникът отсечено, прецизно, ясно. — Свалихме двама. Остават осем. Петима на горния етаж, трима тук долу. Къде е медицинският екип?

— Идват — разнесе се гласът на полицай Лакост. — След трийсет секунди.

— Трябва ни един жив — нареди началникът. — Задръжете един от стрелците.

Адът се отприщи — куршуми се сипеха върху стените, телата, пода и тавана. Всичко посивя, въздухът се изпълни с прах и изстрели. Викове и крясъци. Главният инспектор раздаваше заповеди, докато екипът му изтласкваше стрелците от едно помещение в друго, за да ги притисне в ъгъла.

Тогава Бовоар видя себе си.

Отстъпи на крачка от стената и стреля. Видя как залита и се строполява на земята.

— Жан Ги! — изкрещя шефът му.

На екрана бе младият инспектор. Проснат на пода, с крака, подвити под тялото. Неподвижен.

Гамаш тичаше и викаше:

— Къде са лекарите?

— Идват, шефе, идват — отвърна Лакост. — Близо сме.

Детективът сграбчи Бовоар за бронезилетката и го издърпа зад стената под дъжд от свистящи куршуми. Навсякъде наоколо се чуваше трясък от експлозии, но изведнъж камерата се фокусира върху личен момент. Близкият план показва притесненото лице на главния инспектор и погледа му, отправен надолу.

Арман Гамаш гледаше, без да мига, макар че изгаряше от желание да отклони очи. Да стисне клепачи, да запуши уши, да се свие на топка.

Отново усети острия мирис на барут, на изгоряло, на бетонен прах. Чуваше бесните откоси на автоматичните оръжия. Усещаше в ръцете си тежестта на автоматичното оръжие, което бълваше куршуми. И изстрелите, насочени към самия него.

Дум, дум, дум — ехтяха гърмежите наоколо. Куршуми уцелваха, отскачаха, рикошираха, трополяха. Буря от емоции. Почти невъзможно бе човек да мисли, да се концентрира.

За момент почувства пак острата болка, както когато пред очите му Бовоар бе паднал ранен.

На екрана видя себе си, втрещен в своя по-млад колега. Оглеждаше лицето му, проверяваше пулса му. Камерата бе уловила не само събитията, но и усещанията, чувствата. Мъката в изражението на Гамаш.

— Жан Ги? — извика и клепачите на младия инспектор потрепнаха, отвори се за миг и отново се отпуснаха.

Куршумите се приближаваха заплашително, затова главният инспектор се надвесил над Бовоар, издърпа го по-далеч и го повдигна, за да опре гърба му на стената. Разтвори бронезилетката, плъзна поглед по торса на Жан Ги и се взря в раната. Кръвта. Разкъса един от джобовете на собствената си жилетка, извади бинт и го притисна в дланта на Бовоар, а след това му помогна да сложи ръка върху раната.

Наведе се и прошепна в ухото му:

— Жан Ги, трябва да държиш ръката си така, ще се справиш ли?

Заместникът му отново потрепна с клепачи и едва отвори очи, докато се бореше да не изпадне в несвяст.

— Остани с мен! — заповяда началникът. — Можеш ли да останеш в съзнание?

Бовоар кимна.

— Добре. — Гамаш вдигна поглед към стрелбата, която вилнееше наоколо, а после отново го насочи към колелата си. — Лекарите са близо. Лакост идва, ще пристигне всеки момент.

Тогава главният инспектор направи нещо, което не трябваше да вижда никой друг, но вече милиони бяха гледали, откакто бе изтекло видеото.

Целуна Бовоар по челото. Приглади косата му, стана и изчезна.

Широко отворил очи, Жан Ги се взираше в екрана през пръстите си, с които бе покрил лице. Очаквал бе видеозаписът да е неточен преразказ на събитията. Не му бе хрумвало, че може да е запечатал чувствата.

Страх и объркването. Шока и болката. Изгарящата рана в корема. И самотата.

На екрана видя собственото си изражение, докато изпращаше Гамаш с поглед и се молеше безмълвно началникът да не го изоставя. Сам, потънал в кръв. Видя и агонията на шефа си, който съзнаваше, че няма друг избор.

Кадрите се смениха и вече показваха екипа, който преследваше стрелците по коридорите. Откоси ехтяха от двете страни. Служител на *Surete* бе ранен. Уцелиха един от престъпниците.

След това камерата проследи Гамаш, който прескачаше по две стъпала, докато гонеше един от стрелците по стълбите. Мъжът се обърна и се прицели. Главният инспектор се хвърли към него, сборичкаха се в ръкопашна схватка. На екрана настана бъркотия от крайници, тела и насечено дишане, докато противниците си нанасяха удари. Накрая Гамаш успя да сграбчи оръжието, което другият бе избил по-рано от ръцете му. Замахна към терориста и стовари оръжието си върху главата му. Чу се ужасно хрущане и мъжът се строполи.

Под зорките очи на камерите главният инспектор коленичи до престъпника, провери дали има пулс, след това го закопча с белезници и го повлече надолу по стълбите. Когато слезе, залитна леко, но успя да се хване за нещо. Докато се мъчеше да остане на крака, се извърна и видя Бовоар в другия край на помещението, облеган на стената. В едната си ръка държеше кървавата превръзка, в другата — оръжие.

Хриптене, тежко дишане.

— Хванах... един... — промълви едва Гамаш, докато се мъчеше да си поеме въздух.

Емил не бе помръднал, откакто видеото започна. Само два пъти през цялата кариера му се бе наложило да стреля с оръжие. И двата пъти бе убил човек. Не го бе сторил с желание, но напълно съзнателно.

Добре бе обучил своите подчинени. Това бе закон: никога, по никакъв повод не вадиш оръжие, освен ако нямаш съзнателно намерение да го използваш. А когато го използваш, се прицелваш в тялото, целиш да спреш човека отсреща. И ако се налага — да го убиеш.

Сега гледаше как Арман с окървавено от схватката лице се олюлява и пристъпва. И сграбчва пистолета на колана си. Терористът лежеше в безсъзнание в краката му. Наоколо стрелбата не стихваше. Емил видя как главният инспектор се обръща, за да реагира на гърмежите, които ехтяха някъде горе. Гамаш направи още една крачка напред, вдигна оръжието си и бързо изстреля няколко куршума. Целта бе улучена. Стрелбата секна.

Само за миг. Последва картечен откос.

Гамаш разпери ръце. Цялото му тяло политна във въздуха. Изви се. И се строполи на земята.

Бовоар затаи дъх. Точно това бе видял в онзи ден. Началника, проснат неподвижно на пода.

— Прострелян полицаи — чу собственото си хриптене. — Главният инспектор е прострелян.

Сякаш мина цяла вечност. Жан Ги се опита да се размърда, да се премести по-напред, но не можеше. Чуваше изстрелите около себе си. В слушалките му останалите колеги викаха един през друг, изкрещяваха насоки, местоположения, предупреждения.

Но той виждаше само неподвижната фигура пред себе си.

После го сграбчиха ръце, полицаи Лакост коленичи и се надвеси над него. Изражението ѝ бе притеснено, но решително.

Видя как погледът ѝ шари по тялото му, към окървавената му ръка, притисната до корема.

— Насам! — извика тя и след миг до нея се появи медик.

— Началникът — прошепна Бовоар и посочи. Изражението на колежката му помръкна, когато се извърна да проследи ръката му.

Лекарите наобиколиха младия инспектор, притискаха превръзки към раната му, бодяха го с игли, викаха за носилка, а той гледаше как Лакост и един от медиците се затичват към главния инспектор. Приближаваха се към него, но изстрелите ги принудиха да потърсят укритие.

Гамаш лежеше неподвижен на бетонния под само на няколко крачки от тях.

Накрая Лакост се втурна по стълбите и на заснетите от нейната камера кадри се видя как проследява по стрелбата един от

терористите, застанал на вратата на горния етаж. Полицайката се прицели в него и успя да го улучи. Грабна оръжието му и извика:

— Чисто е!

Лекарят изтича при Гамаш. От другия край на помещението Бовоар се напрягаше да види какво става.

Емил гледаше медика, надвесен над Арман.

— *Merde* — прошепна лекарят. От едната страна главата на детектива бе обляна в кръв, която се стичаше към ухото и надолу по шията му.

Докторът вдигна очи, когато Лакост се приближи до него. Главният инспектор все още бе жив, слабо кашляше. Клепачите му бяха полузатворени, погледът — разфокусиран. Бореше се да си поеме въздух.

— Шефе, чувате ли ме? — Младата жена обхвана главата му с ръце, повдигна я и се взря в очите му. Гамаш се напрягаше да ги задържи отворени.

— Дръжте това — нареди медикът, след като извади превръзка и я притисна към раната до лявото слепоочие на детектива. Лакост натискаше, за да спре кървенето.

Главният инспектор се раздвижи, опита се да фокусира погледа си и да вдиша. Лекарят забеляза и се намръщи озадачено. Тогава разтвори бронезилетката и ахна:

— Господи!

Лакост погледна и прошепна ужасено:

— О, не!

Гърдите на началника й бяха в кръв. Лекарят разкъса ризата на Гамаш и прегледа гръдния кош. От едната му страна зееше рана.

В другия край на помещението Бовоар се опитваше да проследи случващото се, но виждаше само краката на шефа си. Излъсканите му черни кожени обувки помръдваха едва-едва на пода. Но Жан Ги бе приковал поглед в ръката му. Дясната ръка на главния инспектор — окървавена, изопната, напрегната. В слушалките се чуваше накъсано дишане. Борба за глътка въздух. Гамаш протягаше длан с разперени пръсти. Треперещи, търсеци, сякаш ей сега ще се доберат до жадувания дъх.

Медиците дойдоха да прехвърлят Бовоар на носилка, но той не спираше да шепти умолително:

— Не, не. Моля ви.

Чу вика на Лакост:

— Шефе!

Отново кашляне, но по-слабо. После тишина.

Видя как дясната ръка на Гамаш се сгърчи, потрепери. А после леко и меко, като снежинка, се отпусна на пода.

Жан Ги Бовоар осъзна, че Арман Гамаш умира.

Седнал на неудобния пластмасов стол, Бовоар леко простена. Видеото продължаваше. Кадрите показваха екипа, който влизаше в схватка с останалите стрелци.

Рут се взираше в екрана, а скочът ѝ стоеше недокоснат.

— Шефе! — извика отново Лакост.

Гамаш отвори леко клепачи и напрегна поглед. Помръдна устни. Едва се чуваха думите, които мълвеше. Мъчеше се да промълви:

— Рен... Мари. Рен... Мари.

— Ще ѝ кажа — прошепна Изабел Лакост в ухото му и той затвори очи.

— Сърцето му спря! — извика лекарят, надвеси се над инспектора и се приготви за реанимация.

Притича друг медик, коленичи и сграбчи ръката на колегата си.

— Не, почакай. Подай ми спринцовка.

— Каква спринцовка, по дяволите? Той е в сърдечен арест, трябва да го реанимираме!

— За бога, направете нещо! — изкрещя Лакост.

Вторият лекар се разрови в куфарчето. Намери спринцовка, вкара иглата отстрани, между ребрата на главния инспектор, и натисна буталото.

Никаква реакция. Гамаш лежеше неподвижно, лицето и гърдите му бяха окървавени. Очите му останаха затворени.

Тримата го гледаха напрегнато. Не помръдваше. Не дишаше.
И тогава, тогава. Разнесе се тих шум. Едва чут хрип.
Спогледаха се.

Емил най-накрая примигна. Усещаше очите си сухи, сякаш посипани с пясък. Пое си дълбоко въздух.

Разбира се, знаеше продължението на историята. От разговорите по телефона с Рен-Мари, от посещенията в болницата и новините по радио „Канада“.

Загинали бяха четирима служители на *Surete*, ако се броеше и убитият от фермера на пътя, а още четирима бяха ранени. Осем от терористите бяха застреляни, един бе задържан жив. Един бе с опасност за живота и вероятно скоро щеше да издъхне. В началото новинарските емисии съобщаваха, че главният инспектор е сред загиналите. Никой не знаеше откъде е изтекла тази информация.

Инспектор Бовоар бе тежко ранен.

Емил бе пристигнал още следобед. Шофирал бе от град Квебек право към болницата „Отел Дийо“ в Монреал. Там го очакваха Рен-Мари и Ани. Даниел бе хванал първия възможен полет от Париж.

Изглеждаха изцедени, напълно съсипани.

— Жив е — промълвила бе Рен-Мари и бе прегърнала Емил.

— Слава богу — отвърнал бе той, но тогава бе видял изражението на Ани. — Какво има?

— Лекарите смятат, че е получил инсулт.

Емил въздъхна дълбоко.

— Знаят ли колко е сериозно?

Ани поклати глава. Майка ѝ обгърна с ръка раменете ѝ:

— Жив е, това е най-важното.

— Успяхте ли да го видите?

Рен-Мари кимна, но не продума. Нямахше сили да каже на никого какво бе видяла. Кислородната маска, мониторите, кръвта, синините. Очите му бяха затворени, Арман беше в безсъзнание.

Лекарят бе казал, че не могат да преценят степента на уврежданията. Възможно бе да ослепее. Да се парализира. Да получи още един инсулт. Следващите двайсет и четири часа бяха решаващи.

Но всичко това нямаше значение. Успяла бе да подържи ръката му, да я милва, да му шепне.

Беше жив.

Докторът бе споменал и раната в областта на гърдите. Куршумът беше счупил ребро, а то бе перфорирало единия бял дроб. Това бе предизвикало пневмоторакс — белите дробове бяха колабирали и така дъхът бе напуснал тялото на главния инспектор. Навярно бе получил тази рана преди другата, а дишането му бе ставало все по-затруднено, по-тежко, докато в един момент бе спряло. Фатално.

— Лекарят, който е бил на място, е реагирал навреме — обяснил бе докторът.

Не бе добавил „точно“, но наистина е било въпрос на секунди.

Сега единствен повод за тревога бе нараняването на главата.

Останаха да чакат в своя малък свят на третия етаж на болницата. Стерилен свят на приглушени разговори, тихи забързани стъпки и строги лица.

А новината вече бе обиколила континента и целия свят.

Заговор с цел взривяване на язовирната стена „Ла Гранд“.

Терористите го бяха планирали в продължение на десетилетие. Напредвали толкова бавно, че бяха останали незабелязани. Използвали бяха толкова примитивни методи, че никой не им бе обърнал внимание.

Говорителите на канадското и американското правителство не разкриваха как планът е бил осуетен, като се позоваваха на националната сигурност, но когато журналистите ги притиснаха с въпроси, признаха, че престрелката, в която бяха загинали четирима служители на *Surete*, е имала връзка със случая.

Всички приписваха заслугата за предотвратяването на неминуемата катастрофа на главен комисар Франкбор, а той не отричаше.

Емил, а и всеки, който имаше представа как работят големите полицейски управления, знаеше, че се съобщава само част от истината.

И докато светът предъвкваше сензационните разкрития, няколко души на третия етаж на „Отел Дийо“ чакаха. Жан Ги Бовоар излезе от операция и след като преживя ден-два на ръба, започна бавно да се възстановява.

След още дванайсет часа Арман Гамаш се пребори и отвори очи. Когато най-сетне дойде в съзнание, до леглото му седеше Рен-Мари и го държеше за ръка.

— „Ла Гранд“? — изхриптя главният инспектор.

— В безопасност е.

— Жан Ги?

— Ще оздравее.

Възрастната жена се върна сияеща в чакалнята, където седяха Емил, Даниел, Ани и нейният съпруг Дейвид.

— Почива си. Още не може да танцува, но и това ще стане.

— Добре ли е? — попита Ани, която още се страхуваше да повярва и сякаш предпочиташе да не се разделя с тревогата си, защото бе възможно това да е номер, жестока шега на някой печален бог. Никога нямаше да забрави шока, който изпита, докато шофираше и чу емисията новини по радио „Канада“. Баща й...

— Ще се оправи — отвърна майка й. — Има леко изтръпване на дясната половина на тялото.

— Изтръпване? — попита Даниел.

— Лекарите са доволни — увери Рен-Мари децата си. — Казват, че не е нищо сериозно. Ще се възстанови напълно.

Не я интересуваше. Дори да куцаше до края на живота си, съпругът ѝ бе жив.

След два дни Гамаш стана от леглото и направи първите си колебливи стъпки. Още два дни и вече ходеше из коридора. Спираше се в стаите и сядаше до леглата на мъже и жени, които бе обучавал, избрал и повел към онази фабрика.

Куцукаше от единия край на коридора до другия. Напред-назад. Напред-назад.

— Какво правиш, Арман? — попита тихо Рен-Мари веднъж, докато вървеше редом с мъжа си, ръка за ръка. Изминали бяха пет дни от престрелката, а куцането вече почти не се забелязваше, освен в моментите, когато Гамаш ставаше от леглото или се напругаше твърде много.

Без да спира ход, той отвърна:

— Погребенията са следващата неделя. Смятам да присъствам.

Направиха още няколко крачки, преди Рен-Мари да проговори:

— Смяташ да бъдеш в катедралата?

— Не. Ще вървя с кортежа.

Погледна профила му. Решително изражение, стиснати устни, а дясната му ръка, свита в юмрук, прикриваше единствения знак, че бе получил инсулт. Леко треперене, което се появяваше, когато бе уморен или под стрес.

— Кажи ми какво да направя, за да ти помогна.

— Можеш да ми правиш компания.

— Винаги, *mon soeur*.^[2]

Арман спря и ѝ се усмихна. Лицето му бе покрито със синини, челото над лявата му вежда бе бинтовано.

Но не я интересуваше. Беше жив.

Денят на погребенията беше ясен и студен. В средата на декември от Арктика се бе спуснал леден вятър и не спря, докато не връхлетя мъжете, жените и децата, които се бяха подредили покрай пътя на кортежа.

Четири ковчега, покрити със синия флаг на Квебек с бяла хералдическа лилия, лежаха на катафалки, теглени от черни траурни коне. Зад тях се точеше дълга колона от полицейски служители от всички управления в Квебек, от цяла Канада, от САЩ и Великобритания, от Япония, Франция и Германия. От цяла Европа.

Начело, в бавен марш, облечени с парадните си униформи, крачеха служителите на *Surete*. Водеше ги главен комисар Франкьор с останалите старши офицери. Зад тях главен инспектор Гамаш самотен предвождаше своя отдел „Убийства“. Извървя двата километра, като накуцваше само към края. Остана с високо вдигната глава и решителен поглед. До салюта и изстрелите.

Чак тогава затвори плътно очи и вдигна лице към небето, а в изражението му се изля цялата лична мъка, която вече не можеше да съдържа. Стискаше здраво дясната си ръка в юмрук.

Този образ се превърна в олицетворение на скръбта. Появи се на първа страница във всички вестници, на кориците на всички списания, показаха го по всички телевизионни новинарски емисии.

Рут се пресегна и затвори прозореца с видеото. Седяха мълчаливо няколко мига.

— Е — проговори старата поетеса накрая, — не вярвам на нито дума. Всичко беше постановка, обзалагам се. Добри ефекти, но актьорската игра не струваше. Пуканки?

Бовоар я погледна, както беше протегнала пластмасовата купа към него.

Взе си една шепа. После двамата излязоха и бавно, с приведени глави, пресякоха селския площад в снежната виелица, за да стигнат до дома на Питър и Клара. Някъде наскреп площада Жан Ги хвана Рут под ръка. Дали за да подкрепи нея, или себе си, не беше много сигурен.

Но старицата му позволи. Крачеха към малката къща, като следваха светлинката, която ги водеше през бурята. Когато стигнаха, седнаха пред камината, за да вечерят. Заедно.

Арман Гамаш се изправи.

— Добре ли си? — попита Емил и също стана.

По-младият мъж въздъхна.

— Просто имам нужда да остана сам. — Погледна приятеля си.
— *Merci*.

Гадеше му се, физически му прилоша. Видял бе как застрелват онези млади мъже и жени. Как ги убиват. Отново. Разделили се бяха с живота си в мрачни коридори. Отново.

Озовали се бяха там под негово ръководство. Лично ги бе подбрал. Взел ги бе със себе си въпреки възраженията на Франкьор.

Казал им бе, че навярно ще се изправят срещу шестима стрелци. Удвоил бе бройката, която му бяха дали. Полицай Никол му я бе дала.

„Стрелците са трима“ — пишеше в съобщението ѝ.

Взел бе шестима служители — толкова бе успял да събере, освен Бовоар и себе си.

Преценил бе, че ще са достатъчно. И бе сбъркал.

— Не можете да го направите — бе заявил главен комисар Франкьор с предупредителен тон. Нахълтал бе в кабинета на Гамаш точно когато се канеха да тръгват.

В слушалките на главния инспектор се носеше гласът на Пол Моран, който пееше песничката за азбуката. Младежът звучеше

унесен, изтощен, на ръба.

— Още веднъж — помоли го детективът. После дръпна рязко слушалките от главата си, при което Франкър веднага млъкна. — Имате всичката необходима информация — обърна се главният инспектор ядосано към комисаря.

— Получена от някаква си старица от племето кри и неколцина смъркачи? И смятате, че ще предприема действия на това основание?

— Информацията бе събрана от полицаи Лакост, която е на път към управлението. Ще дойде с мен, както и още шестима души. За ваше сведение ето това са имената им. Антитерористичната група е в готовност и е на ваше разположение.

— С каква цел? Не е възможно да се готви нападение над язовирната стена на „Ла Гранд“. Не се е чуло нищо толкова по каналите ни. Никой няма информация. Нито федералните агенти, нито американците, нито дори британците, а те наблюдават всичко. Никой нищо не е чул. Освен вас и онази побъркана индианска бабичка.

Франкър се взираше в Гамаш. Беше толкова бесен, че трепереше.

— Язовирната стена ще бъде взривена след един час и четиридесет и три минути. Имате достатъчно време да стигнете. Аз знам къде трябва да отида и какво да направя.

Вместо да повиши глас, главният инспектор го бе снишил.

— Няма да ми нареждате — озъби се Франкър. — Не знаете нищо, което не ми е известно на мен. Не виждам причина да ходя в „Ла Гранд“.

Гамаш се приближи до бюрото си и извади пистолет. За миг на лицето на комисаря се изписа страх, но главният инспектор затъкна оръжието на колана си и с няколко бързи крачки застана пред колегата си.

Яростните им погледи се сблъскаха. Детективът проговори тихо, но с много жар:

— Моля те, Силвен, ако трябва, ще падна на колене. И двамата сме твърде стари и уморени, за да си го причиняваме. Трябва да спрем веднага. Прав си, не ми е работа да ти давам заповеди, прости ми. Но те моля, умолявам те, направи това, което казвам.

— Невъзможно. Трябват ми още доказателства.

— Дадох ти всички улики, които можах да събера.

— Но не виждам смисъл. Никой не би тръгнал да взривява язовира по този начин.

— Защо?

Вече за стотен път повтаряха същото. А времето изтичаше.

— Защото е твърде дивашко. Все едно да замерваш армия с камъни.

— А как Давид е надвил Голиат?

— Стига, това не е библейска схватка, не живеем в библейски времена.

— Но същият принцип важи и сега. Направи това, което не очакват от теб. Би се получило точно защото за нас ще е неочаквано. И ако на теб случаят с нищо не ти напомня за Давид и Голиат, то за терористите е тъкмо обратното.

— И какво? Изведнъж станяхте експерт по национална сигурност? Направо ми прилошава от вас и арогантността ви. Щом вярвате, че животът на стотици хиляди хора е заложен на карта, вървете и спрете бомбата.

— Не, отивам да спася Пол Моран.

— Моран? Твърдите, че знаете къде е? Опитваме се да го проследим цяла нощ. — Франкьор махна към армията от служители в централния щаб. — И вие ми казвате, че знаете къде е?

Мъжът се тресеше от ярост, а гласът му се бе извисил почти до крясък.

Гамаш изчакваше. С крайчеца на окото си виждаше как часовникът неумолимо тиктака.

— В Магог. В изоставена фабрика. Полицай Никол и инспектор Бовоар го откриха, след като часове наред се вслушваха в околните шумове.

Вслушвали се бяха в паузите между думите и така го бяха открили.

— Моля те, Силвен, иди в „Ла Гранд“. Умолявам те. Ако греша, ще си подам оставката.

— Ако отидем и се окаже, че си ни подвел, ще повдигна обвинение.

Франкьор излезе от кабинета на Гамаш и от централния щаб. Изгуби се.

Главният инспектор хвърли поглед към часовника и тръгна към вратата. Имаха само час и четиридесет и една минути. Отправи молитва — нито за първи път през този ден, нито за последен.

— Можеше и да е по-зле — рече Емил. — Кой знае кой е публикувал видеото, нали? Можеше да представи операцията така, че да изглежда като пълен провал. Но няма такова нещо. Трагично е, да. Ужасно. Но в известен смисъл е героично. Е, ако семействата на убитите го гледат...

Гамаш разбираше, че приятелят му се опитва да каже нещо хубаво, да изтъкне, че един по-различен монтаж би могъл да го представи като страхливец или безмозъчен идиот. Да внуши, че загиналите са загубили живота си напразно. Но всички изглеждаха храбро и достойно. Как го бе казал Емил?

Героично.

Инспекторът бавно се заизкачва по стръмните стъпала към мансардата. Хенри го следваше по петите.

Е, той знаеше нещо, което не бе известно на Емил. Подозираше кой е авторът на видеото. И знаеше какво го е подтикнало да го публикува.

Целта на този човек не бе да представи Гамаш в лоша светлина, а напротив — да направи така, че той да изглежда добре, твърде добре. Толкова добре, че да се почувства като измамник. Като самозванец. Изкаран герой без основание. Четирима мъртви служители на *Surete*, а Арман Гамаш — герой.

Който и да бе направил това, познаваше добре главния инспектор. Знаеше как да го накара да си плати скъпо.

Със срам.

[1] Английската дума за дърво е *wood*, оттам и *woo*. — Б.р. ↑

[2] Сърце мое (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ПЕТА

Бурята стигна до град Квебек няколко часа по-късно и към два през нощта столицата се превиваше под напора на силни ветрове и снежни виелици. Магистралата бе затворена, тъй като видимостта падна до нулева и всичко беше покрито от бяла непрогледна пелена.

В мансардата на стария каменен дом на улица „Сен Станислас“ Арман Гамаш лежеше в леглото си и се взираше в откритите греди на тавана. Хенри похъркваше на пода до стопанина си и нехаеше за снега, който се блъскаше в прозорците.

Гамаш се надигна тихо и погледна навън. Не можеше да види сградата от другата страна на тясната уличка, едва успяваше да различи дори уличните лампи. Светлината им бе почти потулена от снежната вихрушка.

Мъжът се облече набързо и слезе на пръсти по стълбището. Зад себе си чу потропването на ноктите на Хенри по старите дървени стъпала. След като си сложи ботушите, якето, шапката, дебелия ръкавици и омота дълъг шал около врата си, инспекторът се наведе и погали кучето.

— Няма нужда да идваш, нали разбираш.

Но Хенри не разбираше. Това нямаше нищо общо с разбирането. Щом Гамаш отиваше някъде, той щеше да го последва.

Излязоха навън. Главният инспектор преглътна, когато вятърът го блъсна в лицето и направо му взе дъха. Обърна се с гръб и усети как поривите го бутат.

Помисли си, че може би не е добра идея.

Но бурята бе точно това, от което се нуждаеше, което искаше. Нещо шумно, драматично и предизвикателно. Нещо, способно да изтрие всяка мисъл, да заглуши разума с белотата си.

Човек и куче с усилие напредваха по улицата, крачеха по средата на опустелите пътища. Дори снегорините не бяха навън. Безполезно бе да се опитват да почистват снега в разгара на виелицата.

Сякаш градът бе само техен, сякаш бе подаден сигнал за спешна евакуация, но Гамаш и Хенри го бяха проспали. Сега бяха съвсем сами.

Поеха бавно нагоре по улица „Сент Юрсюл“ и минаха покрай манастира, където бе издъхнал генерал Монкалм. Продължиха по улица „Сен Луи“ и минаха под арката на портата. Извън Стария град бурята бе още по-безмилостна, ако това въобще бе възможно. Нямаше стени, които да спират вятъра, и той набираше скорост. Запращаше срещу дърветата, паркираните коли и сградите снега, който полепваше по всичко, изпречило се на пътя му. Включително по главния инспектор.

Но Гамаш не обръщаше внимание. Усещаше как студените твърди снежинки брулят палтото, шапката и лицето му. Чуваше почти оглушителните пориви на вихрушката.

— Обичам бурите — казваше Моран. — Всички видове. Нищо не може да се сравни с чувството да седиш на остъклена веранда през лятото, докато навън бушува гръмотевична буря. Но най-любими са ми зимните виелици, стига да не се налага да шофирам. Ако всички сме на сигурно и топло у дома, нека да вали.

— Излизаш ли понякога в бурята? — попита Гамаш.

— Доста често, дори и само за да постоя ей така. Страхотно е. Не знам защо ми харесва, може би заради драматизма. А после, като се прибера, мога да изпия един горещ шоколад край огъня. Няма нищо по-хубаво.

Инспекторът се тътреше с наведена глава и гледаше в краката си, докато си пробиваше път през високите до колене преспи. Хенри развълнувано подскачаше нагоре-надолу по пътеката, която стопанинът му утъпкваше.

Напредваха бавно, но най-накрая се озоваха в парка. Мъжът вдигна глава и за момент бе заслепен от снега, но после присви очи и едва успя да различи силуетите на призрачните дървета, които се превиваха под напора на вятъра.

Авраамови поля.

Гамаш се извърна да погледне назад и забеляза, че следите от ботушите му вече са затрупани, изчезнали за почти толкова кратко време, колкото бе нужно да се образуват. Не се бе изгубил, поне засега, но знаеше, че може и това да стане, ако отиде твърде далече.

Внезапно Хенри спря да подскача, застана неподвижно, сетне започна да ръмжи и се скри зад краката на стопанина си.

Това бе сигурен знак, че няма нищо притеснително.

— Хайде, да вървим — подкани Гамаш четириногия си другар. Обърна се и се изправи лице в лице с някого. Висока фигура в тъмно яке, с пласт сняг, полепнал по нея. Главата бе скрита под качулка. Човекът стоеше безмълвно на няколко крачки от детектива.

— Главен инспектор Гамаш — проговори фигурата с ясен глас на чист английски.

— Да.

— Не очаквах да попадна на вас тук.

— И аз не очаквах да ви срещна — изкрещя детективът, като се бореше да надвика воя на вятъра.

— Търсехте ли ме? — попита мъжът.

Инспекторът замълча.

— Щях да ви потърся утре. Надявах се да имаме възможност да поговорим.

— Така си и помислих.

— Затова ли сте тук сега?

Никакъв отговор. Тъмната фигура просто стоеше. Хенри се осмели да пристъпи към нея.

— Хенри! — скара му се Гамаш. — *Viens ici.*^[1]

Кучето се подчини и притича, за да застане до господаря си.

— Бурята ми се стори като подходящо време — отвърна мъжът. — По някакъв начин ме улеснява, не знам защо.

— Трябва да поговорим — рече инспекторът.

— Защо?

— Имам нужда да говоря. Моля ви.

Другият мъж мълчеше. След малко посочи сграда наблизо — кръгла каменна кула, подобна на малка крепост, издигната върху могила. Заедно с кучето се изкачиха бавно по лекия наклон до постройката. Когато посегна да отвори вратата, Гамаш с изненада установи, че не е заключена, но щом се озова вътре, разбра защо.

Нямаше нищо, което да изкуши крадците. Беше просто празна кръгла каменна кула.

Главният инспектор щракна ключа на стената и единствената гола крушка над главите им светна. Спътникът му свали качулката си.

— Не очаквах да срещна някого в тази буря — призна Том Хенкок, докато изгупваше в крака си полепналия по шапката сняг. — Обичам да се разхождам в такова време.

Гамаш вдигна глава и впери поглед в младия пастор. Почти същото бе казал и полицай Моран.

Огледа се, но не забеляза място за сядане, затова посочи пода. Мъжете се настаниха на него и се облегнаха на дебелия каменни стени.

Останаха безмълвни няколко мига. На закрито, без прозорци, без отвори можеше да се намират навсякъде и по всяко време. Можеше да са в миналото, преди двеста години, и отвън да бушува битка, а не буря.

— Гледах видеозаписа — проговори Том Хенкок. Бузите му бяха аленочервени, а лицето му — влажно от разтопения сняг. Гамаш предполагаше, че самият той изглежда така, само че не чак толкова млад и жизнен.

— Аз също.

— Ужасно — промълви Хенкок. — Съжалявам.

— Благодаря ви. Нещата не бяха точно такива, каквито изглеждат на записа. Всъщност аз... — Гамаш бе принуден да спре.

— Вие?

— Изглеждам като герой, а не бях такъв. Онези хора загинаха по моя вина.

— Защо говорите така?

— Допуснах грешки. Не осъзнавах колко мащабен е планът на похитителите, докато не стана твърде късно. Дори и тогава продължих да греша.

— В какъв смисъл?

Инспекторът погледна младия мъж. Свещеника. Който бе така загрижен за изгубените души. Осъзна, че е добър слушател. Рядко срещано и безценно качество.

Пое си дълбоко въздух. Миризмата бе тежка, сякаш въздухът не бе годен за дишане и не можеше да поддържа живота.

Тогава Гамаш разказа всичко на преподобния. За отвличането, за дълго и търпеливо подготвяния план. Заслепени от собствената си гордост, вярваха, че модерните технологии могат да разкрият всяка заплаха.

Грешаха.

Нападателите бяха умни. Гъвкави.

— Тогава научих, че специалистите по сигурност наричат това „асиметричен подход“ — усмихна се инспекторът. — Звучи геометрично и логично. Предполагам, че в известен смисъл беше така. Твърде логично и явно прекалено опростено за такива като нас. Престъпниците искаха да унищожат язовирната стена на „Ла Гранд“, но как щяха да го направят? Не с атомна бомба, нито с умело скрити инструменти. Не чрез инфилтриране в службите за сигурност, с помощта на телекомуникации или чрез какъвто и да е друг метод, който щеше да остави диря, удобна за откриване и проследяване. Планът им бе да работят там, където нямаше да се сетим да потърсим.

— Къде беше това?

— В миналото. Знаеха, че не могат да се мерят с нас, ако става дума за съвременни технологии, затова бяха решили да действат възможно най-просто. Толкова просто, че останаха извън полезрението ни. Разчитаха на нашата гордост, на увереността ни, че модерните технологии ще ни защитят.

Гласовете на двамата мъже бяха приглушени като на конспиратори или разказвачи на приказки. Навярно такова е било усещането и преди хилядолетия, когато хората са се събирали около огъня и са си разправяли истории.

— Какъв бе планът им?

— Два камиона бомби. И двама млади мъже, готови да ги карат. От племето на индианците кри.

Том Хенкок се бе привел, за да попива от историята и разказвача ѝ, но сега бавно се отпусна назад. Усети как гърбът му опира в студената каменна стена. Стена, издигната във времето преди индианците кри да разберат за приближаващата катастрофа. Катастрофа, за която дори бяха помогнали с готовност, като бяха показали на европейците своите водни пътища и ги бяха научили как да добиват кожи.

Твърде късно бяха осъзнали, че допускат ужасна грешка.

А сега, стотици години по-късно, двама техни потомци се бяха съгласили да управляват огромни камиони, натъпкани с експлозиви, по гладко асфалтиран път, минаващ през гора, която някога им бе

принадлежала. Към язовирна стена, висока колкото трийсететажна сграда.

Щяха да я взривят. И да унищожат себе си. Семействата си. Селищата си. Горите, животните, боговете. Край на всичко. Бяха готови да отприщят потоп, който щеше да помете каквото срещне по пътя си.

С надеждата, че най-сетне някой ще чуе виковете им за помощ.

— Поне така са им казали — обясни главният инспектор. Изведнъж се почувства много уморен и му се прииска да заспи.

— Какво стана? — прошепна Том Хенкок.

— Главен комисар Франкьор стигна навреме. Спряха ги.

— А те дали...?

— Загинаха? — Гамаш кимна. — Да. И двамата бяха застреляни. Но язовирната стена бе спасена.

Свещеникът осъзна, че почти съжалява, задето нещата са се развили така.

— Казахте, че младежите от племето кри са били използвани. Имате предвид, че идеята не е била тяхна?

— Били са просто инструменти като камионите. Който и да е стоял зад този план, е подбрал експлозивни съставки. Бомбите са направили терористите, а пък ние сме докарали до отчаяние индианците кри.

— Но кои са били тези терористи? Ако двамата младежи са били просто инструменти в ръцете на престъпниците, кой тогава е отговарял за планирането? Кой е стоял зад всичко?

— Не знаем със сигурност. Повечето загинаха при нападението във фабриката. Имаше един оцелял, който бе подложен на разпити, но не съм чул какви са резултатите.

— Но сигурно подозирате нещо. Индианци ли са били?

Гамаш поклати глава.

— Бели. Англоезични. Добре обучени. Вероятно наемници. Пряката мишена беше язовирната стена, но реално целта им е било Източното крайбрежие на Съединените щати.

— Не Канада? Не Квебек?

— Не. Ако бяха разрушили „Ла Гранд“, всичко от Бостън до Ню Йорк и Вашингтон щеше да потъне в мрак. И то не само за час, а за месеци наред. Цялата електрическа мрежа щеше да рухне.

— И то на прага на зимата.

Двамата мъже замълчаха и си представиха как в град като Ню Йорк милиони уплашени и ядосани хора мръзнат на тъмно.

— Доморасли терористи? — попита Хенкок.

— Така предполагаме.

— Нямамо е как да го предвидите — заяви свещеникът накрая.
— Говорите за гордост, господин главен инспектор. Може би самият вие трябва да внимавате.

Думите бяха изречени с лекота, но въпреки това жегваха.

След кратко мълчание Гамаш отговори с лека усмивка:

— Съвсем вярно. Но в едно грешите, мистър Хенкок. Не заплахата трябваше да предвидя. По-скоро на много по-ранен етап трябваше да осъзная, че отвличането не е толкова просто. Трябваше да се досетя, че провинциалният фермер не е онзи, за когото се представя. А и...

— Да?

— Не бях готов за подобна ситуация. Отнасяше се за всички ни впрочем. Нямахме почти никакво време, а беше ясно, че става нещо мащабно. Веднага щом полицаи Никол успя да изолира фразата „Ла Гранд“, разбрах какво е. Язовирът е на територията на индианците кри, затова изпратих там човек от своя екип, който да зададе няколко въпроса.

— Само един човек? Определено е трябвало да изпратите всички. — Хенкок се усети и спря. — Ако имате нужда от други тактически съвети, винаги можете да се обърнете към мен. Обучават ни в семинарията.

Младият свещеник се усмихна, а до него се чу тих кикот. След това дълбоко поемане на въздух.

— Индианците кри недолюбуват *Surete*. Нищо чудно — рече Гамаш. — Прецених, че е достатъчно да изпратя един умен служител. Имаме връзки сред старейшините на племето. Полицаи Лакост започна от тях.

Часовете отминаваха, но накрая докладите ѝ бяха започнали да пристигат. Движеше се от селище на селище и през цялото време я придружаваше една възрастна жена. Главният инспектор бе срещнал старицата преди години на пейка пред „Шато Фронтенак“. Всички други я бяха подминавали като просякиня.

Той ѝ бе помогнал. Сега тя му връщаше услугата.

Докладите на полицай Лакост започнаха да обрисуват портрет на едно изгубено и безнадеждно поколение в резерватите. Отдадено на пиянство и наркотици. Без живот, без бъдеще — хора, които нямат какво да губят. Всичко им бе отнето. Гамаш отдавна знаеше това. Всеки, който имаше куража да погледне, разбираше.

Но имаше и нещо, с което главният инспектор не бе наясно. Лакост докладва за външни хора, пристигнали в индианските резервати. Бели учители, англичани, които се бяха внедрили в местните общности през последните години. Повечето били истински преподаватели, но сред тях имало и такива, чиито цели излизали извън рамките на азбуката или таблицата за умножение. Тяхната учебна програма отнемала време, за да се реализира. Планът им започнал още когато младите мъже били момчета: възприемчиви, изгубени, уплашени. Жадни за одобрение и приемане; за човек, който да бъде добър с тях и да ги напътства. И учителите им дали всичко това. Отнело години да спечелят доверието им. В това време им показали как да четат и да пишат, как да събират и да изваждат. И как да мразят. Внушавали на учениците си, че няма нужда повече да бъдат жертви. Отново можели да бъдат воини.

Много млади индианци кри в началото се увлекли по тази идея, но с времето я отхвърлили. Усетили, че си имат работа с поредните бели мъже, които преследват собствени цели. Но двама младежи били съблазнени. Двама, които били на ръба да тръгнат по този път и сами.

Готови били да се жертват, но да се увенчаят със слава. Вярвали, че светът най-сетне ще им обърне внимание.

В 11:18 часа.

Язовирната стена на „Ла Гранд“ щеше да рухне. Двама млади индианци кри щяха да загинат. А на километри от тях друг младеж, служител на *Surete*, щеше да бъде екзекутиран.

Въоръжен с тези доказателства, Гамаш бе говорил за пореден път с Франкьор. Но когато колегата му отново се бе дръпнал, инспекторът си бе позволил да си изпусне нервите. Да покаже презрението си към аrogантния и опасен главен комисар.

Беше сгрешил. Това му бе струвало ценно време. И може би още нещо.

— Какво стана после?

Арман Гамаш се сепна, почти изненадан, че не е насаме с мислите си.

— Трябваше да се вземе решение. Всички знаехме какво е то. Ако информацията на полицаѝ Лакост беше вярна, трябваше да изоставим полицаѝ Моран. Да хвърлим всички усилия, за да спрем бомбения атентат. Опитвахме ли се да спасим Моран, терористите щяха да се усетят и навярно да предприемат действия по-рано. Не можехме да поемем риска.

— Дори и вие?

Инспекторът остана неподвижен и смълчан за един дълъг миг. Нито отвън, нито отвътре се чуваше звук. Колко ли други се бяха крили тук от агресията на света? Свят, който не бе толкова добър, благ и топъл, колкото им се искаше. Колко ли уплашени хора бяха потърсили убежище и се бяха сгушвали на същото това място, където сега седяха Гамаш и Хенкок? Дали са се чудили кога ще е безопасно да излязат навън? Да се изправят срещу света.

— Да ми прости Господ, дори и аз.

— Щели сте да го оставите да умре?

— Ако се наложи. — Детективът гледеше младия свещеник. Не предизвикателно, а с някакво удивление, че се налага да взема такива решения. Всеки божи ден. — Но не и преди да опитам всички възможности.

— Успяхте ли накрая да убедите главния комисар?

Инспекторът кимна:

— Да, но оставаха по-малко от два часа.

— Мили боже — въздъхна Хенкок, — толкова малко. Всичко е било на косъм.

Гамаш не отговори веднага.

— Дотогава вече знаехме, че полицаѝ Моран е задържан в изоставена фабрика. Полицаѝ Никол и инспектор Бовоар го бяха открили, като прослушваха внимателно фоновите шумове и ги сверяваха с разписанията на самолети и влакове. Майсторско разследване. Държаха го затворен в изоставена фабрика на стотици километри от „Ла Гранд“. Престъпниците стояха на безопасно разстояние. В град, който се казваше Магог.

— Магог?

— Да, защо?

Свещеникът изглеждаше смаян, но и леко притеснен:

— Гог и Магог^[2]?

Гамаш се усмихна. Забравил бе, че тези имена се споменават в библията.

— *И ще скроиш лоши намерения*^[3] — цитира младият пастор.

Детективът отново видя Пол Моран в другия край на празното помещение, завързан за стол, обърнат с лице към стена, на която висеше часовник.

Оставаха пет секунди.

— Открихте ме — каза младежът.

Гамаш се затича през залата. Слабият гръб на Моран се напрегна.

Оставаха три секунди. Всичко сякаш се забави. Всичко изглеждаше кристално ясно. Инспекторът виждаше часовника, чуваше как секундната стрелка с тракане се приближава към нулата. Виждаше твърдия метален стол и въжето, с което бе завързан към него Пол Моран. Нямаше бомба. Нямаше.

Зад него се втурнаха Бовоар и останалите от екипа. Наоколо затрещяха изстрели. Главният инспектор се хвърли към младия полицаи, който седеше твърде изправен.

Оставаше една секунда.

Гамаш събра сили и продължи:

— Допуснах една последна грешка. Тръгнах наляво вместо надясно. Пол Моран току-що бе описал как усеща слънцето върху лицето си, но вместо да се насоча към вратата, през която се процеждаше светлина, аз избрах тъмната.

Хенкок мълчеше. Беше гледал видеозаписа. Сега се взря в сериозното лице на брадатия мъж, който седеше до него на студения каменен под, а кучето с огромни уши бе отпуснало глава върху бедрото му.

— Вината не е ваша.

— Разбира се, че е моя — възрази Гамаш ядосано.

— Защо сте толкова упорит? Нима искате да сте мъченик? — попита младият мъж. — Затова ли сте излезли в тази виелица? Наслаждавате ли се на страданието си? Явно да, щом сте се вкопчили така силно в него.

— Внимавайте.

— Защо? Да не засегна чувствата на великия главен инспектор? Ако вашият героизъм не ви поставя по-високо от нас, обикновените смъртни, значи трябва да се извисите чрез страданието, така ли? Да, станала е трагедия, ужасна трагедия, но се е случила на тях, не на вас. Вие сте жив. Така ви е било писано, нищо не може да се промени. Каквото било, било. Те са загинали. Било е страшно, но неизбежно.

Хенкок говореше с жар. Хенри вдигна глава, вторачи се в младия пастор и от муцуната му се разнесе ниско ръмжене. Гамаш отпусна успокоително длан върху главата на кучето и то се усмири.

— Съгласен ли сте, че е сладко и почтено да умреш за отечеството си? — попита главният инспектор.

— Понякога.

— Не само да умреш, но и да убиеш?

— Какво означава това?

— Бихте сторили почти всичко, за да помогнете на своите енориаши, нали? — предположи Гамаш. — Тяхното страдание ви причинява почти физическа болка. Забелязах го. Да, излязох в тази виелица, защото се надявах тя да притъпи гласа на съвестта ми, но не се ли записахте и вие по същата причина за състезанието по гребане с кану в леда? За да се освободите от теглото на своите провали? Не можете да понесете да гледате как англичаните страдат толкова много. Умират. Като личности, но и като общност. Работата ви е да им давате утеха, но не знаете как, не сте убеден, че думите са достатъчни. Затова сте предприели действия.

— Какво намеквате?

— Знаете какво искам да кажа. Макар Огюстен Рено да е живял в град, пълен с хора, които е настройвал срещу себе си, може да са го убили само шестима души. Членовете на управителния съвет на Литературноисторическото дружество. Доста доброволци имат ключ от сградата, повечето са знаели графика на строителите и кога са щели да залееят с бетон мазето. Не са малко и онези, които са могли да стигнат до долното ниво на подземие и да заведат Рено дотам. Но само шестимата членове на съвета сте знаели за идването му, за настояването му да разговаря с вас. И за причината.

Преподаваният мистър Хенкок се взираше в Гамаш под ярката светлина на самотната крушка.

— Вие сте убили Огюстен Рено — проговори главният инспектор.

Последва мълчание, пълно и дълбоко мълчание. Външният свят престана да съществува. Нямаше буря, нямаше бойно поле, нито укрепен и защитен град зад дебели стени. Нищо.

Само безмълвната крепост.

— Да.

— Няма да отречете?

— Очевидно бе, че или вече знаете, или скоро ще разберете. Когато намерихте онези книги, всичко свърши. Да, аз ги скрих. Не можех да се насиля да ги унищожа, нито да поема риска да ги прибера у дома, където щяхте да ги намерите. Мястото ми се стори идеално. Все пак в продължение на сто години никой не ги бе открил в Литературноисторическото дружество.

Младият мъж погледна внимателно Гамаш.

— От самото начало ли разбрахте?

— Подозирах. Извършителят всъщност можеше да е само един от двамата. Вие или Кен Хаслъм. Другите членове на съвета са останали да довършат събранието, а вие сте си тръгнали заради тренировката.

— Изпреварих Кен, намерих Рено и му казах, че ще му помогна да влезе още същата вечер. Заръчах му да донесе всички доказателства, с които разполага. Ако успееше да ме убеди, щях да му разреша да започне разкопки.

— И разбира се, той е дошъл.

Хенкок кимна.

— Беше лесно. Започна да копае, докато преглеждах книгите. Дневника на Шиники и библията. Тези два тома щяха да ни съсипят.

— Или възвисят, зависи от гледната точка. Какво стана после?

— Тъкмо беше изкопал една дупка и ми подаде лопатата. Само замахнах с нея и го ударих.

— Просто така?

— Не, не беше просто — сопна се младият мъж. — Беше ужасно, но необходимо.

— Защо?

— Не се ли досещате?

Гамаш се замисли.

— Защото можехте?

Хенкок се усмихна едва.

— Предполагам, че да. Или по-скоро никой от другите не бе способен. Бях единственият. Елизабет никога не би могла да стори подобно нещо. Мистър Блейк? Може би, ако беше по-млад, но не и сега. Портър Уилсън не може сам себе си да удари по главата. А Кен? Той се е лишил от гласа си преди много години. Не, оставах само аз. Единственият, способен да го направи.

— Но защо е било необходимо?

— Защото, ако откриеха Шамплен в нашето мазе, това щеше да е краят на англоезичната общност. Последният удар.

— Повечето квебекчани не биха обвинили вас.

— Така ли мислите? Малко е нужно, за да се пробудят антианглийски настроения дори и сред най-разумните. В обществото ни тегне едно постоянно подозрение, че англичаните кроят нещо лошо.

— Не съм съгласен — възрази Гамаш. — Но според мен е без значение. Важното е в какво вярвате вие.

— Някой трябваше да ги защити.

— А това е ваше задължение.

Прозвуча като твърдение, не като въпрос. Главният инспектор го беше забелязал у свещеника още когато се бе запознал с него — не точно фанатизъм, а по-скоро дълбоко убеждение, че той е пастирът, а те са неговото стадо. И ако франкофоните тайно вярваха, че англичаните кроят нещо лошо, то англичаните винаги подозираха, че французите само чакат повод да им се нахвърлят. В много отношения англоезичните бяха съвършено сплотено и обградено от стени малко общество.

А задължението на преподобния Том Хенкок бе да защитава своите. Гамаш напълно разбираше това чувство.

Но нужно ли бе да се стига до убийство?

Детективът си спомни как пристъпва, вдига оръжието си, насочва го към мъжа. И стреля.

Бе убил, за да защити един от своите. И щеше да го стори отново, ако се наложи.

— Какво ще правите сега? — попита свещеникът и се изправи.

— Зависи. Вие какво ще правите? — Гамаш също се надигна на схванатите си крака и побутна Хенри.

— Мисля, че знаете защо дойдох тази вечер на Авраамови поля. Инспекторът знаеше. Осъзнал го бе още щом разпозна мъжа с якето като Том Хенкок.

— Поне ще има някаква симетрия — отбеляза младият мъж. — Англичанин се спуска надолу по скалите двеста и петдесет години по-късно.

— Нали знаете, че няма да ви позволя да го направите?

— Знам, че нямате шанс да ме спрете.

— Навярно сте прав, а и трябва да призная, че този тук едва ли ще ми помогне — посочи към Хенри. — Освен ако гледката на скимтящо куче ви уплаши толкова, че решите да се предадете.

Свещеникът се усмихна.

— Това е последното ледено поле. Нямам избор. Така ми е било писано.

— Не е вярно. Защо според вас съм тук?

— Защото сте толкова обсебен от мъката си, че не можете да разсъждавате трезво. Защото не ви лови сън и се опитвате да избягате от самия себе си.

— Е, сигурно и затова — съгласи се Гамаш с усмивка, — но каква е вероятността да се срещнем насред тази буря? Ако бях дошъл десет минути по-рано или по-късно, ако бяхме вървели на няколко метра един от друг, щяхме да се разминем. Вилицата щеше да ни заслепи и дори нямаше да забележим другия.

— Какво искате да кажете?

— Че вероятността е малка.

— И какво от това? Случи се. Срегнахме се.

— Гледали сте видеозаписа — промълви детективът по-тихо. — Видели сте какво стана. Колко близо бях.

— До смъртта? Да, видях.

— Може би затова ми се е разминало.

Преподобният изгледа инспектора.

— Искате да кажете, че животът ви е бил спасен, за да ме спрете да скоча от скалата?

— Може би. Зная колко скъпоценно нещо е животът. Нямахте право да отнемате живота на Рено, а сега нямате право да се отказвате от своя собствен. Не и заради това. Твърде много смърт видяхме вече. Трябва да се сложи край.

Гамаш впери поглед в младия мъж пред себе си. Знаеше, че го привличат моретата и назъбените скали край тях, че обича англичаните в Квебек, а сега стои само на крачка от брега, където ледът е най-тънък.

— Грешите — изрече детективът. — Англичаните в Квебек не са слаби, нито немощни. Елизабет Макуъртър, Уини, Кен, мистър Блейк и дори Портър не биха могли да убият Огюстен Рено, но не защото са слаби, а защото знаят, че няма нужда. Той не представляваше заплаха. Не особено. Другите вече привикват към новата реалност, към новия свят. Само вие не сте успели. Тук ще живеят англичани и през следващите векове, както и трябва да бъде. Това е техният дом. Трябваше да имате повече вяра.

Хенкок тръгна към Гамаш.

— Мога да мина покрай вас.

— Сигурно. Бих се опитал да ви спра, но предполагам, че ще минете. И все пак знаете, че ще ви последвам. Длъжен съм. И какво ще стане? Франкофон на средна възраст и млад англичанин ще се изгубят в бурята наред Авраамови поля. Единият в търсене на скалите, другият — в търсене на първия. Чудя се кога ли ще ни намерят. Как мислите, през пролетта? Замръзнали? Поредните два непогребани трупа. Така ли ще свърши всичко?

Двамата мъже се изгледаха продължително. Накрая Том Хенкок въздъхна:

— Като си знам късмета, вместо мен вие ще паднете от скалата.

— Ще бъде доста неприятно.

Свещеникът се усмихна уморено.

— Предавам се. Спирам да се съпротивлявам.

— *Merci* — отвърна Гамаш.

Когато стигна до вратата, младият пастор се обърна. Детективът вдигна леко разтреперана ръка и посегна към резето.

— Не биваше да ви обвинявам, че се опивате от скръбта си. Нямах право.

— Е, не бяхте много далеч от истината — усмихна се главният инспектор. — Трябва да я оставя в миналото. Да се сбогувам с тях.

— Ще стане, дайте си време — рече Хенкок.

— *Avec le temps* — съгласи се Гамаш. — Да.

— По-рано споменахте видеозаписа — спомни си младият мъж за още един въпрос, който искаше да зададе. — Знаете ли как е изтекъл в интернет?

— Не.

Свещеникът изгледа събеседника си внимателно.

— Но имате подозрения.

Инспекторът си спомни каква ярост бе изписана на лицето на главния комисар, когато се бе изправил срещу него. Битката помежду им не беше от вчера. Франкър познаваше Гамаш достатъчно добре и знаеше, че не критиката за начина, по който бе провел операцията, щеше да го нарани, а обратното. Похвалата. Незаслужена похвала, особено на фона на страданието на неговите хора.

Куршумите не бяха спрели главния инспектор, но това видео имаше силата да го стори.

Но сега видя и друго лице. По-младо. Тя бе готова да тръгне с тях. А бе отхвърлена за пореден път. Изпратена обратно в мазето. Където следи всичко. Чува всичко. Вижда всичко. Записва всичко.

И помни. Всичко.

[1] Ела тук (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Библейски войнствени племена, противници на „народа на Бога“, които ще се появят „в последните дни“ и ще разпалят вселенска, гибелна война. — Б.пр. ↑

[3] Цитат от Стария завет, книгата на пророк Езекил, глава 38, стих 10. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ШЕСТА

— Предай на Рен-Мари най-сърдечните ми поздрави — заръча Емил.

С Арман стояха в антрето на старата къща, пред вратата. Във волвото на Гамаш го чакаха опакованият му куфар и разнообразни лакомства от Емил за Рен-Мари. Сладкиши от „Паяр“, пастет и сирене от „Ж. А. Моазо“, шоколадът на монасите, купен от магазина на улица „Сен Жан“. Инспекторът се надяваше повечето неща да стигнат безопасно до Монреал. Но с него и Хенри в колата имаше основание да се съмнява.

— Ще ѝ предам. Навярно ще дойда пак след няколко седмици, за да дам показания, но инспектор Ланглоа разполага с всички доказателства, които са му нужни.

— Самопризнанието също ще помогне — усмихна се Комо.

— Вярно е — съгласи се Гамаш. Обхвана с поглед къщата. С Рен-Мари я бяха посещавали много пъти през последните години, откакто менторът му се бе пенсионирал и се бе върнал с жена си в град Квебек. А когато Алис почина, идваха още по-често, за да правят компания на Емил.

— Мисля да я продам — рече възрастният мъж, като забеляза как Арман оглежда сградата.

Гамаш се обърна към приятеля си и помълча, преди да каже:

— Голяма къща.

— Стълбите стават все по-стръмни — съгласи се Комо.

— Знаеш, че винаги си добре дошъл да живееш у нас.

— Зная, *merci*, но мисля да остана тук.

Инспекторът се усмихна. Не беше изненадан.

— Имам подозрения, че Елизабет Макуъртър е стигнала до същия извод. Трудно е човек да живее сам в голяма къща.

— Така ли? — Емил погледна приятеля си с нескрито подозрение.

Арман се усмихна и отвори вратата.

— Не излизай с мен. Студено е.

— Не съм чак толкова крехък — срязва го Комо. — А искам да се сбогувам и с Хенри.

Когато чу името си, немската овчарка погледна към възрастния мъж и наостри уши. За всеки случай, ако това имаше нещо общо с кучешко лакомство. Имаше.

Тротоарът бе прясно почистен от снега. Виелицата бе утихнала преди зазоряване и слънцето изгря над девствено белия пейзаж. Градът сияеше и светлината се отразяваше във всяка повърхност, сякаш Квебек бе направен от кристал.

Преди да отвори вратата на автомобила, Гамаш се наведе, загреба малко сняг, стисна го в шепите си и показа снежната топка на кучето. Хенри заподскача развълнуван, сетне застина, втренчен в ръцете на стопанина си, готов да скочи.

Инспекторът подхвърли топката във въздуха и немската овчарка се спусна след нея с надеждата, че този път ще я хване и тя ще остане съвършено цяла в муцуната му.

Бялото кълбо се устреми към земята, кучето го улови и стисна челюсти. Когато се приземи на четирите си лапи, в муцуната му бе останала само шепа сняг. Както винаги.

Но Хенри щеше да се опитва отново и отново, Гамаш бе сигурен. Никога нямаше да изгуби надежда.

— Е — подхвана Емил, — според теб коя е била жената в ковчега на Шамплен?

— Навярно пациентка в психиатричната клиника на доктор Дъглас. Почти със сигурност е починала от естествена смърт.

— Значи я е сложил в ковчега на Шамплен, но какво е направил с неговите останки?

— Вече знаеш отговора.

— Естествено, че не го знам. Защо иначе бих те питал?

— Ще ти подсказва. Пише го в дневниците на Шиники, даже ти ми го прочете онази вечер. Ще ти се обадя, когато пристигна у дома. Ако още не си се сетил, ще ти дам отговора.

— Ужасен човек!

Емил се замисли, сетне се протегна и сложи длан върху ръката на Гамаш, с която той бе хванал дръжката на вратата.

— *Merci* — промълви главният инспектор — за всичко, което направи за мен.

— И аз ти благодаря. Значи според теб мадам Макуъртър има нужда от малко помощ?

— Да, така смятам. — Арман отвори вратата на колата и Хенри скочи вътре. — Но пък също така си мисля, че нощта може да е ягода.

Емил се разсмя.

— Ще ти кажа нещо, но да си остане между нас. И аз така смятам.

* * *

Три часа по-късно главният инспектор и съпругата му седяха в удобната дневна у дома си, а в камината тихо пращеше огън.

— Обади се Емил — рече Рен-Мари. — Помоли ме да ти предам съобщение.

— О?

— Каза „три мумии“. Това говори ли ти нещо?

Гамаш се усмихна и кимна. За Питсбърг бяха заминали три мумии, но Дъглас бе докарал от Египет само две.

— Мислех си за онова видео, Арман.

Детективът свали полукръглите си очила и попита:

— Искаш ли да го гледаме?

— Ти искаш ли да го гледам?

Замисли се.

— По-скоро не, но ако имаш желание, бих го гледал с теб.

Жена му се усмихна.

— *Merci*, нямам желание.

Целуна я нежно и двамата потънаха в четивата си. Рен-Мари хвърли поглед над книгата си към Арман.

Знаеше всичко, което ѝ бе нужно.

* * *

Габри стоеше на бара в бистротото с кърпа в ръка и бършеше чаша. Около него приятели и клиенти бърбореха и се смееха, четяха или просто седяха мълчаливо.

Беше неделя следобед и повечето посетители още бяха по пижами. Габри също.

— Много искам да ида във Венеция — мечтаеше на глас Клара.

— Претъпкана е с туристи — отсече Рут.

— Откъде знаеш? — попита я Мирна. — Била ли си там?

— Не ми е нужно да ходя. Всичко, което ми трябва, е тук. — Старата поетеса отпи от чашата на Питър и направи гримаса. — Мили боже, какво е това?

— Вода.

Приятелите се преместиха до камината, за да поприказват с Рор и Хана Пара, а в това време Габри загреба шепа лакрицови бонбони от буркана на бара и огледа салона.

През заскрежения прозорец мярна нещо, което привлече погледа му. Позната кола, волво, бавно се спускаше по улица „Мулен“ към селото. Слънчевите лъчи проблясваха върху пухкавите снежни преспи, а по заледената повърхност на езерцето наред селския площад се пързалиха деца на кънки.

Колата спря в центъра на селото и от нея слязоха двама мъже.

Жан Ги Бовоар и Арман Гамаш. Изчакаха до автомобила. Задната врата се отвори.

Клара се обърна, сепната от тихия тропот по бара. Бонбоните се сипеха от шепата на Габри. Разговорите в бистротото утихнаха и скоро настана пълна тишина. Клиентите поглеждаха ту към Габри, ту през прозореца.

Мъжът на бара не помръдваше, втренчен навън.

Невъзможно! Толкова пъти си бе представял, фантазирал, преструвал, че идва този момент. Виждал го бе ясно като ден, но след това се бе връщал сам в реалността. Без да сваля очи от гледката, излезе иззад бара. Клиентите се отдръпнаха, за да сторят път на едрият мъж.

Вратата се отвори и влезе Оливие.

Габри бе онемял. Само разтвори обятия и светлокосият мъж потъна в прегръдката му. Дватамата се притискаха един в друг, люлееха

се, плачеха. Селяните около тях ръкопляскаха, някои се просълзиха и се обърнаха един към друг да се прегърнат.

След известно време мъжете се отдръпнаха. Всеки посегна да изтрие сълзите от лицето на другия. Смееха се и се гледаха, а Габри не смееше да отклони очи, за да не изгуби от поглед тази любима гледка за пореден път. Оливие развълнувано попиваше всичко познато и обичано. Лицата, гласовете и звуците, които помнеше добре, но сякаш не бе чувал от цяла вечност. Ароматът на кленови цепеници в камината, кроасаните с масло, прясно изпеченото кафе на зърна.

Всичко, което носеше в сърцето си и което толкова му липсваше.

И ароматът на Габри, на тоалетен сапун. Силните му, сигурни ръце, които го обгръщаха. Габри. Който никога, нито за миг, не спря да вярва в него.

Габри с усилие откъсна очи от партньора си и погледна зад него, където стояха двамата полицаи от *Surete*.

— Благодаря ви — промълви.

— Благодарностите са за инспектор Бовоар — отвърна Гамаш.

Бистрот отново притихна. Главният инспектор се обърна към Оливие. Искаше да каже нещо пред всички. В случай че са останали някакви съмнения.

— Сгрехих — призна. — Много съжалявам.

— Не мога да ви простя — проговори светлокосият мъж с пресипнал глас, докато се опитваше да овладее емоциите си. — Нямате представа какво преживях. — Замълча, взе се в ръце и добави: — Може би след време.

— *Oui* — съгласи се детективът.

Докато всички се отдадоха на празнуване, Гамаш излезе в слънчевия ден и се потопи в звуците на деца, които играеха хокей, замерваха се със снежни топки или се пускаха с шейни по склона на хълма. Спря се, за да ги погледа, но виждаше само младежа в ръцете си. С огнестрелни рани по гърба.

Открил го бе, но твърде късно.

Арман Гамаш притисна Пол Моран в прегръдките си.

Много съжалявам. Прости ми.

Отговори му само тишината, а някъде в далечината ехтяха виковете на деца, които си играеха.

Издание:

Автор: Луиз Пени

Заглавие: Сенки в снега

Преводач: Нели Лозанова

Година на превод: 2017

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: СофтПрес ООД

Град на издателя: София

Година на издаване: 2017

Тип: роман

Националност: канадска (не е указано)

Печатница: ФолиАрт ООД

Излязла от печат: 12.12.2017

Редактор: Боряна Стоянова

Коректор: Правда Василева

ISBN: 978-619-151-409-0

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/5833>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.